AZ.
11

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVIII
D
50
NAPOLI

XLVIII
0.
50

D. THIOFRIDI

Ordinis S. BENEDICTI, Abbatis & Domini EFTERNACENSIS,

FLORES EPITAPHII SANCTORVM,

LIBRI QVATVOR,

Hactenus nunquam editi:

OPVS MVLTA PIETATE, ERVDITIONE multigenâ, & VERE FLORIDA refertum.

IOHANNES ROBERTI SOCIETATIS IESV Presbyter, S. Theolog. Doctor,

Ex duobus MSS. Biblioth. EFTERNACENSIS S. CLEMENTIS WILLIBRORDI,

Deſcripſit, recenſuit, diſtinxit, & NOTIS illuſtrauit.

Floruit THIOFRIDVS *ante annos fere DL. cuius &* VITA *ab eodem* ROBERTI *addita.*

LVXEMBVRGI,
Excudebat HVBERTVS REVLANDT,
Anno M. DC. XIX.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI
B. R. NEAPOLI

EGO infraſcriptus, Societatis IESV in Gallobelgica, Præpoſitus Prouincialis, iuxta Priuilegium à Sereniſſimis Principibus noſtris ALBERTO, & ISABELLA, Eidem Societati noſtræ conceſſum (quo Typographis omnibus prohibetur, ne libros, ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos abſque Superiorum permiſſione imprimant) facultatem do HVBERTO REVLANDT, Typographo Luxemburgenſi, vt Notas à P. IOHANNE ROBERTI Societatis noſtræ Doctore Theologo, ad THIOFRIDI FLORES EPITAPHII SANCTORVM conſcriptas; vnà cum ipſo THIOFRIDO, ab Eodem, è MSS. deſcripto, recenſito, & diſtincto, ad ſex annos proximos imprimere, & liberè diſtrahere poſſit. Datum Luxemburgi 9. Martij, 1619.

Ioannes Herennius.

ADMODVM REVERENDO IN
Chriſto Patri, Nobili, atque Am-
pliſſimo Præſuli,

D. PETRO RICHARDOTO, SS. THEOLOGIÆ LICENTIATO, IMPERIALIS MONASTERII S. CLEMENTIS WILLIBRORDI, IN EFTERNACO, Abbati, ac Domino.

S*APIENS ille Ieroſolymita, Præſul Ampliſſime*, IESVS *filius Sirach, qui* renouauit ſapientiam de corde ſuo *(Eccli. 50.19.) cum in Codice Eccleſiaſtico* ſcripſiſſet doctrinam *omnigenæ* ſapientiæ, & diſciplinæ; *parum tamen ſe feciſſe exiſtimauit, niſi poſt omnia,* laudaret viros glorioſos *(capit. 44.1.)* & Parentes ſuos in generatione ſuâ. *Nempe oſtendit, ſe eſſe Sapientem, quem antè (cap. 39.1.ſeqq.) deſcripſerat, cum diceret*: Sapientiam omnium Antiquorum exquiret Sapiens. *Rationem huius ſtudij iuſtam omnino, & grauem reddit (cap. 44.6.) quia fuerunt Antiqui illi*, Ho-

mines diuites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes, pacificantes in domibus ſuis. *Sed grauior eſt, quam ſubdit: (v. 13.)* Filij eorum propter illos vſque in æternum manent. *Quid enim iuſtius, quàm eorum te cum gratâ, & honorificâ recordatione meminiſſe, qui ſi non fuiſſent, qui fuerunt; tu vtique non eſſes, qui es? Hic ego, ſi dicam,* TE imitatorem *eſſe huius Ieſu, ſicut & ipſe* IESV *Chriſti, nihil vtique tibi tribuam, niſi quod ab omnibus Chriſtiani nominis hominibus Apoſtolus ſeriò, & ſæpius (1.Cor.4.16. & 11.1. & Philipp.3.17.) exigit. Itaque hoc malo dicere, quod ad meam rem propriè facit; quàm eos imitari, qui vbi Præfationem, aut Dedicationem ſcribunt, omnia vndique, etiam Externa conſectantur, quæ quoquo modo ad illius commendationem ſpectare videantur, quem alloquuntur. Si id agerem, benigna mihi ſuppeteret copia. Suggereret mihi familia tua, vt de viuis ſileam, Tuorum Fratrum magnanimum par* Franciſcum, *&* Antonium, *Peditum, Equitumq; Præfectos, quos pro Patria, Principibus, Rege, Fide,* DEO, *ſanguine ſuo purpuratos, alterum Neoportum, alterum Reinberga, glorioſa morte occumbentes vidit. Vltro occurreret alius frater,* Iohannes, *de cuius Epiſcopi ſui rebus geſtis & vita in illuſtriſſimo loco poſita, Atrebatum; Archiepiſcopi, Cameracum; Senatoris ſui, Sanctus Concilium; Legati de grauiſſimis rebus ad ſe miſſi, ſummum Eccleſiæ Caput Pontifex Max. quid non ſanctè, & quaſi pro teſtimonio, referrent? Ingereret ſe interea alter Atrebatenſium Epi-*

ſcopus,

ſcopus, Franciſcus, *Patruus Tuus maior, Nepotum vtique iuſtis laudibus piè delectatus, ſed ſuis ita illuſtris, vt eum Burgundia, Belgium, grauiſſimum Orbis terræ Theatrum, Concilium Tridentinum; ac ipſe denique Orbis terræ, tot nobiliſſimis editis libris; non modò vita, clariſſimum nouit. Iam de Parente Tuo* PRÆSIDE RICHARDOTO *(hac enim nuncupatione, etſi aliud addas nihil, tota Europâ eſt notiſſimus) quando mihi vni deeſſe poſſet, quod dicerem, cum pluribus Scriptoribus argumentum ſuggeſſerit, qui negant, ſe calamo adumbrare poſſe, quod ille vitâ expreſſit? Hinc reperta ſcribendi, laudandiq́ ingenioſa illa, & maieſtatis plena compendia. Burgundiæ Phœnix, alter Parmenio, Leonidas, Zopyrus, Neſtor, Ariſtides. Si mihi de eius rebus geſtis dicendum eſſet, vterer & ipſe compendio, & tantum verbo indicarem, eius potiſſimum Sapientiā, induſtriaq́ tria grauiſſima, perniciosiſſimaq́ bella extincta fuiſſe: duo cum duobus potentiſſimis Regibus; tertium, cum Ciuibus dicam, an hoſtibus acerrimis? Iam genus tuum Maternum, Illuſtris familia de* BAILLENCOVRT, *quæ decora mihi ſuggereret? quæ facinora, vel domi, vel militiæ præſtantiſſima? vtriuſque generis longo ordine hæres Claudius de* BAILLENCOVRT, *Triremium, totiuſq́ Militiæ Melitenſis Præfectus, Illuſtriſſimo Principi D. Alophio de* WIGNACOVRT *Magno Melitenſium Magiſtro, affini Tuo; ſimulq́ toti Chriſtianæ Reip. operam etiamnum præſtat, ſeq́, & Maioribus ſuis dignam. Sed iſtis omiſſis, malo, vti dixi,*

 ea

ea memorare, quæ propriè ad TE *pertinent, Lubens enim audio bonum Poëtam:*

Nam genus, & Proauos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtro voco.————

Neque tamen omnia Tua dicenda (quod panegyrici potius ſit, quam breuis Epiſtolæ) ſed vnum dumtaxat, quod, vt dicere inſtitueram, cum eo, quod in manibus mihi eſt, ita eſt coniunctum, vt omitti à me non poſſit. Atque hoc ipſum ſic dicam, vt non tam TIBI *id tribuam (vetat hoc Pietas Tua, & religioſus Pudor) quàm* DEO *Opt. Max. à quo eſt* omne datum optimum, & omne donum perfectum (*Iac.* 1.17.) *Ac ſic faciam, quod de ſe profitetur diuinus Bernardus, qui quiddam de fratribus ſuis prædicaturus,* Laudem Domini loquetur os meum, *inquit,* non veſtram. *Huius igitur Domini laudem & ego meritò loquor, qui vt* Maurum *puerum, ſibi, ſanctoq́;* Benedicto, *à Parente Eutychio, tradi voluerat: ſic* TE *penè adhuc infantem, ſibi conſecrari voluit, patrocinantibus, & educantibus eodem* S. Benedicto, *&* Vedaſto, *in quorum nobili Aſceterio ad Virilem vſque ætatem, vt* TE, *illiſq́; dignum erat, eductus, & informatus: vt hâc quoque in re* Maurum *Virum Vir imitareris, cui puero puer aſſimilatus eras; vtroque illo Diuo volente,* S. Willibrordo *commodatus es, cuius familiæ* EFTERNACI *præeſſes. Id quomodo præſtes, non dicam, ne à laudibus Domini ad Tuas deflexiſſe videar. Sed eum ipſum Dominum meritò mecum laudes, qui eam* TIBI

men-

mentem,gratiamq́; contulerit,vt non modo Tuis Filijs *omni ope conſuleres, verum etiam* Patres *Tuos velut à mortuis excitares,vt ex his quoq; rediuiuis illi haurirent vitæ beatæ præcepta, atque adhortationes,* Te *ſingulis illorum occinente ſalutare illud carmen:*

Diſce, puer, virtutẽ ex his, verumq; laborem. *aut potius illud diuinioris Vatis*: Interroga Patrem tuum, & annuntiabit tibi: Maiores tuos, & dicent tibi (*Deut.32.7.*)

Dubitabit fortaſsis imperitus quiſpiam, quid mihi iſtâ mortuorum excitatione velim. An non quodammodo à mortuis excitat, qui eos qui tam altum tot ſecula ſilentium tenebant, loquentes, imò clamãtes inopinatò facit? Altum tacebat Thiofridvs, *delitеſcentibus in vnius Bibliothecæ anguſtijs, eius Monumentis, immortalitate digniſsimis; idq́; annos iam quingentos propè, & quinquaginta.* Thiofridvs, *cuius* Flores, *Sanctorum Tumulis aſperſi, ipſi, Tumulo, vt ſic dixerim, obliuionis incluſi, & indignæ ignorationis, latebant: cum digniſſimi eſſent, qui omnium piorum naribus applicarentur, quippe qui ſint* Chriſti bonus odor Deo, & odor vitæ in vitam, ijs, qui ſalui fiunt. (*2. ad Corinth. 2. verſu 15. 16.*) *Quod ſi qui immundi Scarabæi hoc tam ſuaui odore offendentur, nihil mirum: nam etiam ille bonus Chriſti odor ijs,* qui pereunt, odor eſt mortis in mortem *(verſu decimoſexto.) Hunc igitur odorem, hos* Flores *producis, Præſul Ampliſſime, non contentus*

ijs recreari, niſi, quod ſine fictione didiciſti, ſine inuidia *omnibus* communices: *(Sap.7.13.) Magnas* TIBI *debebit eo nomine Orbis Chriſtianus gratias, ſed* TV *maiores* DEO: *qui poſt tot annos,* TE *potiſſimum elegerit (cum tot alij,* THIOFRIDI *ante* TE, *hæredes, de eo, æquè atque ipſe, ſiluerint) qui hanc* Lucernam ſub modio *latentem,* ſuper candelabrum *poneres, (Matt.5.15.) & oſtenderes,* TIBI *cordi eſſe illud Sapientis:* Sapientia abſcondita, & Theſaurus inuiſus, quę vtilitas in vtriſque? *(Eccli. 20.32.) Quæ hæc Sapientia? quis Theſaurus? Epigraphe loquitur:* FLORES EPITAPHII SANCTORVM. *Non ſunt hi* Flores decidentes, *quibus horrendum* Væ *intonat Propheta (Iſa. 28. 1.) Sunt potius qui* quaſi roſa plantata ſuper riuos aquarum, fructificent: quaſi Libanus, odorem ſuauitatis habeant: quaſi lilium dent odorem, & frondeant in gratiam. *(Eccli. 39. 17. 18. 19.)*

Hic videlicet Odor ſagaces TIBI *nares repleuit, & effecit, vt* curreres in odorem *Florum iſtorum. Parum hoc* TIBI *fuit. Ne parum vtilis (etſi perquam gratus) videretur odor* Roſæ, Libani, Lilij; effloruit TIBI THIOFRIDI *Liber,* tamquam præcox vua, & lætatum eſt cor Tuum in ea. *(Eccli. 51.19.) Longius* TE *prouexit hæc lætitia.* Conſiliatus es, vt enarrares, *quid hi* Flores *odoris funderent; & enarrandi ſtudio,* vt furore repletus es. *(Eccli.39.16.)*

Nihil do auribus Tuis. Adeo TE *vidi ferri in ha-*

rum Florum *vulgationem, vt reuera ferri potius, quàm Tua ſponte agere videreris. Mihi quidem viſa eſt hæc* præcox vua *ardore ſuo* TE *inebriaſſe. Ac ſic* factus quaſi vir Ebrius, & quaſi homo madidus à vino à facie verborum ſanctorum *(Ierem. 23. 9.) quæ per* THIOFRIDI *os Dominus fundit: ſenſiſti* in corde tuo, quaſi ignem exæſtuantem, & defeciſti ferre non ſuſtinens *(Ierem. 20. 9.) Itaque totis portis apertis, hunc Odorem, hos* FLORES *emittis, & publici iuris facis hunc Theſaurum hactenus abſconditum.*

Hic Theſaurus, vt in Tuo fundo inuentus, ad TE *iure redit, etſi Tuâ liberalitate, omnium futurus. Hi* FLORES *ex tuo horto lecti,* TIBI *potiſſimum offeruntur non ſuauius fragrantes, ſed nitentes aliquanto iucundius. Opellam, quam,* TE *volente, impendi, non peto, vt boni conſulas. Perſuadet hoc Tua* TIBI *humanitas cui iniurius ſim, ſi odiosè flagitem, quod ſponte mihi porrigit. Faciet eadem, vt eo alacrius recenſeam Vitam magni Sancti* WILLIBRORDI, *ab eodem Florilego* THIOFRIDO *conſcriptam, & Tuis item auſpiciis propediem typis diuulgem. Eâdem opera apparebit magis, ac magis, Dominum, qui* TIBI *dedit, vt portares iugum, ab adoleſcentiâ, imo à pueritiâ, vt antè dixi, tua (Thren. 3. 27.) etiam dediſſe, vt* leuares SVPER TE. *Quod ego hoc loco non videor perperam accepturus, ſi exponam,* Super ſe leuare *eum, qui animum, cogitationes, curas erigit ad Maiorum ſuorum vitam, virtutes, opera, & Scripta cognoſcenda,*

ac alijs quoque patefacienda; *vt* TV *ad* THIOFRIDVM TE leuas, *qui plus quinis ſeculis* SVPRA TE *eſt*; *ad* WILLIBRORDVM, *qui fere nouenis*.

Sic pergito, & Eccleſiam Catholicam TIBI *demereri ne ceſſa: cuius filij mecum orabant, vt ad eorum conſpectum aliquando* leueris *in cælum, quorum Opera, & res geſtas, notas eſſe voluiſti in terris. Ita faciat ille AEternus. Luxemburgi, 21. Martij ipſis* S. BENEDICTI, *Magni Monachorum Patris, feriis, Anno Chriſtiano 1619.*

Admodum R.
atque Ampliſſimæ P. T.

Seruus in Chriſto

IOHANNES ROBERTI.

VIX video, quid Tibi dicam, LECTOR amice, quod vel ex Proloquio ad Ampliſſimum Antiſtitem; vel ex THIOFRIDI Vita; vel ex Notis meis, haurire ipſe non poſſis. Tamen hæc pauca habe.

1. CORRECTIORA dare non potui, quæ do, meliorum Librorum deſtitutus auxilio. Spero tamen, nihil eſſe momenti alicuius, quod commodè intelligi non poſſit. In obſcurioribus, NOTÆ iuuabunt.

2. CAPITVM ſingulorum Epigraphas, tui commodi cauſſa, Capitis cuiuſque initio, Authoris verbis aſſcripſi: cum ipſe ad Libri initium dumtaxat poſuiſſet.

3. LITTERÆ maiuſculæ, eiuſmodi [·.·] carceribus incluſæ, ad meas NOTAS te mittunt, ſimilibus litteris inſignes.

4. NOTAS ipſas quo magis in promtu eſſent, malui ſingulis capitibus ſubiungere, quam ad operis finem reiicere. Spero, tibi probatum iri.

HÆC tenes? vale, & reliqua THIOFRIDI à me expecta. Quin &, ſi potes, iuua, vt alia eius Opera, aut Epiſtolæ alicunde ad me deferantur. Curabo, vt recipias cum fœnore, & cum gratia.

Sed heus tu. Etiam hoc verbum. Si ZELANDVS es, aut HOLLANDVS, hunc Librum tibi commendo, vel ob nobilem Hiſtoriam, quam reperies in Vita THIOFRIDI, §. 4.

VT ſunt tempora, mihi THIOFRIDI *Vitam* vulgare paranti, ſuggerit animus, non defuturos, qui dicant, non tantum illum eſſe, vt magni referat, ſcire, quis fuerit, quid fecerit. At, qui ſic ſentiat, ex iis fortè ſit, qui maximi faciat *Vitas* Romanorum, Græcorumq; à Plutarcho ſcriptas. Nec ego eas contemno. Quid? Philoſophorum apud Laërtium, *Vitæ*, quid videntur? ſit & his ſuus honos. Quid Poëtarum à Crinito vulgatæ? Poterant certè quædam ignorari ſine magno detrimento. Quid *Icones*, & *Vita Caluini*, & ſimilium peſtium, quas epidemica ipſe Peſtis, *Beza*, inficiendo Chriſtiano Orbi, ſparſit? Hunc verò dignum iudico, qui, cum profiteretur, ſe celebrare *viros* DOCTRINA *ſimul, &* PIETATE *illuſtres, quorum præcipuè miniſterio,* VERA RELIGIO *inſtaurata ſit*: de vno tamen horum tam Illuſtrium Heroüm, iuſto DEI iuſti iudicio excæcatus, diſertis verbis ſcripſerit, Cum *in aulâ, peſſimâ pietatis, & honeſtatis magiſtra, vitam fere omnem conſumſiſſet*, *Mores* PARVM CHRISTIANOS NE IN EXTREMA *quidem* ÆTATE EMENDASSE. Is fuit CLEMENS MAROTVS. En, à quo VERÆ RELIGIONIS *inſtaurationem* petas! Petat Beza illi ſimilis. Me quidem certè riualem non habebit.

THIOFRIDVM noſtrum cum eiuſmodi *Monſtris* ne componi quidem fero. Quin & fidenter dico, & Plutarchi Catonibus, & Laërtii Biantibus, & Criniti Propertiis, longè præferendum. Ita ſentio: tu, Lector, voueo, vt mecum.

D. THIOFRIDI, ABBATIS ET DOMINI EFTERNACENSIS VITA.

Ex eius Operibus ſtudioſè collecta, à P. Io. Roberti, *Societ.* IESV *Presbytero.*

DAMNO ipſe meum inſtitutum, Erudite Lector, qui ſcribere aggrediar vitam, quam profiteri cogor, me penè totam ignorare. Itaque rectius mutem Epigraphen, & reſcribam: VITÆ FRAGMENTA. Atque hæc ipſa ſunt oppidò pauca: ſed, quod magni facias, ex ipſo THIOFRIDO collecta; qui vnus optimè nouit, quid de ſe ſcriberet. Si quis aliunde iuuare poterit (hactenus fruſtra opem imploraui) amicè fecerit, ſi ſuggeret; & erit, cum licebit addere. Sed ad tam breuem ſcriptionem, ſat Præfatum.

§. I. NOMEN.

NON probo, qui *Nomen* ei mutant, & vocant THEOFRIDVM, cum ipſe vbique ſe ſcribat THIOFRIDVM: aut, Latino fine in Vernaculum mutante, THIFRID, aut THIEFRID. Lib. 3. Carm. de Vita S. Willibrordi:

Venit in emporium Mandrita THIFRID *memoratum.*

Minus etiam capio, aut probo, quòd eum quidam, neſcio vnde, vocabat *Theodefridum.*

An & VERNATVS dictus? cenſeat quis ex illo eius verſu, quo vitam S. WILLIBRORDI à ſe ſcriptam, ipſi Sancto dedicat:

THIEFRID VERNATVS, WILBRORD, *hoc dedico munus*
Pauperis ingenii—

Apage. Legendum ſine dubio VERNA TVVS. Sancti WILLIBRORDI ſe VERNAM vocat, qui etiam ſe *Vernarum Domini* vocat VERNVLAM, Vitæ eiuſdem Sancti cap. 36. quod infrà in hâc vitâ leges.

§. 2. PATRIA.

NOMEN mihi videbatur *Anglicum* quid, aut *Friſicum* ſonare. Sed *Nomina* facilè migrant. Neque aliud habeo, quod addam, niſi ingenuam meæ ignorantiæ confeſſionem.

§. 3. VITÆ DECVRSVS.

HIC iterum parum mihi liquet. Pauca, quæ legi, vel collegi, accipe. Vt de vitâ eius ante ingreſſum in Religionem, & *Efternacenſem* cœtum, ſileam, de quâ nihil omnino habeo, quod dicam, Adoleſcentem admodum, ac pene puerum id vitæ Inſtitutum arripuiſſe, colligo ex ætate, de quâ infrà, §. 9. Poſt annos Religioſæ profeſſionis, vt minimum, 39. Abbas factus. Vide ibid. Abbas vixit annos 28. Hoc me docet *Annotatio* Religioſi cuiuſpiam Efternacenſis, antiquâ manu ad finem libri 4. Florum aſcripta. ex quâ & alia de THIOFRIDO diſcimus. Itaque eam hìc verbotenus repræſento. Eſt eiuſmodi:

THIOFRIDVS *Abbas huius Monaſterii, doctor egregius, dictator huius libri, anno Incarnationis Domini M. LXXVIII. XIII. Kalend. Septemb. Abbatiam Romæ ſuſcepit, eamque per XXVIII. annos ſtrenuiſſimè rexit: vir ſubtilis ingenii, monimenta plurima, in proſis, & metris, & diuerſis hiſtoriarum cantibus, in quibus mirificè claruit, dereliquit.* Hactenus ibi. Atque hæc de vitæ decurſu generatim. Iam quædam particularia videamus.

§. 4. RES GESTÆ.

PRÆTER illa, quæ proxima *Annotatio* ſuggerit, iſta obſeruaui.

1. Succeſſit *Regimberto* Abbati, cum hic annos 30. præfuiſſet. Ita MS. *Efternacenſis*, nomine LIBER AVREVS, pag. 115.

2. Huius *Regimberti* adhuc viuentis fuit *Coadiutor*, ſiue deſignatus ſucceſſor. Sed poſt eius mortem, cum quidam Competitor *Cæſarem* aduerſus THIOFRIDVM interpellaret, *Pontificem* ipſe viciſſim adiit, qui eâ tempeſtate erat *Gregor. VII.* quo æquiſſimo Iudice ius ſuum obtinuit, ac

ſic,

ſic, quod ait *Annotatio, Abbatiam Romæ ſuſcepit.* Vide *Bertelium* in Hiſtoriâ Luxemb. & Catalogum MS. Abbatum *Efternac.*

3. *Iura.* & *Libertates Efternacenſis* Monaſterii per Cæſarem Henricum quartum confirmari curauit. *Liber aureus* cum Cæſareum Diploma poſuiſſet, ſic concludit pag. 101. in fine: *Hæc acta ſunt anno Dominicæ Incarnationis M. XCV. Indictione III. Anno verò Domini Imp. Auguſti Henrici Regni XL. Imperii XII. annitente venerabilis Domini Abbatis Regimberti ſucceſſore* THIOFRIDO. Addit: *Teſtes huius conceſſionis, & confirmationis, idonei, & nobiliſſimi ſunt iſti.* HENRICVS PALATINVS, &c. Videlicet tanti erat tum, DEI Eccleſias beneficiis proſequi, vt & *Cæſares* id vnicè ſtuderent; & maximi quique *Principes,* vel *Teſtium* vice adeſſe, ſibi honorificum in primis ducerent. Iam, quomodo in eo genere res habeant, videmus. Sed omittendum non eſt, ab ipſo THIOFRIDO ſcripta videri illa verba proximè ex *Aureo Libro* deſcripta. Quis enim alius defunctum quidem *Regimbertum, Venerabilem Dominum Abbatem* diceret; THIOFRIDVM verò, tum ad ſacræ gubernationis clauum, ſedentem, ne vno quidem honoris vocabulo dignaretur?

4. Gichilingen *allodium apud* Born, & Alſtorff *comparauit, eaque fratrum vſibus delegauit.* Verba ſunt *Catalogi Abbatum Efternacenſium.*

5. Magnum virum fuiſſe THIOFRIDVM, & in æſtimatione maximâ, ex eo apparet, quod *Bruno* Treuirenſis Archiepiſcopus, eum non modò intimum amicum habuerit, ſed & *animam illi ſuam commendàrit,* vt leges in Epiſtolâ huius operis *Florum,* dedicatoriâ. Hoc accipio, tamquam ei fuerit à *Sacris Confeſſionibus,* & *Sacris Conſcientiæ Conſiliis.* Perſeuerauit hic *Brunonis* in THIOFRIDVM amor, & affectus ad huius vſque *mortem* imò *ſepulcrum.* Docet hoc *Catalogus Abbatum*: *In ſenectute bonâ,* inquit, *obdormiuit in Domino, ſepultuſque eſt in Conuentu, à Brunone Treuirenſi Archiepiſcopo.* Fuit porro hic

Bruno ex Illuſtri Comitum Bretheniorum, & Lauffenſium familiâ. Patre Arnoldo, Matre Adelheidâ, vt refert *Chriſtophorus Brovverus* Noſter in Annalibus Treuirenſibus, hactenus non editis, ad annum Chriſti 1102. qui & ibi, & deinceps tum alia memorat de *Brunonis* virtutibus, atque in primis de inſigni eius munificentiâ: tum illud de eius authoritate, & ſummâ dignitate, Vicedominatum pro *Henrico Cæſare*, rerumque ſummam obtinuiſſe, & in maximis Reip. motibus, gubernacula ſcitè, ſapienterque tractaſſe. Nec mihi dubium eſt, quin etiam ad hæc, noſtri THIOFRIDI optimis, ſaluberrimiſque conſiliis vteretur.

6. Inter iſta rerum THIOFRIDI fragmenta, religioni mihi ducam, prætermiſiſſe ſingulare eius facinus, in quo, ſi alibi vſquam, apparet eius tum prudentia, tum authoritas, tum ſanctitas. Accedit, quod gemmula quædam eſt hiſtoriæ, quam non temere alibi reperias, cum ſit memoriâ digniſſima. Gratias mihi pro publicatione agent, (certè debebunt) tum quiuis alii antiquitatis ſtudioſi, tum maximè Belgij ocellus, ANTVERPIA, & WALICHRENSIS Inſula, atque in ea MITTELBVRGENSIS Vrbs (Heu! vbi huius iam, antiqua illa Catholica pietas?) Sed multo maiores gratias debebunt admodum Reuerendo, atque Ampliſſimo Viro, D. *Petro Richardoto* EFTERNACENSI *Abbati, ac Domino*, qui eius Narrationis copiam ex Diui *Clementis VVillibrordi* Bibliothecâ, fecerit: longè autem ampliſſimas ipſi THIOFRIDO, qui talia & ſic patrauerit, & ſic piæ poſteritati, immortalibus ſcriptis tradiderit. Vnde piaculum cenſeam, vel me verbum in eius verbis mutare, vel à quoquam illi fidem abrogari. Igitur in Vitâ S. WILLIBRORDI, quam triginta ſex capitibus diſtinctam accuratè ſcripſit THIOFRIDVS (habebit hanc Vitam, publico hactenus non viſam, notulis aliquot meis illuſtratam, antiquæ pietatis amans Lector, fauente cæleſti Numine) cum capite 35. expoſuiſſet accuratè, quemad-

modum

modum Walichrenſes bello grauiter vexati à Ruperto iuniore, Balduini filio, Flandriæ Comite ope Diui WILLIBRORDI, nobilem, atque adeo miraculoſam victoriam obtinuiſſent: de bello deinceps inteſtino, inter ipſos exorto, caput 36. texit: quod ecce habes, cum ſuâ Epigraphe.

CAPVT XXXVI.

DE ADVENTV YGVMENI THIOFRIDI in Walichrenſem Inſulam. & pace ibi reformatâ & confirmatâ per iucunda miracula.

POST, *vbi pericula virtute & domini gratiâ propulit,* (nempe Inſula walichrenſis) *ab externis bellis, velut in viſcera ſua, arma conuertit, & exemplo furentium, manus ac membra ſua, ipſa caeſura, ab hoſtili, in ciuilem ſanguinem ferrum exacuit. In perniciem exarſit mutuam, & cæſis nobilioribus Inſulæ primatibus, in tantam prorupit diſcordiam, vt neque liberè ingredi, neque egredi vlli eſſet copia. De vno populo duo compugnantia effecta ſunt corpora, & eorundem caſtrorum homines in duas hoſtiles diuiſi ſunt acies. In partibus exitialis odij adeò conflagrauit incendium, vt abſque apparatu armorum, & cœtu contribulium, & ſatellitum, ne ipſa quidem Paraſceue, qua ſummus veri tabernaculi Pontifex ac Paſtor eſſentialiter bonus, pro ouibus ſuis animam ſuam ponens, domino Patri obtulit ſacrificium, ſanguinem ſuum, inæſtimabile mundi pretium; auderent accedere ad deoſculandum lignum dominicum. Feſſis demum, & fractis, poſt multa ſuorum funera, varioſque labores, in tanto æſtu periculorum, tutiſſimus portus conſiliorum viſus eſt, communi Legatione Efternacenſem ygumenum* THIOFRIDVM *philoChriſtum ad ſe accerſere, vt ex authoritate præclui patroni* willibrordi, *cuius vice fungebatur, merſis rebus ſuis conſulere: & diſturbata pacis fœdera operam daret, reconciliationis gratia, reformare & componere. In portu Antvverpenſi eum aduentantem biduò expectauerunt cum ſedecim longis nauibus; ſed*

co neceſſitate itineris, moras innectente, generalis placiti ſui, quod tertio imminebat die, redire coacti exactionibus, eius aduentus & ſuſceptionis honorem neceſſariјs ſuis, & dilectoribus commendauerunt, ipſius Emporij magiſtratibus. Aruerant autem omnia ſata eorum, aeris intemperie, nec irrigabantur vllo humore roris & pluuia, ſed minitabantur ſterilem annũ meſſibus ingruere. Cumq; claſſem velis cedentibus ventus incumbens propelleret, mediumque rates profundum tenuiſſent; mente licet Lugubri, ingenti tamen accenſi ardore fidei, exclamauerunt deuotione hilari. ô Domine, ô ſancte Willibrorde, ſi venturus es ad nos, tuum peculiarem populum, apoſtolatus tui in domino ſignaculum, euidens da indicium, & antequam portu condamur alto, fac deſcendere ac influere imbrem frugiferum. Nec mora ſubito fragore intonuit Leuum, & turbida teſtantur conceptum æquora ventum, Iamque polo preſſæ nubes denſantur in imbres, Spiſſatæque fluunt, & caumatis ac ſiccitatis diſpendia excludunt. Pluuiam voluntariam Dominus hæreditati ſuæ ſegregauit, quo euidentiſſimo clementiæ ſuæ ſigno dilecti ſui in ſpiritu aduentum declarauit. Nauticus ilico clamor ferit æthera, & adductis Lacertis ſpumant, ac dehiſcunt, conuulſa remis, roſtriſque ſtridentibus æquora, & omnes eccleſiaſticum, non Nauticum, concinentes celeuma, in ſua hilares proſiliunt littora. Vix vero illis propria ſubeuntibus mœnia, Vicarius egregij Antiſtitis Willibrordi; ab vniuerſis Antwerpenſibus, longè à Ciuitate, cum Sanctorum ſuorum pixidibus, auri & argenti operoſo artificio incuſis, procedentibus obuiam, ſicut Angelus Domini ſicut Chriſtus Ieſus, cum ingenti ſuſceptus eſt gloria; ibique diſſidentibus reductis in gratiam, & confœderatis pace firmiſſima, eorum honorabili euectione tranſuectus eſt in Mitthilburgenſis portus naualia. In crepuſculo diei, eius comperto aduentu, omnes vtriuſque ſexus, & diuerſæ ætatis Inſulani Læto complerant littora cætu, & eum, ac ſi ipſe communis eorum patronus, & Dominus in carne veniſſet, intimæ deuotionis affectu ac honoris magnificentia exceperunt, & hymnologica vociferatione in orationis proſeucham deduxerunt. Poſtera

cum

cum primo ſtellas oriente fugaret, Clara dies, *per læta frequentes, conuenere limina, & coram legato Domini, ad firmandum rerum præſentium ſtatum, contra morem barbaricum, ſumma adſtitere diſciplina, ac reuerentia. Sed* Ille regens dictis animos, & pectora mulcens *primum aggredi, ac tractare mediocria; in craſtinum decreuit differre maiora & magis aſpera. Cumque his intentus, eorum, & aliorum quos idoneos ducebat, haberet conſilium; vidit cominus quendam de grege inopum, proſterni, & amplecti pedes cuiuſdam ex proſapia, & ordine diuitum, cui aliquando inconſiderata inſolentia inflixit vulnus pene irremediabile, & letiferum; Exurgit, accurrit, cum proſtrato proſtratus genua eius exoſculatur, & depoſito in terram ante abnuentem & obſtinatius renitentem egregij antiſtitis baculo, gratiam delicti pœnitenti facere deprecatur, monet, ac obteſtatur. Adamantinum vero illius cor & contemtor animus, nullis ſane doctrinæ fomentis emolleſcit, ac conclamantibus, & tantam duritiem deteſtantibus, vniuerſis circumſtantibus. non erubeſcit, non adquieſcit. Impos animi diſceſſit, erupit, domum rediit, & ibi è veſtigio contemptus, & inobedientiæ ſuæ pœnas luit, Energumenus enim factus omnes adſtantes percuſſionis ſuæ ſpectaculo perterruit, & omni vicinia, & familiæ ſuæ ſummum mœrorem & luctum intulit. Anhelum eius pectus, & protenſus aqualiculus crebris, & grauiſſimis exagitari pulſibus, & ſonus audiri, quaſi coſtarum cratem, & ſtomachum interius aliqua vis durius propulſaret vectibus. Et quid tãto cruciatu crudelius, quid amarius? Tantæ diuinæ vltionis animaduerſione clientes illius, & contribules exterriti, multa ſupplicatione defatigatum cõpulerunt illo ire veredarium Domini, vt captiuum de tanti eriperent amaritudine ſupplicii. Venit, ſcriniolum ſuum, in quo portiuncula, coſtæ Clementiſſimi Patris* Willibrordi *recondita eſt, ventri arrepticii ſuperpoſuit, & è veſtigio Zabulus, quia tantæ ſanctitatis pondus ferre non potuit, vas quod ob vindicandam inobedientiã arripuit ad glorificandam ſummi opificis potentiam deſeruit. Tripudium ingens exortum eſt, quia* ſalus domui *illi* facta eſt, *quia filius Abrahæ à filio æter-*

ne mortis liberatus, & abſolutus eſt. Interea in concione aſtantis & expectantis populi, nobilitatum eſt aliud ſignum, de cauſa quidem ſimili, ſed pœna diſſimili. Procidit quidam in faciem ante vulneratum iam pridem à ſe diuitem, ac ſummis precibus laborauit, eum ſibi efficere propitium, & placabilem. Acceſſit vnà ad negitantem & reluctantem interpres domini ygumeni Ekehardus Cœnobita egregius, ante conuerſionem inter Principes eiuſdem Inſulæ nominatiſſimus, acceſcit inquam & pluribus, ac humillimis ſupplicauit ſupplicationibus, & genuum inflexionibus, vt veniam petenti, eius iure gentium auerſus, piè propter dominum, & Clementem willibrordum reconciliaretur animus. Sed ille improbus iuuenili faſtu exaudire contempſit, exiliuit, diſceſſit, & paululum seceſſit, cum ecce vltio in eum diuina inceſſit. Nam ſicut interiores interiori, ſic exteriores oculi eius exteriori priuati Lumine ſubita obtenebrati ſunt cæcitatis caligine; & cuius iniquitas prodiit, quaſi ex adipe, & qui non flagellatus intumuit flatu ſuperbiæ, & non timuit os ſuum in cælum ponere quid eſſet ſentire coactus eſt ſub verbere. Impingebat & impingebatur huc & illuc palpans, vacillans vertebatur, & confuſione ſua ſicut diploide indutus occurſum & conſpectum hominum verebatur. Occurrit tandem illi offenſis nutanti pedibus genitor eius totus imbre Lacrymarum perfuſus, & increpans duritiem cordis eius, porrecta manu reduxit eum in locum vnde bile commotus temerario auſu eſt egreſſus. Veniam ibi ſupplici ſuo dedit, viſus claritatem recepit, illuminatori omnium quantaſcumque potuit grates rependit. Pulchrũ ſpectaculum illo die diuina pietas piis mentibus exhibuit, & elatis formidinem, & maximum incutiendo terrorem, futuræ pacis, & reconciliationis fundamentum poſuit. In anguſti temporis articulo, in duobus viris quatuor celebrata ſunt miracula, alter quippe pro contemptus ſui reatu, deſipuit amentia, & pro multorum profectu reſipuit, ac ſaniori conualuit intelligentia: alter in oculo fratris feſtucam videns, in ſuo trabem non videns, cæcitatis incurrit offendicula: ſed ductus pœnitentia, clariori lumine illuſtratus eſt in corpore ac anima.

Proxi-

Proxima *vero* cum prima luſtraret lampade terras Orta dies, *vno animo, eademque ſententia totius Inſulæ, quaſi apum examina, conuenerunt agmina, vt coram vicario Pontificis egregii, & eius reliquiis, examinarentur, & terminarentur omnium cauſæ ac iurgia, & ſopirentur ſimultatum veteres offenſæ & exitialia odia.* Steterunt vt ſtellæ in ſtatione ſua & ordine, *& ſubtiliſſima indagine inueſtigauerunt lucē, & conſilia prudentiæ, quia omnes viæ eius pulchræ, & omnes eius ſemitæ pacificæ. Nec mora, æterna ſapientia quæ ſe cecinit per os Salomonis Ididæ,* Eruditis, *inquiens,* interſum cogitationibus, meum eſt conſilium, & æquitas, mea eſt prudentia & fortitudo; per me legum conditores iuſta decernūt: *occulta inſpirationis ſuæ gratia, in vnius eiuſdemque conſilii ſummam, omnium illexit pectora, vt de ſingulis in vtraque parte peremptorum familiis, ſeptena ſanguine proxima eligerentur capita; & eorum ac præſidentis Dominici Archimandritæ, & Comitum eius, decreto, ac inueſtigatione diligentiſſima, componerentur firmiſſima pacis fœdera. Igitur iuxta cōmune illorum conſilium, ac decretum, rei ſanguinis depoſitis prius, more gentis, trigenis, tripla compoſitione, libris, vellent nollent, ne qua diſſenſio naſceretur ex anteactis, in æternam diſcordiarum obliuionem, effecti ſunt milites vltorum ſanguinis. Nullo humano ſed diuino terrore, viri ea formæ pulchritudine, & corporum proceritate, & virium ac ſapientiæ magnitudine præditi, vt qui eos ignoraret, non ex vna gente, ſed ex toto terrarum orbe, electos iudicaret; viri inquam, genere, fama, & opibus excellentiſſimi coacti ſunt, longe ſe inferioribus pupillis ſubmitti, & obſequi: quod quaſi dedecus improperii, niſi cœleſti virtute eſſent coerciti, mallent morte lucrari quam perpeti. Notandum profecto, & pro ſumma admiratione in poſteros eſt tranſmittendum, quod gens tam aſpera, audax, bellicoſa, quæ nunquam ferro edomari potuit, ſimplicium verborum loris ſe ligari, & conſtringi pertulit; & vt de ipſius venerandi domini edictis taceamus quicquid præfatus interpres eius, ex auctoritate eius, & Sancti Patris* willibrordi *iuſſit, ac ſi ex ipſius ore iuberetur, nemo omnium temerare, ac tranſ-*

gredi præſumpſit, nemo parere diſtulit; tantus in omnes domini terror irruit. Pax *exinde* bonæ voluntatis *tam priuata quam per mirifica antiſtitis egregii* Clementis willibrordi *merita, tanquam ipſo corporali aſſidente conſeſſu, ac ordinante, reparata, & iuriſiurandi ſacramento confirmata eſt, non modo in walichrenſi, ſed in omni adiacente Inſula, &* aurea fruges pleno cornu defudit copia; *& per duorum menſium curricula, quibus ibi moras pro communi vtilitate innexiuit ygumenus, vernarum domini vernula; nulla ibi opera, nulla exercebantur ſtudia, niſi gaudium, honor, & tripudia, mira exultatio, feſti dies, epulæ, & conuiuia. In ſummi tum demum honoris magnificentia rediit in patriam, & cum ingenti totius Ciuitatis ſuæ in occurſum eius effuſæ ſuſceptus lætitia, ſempiternæ Trinitati laudis debitæ immolauit hoſtiam. Ac nos quia* immenſum ſpatiis confecimus æquor, & iam tempus *eſt* equum ſpumantia ſoluere colla, *præterito quodam inuſitato miraculo, videlicet quod in Baſilica ſanguine tanti Patris dotata, furto ablatum de cruce argentum, admoto igni, per triduum non potuit conflari; & ſecatum in æquas partes in ſeminarium diſſidii trium nominum, viris nullomodo viſum eſt exæquari; pallium vero altaris non forfice, non cultello, poſtremo non gladio acutiſſimo valuit ſcindi: præterito, inquam, ſigno tam mirabili, finem longo operi imponamus, vt in fine, qui eſt ſine fine, permaneamus; in Chriſto Ieſu, vnico domino noſtro; multimodas pro modulo noſtro, grates ei ſoluentes, ſuper omnibus quæ reddidit nobis, & ſuper multitudinem bonorum, quæ per inclyta dilectiſſimi ſui* Clementis Willibrordi, *patrocinia, largitus eſt nobis ſecundum indulgentiam ſuam, & ſecundum multitudinem miſericordiarum ſuarum, cui laus, honor inexcogitabilis, ac ineffabilis gloria, & imperium per infinita ſæcula.* AMEN.

Claudit Vitam S. *Clementis VVillibrordi* THIOFRIDVS noſter hoc nobili Capite, in quo, ſi quid eſſe videbitur aliquanto obſcurius; eius explicationem candidus Lector reperiet loco proprio, id eſt in ipsâ S. *VVillibrordi*

Vitâ, quam DEO & ſancto eius bene iuuantibus, non ita multo poſt emittemus.

Cæterum (quod rectius fortè ante hoc Caput poſuiſſem) tacere planè non debeo, quod THIOFRIDVS meus non tacuit extremo Capite 35. Poſt illam, quam dixi de Ruperto Comite relatam miraculoſam victoriam, *Victrix phalanx*, inquit THIOFRIDVS, *poſt tanti triumphi gloriam, debita laudis Triumphatori omnium ſoluit victimam: & votum ſuum, quo ſe ante obligauerat, renouans, & confirmans, duo deuicti Principis vexilla ad* EFTERNACENSEM *tranſmiſit Eccleſiam, ibi conſeruanda in æternam collata ſibi per magnifici Pontificis* CLEMENTIS WILLIBRORDI *merita glorioſæ victoriæ memoriam.* Hæc videte, & Maiores veſtros cogitate Walichrenſes Zelandi, & vicini Hollandi.

§. 5. VIRTVTES, ET SANCTITAS.

NON is fuit THIOFRIDVS, qui Virtutes ſuas ebuccinaret, Sanctitatem oſtentaret. Sed tamen, vt Aromatum, quantumuis occultè geſtes, ſtudioſè celes, odor erumpit tamen; ſic Virtus emicat, etſi premas. Euenit hoc Authori noſtro, cuius, vt alias Virtutes taceam, HVMILITAS paſſim ſplendet,

———*velut inter ignes*
Luna minores.

" Hæc talem, tantumque virum facit Oleaſtrum aridum, &
" nullius momenti Efternacenſis Cœnobii ygumenum
" (Procem. Florum, initio) Hæc eumdem facit terram, & indignum ſcabello pedum Domini. (ibid.) Hæc multis, maximiſque à DEO, cælo, terraque probantibus, & plaudentibus, glorioſum miraculis, & in eorum, vt ſic dicam,
" medio natantem; efficit tamen Vernarum Domini Ver-
" nulam (Vitæ S. Willibrordi cap. 36.) Eadem denique, cuiuis in quamuis procelloſo mari, regendæ naui aptum
" Gubernatorem, negat tamen vel ſcapham in lacu regere
" poſſe. (Prolog. in vitam S. Liutwini) Iam RELIGIO, &

DEI, Sanctorum, Sacrarum Reliquiarum cultus, ex totis his, aliiſque eius libris, notior eſt, quam vt vllis meis verbis explicari debeat.

CARITATEM, & PVBLICI BONI STVDIVM in eodem leges, cum hæc eius verba leges: Nimia CARITAS, quæ omnia poteſt, omnia ſperat, omnia ſuſtinet, nos impellit, tumida malo vela ſuſpendere, rudentes explicare, clauum regere, & S. Spiritu curſum proſequente, confidere. (Prolog. in Vitam S. Liutwini)

Reliquas huius S. Viri Virtutes, tute ipſe in ſcriptis eius deprehendes, miraberis, &, quod voueo, imitaberis.

Huic Paragrapho præſcripſi etiam SANCTITATEM, quam ſcio equidem in DEI gratiâ, Virtutibuſque conſiſtere. Itaque dum de Virtutibus dixi, ſatis de ſanctitate dixiſſe videri poſſum. Sed ego illuſtria quædam ſanctitatis SIGNA præterea addere velim, quæ qui videat, ſtatim ſanctitatis opinionem concipiat. Eiuſmodi ſunt, quæ paulò antè ex ipſo THIOFRIDO poſuimus, in *VValchrenſi Inſula* patrata. Eiuſmodi, quod Idem, diuinum quendam odorem percipit è Sanctorum Reliquijs, vt diſces ex lib. 1. Flor. cap. 6. Eiuſmodi alia, quæ ipſe notabis.

§. 6. FAMILIARES, ET CONTEMporanei.

Pertinet ad illuſtrandam THIOFRIDI vitam, ſcire cum quibus familiariter verſatus ſit. DE BRVNONE Archiepiſcopo, antè audiſti, ſuam THIOFRIDO *commendaſſe animam*. REGIMBERTVS, *Abbas*, vir ſanctus de THIOFRIDI tum ſanctitate, tum eruditione & ſtylo, eam opinionem habuit, vt dignum cenſuerit, cui ſcribenda committeret, quæ à Spiritu S. ipſe acceperat (libr. 4. Flor. c. 7.)

Vixit cum Abbate HVMBERTO, homine *ſummæ religionis*, vt ait ipſe THIOFRIDVS, & ſanctitatis vt narratio indicat lib. 1. Flor. c. 6.

Adda-

Addamus, hoc ipſo tempore vixiſſe in Orbe Chriſtiano viros multos, ſanctitatis, & Eruditionis laude clariſſimos, cum quibus, (certè aliquibus) fas eſt credere, noſtrum THIOFRIDVM, vel colloquij, vel litterarum, habuiſſe commercium. Tales *Gregorius VII. Pont. Max. Lanfrancus Cantuar. Archiep. Hugo Archiep. Gratianopol. S. Bruno Carthuſienſis Inſtituti Author, Iuo Epiſc. Carnotenſis, S. Anſelmus Cantuar. Archiepiſc. Robertus Ciſtertienſium Fundator*; & alij plures.

Sed ſine coniecturâ, & controuerſiâ, conſtat, familiarem fuiſſe, maximis illis *Mediolacenſis Cœnobij* Viris, de quibus ita refert in Vitâ S. Liutwini, cap. 5. *Noſtrâ quoque memoriâ, tam clara mundi luminaria, tam magnifica ibi* (Mediolaci) *virorum claruerunt nomina, vt qui minimus inter eos cenſeretur ordine, digniſſimus haberetur ſummi honoris culmine: &, quæcumque Eccleſia ex eis nacta eſſet Rectorem; vt mundus ſolis iubare, ſic eius doctrina, ac virtutum, illuſtraretur lumine.*

Cæterum tot aliorum præclarorum virorum conditione, & fortunâ vſus THIOFRIDVS, *aduerſarios* etiam, *Momoſque* habuit. Lege Prolog. Flor. & Vitæ S. Liutwini.

§. 7. ERVDITIO, STYLVS.

ERVDITIONE fuit THIOFRIDVS, vt illis temporibus, maximâ, & quod magis mireris in Cœnobita, maximè variâ. SCRIPTVRAM fere perpetuam loquitur, vt poſt illum S. Bernardus. Senſus *Myſticos* à S. Gregorio Magno potiſſimum mutuatur: etſi ſæpe adhibet ſuæ inuentionis, eoſque acutiſſimos. PATRES reliquos, Auguſtinum maximè, ſæpè allegat. HISTORIAS *Sacras, Profanaſque* diligenter legerat; & illas ſæpe, ac peritè admodum adhibet. ORATORIAM, & POETICEN, & vtriuſque vim, mirari licet in eo, qui nullo *Magiſtro*, (vt bonis argumentis conijcio) nullâ *diſciplinâ*, ſuo ſtudio omnia

aſſecutus erat. Notabis etiam PHILOSOPHIAM, MATHEMATICASQVE Diſciplinas ſuis locis, doctè, grauiterque in medium adductas. Quid quod THEOLOGIAM *Scholaſticam*, vt alibi noto, vſurpauit, antequam vel eius Magiſtri, vel Nomen, inter Eruditos, audiretur? LINGVAS, GRÆCAM, & HEBRÆAM non ignorauit, etſi, quod vſus deeſſet, non videtur eas perfectè aſſecutus Iam

STYLVS qui ſit, vides. Copia in eo verborum, ac ſententiarum, ingens: *Periodi* rotundæ, & velut circino in orbem actæ: ſed eædem vt plurimum nimis longæ, ac ſic, impeditæ, & dormitantem lectorem fallentes. Remedio erunt, ni fallor, *Notulæ* noſtræ, ad marginem, quibus totam eius ſententiam breuiter, ac dilucidè comprehendimus. Frequens eſt in *Allegoriis, Antitheſibus, Alluſionibus* ad Scripturas, Hiſtorias, Poetas. Affectatio *Græcanicarum* vocum, delicatiores aures offendit. Vides, me non agere THIOFRIDI *Encomiaſten*, qui vitia quoque eius aperiam: etſi ea lubens tribuo ſeculo, & Magiſtri inopiæ.

§. 8. SCRIPTA.

Quæ hactenus videre potui, ſunt; Vita S. LIVTWINI, FLORES EPITAPH. SANCT. VITA S. WILLIBRORDI proſâ, atque eadem Carmine Heroico. Item SERMO in eiuſdem Sancti Natalem, & alter SERMO in Natalem S. WILGISLI, qui pater fuit S. WILLIBRORDI. Flura fuiſſe teſtatur *Annotatio* ſuprà à me laudata, §. 4. & aliquot *Fragmenta* apud Iodocum Coccium in Theſauro Catholico.

§. 9. ÆTAS.

CENTENARIVM obiiſſe puto, aut *Centenario* proximum. Hoc vt oſtendam, attende.

Abbas

Abbas factus anno 1078.
durauit annos 28.
deſiit ergo 1106.

Atqui viuebat anno 1031. vt conſtat ex lib. 1. Florum cap. 6. litter. O

Habes annos 75.

Iam, fuiſſe tum non multo minorem 25. annis, res illo capite narrata, ſatis indicat.

Adde, quòd ſcribunt *Bertelius*, & *Miræus*, obiiſſe THIOFRIDVM anno Domini 1110.

Quod ſi eſt, Abbatiam quadriennio ante mortem, tradidit ſucceſſori GERARDO.

Ac ſic, etſi 21. annorum tantum fuit in illo cap. 6. obiit tamen

CENTENARIVS.

THIOFRIDI VERSVS DE SVIS FLORIBVS.

Exſtruo Pyramides, Ciboria: Colligo FLORES,
Spargo ſuper Tumulos, Sanctorum carne ſacratos.
Vincla, Cruces, Crates, **Serras* noto, Saxa, Cataſtas.
Mundi vita, ſalus tot eorum ſunt cruciatus.

* *Serras* de meo addidi, fulciendæ carminis labentis ruinę, neutro Exemplari iuuante.

INCI-

INCIPIT

[A]PROHEMIVM IN LIBRVM[B]FLORVM[C]EPITAPHII SANCTORVM. A. B. C.

Ierem. 11.16. OLIVAE[D]uberi, pulchræ, ſpecio- D.
ſæ, fructiferæ, in domo Domi-
ni, S. Treuericæ Sedis Archi-
Rom. 11. 17. pręſuli BRVNONI;[E]oleaſter E.
aridus,[F]EFTERNACEN- F.
SIS Cœnobij nullius momen-
ti[G]ygumenus, THIOFRI- G.
DVS[H]pſyches & ſomatis incorruptionem, & H. Ηγύμενος. ψυχῆς, καὶ σώματος.
internam ſummi boni contemplationem. An-
tequam, Domine mi Pręſulum gemma, & gloria,
1. Reg. 18. 1. [I] Archiantiſtica aſcendiſſetis faſtigia, vt Da- I.
uid Ionathæ, ſic ſanctę veſtrę animæ mea[K]exa- K.
ſperatrix conglutinata eſt anima, cum pro ho-
neſtiſſimâ morum comitate, & modeſtiâ; tum
ex[L]conſanguineorum veſtrorum, ſummæ ge- L.
neroſitatis & dignitatis Heroüm, in me digna-
tione, ac beneuolentia. Ex quo autem per di-

uinę prouidentię multiformem gratiam inthronizatus, mihi viliſſimæ fauillæ familiarius veſtram, quaſi alicuius apud Dominum eſſem momenti, commendaſtis animam: *in meditatione mea* intimæ dilectionis veſtræ ardentius *exarſit flamma,* & in vos, omnes & totas cordis mei effudi medullas & viſcera, Et Ieſum teſtor, & Sanctos eius, & Regnum eius, in amicitia mea nihil fictũ, nihil ſimulatum eſt: ſed quidquid eſt, id totũ verum, totum voluntarium eſt: neq; vt munificentiam veſtram ad impendenda mihi ac meis quælibet beneficia aſtu alliciam; ſed ob diuulgatæ ac notæ virtutis veſtræ excellentiam. Nihil enim eſt, vt Oratorum Rex proteſtatur Tullius, virtute amabilius, nihil quod magis alliciat ad diligendum; Quippe cum propter virtutem & probitatem etiã eos quodammodo diligamus, quos nunquam vidimus, Igitur [M] *ô & præſidium & dulce decus meum*, & corona totius per Orbem Cleri, nullius vnquam immemor honeſtatis; ob tantum in dilectionem veſtram accenſum amoris mei ignem, tanquam excelſo Numini, laboris mei primitias, Libellum, cuius eſt [N] Inſcriptio tituli: FLORES EPITAPHII SANCTORVM, veſtro conſecro nomini: quem per [O] quaterna ea ratione diſtinxi volumina, & ſingulis ſeptem præfixi capitula; quia ex quatuor elementis compacta ſomata, exacta in doloribus & anguſtijs præſenti vita, quaſi ſexta feria, in ſeptima Sabbathizant, & requieſcunt intra ſepul-

Marginal notes: *Pſal. 38. 4.* — M. Horat. — N. — O. — *Gen. 2. 2.*

Ezech. 37. 9. chri penita; in die Dominica, *à quatuor ventis veniente ſpiritu*, reſurrectura in incorruptionis gloriâ, Non tamen meipſum latet, meum hoc opuſculum non vſquequaque ad dignæ ſubtilitatis vnguem eſſe expolitum, multaque nimis in eo reprehenſioni patere, tam in ipſa verborum compoſitione, quam [P] in rerum veritate; quod P.
mihi profectò conſtat accidiſſe: Primò ex officij curâ: tum prouidentiâ familiaris rei, etſi exiguæ: deinde crebrâ corpuſculi mei inæqualitate; poſtremo ex interioris hominis quàm pluribus, imò abſque numero moleſtijs, conceptis, [Q] de nouis, & inſolitis rebus, quas repente no- Q.
ſtris diebus ad diſſipationem omnium honeſtarum artium emergere: nemo tam ferreis præcordijs, qui non poſſit prægrauari grauiſſimo triſtitiæ ac doloris pondere. Nec clam me eſt, qui libros ſapientiæ, & ipſos lacerant Sanctos, mihi non parſuros; ſed cum ingenti rancore animi indignaturos, qua animatus temeritate, ad tam difficillimam materiem non extimuerim prorumpere; quare ſacris litteris reuerentiam non ſeruauerim; ne indignè tractarem, & *culpa inge-* Horat.
nij *dētererem*. Tacitus autem mecum reputo, quod rarus aut potius nullus Scriptor ſuâ auctoritate ita vnquam fretus fuerit, vt Principum & Sapientum defenſione non indiguerit. Flaccus Horatius Mecænatis gaudet præſidio; [R] Maro- R.
nem Virgilium amat Pollio, vtrique fauet Augusti Imperialis defenſio, Comicorum lepidiſſi-

mus Terentius, concitante æmulorum inuidiâ,
S. odium incurriſſet pro gratiâ, niſi [s] Calliopij callidis argumentis accuſatorib. obſtitiſſet prudentia. Anicius Manlius Torquatus Boethius vir cunctarũ artium perfectione, & Conſulari di-
T. gnitate præcipuus, cum [T] in Latinôs theſauros
V. in ſignis [v] quadriuij tranſtuliſſet theoremata, à Pythagora omnium veteris Philoſophiæ ducum iudició probata & excocta, frequenti tamẽn & humili orat precum inſtantia, vt labor ille Symmachi Patricij paterna proueharur gratia. Atque cum tanti nominis viri, præclariſſimo labori ſuo abſque fauore primatum ſint diffiſi; multò magis ego, quem neque fortuna, neque ſcientia commendat, ſine veſtri obtentu præſidij, nihil habeo ſpei & conſilij. Si veſtro ſolius, qui *cælum ſedes Domini*, qui *ſignaculum* eſtis *ſimilitudinis* Domini, qui *perfectus* diuini *decoris* eminentia, & *plenus ſapientia, in medio ignitorum lapidum inceditis*; Si veſtro, inquam, ego terra, indignus *ſcabello pedum Domini*, qui deflens miſerabili dolore ærumnas exilij mei, in mea exclamo extaſi; *proiectus ſum à facie oculorum Domini*, læter amminiculo, & in
X. [x] prima tripartitæ Galliæ Metropoli, primo & nobilitate, ac religione tuter defenſore: nullo modo vereor oblatrantis inuidiæ lædi morſu & reprehenſione: quia vbi radius ſplendidæ auctoritatis veſtræ, velut ipſius Solis, infulſerit; neceſſarium erit, ignorantiæ meæ tenebras non ap-

Iſa. 66.1. Act 7. 49. Ezech. 28.12. v.14. Iſa. 66.1. Pſal. 30. 23.

pare-

parere. Extremam ergo meo operi manum imponite, & pro veſtra in me beneuolentia, ſuperuacua reſecate, hiantia ſupplete, errata corrigite, & conſultus exemplo prædeceſſoris, ac nutritoris, & ſanguine propinqui veſtri, Vdonis Archipræſulis, æternæ memoriæ; qui vitam ſummę ſanctitatis & popularis lętitię [Y] Lwttwini, Y.
à me qualicunque ſtylo [Z] caraxatam, ſui teſti- Z.
monij corroborauit examine: commodè dicta a- χαράττω
nimi alacritate ſuſcipite, & id noſtræ liberale pi- l. χαράξω
gnus amicitiæ, in poſteros, veſtri auctoritate nominis tranſmittens, archiuis Sanctæ Eccleſiæ conſecrate ac inſerite. Valete.

EXPLICIT PROHEMIVM.

NOTÆ.

PROHEMIVM) *Monet me hæc prima vox, vt ſemel dicam,* THIOFRIDVM *noſtrum, ſuos quoſdam modos habere* Orthographiæ; *quos moroſus quiſpiam* Kakographiam *potius vocet. Sed vſui deferendum in his talibus, de quo, vt Flaccus eleganter.* A.

Quem penes arbitrium eſt, & ius, & norma
LOQVENDI:

ſic eodem iure dixerim, SCRIBENDI. *Sed & ſi quis moleſtius occlamet, Originem manifeſtè*

reclamare; ſciat, non fuiſſe meum, in alieno ſcripto authoritatem mihi vendicare, & ſcalpello, *ac* ſpongiâ *pro arbitrio, vti. Appareat etiam in his,* THIOFRIDI *ſeculum. Cæterum, aliæ voces occurrunt, quæ, etſi à vulgato ſcribendi more abhorrere videntur; bonos tamen Authores habent, atque adeo magnos: ſi non alios, at Poëtas. Eiuſmodi ſunt* Ammirari, Optinere, Abicere, Diſicere, Adprimè, Amminiculum, Inlecebræ, Inlectus, Flagrantia, *pro* Fragrantia, Ortus, *pro* Hortus

B. FLORVM) *Meritò ſic vocat.* Florida *in hoc opuſculo, omnia, atque adeò meri* Flores. *Vt de Dictione nihil dicam (quam eo ſeculo, non* floridam *tantum dicas, ſed &* gemmeam) *Rem vide. Nugari fateberis Græculum, qui vndique, etiam è fæce, hauſta Epigrammatariorum,* ἀνθολογίαν *vocauit: affanias, Apuleij* Floridorum *libros:* apinas Stobæi *è Philoſophis comportatas in communes locos,* ſententias, *quas Suidas* ἀνθολόγιον *dixit. Longè hos, & hæc præcedunt hi* flores, *hic florilegus. Denique quod de ſe mentitus eſt* Carus, *id iure, & verè glorietur* THIOFRIDVS *Deo cariſſimus:*

Floriferis vt apes in ſaltibus omnia libant;
Omnia nos itidem depaſcimur aurea dicta
[*adde &,* FACTA]
Aurea perpetuâ ſemper digniſſima vitâ.

+ *Lege, & mirum, ni Florum iſtorum ſuauitatis odore illectus, optes te, totum eſſe naſum.*

C. EPITAPHII Sanctorum.) *Videlicet* Sepulchra, Monumenta, Reliquias *Sanctorum, ornan-*

da ſibi ſumſerat. Spectat & veterum Chriſtianorum morem, qui hodieq́ perſeuerat, Sanctorum Monumenta Floribus ſpargendi. *Caluiniſtæ Idololatriam inclamant: Sed nos eorum blaſphemiam & impietatem. Vtri rectius? iudicet Auguſtinus; immò iudicet* DEVS, *& eius Thaumaturga manus. Narret ipſe ſuis verbis Antiſtes Hipponenſis:* Ad aquas Tibilitanas, Epiſcopo afferente Proiecto, Reliquias Martyris glorioſiſſimi Stephani, ad eius memoriam veniebat magnæ multitudinis concurſus, & occurſus. Ibi cæca mulier, vt ad Epiſcopum portantem Pignora ſacra duceretur, orauit: FLORES, quos ferebat, dedit, recepit, oculis admouit, protinus vidit. Stupentibus, qui aderant, præibat exultans, viam carpens, & viæ ducem vlterius non requirens. *(De Ciuitate Dei, libr. 22. cap. 8.) Hanc mentem fuiſſe noſtro* THIOFRIDO, *ipſimet credo, id affirmanti lib. 4. cap. 7. ipſo initio, & in Carmine, Imagini, ad ipſum libri limen, inſcripto, vbi ſic canit*

————————————FLORES
Spargo ſuper TVMVLOS Sanctorum carne ſacratos.

OLIVÆ vberi.) *Gaudet noſter Scriptor* Allegorijs, *& Scripturæ ſenſibus* Myſticis, *&* Accommodatitijs, *quibus peritè admodum vtitur, vt legens deprehendes. Huic Allocutioni gemina, & germana eſt illa Vita* D. Willibrordi: Plantatis in domo Domini cedris Libani, &c. D.

OLEASTER aridus.) *Iterum Proœmio vitæ* E.

S. Willibrordi: Oleaſter inſertus oliuæ in miſe-ricordiâ vberi, &c.

F. EFTERNACENSIS Cœnobij.) *Scio ſcribi & Epternacum, & Echternacum. Sed, variantibus Authoribus, cur alium ſequar, quàm qui in manibus eſt?*

G. YGVMENVS.) *Iterum ſic ſe vocat vitæ* S. Willibrordi *ſolutâ oratione ſcriptæ, ca. 36. quod eſt vltimum; & in Car .. li. 3. Arbitror eſſe Græcanicũ* ἡγούμενον, *quod Ducem, Ductorem, Præfectum ſignificat. Græcis voculis, textui ſuo miſcendis delectari hunc Authorem, totis eius operibus claret. Eas maximè adhibet, quibus Dinina litteræ vtuntur. Porro apud Matth. legis (cap. 2. 6.)* ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ex te exiet DVX *& apud Lucam (22. 26)* ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν, Qui PRÆCESSOR eſt, ſicut miniſtrator. *Et apud Stephanum (Act. 7. 10.)* κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ' αἴγυπτον. Conſtituit eum PRÆPOSITVM ſuper Ægyptum. *Eodem lib. (14. 11.)* ἡγούμενος τοῦ λόγου. Dux verbi. *Denique cap. 15. 22.* ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, Viros PRIMOS in fratribus. *Significat itaque* THIOFRIDVS, *ſe* Abbatem *eſſe, ac reliquis* Præpoſitum. *Vnde in Carm. loco allegato, non ita multo poſt, tamquam ſe explicans de ſe ait:*

Venit in emporium MANDRITA THI-
FRID memoratum.

Neque alibi vſquam, quod ſciam, vlli eam nuncupationem tribuit, qui cum imperio aliquo non ſit. Sic etiam THIOFRIDVM *intellexit* Chriſto-

phorus Browerus *noſter, inter cuius,* τοῦ μακαρίτου, *ſchedas, hoc annotamentum ſe reperiſſe teſtatur* Iohannes Dulmenius, *Societatis noſtræ Sacerdos, aliquanto poſt datas ad me ſuper eâre, aliíſq́, litteras, immaturâ morte extinctus, & cum eo, multa eruditio, & magnæ ſpes. His ſcriptis, incido in Octauam Synodum, & in eâ, in Epiſtolam Ignatij Conſtantinopolitani Patriarchæ ad Nicolaum Papam, in qua iſta verba:* ἡγουμένων τε, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ ἑτέρων μοναχῶν πλῆθος ἄπειρον *&c. Vbi* ἡγούμενοι, *manifeſtè ſunt Monachorum Præſides, ſiue Cœnobiarchæ. Nam alioqui non rectè diceret,* ἑτέρων μοναχῶν.

PSYCHES ET SOMATIS) *His Græcis voculis, præ aliis, frequentiſſimè paginas ſuas aſpergit.* ψυχῆς, καὶ σώματος *Animæ & Corporis.* H.

ARCHIANTISTICA) *Vox à* THIOFRIDO, *vt arbitror, nouata, pro eo, quod eſt, Archiepiſcopalia* I.

EXASPERATRIX) *Frequens apud Ezechielem Prophetam, Domus Exaſperans, de populo Iſraël. Rebellem ſignificat, & præfractum contra Numen. Talem ſe, humilitatis ſtudio, profitetur noſter.* K.

CONSANGVINEORVM veſtrorum) *De* Brunone, *eiuſq́ familiâ, quantum ſatis ſit, in* THIOFRIDI *vitâ. Itemq́ de familiaritate cum* THIOFRIDO, *&* commendatâ ei animâ. L.

O ET PRÆSIDIVM) *In breues Notas ad talem Scriptorem, putidum ſit, & puerile, quiduis, è Grammatico etiam cenſu, comportare. Itaque omitto hic monere hunc verſiculum mutuo ſumtum* M.

ab Horatio, ipſo eius primo adıtu. Hoc moneo, quod in Vitâ tetigi, THIOFRIDVM, *qui nullo Eruditionis genere caruit, non pauca etiam à Poëtis hauſiſſe, vt legens ipſe deprehendes.*

N. INSCRIPTIO TITVLI) *Epigraphe Pſalmi 15. eſt:* Tituli inſcriptio ipſi Dauid. *verſatiſſimo in Diuinis litteris* THIOFRIDO, *verba inde in os, inq. calamum, nec opinanti veniunt. Quod in D. Bernardo itidem obſerues.*

O. QVATERNA VOLVMINA—SEPTEM CAPITVLA) *E* numeris *Myſteria exſculpere gaudet hic ſcriptor. Hauſit hoc à Patribus, quos videas totos ſæpe ſe ijs immergere. Etiam magnum illum Auguſtinum. Id annoto, ne ſciolo alicui* THIOFRIDVS *leuicula videatur eſſe conſectatus. Porro de* Quaternario *numero, multa Philo, de Opific. mundi, & Vitâ Moyſis, & quædam Origen. in Ezechiel. hom. 1. Aug. lib. 2. Doct. Chriſt. c. 16. atque aliâs ſæpius Alij item alibi. De* Septenario *verò idem Philo, 1. Allegor. & de Mundi Opif. Ambroſ. de Noë, Gregor. in 1. Reg. & 35. Moral. capit. 7. & paſſim cæteri.*

P. IN RERVM VERITATE) *Hæc infirmitatis humanæ conſcius dicit metuens, non ſciens. Ceterum ſanam vbique doctrinam ſedulus Lector deprehendet.*

Q. DE NOVIS, ET INSOLITIS REBVS) *Inijt Abbatiam* THIOFRIDVS *anno M. LXXVIII. tenuit ad vſque annum M. C. VI. Magnæ toto eo tempore, in Eccleſia turbæ.* Schiſmata *aliquot. Illud*

fœdiſ-

fœdiſſimum, quo Benno Cardinalis *à Sanctiſſimo Pontif. Gregor. VII. diſſidens, vt alter Lucifer, duodecim alios Cardinales, tanquam ſtellas, ſecum traxit. Acceſſit* Berengarij Hæſiarchæ Sacramentarij *fœdiſſimus lapſus, poſt recantationem ſæpius iteratus. Has arbitror dici res* Nouas, & Inſolitas, *maximè, Henrico Imperat. id temporis & Imperium, & Eccleſiam turbante; & incautis, vel ambitioſis* Epiſcopis *turpiter ei adhærentibus. Vide Baronium.*

MARONEM VIRGILIVM amat Pollio.) *Sumſit ab ipſo Virgilio:* R.

Pollio, amat noſtram, quamuis ſit ruſtica, Muſam.

CALLIOPII CALLIDIS argumentis) *Pleraq; Exemplaria Terentij, ad ſingularum Comœdiarum finem addunt:* CALLIOPIVS RECENSVI. *Hic Actor Poëtam à maleuolis grauiter accuſatum, rationibus tueri ſolet. Vide Prologum Andriæ, Eunuchi, Heautontim. Adelph. & reliquarum. Quod autem* THIOFRIDVS *eius Argumenta vocat* Callida, *maximè feciſſe puto, vt alluderet ad nomen Calliopij.* S.

IN LATINOS THESAVROS) *Boëthius Præfatione in Arithmeticam ad Symmachum Patricium:* Ex Græcarum opulentiâ litterarum in Romanæ orationis Theſaurum ſumta conuexi-mus. T.

QVADRIVII Theoremata) *Rurſum Boëthius eodem opere cap. 1.* Prudentiæ nobilitas quo- V.

dam quaſi quadriuio veſtigatur. *Obſcuram ſententiam, claram facit Boëthius mox eodem loco:* Multitudinem, quæ per ſe eſt, ARITHMETICA ſpeculatur integritas. Illam verò, quæ ad aliquid, MVSICI modulaminis temperamenta pernoſcunt. Immobilis verò magnitudinis, GEOMETRIA notitiam pollicetur. Mobilis ſcientiam, ASTRONOMICÆ diſciplinæ peritia vendicauit. *Paulò infra:* Hoc igitur illud QVADRIVIVM eſt, quo iis viandum ſit, quibus excellentior animus à nobiſcum procreatis ſenſibus, ad intelligentiæ certiora perducitur.

X. PRIMA TRIPARTITÆ GALLIÆ Metropoli) *Cæſar Bell. Gall. libr. 1. ſic orditur:* Gallia eſt omnis diuiſa in partes tres: quarum vnam incolunt BELGÆ, aliam Aquitani, tertiam, qui ipſorum linguâ Celtæ, noſtrâ Galli appellantur. *Sic & Plin. libr. 4. cap. 17. Agnoſcit itaque* THIOFRIDVS, TREVIROS *Galliæ Belgicæ nobilem* Metropolim.

Y. LWTTWINI) *De huius vitâ, in* THIOFRIDI *vitâ, vbi de ſcriptis.*

Z. CARAXATAM) *E Græciâ vocem hanc tranſtulit, & Latio habitu donauit.* χαράττω, *eſt ſculpo, ſcribo. futur.* χαράξω. *occurrit iterum infrà.*

INCIPIVNT CAPITVLA.

I. *DE eo quod Dominus Deus noſter, magnus in magnis, glorioſius operetur in minimis.*

II. *De ſpiritus & Carnis poſt duellum concordia, & felicitatis vtriuſque prærogatiua.*

III. *Quod nulla carnis ſubſtantia carne Sanctorum ſit nobilior, & in ipſa corruptione, glorioſior.*

IV. *De reliquijs Babylæ Martyris, & in apoſtatam Angelum poteſtate hominis.*

V. *De Sanctorum Somatum ſuauiſſimi odoris flagrantia, & templi* DEI, *& arcæ, & altaris coaptatione myſtica.*

VI. *De dote ſanctæ Animæ, & de odoris in corpus exanimatum, transfuſione.*

VII. *De diſtantia inter defuncta veteris Adæ & noui Adæ filiorum Somata.*

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INCIPIT LIBER PRIMVS FLORVM EPITAPHII SANCNTOrum.

CAPITVLVM I.

DE EO, QVOD DOMINVS DEVS noſter, magnus in magnis, glorioſius operetur in minimis.

Dei laus ſupra vires noſtras. Laudandus tamen nobis, infimis licet, & infirmis: vrgente ad id natura.

CVM Dominus Deus noſter ſit *Magnus, & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non ſit finis:* omnino difficile, imò impoſſibile eſt, vt pro magnitudine *det gloriam laudi eius* homo *terra & cinis.* Sed quia tamen vniuerſa Creatura ad laudandum Conditoris ſui nomen & magnificentiam, naturali intentione ducitur, & ſolum poſt mortem carnis, ſanctorum exercitium & iubilum, interna diuinæ gloriæ contemplatio, ac æterna collaudatio eſſe creditur; Nos aliqua, licet infima, portio creaturæ eius, & *opus manuum eius*, laudare & glorificare eſſentialiter & ſummè *laudabilem, & glorioſum in ſæcula*, pro modulo infirmitatis noſtræ, conemur, & ad cuius laudem per naturam trahimur, propria vo-

Pſal. 144. 3. Pſal. 65. 2. Eccl. 10. 9. Iob 34. 9. Daniel. 3. 56.

luntate,

Pſal.105. 47. luntate, ac ardentiſſimo mentis deſiderio, *Confiteamur Nomini ſancto eius, & gloriemur in laude eius.* Corde & ore dicamus Domino Deo Salutari noſtro, Quam terribilia, *quam magnificata ſunt opera tua Domine, nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ,* quia quàm *terribilis eſt in conſilijs ſuper filios hominum*; &, licet magnus in magnis, [A] glorioſius tamen mirabilia operatur in minimis. Nam quid minus diſſoluto cinere? quid breuius eſt tranſitiuo nomine, [B] cuius eſſe tranſeundo eſt eſſe? Sed diuinæ Maieſtatis virtus incomprehenſibilis, ineffabilis ſicut terram informem formauit *in animam viuentem*; ſic terram corpori humanitatis ſuæ conformem in terram & *puluerem reuerſam*, in puluerem dat mirabilius viuere per *Spiritum viuificantem*; & qui ex nihilo rerum condidit vniuerſitatem; intranſitiui, ac æterni nominis ſui virtutem declarare dignatur in pulueris nomine, [C] cuius nulla ſubſtantialiter eſt natura eſſentiæ; quod antequam dicatur, nihil eſt, in dicendo nihil; poſtquam dicitur, remota omni ſophiſticæ augumentationis ſtropha, quantum ad ſe, nihil eſt. [D] Nihil, & tranſitiuûm apud nos, quorum eſſe ex nihilo, & in tranſitu eſt, in conſpectu eius qui ſolus eſt, intranſitiuè ac verè eſt; & quod noſtræ mortalitati mortuum, eius immortalitati eſt viuum, & quod nobis eſſe, illi conſtat non eſſe. Atque vt *inuiſibilia ipſius, ac ſempiterna virtus eius, & diuinitas* altius *intelle-*

Marginal notes (left): Pſal.91. 5. — Pſal.65. 5. — Gen. 2.7. — Gen.3.19. — 1.Cor.15. 45. — Rom.1. 20.

Marginal notes (right): Magnus Deus in magnis, ſed in minimis glorioſior: vel in diſſoluti hominis cineribus; A. B. — C. — D.

cta conſpiciantur, operoſiore in his, quæ orta ex nihilo, rediſſe videntur in nihilum, potentia o-
E. peratur. Et cum [E] Sancti, diuina & cœleſtia animalia, poſt *flumina Babylonis, ſuper quæ ſede-* Pſal. 136. 1.
F. *runt & fleuerunt dum recordarentur Sion*; [F] poſt grauem *gurgitem Chobar*, habitauerint in Ezech. 3.15.
Hieruſalem *Ciuitate Domini virtutum*, & hæreditate acquiſierint eam: *terreſtrem* illorum *do-* Pſal. 47. 9.
mum habitationis huius diſſolutam, cum omnibus 2 Cor. 5.1.
quos mirificè exornat, appendititjs ſuis tam intimis, quam extimis, tantâ exornat gloriâ; vt tum demum Iure credantur eſſe, quando mortalitatis conditione, in originem ſuam rediſſe, ac nihil æſtimantur eſſe;
& quodammodo viresſcere facit. tum demum exaltetur lignum humile, & ex arido fiat viride, quando *ſenuerit in terrâ radix* Iob. 14. 8.9.
eius, & in puluere mortuus fuerit truncus eius. Ad odorem enim aquæ, ad glorificationem glorificati Spiritus, finita fine infinito nomina, & areſcentia *oliuæ in domo Domini fructiferæ germi-* Ierem. 1.16.
G. H. λείμματα *nant* [G] ramalia, extinctæ profecto carnis [H] lemmata, & *faciunt comam, quaſi cum primum* Iob 14. 9
ſunt plantata & compacta, viriditatemq; ſuam oſtendunt in affectu admirandi operis, quam à conditione mundi habuerunt in præſcientia conditoris. Denique ſecundum immutabile diuinæ decretum prouidentiæ, quæ electorum cum animas, tum tam corpora, quàm omnia ad
σωμάτων ſomatum naturam, & quamcunque neceſſitudinem attinentia, inexcogitabili, & incomparabili modo decreuit glorificare, mira, & vehe-

menter

menter ſtupenda, per virtutem ac meritum ſanctificati Spiritus ſui, operantur, eiusque inæſtimabilem in contemplatione interna ſummi & incircumſcripti Spiritus Dei honorem & magnificentiam teſtantur, & cum areſcant & nihil ſint per ſe; vireſcunt, & ſunt per eum, qui [1] regnauit in ſe, qui confirmato ingenitæ rationis examine, erraticos, ac irrationabiles motus, ratione correxit, & compreſſit ſub ſe. Poſſunt quæcumque diues, & nihil hæſitans meretur fides, poſſunt profectò per habitatorem quondam & poſſeſſorem ſuum, qui ſe in hâc vitâ, à vinculis corporis, morte, quam virtutes præſtant, diſſoluit, qui corporeas illecebras contempſit, qui cupiditatum dulces inſidias, reliquasque omnes exutus paſſiones, clauſtra carnis tranſcendit, & ad poſſeſſionem ſuam, cæli palatium, fere liber aſcendit. ferè liber, inquam, vtpote edomitâ carne victor & Dominus; & in nullo ei, niſi ſolo animandi & vegetandi officio obnoxius.

vireſcere, inquam, 1.

omne genus miraculis: quæ beato animo ſuo accepta ferant.

NOTÆ.

GLORIOSIVS IN MINIMIS) *Verba ſunt Epigraphes, & totius Capitis breuiarium. Perpetuum hoc eſt* THIOFRIDO, *diſertè ſententiam aliquam cuiuſque Capitis initio* A.

ponere, quæ totum paucis verbis Argumentum contineat. Qui attendit, facilè animaduertit, hoc primum Caput, non tantum eſſe totius Operis Præfationem, ſed item continere paucis, quod pluribus tractatur totis quatuor libris. Eo enim omnia redeunt, vt oſtendatur, DEVM *mirabilem eſſe, non tantum in Sanctis ſuis; ſed & in Sanctorum quibuſuis rebus, etiam* MINIMIS. *Quod ad rem attinet, in* Naturalibus *quoque verum videtur, vt plus admirabilitatis ſit in Paruis rebus, quàm magnis. Non tacuit hoc ſcriptura.* Quatuor ſunt MINIMA terræ *(inquit Prouerb. 30. 24.)* & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus. *Tum nominat* Formicas, Lepuſculos, Locuſtas, Stelliones. *Nec fugit ſeculi Sapientes, & Solertes naturæ Scrutatores, vt Patres à* DEO *inſpiratos ſileam. Plinius quidem (lib. vndecimo, cap. 1.) & acutum ſe horum ſpectatorem oſtendit, & exhibet diſertum deſcriptorem.* Reſtant, *inquit,* immenſæ ſubtilitatis animalia. *De paruis loquitur. Iterum de iiſdem:* Nuſquam alibi ſpectatiore naturæ rerum artificio. *Capite ſeq.* In magnis corporibus, aut certè maioribus, facilis officina, ſequaci materiâ fuit. In his tam paruis, atque tam nullis, quæ ratio, quanta vis, quam inextricabilis perfectio? Vbi tot ſenſus collocauit in culice? & ſunt alia dictu minora. Sed vbi viſum in eo prætendit? vbi guſtatum applicauit? vbi odoratum inſeruit? vbi verò truculentam illam, & portione maximam vocem ingenerauit? quâ ſubtilitate pennas annexuit?

Vide

Vide plura ibi, & deinceps de aliȷs animalculis, maximè de Apibus, Formiciſque. *Concludamus eiuſdem verbis, cum ſuſtâ aliquâ indignatione:* Sed turrigeros Elephantorum miramur humeros, taurorumque colla, & truces in ſublime iactus, tigrium rapinas, leonum iubas, cum rerum natura nuſquam magis, quam in minimis, tota ſit.

Cvivs Esse tranſeundo eſt eſſe) *Tranſimus enim cum* tempore *in quo ſumus, & à quo, velimus, nolimus, rapimur, vt nunquam ijdem ſimus; & tollimur, vt ne ſic quidem, diu ſimus. De* Tempore, *eiuſq. fluxu, multa diuinitus lib. 11. Confeſſ. pluribus capp. D. Aug.* B.

Cvivs Nvlla ſubſtantialiter eſt natura eſſentiæ) *Vel hyperbole eſt, cum nihil eſſe poſſit ſine eſſentiâ; vel comparat pulueris eſſentiam cum Diuinâ; vel, quod magis cenſeam, indicat,* Pvlverem *nihil cenſeri, cum non ſit ex ijs, quorum aliqua habeatur ratio; non, inquam, homo, non animal aliud, non arbor, lapis, &c.* C.

Nihil, & tranſitiuum apud nos, &c.) *Senſus eſt,* Devm *ſuâ beneuolentiâ, & potentiâ id efficere, vt aliquid cenſeatur, atque adeo magnum, quod alioqui pro nihilo putabatur. Sic Gentium Doctor:* Vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt *(Roman. 4. 17.) Et Magiſter vitæ (Luc. 20. 38.)* Omnes viuunt ei. *Ex hoc* Thiofridi *loco, aliȷſq. colligimus. Theologia Scholaſtica, quam vocamus, imbutum fuiſſe (non modò Philoſophia) idque non* D.

Magiſtrorum ſermone, aut libris, (qui nihil dum ea ætate vulgauerant) ſed ingenij praſtantia, & ſtudij aſſiduitate. Itaque nihil verear, ipſum inter eos referre, qui eam diſciplinam vel repererint, vel illuſtrarint.

E. SANCTI, DIVINA, & cæleſtia animalia) *Cur ſic eos hoc loco vocet, non aſſequor, niſi vt oſtendat, non* rediſſe in nihilum, *vt videri dicebat: ſed* redijſſe in cælum, *vnde, vt mox ſubiungit*, originem traxerant. *Tamen, propter hanc cæleſtem originem, fortè alludit ad* Quatuor Animalia, *quæ Ezechieli iuxta fluuium* Chobar *apparuerunt. De quo fluuio, mox.*

F. POST GRAVEM gurgitem Chobar) *Ad hunc fluuium mira oſtenſa ſunt Ezechieli, ipſo teſte cap. 1. & alibi. Eſſe ipſum Euphratem, bona, & bonorum Authorum ſententia eſt.* GRAVEM *vocat* THIOFRIDVS, *quòd ad illum habitarent Captiui Iſraëlitæ, Ezech. 1. 1. & clarius, cap. 3. 15. ſed cur hunc fluuium nominat inter tot* flumina Babylonis, vbi ſederunt, & fleuerunt? *An, quod huius nomen notum eſt, aliorum non eſt? an ob Etymologiam nominis, quam ſolens conſectatur? Nam* Chobar, *vt alios ſignificatus taceam, in Eccleſiaſte cap. 1. v. 10. valet* IAM, *quatenus vſurpatur in rebus* PRÆTERITIS. IAM præceſſit, *inquit*, in ſeculis, quæ fuerunt ante nos. *Sic cenſebitur rapidiſſimo ſuo curſu nos ſecum rapere, quod* THIOFRIDVS *aſſerit, dum ait, nos perpetuo tranſire. Lubens audiam aliorum iudicia.*

RAMA-

RAMALIA) *Vox Ouidio, & Perſio vſurpata. quorum hic:* G.

————Veteris Ramalia fagi

LEMMATA) *Græcum eſt:* RELIQVIÆ, *λέμματα, ἀ λέπω. Relinquo.* H.

REGNAVIT in ſe) Spiritum, *ſiue* Animam *hominis intellige, quæ carnem depreſſit, vt attolleret.* Mortificatio *hæc dicitur, de quâ Apoſtolus in hanc eandem ſententiam:* Si Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. *Rom. 8. 13. Cui Apoſtoli loco, hic* THIOFRIDI *bonus eſt Commentarius.* I.

CAPITVLVM II.

DE SPIRITVS, ET CARNIS, POST duellum, concordiâ, & felicitatis vtriuſque prærogatiua.

Caro, & Spiritus primũ hoſtes,

Galat. 5.17. ET nimirum, cum homo compoſitus ſit ex carne ac ſpiritu, quæ *inuicem ſibi aduerſantur, (Spiritus enim concupiſcit aduerſus carnem, & Caro aduerſus ſpiritum)* poſtquam *in virtute Domini pax* fuerit data, & *facta carnis mortificata,* quanta ante diſcordia, tanta poſt duellum, inter vtrumque coaleſcit concordia, & in morte, quæ eſt ſolutio animæ à corpore, non finitur, imò perficitur: non deficit, ſed in aug-

Pſal. 121. 7. Rom. 8. 13.

tum amici coniunctiſſimi;

A. Spiritu carnem primû ſubijcientc;

mentum Dei proficit. [A] Caro ſiquidem ſubiugata Spiritus imperio, quaſi vnum cum eo efficitur, cuius naturam ſequitur, fitq́; ſpiritualis, ſicut è contrario Spiritus ſi degenerat, ſi conditionis & dignitatis ſuæ prærogatiuam non conſiderat, ſi à carne vincitur, & in ſeruitutem redigitur, fit carnalis: & ſicut hæc morientem, ſic ille *vermem* paſcit *non morientem*, Spiritus item carnem ſuam quam afflixit, & concupiſcentiis ſuis mortificauit, glorificatus glorificat; & per cuius mortificationem, mortem euaſit, & beatæ vitæ meruit æternitatem: poſt finem, non finiri, poſt corruptionem, dat [B] incorruptionis gloria ſuperveſtiri. Omnia præmia, omnia Spiritus gaudia adipiſcitur caro, ſi ſpiritui conſentit; omnia ſupplicia omnes carnis ærumnas patitur Spiritus, ſi ſe carni ſubſternit, [C] ſi eius ſpurcitias immaculato calle non tranſit, ſi clibanum ignis eius, & [D] *ollam accenſam, cuius facies eſt à facie Aquilonis,* non extinguit, Caro de terra ſumpta, ſed terrenis voluptatibus mortua aſcendit cum ſpiritu ſurſum: Spiritus de cælo ſumptus, ſed cæleſtibus deſiderijs non accenſus, imò totus carni deditus deſcendit cum carne deorſum: & ſicut hæc infæliciter victrix, in reprobis nec inter ſupplicia deficit, ſed ſemper deficiendo ſubſiſtit, & moriendo non moritur; ſic ille infelicius victus, ſemper eſſentialiter viuendo, non viuit, ſed non moriendo moritur, non deficiendo, non ſubſiſtendo, deficit, ſubſiſtit, finitur ſem-

Iſa. 66. v. 24. Mar. 9. 43. 45. 47.

cum glorificante.

B. Infelix ſpiritus, vbi ſe carni ancillæ ſubiicit.

C.

D.

Ierem. 1. 13.

per

per,& ſine fine eſt, O quam infelix Spiritus ho- Caue hanc miſeriam:
Sap.9.15. minis, ſi à carne, quæ *corrumpitur, & aggrauat animam,* deprimitur & obruitur! quàm felix caro, quæ non renititur, ſed ſpiritui ſubditur! quàm felix homo, qui cor ſuum ad Dominum dirigit, cuius ſpiritum Dominus ad ſe trahit, vt ad conuerſationem ſui deſiderij, & interiora, & exteriora eius commutet, vt nihil iam menti exterius libeat, nihil caro interius, vel ſi appetit, adipiſci ſtudeat; ſed omne, quod homo eſt, ad eum, à quo eſt, & interius deſiderando ferueat, & exterius ſe edomando conſtringat! felix profectò Caro, quæ ſimul omnis in hâc vitâ deficit, quæ iam nullis ſuis motibus ſeruit, ſed præſidens Spiritus cuncta eius fluxa reſtringit, & quodam diſtrictionis ſuæ gladio omne quod in illâ male viuebat, interficit. Felix proculdubio omnis homo, qui viuens, in cinerem reuertitur, qui mortalitatis ſuæ non obliuiſcitur, qui ante carnis mortem, carni moritur, cuius interna [E] *vermis* de ſola & pura terra, intemerata videlicet virgine procreatus depaſcitur. Felix, inquam, qui iam non eſt in carne, ſed in ſpiritu, cuius *corpus mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus verò viuit propter iuſtificationem & corporis ſui exſpectat redemptionem.* Cumque in vno homine duo ſint homines, Interior & Exterior, & duo vnum ſint; felix vtique ille eſt, in quo fit illud, quod ſcriptum eſt; *Si duo conſenſerint de omni re quamcumque petierint fiet eis à Patre meo,*

[Margin: amplectere felicitatem, — quam carnis mortificatio tibi pariet, — E. — Pſal.21.7 — Rom.8.10. — v.23. — Matt.18.19.]

Vbi enim duo congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Summa quippe & interna felicitas eſt hominis in corpore peregrinantis, ſi in medio duorum vnum habentium conſenſum, *mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus* eſt, qui *pax noſtra, fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ ſoluit inimicitias in carne ſua, vt duos conderet in vno homine, faciens pacem, & reconciliaret vtroſque in vno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo, vt in vtroque acceſſum habeamus in vno ſpiritu ad patrē.* Et reuera exceptis Angelis lucis, nihil in creaturis felicius eſt homine, qui à carne non ſuperatur, ſed *deſiderijs eius, quæ militant aduerſus animam* dominatur: Nihil item, exceptis Spiritibus apoſtatis, infelicius eſt homine, qui quotidie de vita periclitatur, & cuius animæ libertas captiuatur. Victor enim *iudicabit Angelos*; Victus cum *Angelis peccantibus, & rudentibus inferni detractis, detrahetur in Tartarum,* vbi *ignis eorum non extinguetur, ſed erunt vſque ad ſatietatem viſionis omni carni.* Ille ſanctis æqualis erit Angelis, Iſte inferior & infelicior beſtijs; quippe cum hæ, vt quidam æternæ ſapientiæ ſymmyſta aſſerit, non ſperent Iudicium, neſciant cruciatum nec ſalutem poſt mortem repromiſſam ſibi; huius verò in hàc vitâ *gaudium,* licet innumeris aduerſis caſibus implicitum, tamen ſit *inſtar puncti, & velut viſio nocturna* tranſeat; & quia hic ex anima ſimul & carne peccat, illic in

Chriſto præſtante.

Eius felicitatis, & miſeriæ multiplex, & mira antitheſis.

1.Tim 2 5. Epheſ. 2 14. v.18. 1.Pet.2 11. 1.Cor. 6.3. 2.Pet. 2.4. Iſa.66. 24. Iob 20. 5.8.

igne,

Iob 20. 26. *igne,* [F] *qui non ſuccenditur,* in anima & carne F.
Rom. 8. 26. pariter cruciatus ſuſtineat, Hic, cuius *infirmita-*
1 Pet. 3. 4 *tem Spiritus adiuuat,* cuius *abſconditus cordis eſt*
homo in incorruptibilitate quieti & modeſti Spiri-
tus, qui in conſpectu Dei locuples eſt, pergit vbi vi-
Iob 17. 16. ta eſt, & ſicut *in profundiſſimum infernum deſcen-*
Iacob. 1. 14. *dunt omnia* reprobi inlecebris carnis *abſtracti*
& inlecti, vt nec hoc ei à tormento ſit liberum,
quod hîc relinquit mortuum; ſic omnia eius, qui in mundo extra mundum eſt, ad cœlum cœlorum aſcendunt, vt nec id quod ex ſe inſenſibile in terrâ deſerit, ab interna remunerationis gratiâ immune ſit; ſed caro, quæ in omnibus, comes & particeps fuit laboris & mortificationis, ſit etiam conſors honoris & glorificationis. Igitur ſi carnem damnati peccatoris ſpectes, quid homine abiectius, quid putidius? ſi ſpiritum, quid miſerabilius, quid damnabilius? Si item ſpectatæ ſanctitatis hominis carnem conſideres, quid illâ in terrâ nobilius, quid mirabilius? ſi ſpiritum, quid excellentius quid glorioſius?

NOTÆ.

CARO FIT SPIRITVALIS.) *Non mutatâ naturâ; ſed obedientiâ, & ſpiritus imitatione, cui ſe ad nutum attemperat. Sic equum quaſi Rationis participem dicimus, cum eò* A.

alacer, & acer tendit, quo domini inſidentis minimus nutus indicat. Hác mente Dauid: Cor meum, & CARO mea exultauerunt in DEVM viuum. *Pſal.83.v.3.*

B. INCORRVPTIONIS gloriâ ſuperueſtiri) *Reſpicit illud Apoſtoli (1. Cor.15.53.)* Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem. *Porro verbum* SVPERVESTIRI *ſumſit ex Epiſt.2. ad Cor. cap.5. ver.4. Quod non annotaſſem, niſi vt ſimul indicarem, familiare eſſe* THIOFRIDO, *cum è ſcripturâ aliquid affert, è pluribus locis ſimul haurire. Hoc argumento eſt, vndique eum plenum, vndique redundare: vt de eo dici poſſit:* Hoc ructat, quod bibit.

C. SI CARNIS SPVRCITIAS immaculato calle non tranſit) *Tranſlatum ex officio Eccleſiæ de Sanctâ Agnete.*

D. OLLAM accenſam.) Allegorias, *&* ſenſus Myſticos *frequens miſcet. Quid hoc loco Olla? Dicat D. Gregorius Magnus, quem noſter diligenter lectitauit, ac non ſemel allegat.* Olla ſuccenſa *(inquit, lib.18. Mor. cap.11.)* eſt cor humanum, ſecularium curarum ardoribus, deſideriorumque anxietatibus feruens. Quæ à facie Aquilonis ſuccenditur, id eſt, Diaboli ſuggeſtionibus inflammatur. Ipſe enim vocari nomine Aquilonis ſolet, qui dixit: Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis *(Iſa.14.13.) Vide plura ibi, & eiuſdem operis lib.33. c.41.*

E. VERMIS de ſolâ, & purâ terrâ) *Chriſtum in-*

dicat, qui ſeipſum in Pſalmo VERMEM *vocauit. Hic intima noſtra depaſcitur, cum eius amore vrimur.*

IGNIS, qui non ſuccenditur) *De* Infernali *loquitur. Non* ſuccendi *dicit, nempe ſtudio humano, & aggeſtis lignis. Eſt enim abſque his, Dei voluntate, æternus.* F.

CAPITVLVM III.

QVOD NVLLA CARNIS SVBSTANtia carne Sanctorum ſit nobilior, & in ipſa corruptione, glorioſior.

NIMIRVM, excepta carne Chriſti, quæ precium eſt mundi, nulla carnis ſubſtantia carne Sanctorum eſt nobilior, quæ quantò ſpiritui ſubiectior, tantò eſt liberior, & in ipſa corruptionis reſolutione glorioſior. In natiuitate ad laborem & miſeriam; in morte naſcitur ad requiem & gloriam. Ad gloriam inquã naſcitur, quamuis quod ex verme conceptum & progenitum eſt, à vermibus comedatur, & puluis in puluerem reuertatur: quia quæ in pleriſq; Sanctorum nihil diſtare viſa eſt à carne peccatorum, & ſuppliciis deputata, & contemptui eſt habita, in morte, vt lux à tenebris, grandi diſcernitur diſtantia; & euidentiſſimè agnoſcitur, aliud eſſe ex natura; aliud ex meritis & gratia.

Nulla caro Sanctorum carne nobilior.

Ea Nobilitas non ex Naturâ, ſed Gratiâ.

Ex naturâ eſt putribilis; ex meritis & gratia longiſſimo tempore, etiam contra naturam durat imputribilis, ac ab ea eſuriens repellitur vermis. Cumque vermes ſint Ciues hominis, illum ciuem ſuum non facilè, non ſubitò cognoſcunt, qui [A] Dei & Angelorum ciuis eſt; & qui vermes, infeſtas videlicet cogitationes, à ſe repulit, [B] dulcedo vermis non eſt, non auidè diſcerpitur, non quaſi famelicam ingluuiem ſatians, auidius abſumitur. Caro ſanctificata, per naturam *indutaputredine, & ſordibus pulueris, dormit in puluere*; per gratiam & meritum, vigilat in mirifico opere, & cum *cuius dulcedo eſt vermis*, reſuſcitat de puluere, & reddit gratiæ. Et omninò mirum eſt; vermes paſcit, & homines ſanat: putredo eſt, & putredinem tollit: iacet, & iacentes erigit; in nihilum reſoluitur, & à principibus & poteſtatibus aëris huius timetur: & qui *ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientiâ, & perfectus decore, in delicijs paradiſi* DEI *fuit*, & *qui factus eſt; vt nullum timeret*; diſſolutum cinerem reueretur: & *rex ſuper vniuerſos filios ſuperbiæ, qui omne ſublime videt*, à fauilla torquetur; Inter *aſtra matutina* ad *laudandum* conditus conditoris magnificentiam; rugit ad pulueris memoriam, & concentum Angelicum vertit in ſonum brutorum animalium. Sentit puluerem regnare ſuper ſe, qui *noluit Deum regnare ſuper ſe*, qui voluit Deo adæquare ſe. Plagas ſuas in energu-

menis

Marginalia (left): A. — B. — putredine, & corruptione mire ſubſeruiente: — Diabolo horrente; — qui pulueri ſubijcitur.

Marginalia (right): Iob 7.5 v.21. — Iob 24. 20. — Ezech. 28.12. — Iob 41. 24. v.25. — Iob 38.7 — Luc. 19. 14.

menis confitetur, parere cineri cogitur, cuius nefaria ſeductione homo poſt vermem, in puluerem reſoluitur. Cuius eſſe tantum de cœlo eſt, cruciatur ab eo, cuius eſſe etiam de terrâ eſt.
Iob 40. 14. Mutire apud fauillam non audet, qui *principium viarum Domini eſt*, qui Dominum Deum ſuum tentare auſus eſt. Et licet hoc inſigne æternæ diuinitatis donum cum [C] per vſum, tum [D] ex auctoritate Scripturarum ſit perſpicuum; ad leuigandum tamen lectoris faſtidium, quod vniforme ſolet generare eloquium, euidens de tripartitâ hiſtoriâ noſtro ſtylo proferamus teſtimonium. C. D.

NOTÆ.

A. DEI & Angelorum ciuis) *Arrogans aſſertio videatur, niſi Apoſtolus (Epheſ. 2. 19.) audacius etiam dixiſſet:* Eſtis CIVES Sanctorum, & DOMESTICI DEI. Magnum eſt, eſſe DEI Ciuem, *ſed plus, eſſe* domeſticum, *Vtinam, quoties gloriamur, hinc* in Domino gloriemur.

B. DVLCEDO vermis non eſt) *Iob de impio loquens (cap. 24. v. 20.)* Dulcedo, *inquit,* illius, vermes. THIOFRIDVS *verbis illis vltro ſe offerentibus in altum ſenſum vtitur, ſenſu, quem dicunt* Accommodatitium. *Fuit hæc ratio Scriptu-*

ris vtendi, poſt THIOFRIDVM *noſtrum, Sancto Bernardo vſitatiſſima, vt etiam quandoque piè iocari videatur.*

C. PER VSVM) *Vſu & exemplis conſtare ait, Dæmones ad* Reliquias *Sacras horrere, &, vt ipſe loquitur,* mutire, apud fauillam, non audere. *Omni ſeculo id obtinuit, ex quo* DEI *Filius noſtrá mortalitate veſtitus eſt. Non eſt breuium Notarum, longas complecti hiſtorias. Alioqui difficile non ſit, multa de hoc genere producere. Sufficiat vnum, alterumue. Sanctus Ambroſius, ſermone de Sanctis Nazario, & Celſo:* Cur non honorent corpus illud fideles, quod reuerentur & DÆMONES? quod & afflixerunt in ſupplicio, ſed glorificant in SEPVLCHRO! *Sanctus Hieronymus contra Vigilantium ſcribens, & indignans, ab impuro illo hæreſiarcha, Sanctorum Reliquias,* viliſſimum puluerem *appellatas, Diabolum alloquens, ait:* ſæpius hoc viliſſimo TORTVS es PVLVERE. *Idem ad Marcellam (Epiſtol. 17. capit. 5.) dum de Chriſti* ſepulchro; Si nobis non credimus, credamus ſaltem Diabolo, & Angelis eius, qui quotieſcunque ante ILLVD de obſeſſis corporibus expelluntur; quaſi in conſpectu TRIBVNALIS CHRISTI, ſtantes contremiſcunt, rugiunt, & ſerò dolent, crucifixiſſe, quem doleant. *Hoc non magnopere mirabitur, ad* Chriſti ſepulchrum *contigiſſe, qui eumdem Hieronymum, & Sanctiſſimam fœminam Paulam, non*

minora audierit teſtantes de Sepulchro *tanto inferiore*; Eliſei, *inquam*, Abdiæ, & Iohannis Baptiſtæ. *De illo igitur ita in Epitaphio Paulæ ad Euſtochium virginem filiam:* Vbi multis intremuit conſternata mirabilibus. Namque cernebat, varijs dæmones rugire cruciatibus, & ante Sepulchra Sanctorum, vlulare homines more luporum, vocibus latrare canum, fremere leonum, ſibilare ſerpentum, mugire taurorum.

EX AVTHORITATE *Scripturarum*) *Narret Lucas, & triumphet Paulus, eiuſq; Reliquiæ:* Virtutes non quaslibet faciebat DEVS per manum Pauli: ita vt etiam ſuper languidos deferrentur à corpore eius ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, D.

τά τε πνεύματα τὰ πονειρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' ἀυτῶν &

Spiritus nequam egrediebantur

(Actor. 19. 12.) Erubeſcant

miſeri Caluiniſtæ.

CAPITVLVM IV.

DE RELIQVIIS BABYLAE MARtyris, & in apoſtatam Angelum, poteſtate hominis.

IVLIANVS Apoſtatarum Idea, de Parthici belli quod adminiſtrabat, ſolicitus victoria: cum *Dominus Deus* ſecundum Prophetam *requirendus ſit pro viuis ac mortuis*, Ochoziæ Iſraelitici Idololatræ, qui *miſit ad conſulendum Beel zebub deum Accaron*, ſecutus veſtigia, [A] Dafnei Pythij conſuluit oracula. Sed cum voce negata, [B] Cirrheæ vates templi [C] fruerentur iuſticio; & ante in [D] Isa. 8. 19. 4. Reg. 1. 2.

A. Dæmones Iuliano reſponſa negant,

B. C. D.

Limine terrifico metuens conſiſtere Phœbus,

tunc in ipſo fatidico penetrali, afflaret pectore quieto, nec Phebeio vrgeretur verbere ac ſtimulo; tandem tam alti Delius cauſam requiſitus ſilentij, reſponſum dedit [E] *in verbo Domini*, In vicino eſſe tumulum Babylæ Martyris egregij, ſeque tantæ ſanctitatis eius pondere opprimi; & tam reſoluti ſomatis vereri viciniam; quàm ſpiritus cum Deo Deorum regnantis pręſentiam. Cumque Imperator tanti prærogatiua confuſus præconij, à Galilæis, (quo nomine noſtros odio nominis Chriſtiani ſolebat appel-

E. nuti in conſpectu cinerum Babylæ.

quos, Iuliano iubente,

lare)

lare) quaſi gratia probri, reliquias Martyris iuſ-
Cant.1.4 ſiſſet aufferri: Conuenit Eccleſia Dei *nigra, ſed
formoſa, obſcura, *ſicut tabernacula Cedar*; pul-
chra, *ſicut pelles Salomonis*, concurrit omnis ætas
2.Reg.6. Eccleſiaſtici ordinis omnis ſexus & conditio; &
15. *deducebant arcam ſerui Domini in Iubilo*, In lętitiâ — Chriſtiani
cordis, per ſex millia paſſuum, pſallebant voce — auferunt,
altiſonâ: *Confundantur omnes qui adorant ſculpti-*
Pſal.96. *lia. Cum ambularent, quaſi ſonus erat multitu-* — cum cantu,
7. *dinis, vt ſonus caſtrorum*, & reſonabat terra in
Ezech.1. voces illorum, & de ſe interpretabantur illud
24. Propheticum; *In lætitia egrediemini, & in pace*
Iſa 55. 12. *deducemini.* Diſſolutos egregij Martyris cineres — & plauſu;
proſequebātur, vt exercitus ducem: *Caritas*, quæ
1.Io.4. 18. *foras mittit timorē*, ab eis omnē terreni principa-
tus excluſit terrorē: Nihil in eorū mentib. profa- — Tyranni ſæuitiam contemnentes.
Pſ.18.11. ni valuit principis ſæuitia. Sitiebāt *dulciora ſuper*
mel & fauum pro Chriſti nomine ſupplicia. Ca-
riora & glorioſiora eis habebantur oſſa mortua,
quam fulgenti curru inuecta totius mundi glo-
Iob 38. 7 ria. Sed cùm *filij Dei iubilarent* præ cordis exul- — Interea Idololatræ confunduntur:
Pſal.108 29. tatione, Idololatræ *operti ſunt ſicut diploide, con-*
Iſa.65. 14. *fuſione*, & *tabeſcebant mœrore præ ſpiritus contri-*
tione: Confuſum profectò *eſt gaudium à filijs ho-*
Ioel 1.12. *minum*, & [F] in vltionem proditi Athletæ Dei, — F.
Iſa. 6. 4 *Commoti ſunt Cardines cæli*, & templum antiqui-
tatis conſumptum eſt igne cœleſti, & deaura-
tum ſimulachrum Pythij contritum, & [G] ma- — G. Apollinis ſimulacrum conteritur.
Iob 30. 19. terialiter *aſſimilatum eſt fauillæ & cineri.* Prodi-
tor ſepulchri Martyris, auctor proprij factus eſt

dedecoris, & vnde glorioſiſſimi teſtis Dei gloria, inde Demoniacæ falſitatis aucta eſt ignominia; & proditionis pretium in proditoris verſum eſt ſupplicium. Eſt nimirum mira Dei diſpenſatione diſpoſitum, vt homo etiam exutus hominem, ius habeat & exerceat in angelum, cuius ſuper hominem Imperium, in morte *mediatoris Dei & hominum, hominis Chriſti Ieſu*, eſt dirutum; & qui primæ conditionis prærogatiuâ factus eſt ſuper omnia condita; primæ quoque tranſgreſſionis inremediabili ruina redactus ſit infra omnia; & quem ad culpam nulla traxit infirmæ carnis ſubſtantia; illi caro, cuius infirmitas ruinæ ſuæ ac præſidentis & viuificantis ſe animæ extitit cauſa, dominetur etiam mortua; & verſa vice, ei imperet præpoſita, cui ſeruiuit ſubdita; & cuius eſſe eſt ex lutea materia, præſit ei, cuius natura eſt cœleſtis & Angelica; & pœnas quaſcumque victor deuictæ potuit inferre, redemptæ victrice ac dominatrice dominica carne, & victrix victum cogat perſoluere. Et quis inueſtigabiles diuinæ diſpenſationis inueſtiget diuitias, quis excogitet, quis explicet, quanta ſenſus Domini ſit profunditas? Vermem facit angelum; infra vermem, & omnia infima redigit angelum: de terra cœlum; de ſummo cœlo, inferiorem condit abyſſum: quæ ſupra infra, quæ infra ponit ſupra: & inextricabilem ſua ſapientia contexit Labyrinthum; vt prorſus non ſit mirum eminentiſſimum vas electionis Paulum, qui raptus eſt ad

Sic exanimati hominis cineres Angelos domãt.

1 Tim. 2.5.

iuſto, ſed imperſcrutabili Dei iudicio.

ter-

tertium cœlum, & in Paradiſum, altitudinem diuinæ mentis admiratum, exclamaſſe per Spiritum Sanctum. *O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius.* Non ſubſtantiam, non formam aſſumpſit angeli, ſed venit *in ſimilitudine carnis peccati,* aſſumpſit lutum noſtrum & *cognouit figmentum noſtrum; ac recordatus, quoniam puluis ſumus, homo ſicut fœnum,* factus eſt ipſe fœnum, ne noſtra in perpetuum caro permaneret fœnum, & fœnum noſtrum vertit in frumentum, & *ſe nobis dedit panem viuum,* vt traijceretur in corpus noſtrum, & nos efficeremur corpus ſuum, & *os ex oſſibus eius, & caro de carne eius.* In paupertate carnis ſuæ, *omnes theſauros Sapientiæ & Scientiæ* recondidit; & cum nos ſua membra fecit, diuitias quas ſecum attulit in extinctam quoque electorum carnem ac oſſa mirificè tranſtulit: & ſicut ipſe natura eſt filius Dei, ſic *qui Spiritu Dei aguntur, hi* adoptione *ſunt filij Dei:* & ſicut *caro eius non vidit corruptionem,* Sic caro illorum naturaliter corruptibilis, non amittit Dei ſui ſuper ſe ſanctificationem.

Rom. 11. 33. Ro. 8. 3. Pſa. 102. 14. 15. Io. 6. 51. 52. Gen. 2. 23. Coloſ. 2. 3. Ro. 8. 14. Act. 2. 27. 31.

Quod totum ex merito incarnati filij Dei.

NOTÆ.

A. DAFNEI PYTHII) *Apollinem* Dafneum *vocat, quòd in* Daphne *coleretur. Locus erat prope Antiochiam. Hiſtoriam totam, quam ſuo ſtylo ſe narrare* THIOFRIDVS *profitetur, vide apud Sozom. lib. 5. Hiſt. cap. 18. 19. Ruffinum, lib. 1. cap. 36. Socrat. libr. 3. cap. 18. Theodoretum, lib. 3. capit. 16. Contra horum omnium Authorum fidem, atque etiam D. Chryſoſtomum, libr. contra Gentiles, prodigioſè mentiuntur* Centuriones Magdeburgenſes *(Cent. 4. c. 13.) Diabolum de induſtriâ ſimulaſſe, ſe impediri à Martyre, vt tranſlationem, & venerationem* Reliquiarum *promoueret.*

B. CIRRHEÆ Vates Templi) Cirrha *Phocidis oppidum, Apollinis oraculo clarum. Hinc ipſe Apollo* Cirrheus *dictus. Iuuenalis:*

Et Martis frameam, & Cirrhei ſpicula Vatis.

Inde & Phœbades Cirrheæ *dictæ noſtro* THIOFRIDO, *vt antè Seneca, Oedipo:*

Fatidica Vatis ora Cirrheæ mouens.

Ex quo loco, hunc tranſlatum crediderim.

C. FRVERENTVR IVSTITIO) *Notum eſt,* Iuſtitium *vacationem eſſe, ſiue ceſſationem à Iure dicundo potiſſimum. Author eleganter transfert ad ignauum Oraculorum ſilentium; quod poſt Chriſti*

aduen-

aduentum, toto Orbe conſecutum, mirantur cum plauſu Chriſtiani Patres; indignantur, & deflent Poëtæ. Audiatur pro omnibus Prudentius, *in Apotheoſi:*

——————Hominis DEVS induit artus
Delphica damnatis tacuerunt ſortibus antra:
Non Tripodes cortina tegit. ——————

LIMINE terrifico metuens conſiſtere Phœbas) Phœbades *Sacerdotes fœmineæ dicebantur, Phœbo, & furore plenæ. Maro deſcribit, vt ſpectare videaris. AEneid. 6.* D.

At Phœbi nondum patiens immanis in antro
Bacchatur Vates, magnum ſi pectore poſſit
Excuſſiſſe deum: tanto magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitq; premendo.

Daphneam igitur Vatem, eos furores ſolitam metuere, iam quietiſſimam fuiſſe, non ſine ſannâ THIOFRIDVS *refert, ceſſante videlicet oraculo. Eo furore agitari, mox dicit, eſſe*, vrgeri Phœbeio verbere, ac ſtimulo. *Eleganter, & pro ingenio ac vſu: nam Poëticos idiotiſmos in ſermone amat.*

IN VERBO DOMINI) *Quomodo Apollo, ideſt, Cacodæmon, reſponſum dat* in verbo Domini? *Ideſt,* Domino imperante; *vt illud:* In verbo tuo laxabo rete *(Luc. 5. 5.) Adhuc hodie Exorciſmi Eccleſiæ Dæmones veritatem fateri cogunt.* E.

IN VLTIONEM proditi Athletæ DEI) *ſententia eſt, quod Diabolus prodidiſſet, & eijci curaſſet Babylam, ipſius Templum ſtatim fulmine ta-* F.

ctum conflagrauit. Vide Authores antè nominatos.

G. MATERIALITER) *Valet, meo iudicio,* Reipſa: *ne quis exiſtimaret ſola Chriſtianorum æſtimatione, pro fauillâ & cinere habitum. quod vtique iam antè verum erat.*

CAPITVLVM V.

DE SANCTORVM SOMATVM SVAuiſſimi odoris flagrantiâ, & Templi Dei, & Arcæ, & Altaris, coaptatione myſticâ.

A. NON [A] habet in ſe, non egerit ex ſe corruptionis fœtorem, ſed futuræ incorruptionis odorem; non olet, ſed redolet; non aërem inficit, ſed paradiſiaci odoris ſuauitate nares & pectora fidelium afficit: nulli officit, imò ſaluti omnium proficit; fœtentes artus facit non fœtere: infirmitatem expellit infirmitate: ſaniem corporis ac animæ peccati confectæ vulnere, tam ſuæ corruptionis ſanie, quam ſpiritus ſui curat medicamine. Quæ plerumque in Sanctis vel podagrici, vel chiragrici, aut hydropici, aut alius alicuius inordinati humoris exuberantiâ, [B] etiam familiariſſimorum à ſe ſummouit frequentiam, & ſedulitatem iucundiſſimam; poſt animæ diiugium, omnes cuiuſcumque conditionis & nationis, ad glorificandum

SS. Corporum ſuaueolentia,

B.

Auctoris internæ ſuauitatis munificentiam, per ſuauiſſimi odoris de putredine ſpirantis, allicit flagrantiam. Odoris quippe ſuauitas animæ dignitatem & mundiciam; fœtoris obſcænitas oſtendit carnis vilitatem & immundiciam: In olenti carne, carnis olent ſpurcitiæ ac vitia; in odoriferâ animâ, redolent virtutes ac merita. Caro olida, ſpiritus immundi curia, quam ille, *aſſumptis ſeptem ſpiritibus nequioribus ſe, ingreſſus eſt vacantem, & ſcopis mundatam*; reſoluta, oſtendit, quam in ſe turpiſſimi hoſpites exercuerunt immunditiam: Caro autem ſancta, ſpiritus ſancti aula, & *reclinatorium aureum*, in quo *cum Patre cænauit Filius*; cui per *aſcenſum purpureum, de lignis Libani* eſt *ferculum*, euidentiſſimè declarat per odorẽ mirificum, eius in ſe cum ſumma reuerentia cum ſumma honeſtate ac modeſtia recubitũ; *cuius guttur eſt ſuauiſſimum & gena ſicut areolæ aromatum*. Sed ſi quis dente Theonino rodere nos voluerit, quod carnem ſanctorum domum Dei præſumimus aſtruere; nouerit, eſſe *tabernaculum exterius & tabernaculum interius*: nouerit, Apoſtolum dixiſſe, eodem ſpiritu ſed longè alio intellectu, *Scio quod non inhabitat in carne mea bonum*, Et item. *Neſcitis quia corpora veſtra templum eſt Spiritus Sancti?* Templum profectò Dei ſunt tam corpora quam ſpiritus electorum Dei, & *benedicta gloria Domini de loco ſuo*, vbi *in ſpiritu humilitatis, & animo contrito*, holocauſta pinguia & medullata, opera

Marginal notes (left): Matt. 12. 45. — Cant. 3. 10. — Apoc. 3. 20. — Cant. 3. 10. 9. — Cant. 5. 16. 13. — Heb. 9. 2. 3. — Rom. 7. 18. — 1. Cor. 6. 19. — Ezech. 3. 12. — Daniel. 3. 39.

Marginal notes (right): innocentiæ index. — & inhabitantis ſpiritus S. — cuius ſunt Templum. In hoc Templo ſunt ſacrificia.

videlicet Deo acceptabilia, & tota orationum lacrimis infuſa, Deo offerunt filij Dei, *& aſcendit fumus incenſorum de manu Angeli, ſuper altare aureum, quod eſt in conſpectu Domini.* In tanti *ſanctuario templi poſita eſt arca teſtamenti* ex inputribilibus & ad ignem dureſcentibus non ardentibus [C] *lignis ſetim*, caro videlicet Redemptoris noſtri, *viridis ligni*, ſola tremenda & adoranda Cherubin ac Seraphin; ſola extra conditionem naturæ, in æternum imputribilis, & [D] exiguæ paſſionis: durabilis & incorruptibilis, quia ſola in fine temporum concepta & progenita eſt contra naturam carnalis conditionis ac propaginis, Eſt, inquam, intra *Sancta Sanctorum arca teſtamenti*; *circumtecta ex omni parte auro mundiſſimo*, & myſtico operta propitiatorio, corpus videlicet Christi Domini, qui eſt auctor veteris & noui teſtamenti; cuius ſanguis clauis eſt paradiſi; qui ſapientia Patris *factus eſt propitiatio pro peccatis noſtris*; cui *non comparatur aurum obrizum*; qui *vincenti dat manna abſconditum* dulciſſimum & eminentiſſimum, immortalitatis & cœleſtis panis donum; qui leges ſuas *non atramento, ſed ſpiritu Dei viui*; *non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus* ſuperſcribit; cuius carnis tertia die reſurrectionem, *Virga Aaron* præfigurauit: quæ inter duodecim virgas, noſtræ vſque in tempora reſtitutionis, omnium ariditatis typos, ſola in myſterium corporis Domini, veri Sacerdotis noſtri,

Marginalia (left): & Arca: — C. — D. — & in hâc, Tabulæ Teſtamenti, — & Virga Aaron,

Marginalia (right): Apoc. 8. 4. 3. — 3 Reg. 6. 19. — Exod. 37. 1. — Luc. 23. 31. — Heb. 9. 4 — 1 Io. 2. 2. — Iob 28. 5. — Apoc. 2. 17. — 2. Cor 3. 3 — Num 17. 8.

post

poſt mortis ariditatem, in reſurrectionis florem erumpentis, [E] *in tribu Leui* ad florem rediјt & fronduit; & quod natura non habuit, fructum protulit. Atque hæc myſtica & ſalutaris Arca, *inter duos aureos & productiles Cherubin* eſt conſtituta; Inter Cherubin, inquam, per quos ſanctæ animę, & carnis in plenitudine diuinæ ſcientiæ & caritatis, ſanctimonia intelligitur, & munditia; quia per redemptionis humanæ Myſterium, ſanctificantur corpus & anima, & de auro fulgent puriſſimo, de diuina profectò ſapientia; atque cuduntur & producuntur per laborioſiſſimæ huius vitæ exercitamina, vt vtrique *in die Domini noſtri Ieſu Chriſti ſeruentur ſine querelâ.* Cumque omnia quæ tropologicè de electorum dicuntur capite, ipſis quoque membris congruant myſticè; animæ etiam ſanctorum & ſomata ſunt teſtamenti arca, intus & foris auro tecta: quia intus fulgent diuinâ ſcientiâ, & foris optimâ morum congruentiâ: & in eis *poſita eſt teſtificatio*, id eſt, omnis Sanctæ doctrinæ abundantia; & *ex vtroque latere* aſſiſtunt *Cherubin*, Angelorum videlicet cuſtodia; vt interius, exteriusq; muniantur ab Exterminatoris Ægypti ſæuitiâ. Et in tam mirifico Dei templo eſt myſticum altare, cor purgatiſſimum & ſpirituale; in quo Sacerdos, homo quiſque ſanctus, anima & corpore indeficientem nutrit ignem caritatis geminæ; ac ne vnquam extinguatur, manè per ſingulos dies, in ortu Solis Iuſtitiæ; illuſtrata

[Margin notes: E. — *Exod.* 25. 18. — & Cherubim. — 1. *Theſſ.* 5. 23. — Item eadem omnia aliter. — *Exod.* 25. 16. v. 18. — *Exod.* 12. 29. — *Exod.* 25 & *ſeqq.* — *Leu.* 6. 12. *ſeqq.*]

mentis caligine; ligna, tam exempla Patrum, quàm præcepta Dominica congerit, & ſeſe holocauſtum deſuper imponit, dum omne vitium in ſe exurit; & de interna impinguatione, quaſi de hoſtiæ pacificorum adipe, pacem inter ſe & Dominum faciens, odorem de ſe ſuauiſſimum reddit: & tanti ardoris flamma inextinguibilis nunquam deficit, nunquam decreſcit; ſed etiam
F. [F] poſt huius vitæ vnguem, feruentius & amplius ex interna contemplatione accreſcit. In tanti templi Dei præconium dicitur per Ezechielem, Spiritus Sancti os, & organum, cui totius ſpiritualis ædificij, & portæ in domo Domini clauſæ, myſtico ænigmate reuelatum eſt myſterium: *Oſtende domui Iſraël templum, vt confundantur ab iniquitatibus ſuis, & metiantur fabricam, vt erubeſcant ex omnibus quæ fecerunt.* Ezech. 43.10. Templum quippe Dei ad confuſionem peccati oſtenditur, dum electorum Dei corporis & animæ ſanctitas, in exemplum virtutis ſubtiliter penſanda, & vtiliter imitanda proponitur; dũ quantò ſubtilius penſando diſcutitur, tantò amplius peccatrix anima ex omnibus quæ fecit erubeſcit, & confunditur: & tantò diſtrictius in ſe culpas iudicat, quantò altius quod ammiretur, conſiderat, [G] Erubeſcit profectò de ſe, dum recognoſcit non poſſe vllo modo ſaluari ſe, niſi puluis exiguus, per meritum ſanctificati Spiritus ſaluet ſe; dum ſe in vita non viuere, & extinctos cineres videt poſt mortem efficacius viuere: imò

non

non tam viuere quàm regnare, & miraculorum gloria coruſcare. Igitur nihil mirum, ſi templum Dei reſolutum, ſi arca teſtamenti, caro ſcilicet electorum Dei, odoris flagrantia omnia longè excedit aromata, cum ex ea per inhabitantem Spiritum, virtutum opera *aſcenderint ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ ac thuris*, continentię ſcilicet ac ſalutiferæ orationis; *& vniuerſi pulueris pigmentarij*, qui pręparat & diſcernit pigmenta boni operis; qui *deſcendit in ortum ſuum ad areolam aromatis, vt paſcatur in ortis, & colligat* in regnum ſuæ dilectionis, *lilia* eximij & perpetui candoris.

Cant. 3. 6.
Cant. 6. 1.

N O T Æ.

NON HABET IN SE) *De* Carne Sanctorum *loquitur, de qua in fine cap. 4.* A.

ETIAM FAMILIARISSIMORVM à ſe ſummouit frequentiam) *Id non infimis tantum, & terræ filijs accidit, ſed & Regibus, Teſtis impius ille* Antiochus, cuius odore & fœtore Exercitus grauabatur, & quem nemo poterat propter intolerantiam fœtoris, portare. *2. Mach. 9. 9. 10.* B.

LIGNIS SETIM) *Albæ ſpinæ genus, ſed quod in iuſtam arboris molem excreſcit. Vide Hieron. in Iſa. c. 41. Quidam exiſtimant eſſe ipſam Cedrum.* C.

EXIGVÆ PASSIONIS) *Non vult, Chriſtum*

modicum *quid paſſum, abſit: ſed* non diu *paſſum, maximè ſi cum æternitate conferas.*

E. IN TRIBV LEVI) *Hoc non otioſè addit* THIOFRIDVS, *ſed vt indicaret, ſe agnoſcere, Chriſti carnem non modo ex* Iuda, *tribu videlicet* Regia; *ſed & ex* Sacerdotali, *eſſe ſumtam. S. Hilarius (Can. 1. in Matth.) de SS. Euangeliſtis, Matthæo, & Luca ſermonem faciens:* Suis vterque partibus, *inquit*, Domino noſtro IESV Chriſto, qui eſt æternus & Rex, & Sacerdos, etiam in carnali ortu, vtriuſque generis gloriam probauerunt. *Simili probandi ratione vſus S. Auguſtinus (libr. 2. de Conſen. Euangeliſt. cap. 1.) concludit:* Firmiſſimè tenendum eſt, carnem Chriſti ex vtroque genere propagatam, & Regum ſcilicet, & Sacerdotum.

F. POST HVIVS VITÆ VNGVEM) *Ita in vtroque* MS. *Vnde mutare non lubuit. Sed cum nullus inde ſanus ſenſus exſculpi poſſit, dubium mihi non eſt, quin ſit legendum,* IGNEM. *Nam certè de indeficiente Igne agebat: quem, cum Caritatem interpretetur, rectiſſimè conuenit cum illo Apoſtoli:* Caritas nunquam excidit. *(1. Corinth. capit. 13. verſ. 8.)*

G. ERVBESCIT profectò de ſe, dum recognoſcit, non poſſe vllo modo ſaluari ſe, niſi puluis exiguus, per meritum ſanctificati Spiritus, ſaluet ſe.) *Cautè legendum, & ſanè intelligendum. Poteſt vtique aliter quis ſaluari: ſed* DEVS *bonus, qui variè* mirificat Sanctos ſuos, *decretum ſuum,*

de quibuſdam ſaluandis, non niſi per Sanctorum Reliquias *exequitur. Quis enim, niſi Caluiniſta, aut alioqui hæreticus, neget, ſalutem multorum promotam, ſpectatis ad Martyrum, aliorumq́; SS. ſepulchra, miraculis? Similis loquendi modus eſt Sancti Pauli (Actor. 27. 31.)* Niſi hi in naui manſerint, vos ſalui fieri non poteſtis.

Capitvlvm VI.

De dote sanctae animae, et de odoris in corpus exanimatum, tranſfuſione.

DOS profectò piæ animæ, [A] ſecundum Ambroſium, ſunt myſtici & ſuauiſſimi odores Myrrhæ, croci, & aloes, & ipſa habens in ſe *odorem agri pleni, cui benedixit Dominus*, [B] optat *ſpirare Auſtrum, non Aquilonem*; vt orti ſui vernent, non decutiantur flores. Inuitat ſponſum *in ortum ſuum*, vt *comedat fructum pomorum ſuorum*, vt *fluant ei aromata illius*, vt delectetur varietate fructuum & odorum ipſius. Venit ſponſus, ſponſæ libat oſcula, inter eius commoratur vbera, & audit inter epithalamij [C] cruſmata, *pulchriora vino ſunt tua vbera, & odor vnguentorum tuorum ſuper omnia aromata.* Et *cum Rex eſt in atcubitu ſuo, & Regina*, perfecta

Margin notes (left): Gen. 27. 27. — Cant. 4. 16. — Cant. 5. 1. — Can. 4. 16. — Cant. 4. 10. — Can. 1. 11.

Margin notes (right): A. Dos ſanctæ animæ, — B. Odor virtutum: — C. κρούσματα plauſus

profectò anima, *aſſiſtit à dextris eius in veſtitu deaurato*; *circumdata varietate* virtutum; *nardus ſua dat odorem ſuum*, & ſummæ ſuauitatis flagrantia, totum interius & exterius vaporat ac implet ſponſi & ſponſæ cubiculum; & vt odor alicuius odoriferi pomi, vel precioſi vnguenti, aut pigmenti, transfunditur in attrectantis manum, aut in obuoluentis inuolucrum; ſic de *aureo* vtri Salomonis *reclinatorio*, ſummæ ſcilicet ſanctitatis ſpiritu, propenſius tranſit in compaginatum & affixum [D] ratis proportionibus, ſomatis tabernaculum: & dum habitator receſſerit, & domus carnis vacua remanſerit, & caro in putredinem vertitur, & putredo in puluerem redigitur, & puluis in elementum ſoluitur, vt nequaquam ab humanis oculis videatur; nihilominus tamen [E] illa odora vi olfactus dulcoratur, & ibi homo ſumma quaſi thymiamatis dulcedine ſatiatur; vbi quid ſit, quid fuerit ab homine ignoratur. An non redolent aromatum cellæ ac inuolucra, etiam cum ablata fuerint aromata? Sed longè alia odoris aura ſpirat ex Sanctorum exanimatis artubus quam ex aromatibus, quia longè aliud ſuauitatis genus eſt, quod creaturam rationalem viuificans & illuſtrans, ſubtiliter ac [F] ſubſtantialiter ſuauis diffundit Spiritus: aliud quod per accidens, licet inſeparabile, inſitum eſt rebus inſenſibilibus, creatis in odoramentum, & delectamentum rationalibus, mentis ratione, in ſanctitate &

Iuſti-

Pſal. 44. 10.

Cant. 1. 11.

Is odor tranſit in Corpus:

Cant. 3. 10.

D. nec recedit, recedente animâ.

E.

Alius longè ab odore vulgatorum Aromatum:

F.

Iuſtitia, in ſe ſui Conditoris, totius dulcedinis auctoris, imaginem præferentibus. Odor aromaticus corpus afficit non animam reficit, in delictum vertitur, ſi quis eo in delitias abutitur. At ſuauitas Spiritus in ſanctos transfuſa artus, pſychen & ſoma, ſui affectione inungit, & ſancti ſpiritus vnctione in amorem ſpiritualis vitæ compungit. Ille, faſtidium ſui generat; Hæc, quò amplius ſatiat, eò profuſius dulcedinis ſuæ ſitim multiplicat; quæ in typum ſitis, quæ ſatiatur in Angelis de *fonte vitæ* & *torrente voluptatis*, non habet in ſe tædium ſatietatis; quia & ſitientes ſine omni faſtidio ſatiat; & ſatiatos abſque omni anxietate ſitire facit, vt reficiat. Ille temporis interuallo deficit; iſta proficit: Hic adiumento exterius indiget, vt non deficiat, hæc in ipſa putredine, cuius natura eſt vt fœteat, habet vnde contra naturam, omnibus diebus ſæculi, redolendo proficiat. Et verè ampla mihi eſt copia, ex ſacris ſcriptis, tam ſuauis & diutinæ flagrantiæ eligere teſtimonia; ſed animo percurrenti ſingula, ſemper præclara & egregia in comparatione ſuperexcellentium, videntur parua & minus illuſtria. Memorare equidem poſſem, quæ odoris flagrantia, in Inuentione precioſiſſimi corporis terque quaterque beati Stephani protomartyris [G] poſt. C C C. L X X X I I. annorum curricula à paſſione Dominicâ, omnium aſtantium adeò perfuderit nares & pectora, vt ſe

[Left margin: *Pſ.35.10.9.*]

[Right margin: vt apparet, per vtriuſque contentionem; ψυχὴν, καὶ σῶμα. *Animam, & Corpus.* atque etiam per Exempla, in Reliquiis S. Stephani, G.]

H. &S. VVillibrordi, ſemel,

non in [H] Chaphargamala: ſed inter Paradiſi æſtimarent deambulare roſas & lilia. Memorare item poſſem (omiſſo interim inſigni miraculo, quod profectò ſub gratia longè præſtantius eſt æſtimandum, quàm quod ſub lege, tam irato, quàm placato Domino, nubes apparuit ſuper fœderis tabernaculum; videlicet quod poſt lucidiſſimi [I] totius mundi ſolis, Willibrordi primi Sanctæ Traiectenſis Eccleſię Archipræſulis, carnis occaſum, ingens globus, quaſi fumi aromatum, in modum denſiſſimæ nubis totum ſæpiſſimè repleuit & cooperuit veſtibulum, [K] vbi lucis vitæ huius paſſus deliquium, tranſiuit in cœtum & claritatem cæleſtium luminum) omiſſo, inquam, tanti præconio miraculi, memorare poſſem, quod [L] anno. CC. XCII. ab eiuſdem glorioſiſſimi Antiſtitis de ſpirituali Sodoma & Ægypto, exitu; Anno verò progeniti Verbi Milleſimo XXXI. cum eius Sacratiſſimi Somatis XIV. Kalend. Nouemb. [M] diſponeretur translatio; tantæ ſuauitatis de tumba eius exuberauit oblectatio; vt infuſis, & magnificè refectis omnibus, diuino munere dignis, ſummæ religionis [N] ygumenus, nomine Humbertus qui aperto paululum ſarcophago manum, non præſumptuoſa temeritate, ſed ardentiſsimo animi iniecit deſiderio, vt aliquantulum de eminentiſſimo ſacrarum reliquiarum aufferret theſauro: interrogatus, quid viſu, quidve odoratu perceperit; imitatus plenum clamoris ſilentium Pau-

Num. 14. 10. Exod 33. 9. 10.

I.

K.

L.

Gen. 19. 17. Exod. 12. 41.

atque iterũ,

M. in Corporis Translatione, teſtibus Humberto Abbate,

N.

li,

2.Cor.12.4. li, in ſe reuerſi de *tertio cælo*, & ex amœnitate Paradiſi, vbi *audiuit ſecreta verba, quæ non licet homini loqui:* non quæ æqualia, ſed quam grandia, quàm ſtupenda perſenſerit, proderet; non rei viſæ ordine, ſed teſtimonii magnitudine; inſinuaretque per ea quæ potuit dicere, facilè [o] nos poſſe conicere, maxima eſſe, quæ vel non potuit, vel timuit verbis exprimere. Ineffabile mihi eſt, inquit, quod me fari depoſcitis; non planè ſcio, quæ me ſcire creditis; non cor ad excogitandum, non lingua ſufficit ad enarrandũ. Hæc conſulto prætereo; non dico quæ ſummæ auctoritatis virorum comperta & memoriæ tradita ſunt relatione ac teſtimonio: taceo, quæ [p] ipſe, Deo mihi teſte, & conſcio, olfactu perſenſi, de noſtræ Eccleſiæ peribolo, vbi plerumque, licet delictorum olidus nidore putido; tamen inundatus & refectus ſum odore ſaluifico, ſpirante de orto aromatico, quem deſuper irrigauit fons *aquarum viuentium*, ſpiritualium ſcilicet charismatum, *quæ fluunt* cum *impetu de libano*. Cant.4.15.

O. atque ipſo Thioſiido:

P. qui & aliàs ſæpius ſacro odore perfuſus.

NOTÆ.

A. SECVNDVM AMBROSIVM) *Locus eſt ad Cap. 24. S. Lucæ, v. 1. vbi SS.* Mulieres portant, quæ parauerant aromata.

B. OPTAT SPIRARE Auſtrum, non Aquilo-

nem) *Vox Sponſæ eſt, (Cant. 4. 16.)* Surge Aquilo, & veni Auſter. *Vbi* τὸ SVRGE, *fugantis eſt, & pellentis, quaſi dicat:* Cede, Abi. *Quid ita? breuiter hic explicat* THIOFRIDVS, Vt, *inquit,* Horti ſui vernent, non decutiantur flores. *Ergo vtriuſque venti ille eſt effectus. Sed dubio procul myſticè hoc loco iſta accipienda. Ergo cum D. Hieronymo (in Iſa. cap. 14.)* Aquilonem *cenſeamus* extinctionem caritatis: Auſtrum *verò, cum D. Gregorio (lib. 9. Mor. c. 9.)* feruorem Spiritus S. cuius aduentu antiquus hoſtis, velut Aquilo, expellitur;

C. CRVSMATA) *κρούω Græcis eſt, præter cætera,* Muſica inſtrumenta pulſo. *Hinc κροῦμα, ipſe* pulſus. THIOFRIDVS *vel legit, vel formauit κροῦσμα, quod &* Plauſum *ſignificat. Sic accepiſſe arbitror, ipsâ Epigraphe Præfationis in vitam* S. Willibrordi.

Prologus in vitam Wilbrordi CRVSMATE dignam.

Neque malè ita hîc quoque capias.

D. RATIS PROPORTIONIBVS) Proportiones, *id eſt, Magnitudinum, Longitudinis, Latitudinis, Altitudinis rationes in Tabernaculo Moſaico, habes accuratè deſcriptas in Exodo, cap. 26. Myſticè autem explicatas à varijs, & variè. Breuiter accipe ex S. Gregorio, quod ad mentem huius loci ſit:* Menſuratur atrium tam in longitudine, quàm in latitudine, quia cum ad fidem peccator ducitur, neceſſe eſt, vt eius doctor conſideret, quantum in longitudine ſpei, & quantum in latitudine cari-

tatis, ex eius admonitione proficiat *(Hom. 19. in Ezech.) Nec te moueat, quod ſermo ſit de* Tabernaculo SOMATIS, *id eſt corporis: nam de* Corpore *agitur,* Animæ ſanctæ, *vt ſic dicam,* commenſurato.

ILLA ODORA VI Olfactus dulcoratur) *Cum* THIOFRIDVS *ipſe, hoc ipſo capite, huius odoris Exempla afferat, mihi ſilere licet. Alioqui benigna ſuppetit copia. Subeat multorum vicem* S. Hubertus, *Arduennæ Apoſtolus, qui decimoſeptimo poſt exceſſum ſuum, anno, non integer modò repertus eſt, ſed & cæleſti odore nares aſſiſtentium, animoſq; impleuit. Plura noſter* Dauroultius *in Catechiſmo hiſtor. ca. 3. tit. 57. De Sancto Huberto,* Baronius, *Anno 771.* E.

SVBSTANTIALITER ſuauis diffundit ſpiritus) *Ex diſſimili, quod de Accidente inſeparabili ſubiungit, hoc velle videtur* THIOFRIDVS, *Non eſſe exiſtimandum, aliunde, ex accidenti, eiuſmodi ſuaueolentiam SS. Reliquijs contingere; ſed diuinitus ipſam* ſubſtantiam *ſuo id merito adeptam. Fateor, locum eſſe obſcurum, & cum gratiâ lumen aliunde hauriam.* F.

POST CCCLXXXII. annorum curricula à paſſione dominica) *Rectiſſimè. Nam ſi annos, quibus Chriſtus mortalem hanc vitam vixit, adijcias, nempe* XXXIII. *confeceris annum ab eius Natiuitate,* CCCCXV. *quo anno, magni Protomartyris Reliquias, indicante Gamaliele, Lucianus Presbyter inuenit. Vide Baronium.* G.

H. NON IN CHAPHARGAMALA) *Villa nomen, in quâ DD.* Stephani, *& aliorum corpora reperta. Ipſe* Lucianus *Presbyter, inuentor Libellum ſuper ea re, ſcriptum ſic inchoat:* Lucianus miſericordia Dei indigens, & omnium hominum minimus, Presbyter Eccleſiæ Dei, quæ eſt in villa Caphargamala, in territorio Hieroſolymorum, ſanctæ Eccleſiæ, & omnibus Sanctis, &c. *Si quæras, quid, & vnde hoc nomine? reſpondet tibi* Gamaliel, *eo libello, ſe, ſociosq́. Luciano prodens. Nam de corpore ſancti Stephani loquens,* Hortatus ſum eos, *inquit (Chriſtianos)* & perſuaſi illis ire occultè, vt portarent corpus eius meo vehiculo, in villam meam, hoc eſt Caphargamala, quod interpretatur VILLA GAMALIELIS, viginti millia habens à ciuitate, &c. *Vide totam hiſtoriam lectu digniſſimam apud Baronium, anno 415. Quod ad nominis interpretationem attinet, conſtat,* COPHER, *ſiue* CAPHAR, *eſſe* Villam. *Exemplum habes lib. 1. Reg. c. 6. v. 18.*

TOTIVS MVNDI SOLIS) *Sanctum*
I. Willibrordum *alibi quoque* Solem *vocat. Vitam eius, numeris ligatam ſic orditur:*

Quadrifidi Coſmi SOLEM peperere Britanni,
Solem WILBRORDVM, qui comit lumine mundum.

K. VBI LVCIS vitæ huius paſſus deliquium) *Id* Traiecti, *vbi ſedes erat eius Epiſcopatus, contigiſſe, præter alios teſtatur* S. Bonifacius, *Epiſtol. ad*

Stephanum Papam. Habes eam apud Baronium, Anno Chriſti 755.

ANNO CCXCII. ab exitu: & progeniti VERBI M.XXXI.) *Obierat mortem* S. Willibrordus *anno Chriſti* DCCXXXIX. *adde* CCXCII. *planè accuratum inuenies calculum* THIOFRIDI, *de anno Chriſti* MXXXI. L.

DISPONERETVR TRANSLATIO.) *De hac* S. Willibrordi Translatione, *vide vitam, cap. 34. & lib. 4. Carminum.* M.

YGVMENVS *nomine* HVMBERTVS.) *Fuit hic Abbas Eſternacenſis annos 24. ſucceſſit* Regimbertus, *qui obtinuit annos 30. Hunc excepit noſter* THIOFRIDVS. *Sic* MS. *eiuſdem Monaſterij, qui* LIBER AVREVS *dicitur, pag. 115.* N.

NOS POSSE CONICERE) *Clarè indicare videtur, ſe adfuiſſe huic Translationi. Qua de re in* vita. O.

IPSE OLFACTV PERSENSI) *Et de hoc, in* THIOFRIDI Vita *leges.* P.

CAPITVLVM VII.

DE DISTANTIA INTER DEFVNCTA veteris Adæ, & noui Adæ filiorum ſomata.

SED fidenter dico, cum electi Dei ſint æternæ Sapientiæ [A] Archiſterium, cuius *habi-* A.

rationem vaporat odor, ſicut cynnamomũ & *balſamum*; & cum *habeant fialas aureas, plenas odoramentorum* largæ prædicationis, & latæ caritatis myſterium: æquiſſima nimirum diuinæ æquitatis agitur ratione; vt, qui in carne corruptibili, attendentes illud Apoſtolicum: *corruptio incorruptelam non poſſidebit*, ſpiritus elegerint incorruptionem; contra carnis conditionem, ſuauiſſimi odoris flagrantiam, qua incomparabiliter animæ illorũ perfruuntur, in conditoris ſui contemplatione, ſenſibus quoque mortalium ingerant, dum mortali cõditione *deſcenderint in corruptionem*. Corruptionis ſiquidem infirmitatem trahunt ex veteri Adam: ſed tantò excellentiorẽ ſuper filios Adam adepti ſunt gloriam, quantò eminentiori diſtantia differt nouus à veteri; à terreno cæleſtis Adam. Quod à veteri acceperunt, *deſcendit in corruptionem*; quod à nouo mutuati ſunt, ſolam nouit incorruptionem: & quia *exuerunt veterem hominem cum actibus ſuis*, & *induerunt nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt*; ex gratiâ noui, in eâdem carnis corruptione, quam ducunt ex veteri, internæ ſuauitatis habent & exhibent incorruptionem. Atq; quippe veteris natorũ, & minus perfectorum cadauera fœtent ſuper omnia olida; & licet defuncti diuites, purpurati, [B] ceratis brandeis inuoluantur; licet ferinis tergoribus inſuantur; tamen, niſi obfirmatis diligentiſſimè [C] libitinis includantur, à putore eorum viua ſomata aut moriũtur, aut graui ægri-

Eccli. 24. 21. Apoc. 5. 8

1 Cor. 15. 50.

Sanctorum caro à ſpiritu odoris ſuauitatem habet,

Iob 33. 24.

Coloſſ. 3. 9. Ephеſ. 4. 24.

vt improborum, fœtorẽ.

B.

C.

tudine

tudine afficiuntur, In Adam autem nouo renatorum,& *in nouitate vitæ ambulantium* , & non deuiantium perfectorum corpora,*quæ configurata corpori diuinæ claritatis*, in reſurrectionis gloria,erunt ſpiritualia;cum demum inſtar pigmentorum;quæ non tam integra quàm comminuta: inſtar aromatum , quæ ſuauius redolent trita & diffuſa ; eminentioris ac euidentioris diuini miraculi gratiâ, flagrantiore odoris aurâ, humana perflant pectora; cum, precioſiſſimo [D] fracto margarito, [E] ad originem & antiquam poſſeſſionem ſuam aromatibus virtutum cōdita reuolauerit anima. Nam cum natura animæ de cælo ducat originem,ac eius ſit particeps naturæ;carnis autem ſubſtātia de terra ſortiatur materiem, ac eiuſdem originis ſuæ ſeruet qualitatem ac ſimilitudinem: eſſet quidem, ſed non adeò mirabile,ſi in mutuâ, & ratâ complexione vtriuſque, id quod de cæleſtibus eſt,& cuius inter homines *cōuerſatio in cælis eſt*,vbi perpetuę ſuauitatis odor naturaliter eſt : vim conditionis ſuæ exerceret in terrâ, vbi alterutrū ex inplicatione impedimētū naturæ eſt; in *terra*, inquā, quam *ſerpens comedit*; quæ in protoplaſto,*maledictione* damnatâ,*ſpinas & tribulos*,punctiones profecto, & incentiua vitiorum,*germinare* permiſſa eſt;quę vt intolerandi fœtores per naturam comitentur omninò neceſſe eſt. Sed hoc incomparabili eſt dignum admiratione,quod in vtriuſque ſeparatione, cum vtrumque ad principalitatem ſuæ redierit natu-

Philip. 3 21.

D.

E.

Philip. 3. 20.

Gen. 3. 14 & 17.

Sanctorum caro etiam ab Animâ ſeparata, eius diuino odore fragrat:

tationem vaporat odor, ſicut cynnamomũ & *balſamum*; & cum *habeant fialas aureas, plenas odoramentorum* largæ prædicationis, & latæ caritatis myſterium: æquiſſima nimirum diuinæ æquitatis agitur ratione; vt, qui in carne corruptibili, attendentes illud Apoſtolicum: *corruptio incorruptelam non poſſidebit*, ſpiritus elegerint incorruptionem; contra carnis conditionem, ſuauiſſimi odoris flagrantiam, qua incomparabiliter animæ illorũ perfruuntur, in conditoris ſui contemplatione, ſenſibus quoque mortalium ingerant, dum mortali cõditione *deſcenderint in corruptionem*. Corruptionis ſiquidem infirmitatem trahunt ex veteri Adam: ſed tantò excellentiorẽ ſuper filios Adam adepti ſunt gloriam, quantò eminentiori diſtantia differt nouus à veteri; à terreno cæleſtis Adam. Quod à veteri acceperunt, *deſcendit in corruptionem*; quod à nouo mutuati ſunt, ſolam nouit incorruptionem: & quia *exuerunt veterem hominem cum actibus ſuis*, & *induerunt nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt*; ex gratiâ noui, in eâdem carnis corruptione, quam ducunt ex veteri, internæ ſuauitatis habent & exhibent incorruptionem. Adę quippe veteris natorũ, & minus perfectorum cadauera fœtent ſuper omnia olida; & licet defuncti diuites, purpurati, [B] ceratis brandeis inuoluantur; licet ferinis tergoribus inſuantur; tamen, niſi obfirmatis diligentiſſimè [C] libitinis includantur, à putore eorum viua ſomata aut moriũtur, aut graui ægri-

Eccli. 24. 21. Apx. 5. 8

1 Cor. 15. 50.

Sanctorum caro à ſpiritu odoris ſuauitatem habet.

Iob 33. 24.

Coloſſ. 3. 9. Ephеſ. 4. 24.

vt improborum, fœtorẽ.

B.

C.

tudine afficiuntur, In Adam autem nouo renatorum,& *in nouitate vitæ ambulantium* , & non
Philip. 3 21. deuiantium perfectorum corpora, *quæ configurata corpori diuinæ claritatis*, in reſurrectionis gloria, erunt ſpiritualia; tum demum inſtar pigmentorum; quæ non tam integra quàm comminuta: inſtar aromatum , quæ ſuauius redolent trita & diffuſa ; eminentioris ac euidentioris diuini miraculi gratiâ, flagrantiore odoris aurâ, humana perflant pectora; cum, precioſiſſimo [D] fracto margarito, [E] ad originem & antiquam poſſeſſionem ſuam aromatibus virtutum cõdita reuolauerit anima. Nam cum natura animæ de cælo ducat originem, ac eius ſit particeps naturæ; carnis autem ſubſtãtia de terra ſortiatur materiem, ac eiuſdem originis ſuæ ſeruet qualitatem ac ſimilitudinem: eſſet quidem, ſed non adeò mirabile, ſi in mutuâ, & ratâ complexione vtriuſque, id quod de cæleſtibus eſt, & cuius inter homines
Philip. 3. 20. *cõuerſatio in cælis eſt*, vbi perpetuę ſuauitatis odor naturaliter eſt : vim conditionis ſuæ exerceret in terrâ, vbi alterutrũ ex inplicatione impedimẽtũ
Gen 3. 14 naturæ eſt; in *terra*, inquã, quam *ſerpens comedit*;
v 17. quæ in protoplaſto, *maledictione* damnatâ, *ſpinas & tribulos*, punctiones profecto, & incentiua vitiorum, *germinare* permiſſa eſt; quę vt intolerandi fœtores per naturam comitentur omninò neceſſe eſt. Sed hoc incomparabili eſt dignum admiratione, quod in vtriuſque ſeparatione, cum vtrumque ad principalitatem ſuæ redierit natu-

D.
E.

Sanctorum caro etiam ab Animâ ſeparata, eius diuino odore fragrat:

tationem vaporat odor, ſicut cynnamomũ & *balſamum*; & cum *habeant fialas aureas, plenas odoramentorum* largæ prædicationis, & latæ caritatis myſterium: æquiſſima nimirum diuinæ æquitatis agitur ratione; vt, qui in carne corruptibili, attendentes illud Apoſtolicum: *corruptio incorruptelam non poſſidebit*, ſpiritus elegerint incorruptionem; contra carnis conditionem, ſuauiſſimi odoris flagrantiam, qua incomparabiliter animæ illorũ perfruuntur, in conditoris ſui contemplatione, ſenſibus quoque mortalium ingerant, dum mortali cõditione *deſcenderint in corruptionem*. Corruptionis ſiquidem infirmitatem trahunt ex veteri Adam: ſed tantò excellentiorẽ ſuper filios Adam adepti ſunt gloriam, quantò eminentiori diſtantia differt nouus à veteri; à terreno cæleſtis Adam. Quod à veteri acceperunt, *deſcendit in corruptionem*; quod à nouo mutuati ſunt, ſolam nouit incorruptionem: & quia *exuerunt veterem hominem cum actibus ſuis*, & *induerunt nouum, qui ſecundum Deum creatus eſt*; ex gratiâ noui, in eâdem carnis corruptione, quam ducunt ex veteri, internæ ſuauitatis habent & exhibent incorruptionem. Adę quippe veteris natorũ, & minus perfectorum cadauera fœtent ſuper omnia olida; & licet defuncti diuites, purpurati, [B] ceratis brandeis inuoluantur; licet ferinis tergoribus inſuantur; tamen, niſi obfirmatis diligentiſſimè [C] libitinis includantur, à putore eorum viua ſomata aut moriũtur, aut graui ægri-

Marginal notes: Eccli. 24. 21. Apoc. 5. 8 — 1. Cor. 15. 50. — Sanctorum caro à ſpiritu odoris ſuaui tatem habet. — Iob 33. 24. — Coloſſ. 3. 9. Ephеſ. 4. 24. — vt improborum, fœtorẽ. — B. — C.

tudine afficiuntur, In Adam autem nouo renatorum, & *in nouitate vitæ ambulantium*, & non
Philip. 3. 21. deuiantium perfectorum corpora, *quæ configurata corpori diuinæ claritatis*, in reſurrectionis gloria, erunt ſpiritualia; tum demum inſtar pigmentorum; quæ non tam integra quàm comminuta: inſtar aromatum, quæ ſuauius redolent trita & diffuſa; eminentioris ac euidentioris diuini miraculi gratiâ, flagrantiore odoris aurâ, humana perflant pectora; cum, precioſiſſimo [D] fracto margarito, [E] ad originem & antiquam poſſeſſionem ſuam aromatibus virtutum cōdita reuolauerit anima. Nam cum natura animæ de cælo ducat originem, ac eius ſit particeps naturæ; carnis autem ſubſtãtia de terra ſortiatur materiem, ac eiuſdem originis ſuæ ſeruet qualitatem ac ſimilitudinem: eſſet quidem, ſed non adeò mirabile, ſi in mutuâ, & ratâ complexione vtriuſque, id quod de cæleſtibus eſt, & cuius inter homines
Philip. 3. 20. *cōuerſatio in cælis eſt*, vbi perpetuę ſuauitatis odor naturaliter eſt: vim conditionis ſuæ exerceret in terrâ, vbi alterutrũ ex implicatione impedimẽtũ
Gen. 3. 14 naturæ eſt; in *terra*, inquã, quam *ſerpens comedit*;
v. 17. quæ in protoplaſto, *maledictione* damnatâ, *ſpinas & tribulos*, punctiones profecto, & incentiua vitiorum, *germinare* permiſſa eſt; quę vt intolerandi fœtores per naturam comitentur omninò neceſſe eſt. Sed hoc incomparabili eſt dignum admiratione, quod in vtriuſque ſeparatione, cum vtrumque ad principalitatem ſuæ redierit natu-

D. E.

Sanctorum caro etiam ab Animâ ſeparata, eius diuino odore fragrat.

 ræ;

ræ; id quod *de immundo* terræ *conceptum* eſt *ſemine*, ac fœtore, quaſi de ſumma cœli, non de terrena oriundum ſit, habitatione; ſecundum naturam cæleſtem, non ſuam terreſtrem, inæſtimabiliter ſuauem de ſe exhalat odorem: & non [F] effectiuæ materiei ſuæ, ſed viuificatricis animæ in ſe repræſentat dignitatem, & conditionem: & ſicut ſupra animas, anima in carne, extra carnem eſt; ſic caro ſupra carnem, in terrâ, ſupra, imò extra terram eſt; & non tam ſequitur naturam eius vnde ſumpta eſt, quàm eius, vnde viuificata, & vegetata eſt, In cæleſtem terreſtris [G] mutatur natura, mors in ſanctorum carne ſua perfectè non obtinet Iura: ſed caro in carne Chriſti, morte deſtructa, efficacius viuit defuncta. Matricis ſuæ neſcit fœtorem, ſed flagrantiſſimi Spiritus ſui ſeruat in ſe odorem; &, quia ex ſe fœtet in conceptione, in procreatione, in educatione, poſtremò in totius vitæ præſentis adminiſtratione; tandem ex præcedenti vtriuſque connexione, totius ſuauitatis flagrantiam ſpirat de ſe in reſolutione, quam non habet ex conditione. Iob 14. 4

F.

G.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

NOTÆ.

NOTÆ.

ARCHISTERIUM) *Vox ab Authore noſtro ficta, & ſæpius vſurpata ad normam illarum, μοναστάριον, φροντιστήριον. Sumit autem pro principe alicuius habitatione, ſiue palatio, in quo* τὴν ἀρχὴν, *id eſt Principatum, & Imperium, potiſſimum oſtendit. Vt plurimum autem magnis Dei amicis attribuit eam appellationem, & ad ſingularem eorum laudem vtitur. Quandoque tamen alia omnia ſignificat, vt cum infrà, Apoſtatam Iulianum ſic inſultabundus appellat.* A.

CERATIS BRANDEIS inuoluantur) *Genus Veſtis, quâ Cadauera ad ſepulturam, inuoluebantur.* Lineam *fuiſſe, aut* Goſſipinam *ſuſpicari licet, quandoquidem cerâ denſabatur. Non memini, hanc vocem alibi legere, excepto Iohanne Diacono, vitæ B. Gregorij Magni, lib. 2. c. 42. in hiſtoria, quam inde noſter* THIOFRIDUS *deſcribit, infrà, lib. 3. c. 4. & Gregorio ipſo, lib. 2. Regiſtri, epiſt. 30.* B.

LIBITINIS) Feretrum *Libitina ſolet ſignificare. Hic pro* Sarcophago *poni facile apparet.* C.

FRACTO MARGARITO) *Alludit, opinor, ad illud Mar. 14. 3.* Fracto Alabaſtro, effudit, &c. *Itaque etiam hoc loco accipiendum* Margaritum *pro* Vaſculo *inde confecto. Tropica tamen locutio Corpus, ſiue Carnem nos iubet intelligere.* D.

E. AD ORIGINEM, ET ANTIQVAM POSSESSIONEM) *Error fuit Origenis*, Animas ante corpora fuiſſe, *& neſcio quibus in receptaculis latitaſſe, donec à Deo, alia aliàs, in Corpus mitterentur. Vide lib. 1. Periarchon, cap. 7. Platonici iam longè antè hoc delirium delirârant. Vide, ſi placet, Rodiginum, libr. 10. cap. 16. Abſit, vt Noſter* THIOFRIDVS *id ſentiat, aut hoc loco velit. Non ignorabat homo ſtudioſiſſimus; non negligebat vir religioſiſſimus, Leonis primi Papæ ſententiam, quâ eum errorem damnauit, contra Priſcilianiſtas ſcribens, epiſt. 93. Itaque* THIOFRIDVS *tantum Animæ originem docet eſſe à Deo, cuius maieſtatis Thronus in Cælo: non autem ex* traduce, *quem Tertulliani errorem, hæretici quidam, noſtro hoc ſeculo, innouarunt. Nec modus loquendi multum abhorret ab illo Sapientis, Eccl. 12. 7.* Spiritus REDEAT ad DEVM, qui DEDIT illum. *Nam illud* REDEAT, *quaſi indicare videtur, ibi antè fuiſſe, quam Corpori daretur. Sed ſolam originem ſignificat, & Authoris effectionem.*

F. EFFECTIVÆ MATERIEI) *Catachreſis videtur.* Effectiuam *vocat, quod ex eâ corpus compactum, & effectum eſſet.*

G. MVTATVR NATVRA) *Non ſecundum* ſubſtantiam, *ſed* Accidens.

INCI-

INCIPIVNT CAPITVLA SECVNDI LIbri.

I. *DE Mauſoleis Sanctorum, & quare omnis lapis precioſus & aurum ſit eorum operimentum.*

II. *Quod tanto cineri non comparetur materiale aurum, nec omne quod in rebus voluentibus eſt precioſum.*

III. *Quod ius ſancta animæ ſanctitatis ſuæ affluentiam transfundat in omnia pulueris ſui ornamenta & operimenta.*

IV. *Quod ciues ciuitatis vranicæ floccipendant quidem monſtra auaritiæ, ſed magnipendant deuotionem fidei Chriſtianæ.*

V. *Quod per mundi concupiſcibilia comparentur etiam cæleſtia.*

VI. *Quod præclara ſit Sanctorum paupertas, quæ poſt carnis mortem cæli & terræ meretur diuitias, & quare habeant ciboria & pyramidas.*

VII. *Quid ſentiendum ſit de illis electorum Dei pigneribus quæ conſumuntur à beſtijs & auibus, vel immerguntur fluminibus.*

EXPLICIVNT CAPITVLA SECVNDI LIBRI.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

CAPITVLVM I.

DE MAVSOLEIS SANCTORVM, ET quare omnis lapis pretioſus, & aurum ſit eorum operimentum.

A. NON ſordent profectò [A] Sanctorum Mauſolea, vt *ſepulchra Phariſiaca, foris dealbata*; ſed eum ipſa quoque *mors*, quæ primæ tranſgreſſionis ſumma, & irreparabilis eſt pœna, in eis ſit *precioſa*, vitalis & glorioſa; & quæ in minus perfectis, obitus; in terræ animantibus eſt interitus; in illis ſit tranſitus: & quę in alijs vitæ finis, in ipſis celebretur [B] natalis: Nihil omninò in eorum carnis corruptione, mentiś oculis fœtidum, nihil eſt ſordidum; ſed omnia ſunt tam ſuauia, omnia tam honeſta, & tanta diuina virtute prædita, vt omnis Deo dedita in voce exultationis & dignæ ammirationis iure exclamet anima, *Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Iſraël! vt valles nemoroſæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit Dominus*; Et cum ipſa quæ *in quadrum poſita eſt*,

Mors Sanctorum glorioſa:

B. Et quæcunque mortem comitantur.

Matt. 23. 27.

Pſal. 115. 15.

Num. 24. 56.

Apoc. 21 16.

cæle-

cæleſtis Regis *ciuitas*, ad quam Sanctorum atti-
v.18. net vniuerſitas; cum ipſa, inquam, *aurum mun-
dum*, ex auro & lapidibus pretioſis ſtratas habeat
plateas, in quibus æterna deambulat, & oblecta-
tur diuinitas; digne profectò pignera electorum
1 Cor.3. 12. Dei, qui *ſuper fundamentum Chriſti, ædificant au-
rum, lapides pretioſos, non ligna neque ſtipulam*; Meritò itaq; conditoria habent pre-
quorum ſapientia, & ſincera corporis ac animæ, tioſa.
in auro metallorum pretioſiſſimo, intelligitur
puritas; de auro & gemmis exſtructas & redimi-
tas ſortiuntur pyxides & capſulas, [C] Ciboria & C.
pyramidas. Nam, vt intellectum prætereamus
Ezech. 28.13. allegoricum, quare, ſecundum litteram, *omnis
Iob 5.26. lapis precioſus* & aurum non ſit *eorum operimen-
Iob 3. 14. tum*, qui *in abundantia* virtutum *ingrediuntur
ſepulchrum*, qui, [D] *reges & conſules terræ, ædi-* D.
ficant ſibi ſolitudines per tranquillæ mentis ſtu-
dium, & poſſident ſapientiæ aurum & diuini
Pſal.11.7. Iob 28. 18. *eloquij argentum igne examinatum*! Nimirum e- ipſi pretio-
lecti Dei ſunt *vaſa auri excelſa & eminentia, quæ* ſiores;
non computantur pro æterna Dei ſapientiâ, ipſi *to-
v.19. pazion ex AEthiopiâ*, ipſi *aurum mundum*, vnde E.
Apoc. 21. 18. condita eſt ipſa, de quâ prælibauimus, [E] *Ciui-* οὐράνιος
tas vranica: in cuius ſtructuræ, ac inæſtimabilis *Celeſtis.*
ornatus præconia, per Spiritum Sanctum, my-
Iſa.54. 11.12.13. ſticè promittitur voce prophetica: *Ecce ego ſter-
nam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Sap-
phiris, & ponam Iaſpidem propugnacula tua, &
portas tuas in lapides ſculptos, & omnes terminos
tuos in lapides deſiderabiles*; &, quod [F] inuo- F.

luti ænigmatis ſit ſolutio, *vniuerſos filios tuos do-* Thren.4.
ctos à Domino. Sunt quippe *filij Syon inclyti, & a-* 2.
micti auro primo: ſunt miræ magnitudinis & ſum-
mi pretij lapides, qui in *ſummi Pontificis rationa-* Exo.39.
G. *li,* [G] myſticè per *quatuor intexti ordines*, & no- 8.10.
minum & colorum ſuorum varietate, tropologi-
cè diſtinctas, & deſiderabiles virtutum omnium
ipſi ijdem Sacerdotes, in ſe prætendunt ſpecies. Sunt quoque *regale ſa-* 1.Pet.2.
cerdotium, & cum ad numerum *octo beatitudinũ,* 9.
H. [H] octo ſint in lege inæſtimabilis precij & deco- Matt.5.3. ſeqq.
ris ex typico lino, purpura, cocco, byſſo, hyacin-
tho, & auro, & gemmis pretioſiſſimis, non tam
veſtimenta quàm *ornamenta Pontificum:* cum to- Exod.
tius mundi fabricæ tum omnium Sacramento- 39.
rum, quæ in Eccleſiâ, per ſacerdotale oportet
amminiſtrari officium: mirabile, ac vix humanis
verbis explicabile myſterium; & tanti ornatus
maieſtate veſtiatur caro infirmitate circumda-
ta, dum adhuc *peregrinatur à Domino* anima; nõ- 2.Cor.5.
ne cum illa poſt exhauſta tot laborum tempora, 6.
immortalitatis veſtita ſtolâ, & gloriæ coronâ, in
cæleſti glorioſa regnauerit curiâ; quidquid eſt
terreſtris domus eius habitationis, huius operoſas v.1.
I. arteque elaboratas veſtes, [I] mineruale preciũ,
& fuſilis metalli admirandis figuris opus incu-
ſum, ac multiplicia varij coloris gemmarum ge-
nera, pro deuotione fidelium, iure mereatur ha-
K. bere in operimenti ſui [K] redimicula? Et cur eo-
ijdem cæleſtes Reges, rũ infima non ſummo induantur & obuoluantur
decore, ac gloriâ, cum ſint vranicæ ciuitatis, non

tam

tam primates quàm reges; cum de eis non vt de ſuis Babylonius Rex, ſed verè ac meritò ſummus Regum Princeps Deus glorietur, inquiens, *nunquid principes mei ſimul ſunt Reges*? Reges profectò, & Senatoriæ dignitatis ſunt, & Regem ſæculorum, qui *habet in veſtimẽto, & in femore ſcriptum, Rex Regum & Dominus Dominantium*, in decore ſuo vicinius in domo ſua cæleſti contemplantur beati oculi eorum, & æternæ feſtiuitatis frequentant tripudium, nullum vnquam tantæ celebritatis, & lætitiæ viſuri terminum. Cumq; quilibet Rex terræ, in ſummis feſtiuitatib. ſummis, non quaſi homo, ſed vt alter Deus, mundi ornatibus decoretur, & *qui in domibus Regum ſunt, mollibus* & exquiſitiſſimis *veſtiantur*; quare Sanctorum oſſa & cineres, quibus ipſi purpurati reges, & principes genu flectunt, & inclinantur, non in operoſis & maximo ſumptu elaboratis mauſoleis & capſulis & inuolucris recondantur?

Iſa.10.9 *Apoc. 19. 16.* *Matth.11. 8.*

quorum cineres, Reges terreſtres adorent

NOTÆ.

A. SANCTORVM MAVSOLEA) *Maiorum noſtrorum quanto maior fuit pietas, & Religio, tanto in ornandas, & exquiſitis honoribus honeſtandas SS. Reliquias, profuſior fuit liberalitas. Hinc illa* Mauſolea, *quæ hodieq; plurima viſuntur, Sanctorum Corporum receptacula. Plurima ſolo æquarunt, atque adeo intra ſolum eruerunt hagiomachi Caluiniſtæ, non magis ſanctorum odio, quam auri, argentiq; amore.*

B. NATALIS) *Sic diem obitus ſanctorum vocant antiqua Eccleſiæ* Martyrologia, *eò haud dubiè, quòd nobis denati,* DEO, *& Beatorum cœtui multo ſint felicius nati. Magna erat pompa, & multa vanitas antiquorum, natalitijs ſuis diebus. Martialis:*

Natales mihi Martiæ Kalendæ,
Lux formoſior omnibus Kalendis.

Cur ita? quia eo die natus homulus è luto, & argillâ fictus. Quanto formoſior Lux illa æterna, quâ Pretioſa *eſt* in conſpectu Domini, *non magis* Mors, *quàm Vita* Sanctorum eius? *Quàm formoſa, inquam, Lux, illius Ciuitatis, quam* Claritas Dei illuminat, & lucerna eius eſt Agnus! *Apoc. 21. 23. Itaque eiuſmodi Natalis, quod hic ait* THIOFRIDVS, *merito* CELEBRATVR.

CIBORIA, ET PYRAMIDAS) *Scio Horatio ſcriptum.* C.

Obliuiſio leuia Maſſico
Ciboria exple ——

quo loco Ciboria *capacis poculi genus eſſe conſtat. Scio, in ſacrâ Chriſtianarum Eccleſiarum ſupellectili,* CIBORIVM *eſſe vas, quo ſacroſanctum Chriſti Domini Corpus conditur, & aſſeruatur. Sed hic alio ſignificatu, & minus vſitato, poni arbitror, pro* Conditorio ſacrorum Corporum. *Non dico, pro Loculo, aut Sarcophago; ſed ampliore vel Caſa, vel Sacello, vel Fornice, quo plures Sarcophagi reponi poſſent. Sic manifeſtè accipit AEgidius Aurea-Vallis Monachus, additionibus ad Anſelmum Canonicum, in Floriberto, capit. 30.* Quod feretrum, *inquit,* in CIBORIO, iuxta corpus beati Lamberti, vſque in hodiernum diem, collocatum eſt, cum alijs Sanctorum pignoribus. *Ibidem infrà, de corpore S. Madelbertæ:* In præfato CIBORIO eſt collocatum: in quo & alia multa Sanctorum corpora requieſcunt. *Hinc verſibus huius operis initio poſitis, non modò* Pyramidas, *ſed &* CIBORIA extrui *ait: quo indicat, genus fuiſſe* Ædificationis. *Quâ verò formâ ea* Ciborij ſtructura *eſſet, eleganter ab Authore noſtro deſcriptum videbis infrà, lib. hoc ſecundo, c. 6.*

REGES, & CONSVLES terræ) *Verba ſunt Iob. Quomodo noſter Sanctos vocet Reges, dicit ipſe infrà, hoc ipſo capite.* D.

CIVITAS VRANICA) *id eſt cæleſtis. Magis vſurpant Græci,* οὐράνιος. E.

F. INVOLVTI ÆNIGMATIS ſolutio) *Quod tanto apparatu, & varietate de Lapidibus dicitur, ſed obſcurè, & quaſi ænigmaticè; explicatur, inquit, dum ſubiungitur:* Vniuerſos filios tuos, &c. *id eſt, Hi ipſi,* Filij, *ſunt* lapides. *quod diſertè ſubdit.*

G. MYSTICE per quatuor intexti ordines) Myſticum, *&* Typicum; *itemq́,* Myſticè, *&* Typicè *fieri dicit* THIOFRIDVS, *tum quicquid in* Veteri *Teſtamento Myſterium aliquod* Noui, *ſiue rem Sacram, & Spiritualem ſignificabat: tum ipſum Myſterium, aut rem eo modo ſignificatam. Hoc ſi obſerues, multa huius Authoris loca facilè intelliges. Sic hoc loco,* Lapides in Rationali Pontificis, *vult fuiſſe Typum inſignis, & ſacræ varietatis, earum virtutum, quæ in Sanctis futuræ erant.*

H. OCTO ORNAMENTA PONTIFICVM) *Hæc octo deſcribuntur Exodi 39. & Dei iuſſu concinnantur à Beſeleel: nempe,* Superhumerale, Rationale, Tunica Superhumeralis, Tunicæ Byſſinæ, Mitræ, Feminalia, Cingulum, Lamina Sacræ venerationis. *In numero* Octonario *nullam vim, aut Myſterium hîc ponere videtur Author, ſed tantum,* Varietatem *ornatûs ſignificare. Porrò de ſingulis his dicere, infinitum ſit, & minimè neceſſarium; modo hoc teneamus, ea varietate ornamentorum, varias indicari Sanctarum mentium dotes. Vide, ſi placet, eos, qui ſcripſerunt ſuper Exodum, vt Orig. homil. 9. & 13. Rupertum libr. 4. c. 23. Item Clementem Alexandr. li. 5. ſtromat. Hieron. de veſte Sacerd.*

MINERVALE pretium) Pretium *arbitror poſitum pro re pretioſa. Et quoniam de Veſtibus arte elaboratis agit, Poëtici commenti memor*, Mineruale *vocat. Nam Minerua Textrinæ præerat.* L

REDIMICVLA) *Ampliter hoc verbum ponit, pro eo omni, quo quis redimitur: ſicut Amictus, quo amicitur.* K

CAPITVLVM II.

QVOD TANTO CINERI NON comparetur materiale aurum, nec omne, quod in rebus voluentibus eſt pretioſum.

Iob 28. 5. NIMIRVM ſicut æternæ *Sapientiæ non adæquatur aurum obrizum* Myſticum, ſic tanto cineri non comparatur materiale aurum, nec omne quod in rebus temporalibus eſt pretioſum. Quid enim eſt aurum, & omne quod ex terra eſt pretioſum niſi mutato colore lutum? Sed inter cineris naturam & [A] auri auram magna diſtantia eſt, quia cinis naturaliter ſqualet, aurum claret, hic ſpiritualiter, hoc oblectat carnaliter. Hoc non permittit ſecurum Sanctorum Cinerib. cedit aurum, A.

ire inter latrones, hic inuiſibili compede ligat
quorum vis latrones quoq; ligat ſacrilegos ac fures, & cum præda ſua facit ſtare immobiles,

——————*vt ſtat Marpheſia cautes.*

B. C. Hoc quippe vigilantiſſimi Papæ Theologi [B] Gregorii habet Dialogus, quod coram [C] cuiuſdam magnificæ ſanctitatis viri ſacratiſſimis cineribus, fur noctis furuum præcipuè appetens, cum veruece, quem de vicinis eiuſdem electi

D. Dei tumulo caulis ouium, [D] cleptim inuolauit, inuiſibilibus *canis viuus, à Leone mortuo*, imo Eccl. 9 4 dormiente, ſteterit ligatus nexibus; nec vſquam niti & ſe proripere, neque prædam, quam in vultus ſui confuſionem, permiſſus eſt ſurripere, vllo niſu potuerit amittere; donec poſt matutinalem

E. Synaxin, egredientes [E] fratres, oues Dominicæ, offenderent eum torqueri, cùm conſcientiâ

F. vindice, tum [F] diuino examine; & cum dubium eſſet, vtrum veniſſet offerre an auferre, certi tandem redditi reatus confeſſione, ac euidentiſſimâ diuinæ animaduerſionis oſtenſione, ſumma vix obtinerent ſupplicatione: vt qui res eorum venerat inſidiis excipere, ſaltem vacuus & liber poſſet abſcedere. Profectò cum ſit ſcriptum, Eccl. 3. 20. *de terra conſtant omnia*; ſpecie non genere: colore

G. [G] non veritate naturæ differunt, tantus ſanctorum cinis, & aurum, ac *omne quod in mundo concupiſcentia eſt oculorum*. Sed nõ tantũ ex hoc auaritiæ monſtro, 1. Io. 2. 16. effæminatur virile corpus & animus, quantum ex illo excellentiſſimi meriti the-

ſauro

ſauro in omnes ſupereminentis gratiæ Dei diuitias corroboratur & locupletatur homo; cuius diuinus incircumſcripto ſpiritui adhæret ſpiritus. Precioſior eſt puluis exiguus auro mundo obrizo, licet vtrique terræ matrix ſit origo: precioſior, inquam, quia illud fallit, & infelici auaritiæ blanditur deceptorio colore: hic abſque omni deceptionis fuco, cum ingenti & digna omnium admiratione, in ſalutem mundi proficit ex ſpiritus ſui ſanctificatione. Aurum, & quidquid in rebus materialibus, oculos carnis fulgore ſuo perſtringit; quantò magis diuidendo, cum ſummo diuidentis diſpendio, minuitur; tanto minoris precii ducitur; [H] tanti autem pulueris electrum, quantò latius [I] in patrocinia Eccleſiarum Dei, ſine vllo diſtribuentis intertrimento, diſtribuitur, tantò profuſius illi reuerentiæ ac honoris precium & ægris mortalibus ſalutis remedium impenditur. Ex venis terræ aurum ſummo cum labore eruitur, ſummo cum ſudore *ſcoria* eius *ad purum excoquitur*, & in fornace tum demum ad naturæ ſuæ claritatem proficit, dum ſordes amittit & abiicit. Sic & tanti precii theſaurus de terra quidem oritur, ſed de terra tollitur, dum in ſanctis adhuc in acie pugnantibus, à terrena actione cum ſpiritu, qui in ipſo eſt diuinæ miſerationis reſpectu, ſecernitur, & quaſi aurum quod per ignem tranſit, exuſtione tribulationis probatur, & exuritur; & ab omni vitiorum ſorde purgatiſſimus,

[Margin: Horum cinerum, & Auri accurata comparatio]
[Margin: H. I.]
[Margin: Iſai. 1. 25.]

K. [K] ex *corona Melchom, in diadematis* ornamen- 2.Reg.12.
L. tum, [L] verè manu fortis *Dauid*, procuditur. 30. 1.Paral.
Pulueris tanti ſanctificatio aurum, gemmas, & 20.2.
omnia, quæ ſecundum Ezechielis vaticinium
negociatores Aran & Eden, & *venditores Saba &* Ezech.
M. *Aſſur,* [M] in nundinis typicæ Tyri, multifariã in 27 23.
inuolucris *hiacynthi, & polimytorum, gazarumq́; pretioſarum,* habent *obuoluta,* & peccatorum *funibus aſtricta, de mammona iniquitatis* liberat gazophylacio, Luc.16.9
ac Sanctitatis ſuæ commercio dat eſſe *Sanctificata Domino*; *vt repoſita in theſauris* Ioſue6.
eius, ad ornandum locum quietis ſuæ, & in cultum 19.
myſtici tabernaculi & templi ſui, non tam proprio, quàm longè præſtantiore conditi in ſe theſauri effulgeant precio Auri aura, & ſimilia mundi delectabilia, & viſu pulchra, ex commiſtione & conſperſione non ſanctificati pulueris, obductâ ſpecie ſui decoris & pulchritudinis, obſcurantur; ſed per puluerem ſanctificatum clarificata, non tam ornant quàm exornantur; & propenſiore claritudine illuſtrantur. Vnde materialiter offuſcari inde ſpiritualiter ſolent illuſtrari, fulgore ſuo, carnales; meritis & gratiâ eius, quod in ſe reconditur, oculos in ſe alliciunt ſpirituales. Ex ſe auaritiam carnis exitialem;
N. [N] per incluſum
O. depoſitum ſuum, cum [O] Auguſtinus Dominum quoque vocet auarum, auaritiam animæ incitant viuificam, & ſalutarem. Quantò enim quiſque eſt ſanctior, tantò & tanti theſau-

ri

1.Io. 2.15 ri auidior; & cum mortuus mundo, *non diligat mundum; nec ea quæ ſunt mundi*; ſubtili tamen æſtimat Iudicio animi, de mundo non eſſe, quod includit, vel obuoluit, id quod euidenti ratione conſtat, ſuper mundum eſſe. An non ſuper mundum ſanctificati pulueris pretium eſt, in quo per glorificati ſpiritus meritum, [P] ſalus mundi eſt? In mundo extra mundum non de
P.
2. Cor. 5. 19. Act. 1.2. Io. 15.19. mundo eſt, ſed (ſecundum hoc, quod *Chriſtus in ſe mundum reconcilians, Deo Patri, Apoſtolis ſuis, quos per Spiritum Sanctum elegit*, locutus eſt, *De mundo non eſtis ſed ego elegi vos de mundo*) quod in mundo, de mundo procreatum eſt, vt inde iam non ſit; non ſui meriti prærogatiua, non ſuapte natura, ſed gratuita DEI gratia, de mundo electum eſt. In auro, & omnibus [Q] ſpoliis Damaſci, quæ mundi eſt typus, eſt præſumptio & gloria mundi: ſed dum eliguntur, & ſecernuntur, in operimentum & ornatum diſſoluti tanti pulueris electorum Dei; eſt quoque in eis euidentiſſima virtus & gloria Dei.
Q.
Num. 11. 25. Nam quemadmodum *de Spiritu* legiſlatoris *Moyſi*, abſque omni imminutionis detrimento, infuſi & repleti ſunt *ſeptuaginta viri*, minorum in Eccleſia Sacerdotum typi; ſic per
Ierem. 29.10. Dan. 9.2. *ſeptuaginta annorum* [R] myſticum ſeptem decadarum numerum, per omne profectò tempus labentis ſæculi, de Sanctitate Spiritus glorificati; gratiarum omnium plenitudine infunduntur & implentur dilectorum DEI,
R.

non tam artus exanimati; quam omne, quo vel interius, vel exterius coo periuntur eorum cineres, in naturæ ſuæ originem, naturali reſolutione reuoluti, ac relati.

NOTÆ.

A. AVRI AVRAM.) *Verſato in Poëtis* THIOFRIDO *vltro Poëtarum ſermo occurrit. Virgil. 6. AEn.*

Diſcolor vnde auri per ramos aura refulſit.
Auram, *intellige* ſplendorem.

B. GREGORII habet Dialogus) *Vide lib. 3. Dialog. c. 22.*

C. CVIVSDAM magnificæ ſanctitatis Viri) *D. Gregorius nihilo magis nominat. Tantum ait fuiſſe* Presbyterum Prouinciæ Valeriæ.

D. CLEPTIM) *Notum eſt Græcum,* κλέπω: *ex quo Plautus,* Clepo. *Vtrumque eſt, furor. Iam ſicut ex hoc, dicitur Furtim, ita ex illo noſter, liberali quadam, nec inſolita licentia, fecit* CLEPTIM, *eodem ſignificatu.*

E. FRATRES, OVES DOMINICÆ) *Amat* THIOFRIDVS *in oratione, eas connexiones, quas,* Appoſitionem, *Grammatici dicunt. Cæterum, crediderim,* Ouium *hic meminiſſe, quòd de* Veruece *ſubducto, ſermo eſſet.*

F. DIVINO EXAMINE) *Examen intellige, adhibi-*

tis tormentis; *vt illud:* Igne me examinaſti. *Pſal. 16. 3.*

NON VERITATE naturæ) *Intellige, quoad* G.
materiam, *vt addita ratio indicat.*

TANTI PVLVERIS ELECTRVM) *Elegan-* H.
ter duo diſiunctiſſima coniungit, vt cum Sancti vocant opulentiſſimam Paupertatem, & Origenes de Mariâ Magdalenâ, à Chriſto, tamquam ab hortulano, quærente, Num ſe ſuſtuliſſet? ait, eam Doctè ignorare, *&* Sapienter errare. Electrum *auro ipſo pretioſius metallum Origenes cenſuit. Plinius, mixtum ex auro, argentoq́; huius quintâ parte duntaxat additâ. Quicquid eius ſit,* ſplendorem *certè habet eximium, quo & aurum haud dubiè ſuperat. Itaque locum fecit Prouerbio:* ἠλέκτρου διαφεγγέστερον, Electro pellucidius. *Vnde Ezechiel Propheta aliàs comparat cum igni (ca. 1. 27.) opinor, quia ſimiliter vibrat, aliâs (c. 8. 2.) clarè:* Quaſi aſpectus SPLENDORIS, vt viſio ELECTRI.

IN PATROCINIA ECCLESIARVM) *Erube-* L.
ſcant Caluiniſtæ, qui dum huius Pulueris Electrum *conculcant, ſuccenturiatos ſe oſtendunt illius Serpentis, qui* terræ puluerem, *maledictione vrgente,* comedit. *Is ille eſt, qui Iulianum, Dei & Religionis perduellem ſtimulauit, vt nobilem illum* Babylæ Martyris Puluerem *Daphnitico delubro procul amoueret. Idem Apoſtatæ illius nepotes Caluinicrepos longè vltra prouexit, vt Sanct[illegible]mas Sanctiſſimorū Reliquias exurerent. Porrò ſolita per Eccleſias diſtribui Sanctorū Lipſana, diſces infrà li. 3. c. 4. & li. 4. c. 5.*

K. EX CORONA MELCHOM) *Erat hic* Rex Ammonitarũ *è cuius pretioſiſſimo diademate Dauid ſibi diadema concinnauit: ac ſic quodammodo è* prophano ſacrum fecit, *Sic ait* THIOFRIDVS, *Sanctorum cineres & reliquias, ſi originem ſpectes, prophanas eſſe, ſed Spiritus ſanctitate ita conſecrari, vt Chriſtus, verus Dauid, eas non dedignetur: quinimo ſint* tamquam CORONA gloriæ in manu Domini, & DIADEMA regni in manu DEI ſui. *Iſa. 62.3. Quod dixi Melchom fuiſſe Regem Ammonitarum; non me latet, eſſe qui Deum potiùs, & Idolum fuiſſe velint, eiuſq. fuiſſe hanc Coronam. Sed mihi non perſuadent. Vim mihi facere videntur claris Scripturæ verbis:* Tulit diadema REGIS eorum de capite eius *(2. Reg. 12.20.) Auſim prope dicere, vim quoque fieri pietati Dauidis, qui vtique cõtaminari ſe magis, quam ornari, eo geſtamine cenſeret. Argumentum de pondere* Talenti, *librarum Romanarum 125. minimè terret eos, qui* Talentum *nec duodecimam huius ponderis partem habuiſſe, bonis rationibus ſibi perſuaſerunt. quibus aſſentior. Vide Ludouicum ab Alcaſar, de ponderibus ſacris, Propoſitione 22. §. 3. lit. G. Denique quid attinet dubitare, ne dicam, negare, Dauidem id Diadema geſtare potuiſſe, cum dicat ſcriptura tam diſertis verbis:* Et impoſitum eſt ſuper caput Dauid. *Quod certè omnes argutias excludit.*

L. VERE MANV FORTIS DAVID) *Alludit ad Etymon nominis* DAVID, *quod aliqui interpretantur*, MANV FORTIS.

IN NVNDINIS TYPICÆ TYRI) Tyrus mundum, *ſiue impiorum congregationem notat. Corpora igitur humana, (quæ in mundo quaſi venalia exponi videntur, & in Theſaurum, ſiue Gazophylacium quodammodo iniquitatis reponi) animæ ſanctæ, operâ, ab illâ ignominiâ, liberata; in ſacrũ Domini theſaurũ comportari ait. His Nundinis (quæ nihil ſunt, præter* Emtionem, & Venditionem) *non diſsimile eſt, quod ait ſcriptura de Achab,* Venundatum *fuiſſe,* vt faceret malũ in conſpectu Dom. *3. Reg. 21. 25.* M.

PER INCLVSVM DEPOSITVM SVVM) *Venuſti* Sacras Reliquias *vocat* Depoſitum *auri, argentiue, quib. tanquam cuſtodiendæ, includuntur.* N.

AVGVSTINVS DOMINVM quoq; vocat auarum) *Auguſtini locus eſt in Pſal. 99. Verba:* Auarus eſt Deus ſalutis noſtræ. *Sancta iſta Auaritia eſt ſitis, quæ directum Dominum torquebat, cum diceret,* SITIO. O.

SALVS MVNDI) *Ringetur ad hæc Caluiniſta. Sed Catholicus prudens facile capiet bonum ſenſum.* P.

Qui inuari velit, videat ſuprà notata li. 1. c. 5. G. Q.

SPOLIIS DAMASCI) *alludit ad locum Iſa. 8. 3. 4* R.

MYSTICVM ſeptem Decadarum numerum) *Septuaginta annis captiuitatis, huius miſeræ vitæ tempus indicari, plures docuerunt. Et conſonat Scriptura (Pſal. 89. 10.) Dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta anni. Abſolutam porrò ſanctitatem, (cuius in hoc numero myſterium* THIOFRIDVS *ponit) per Decalogi obſeruationem, Septiformis Spiritus S. gratiâ obtineri, nemo Catholicus dubitat.*

CAPITVLVM III.

QVOD IVS SANCTAE ANIMAE ſanctitatis ſuæ affluentiam transfundat in omnia pulucris ſui ornamenta, & operimenta.

Sancta ani ma vim ſuā effundit

in omnia cor poris ſui or namenta,

ipſius ſacri pulueris adminiculo.

SICVT enim *Sermo Dei viuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque & medullarum*, myſticè pertingit; ſic ſanctæ vis animæ, cum Deo iam regnantis, ab intimis ad extima ad ſe, cùm in carnis carcere clauſam, tum in cæleſtis Hieruſalem municipatum translatam, pertinentia, ſe mirificè diffundit: Et quidquid ſanctis præuenientibus, ac intercedentibus meritis, per carnem & oſſa, mirabile gerit; idem mirabilius de diſſoluto puluere, in omnia tam exteriora, quàm interiora, cuiuſcumque materiæ, vel pretii, tantæ fauillæ ornamenta, & operimenta transfundit. Atque vt ipſa anima in corpore non videtur, & tamen mira per corpus operatur, ſic pretioſi pulueris theſaurus, licet non videatur, licet non tangatur; ſanctitatis tamen affluentiam (qua de *fonte qui manat de domo Domini, &* [A] *irrigat torrentem ſpinarum*, per præclara ſanctificati ſui Spiritus merita, irrigatur)

Heb. 4. 12.

Ioel. 3. 18

A.

rigatur)

rigatur) tranſmittit in omnia, in quibus intra & extra occultatur. Si conſtantiſſimæ manu fidei, exterior eius attrectetur clauſula, auri ac argenti bractea, ſeu cuiuſcumque precii gemmula, ſiue quælibet textilis vel productilis, aut fuſilis aut marmorea vel lignea materia; ac ſi hoc tangatur, quod interius occultatur. Sic Diuinæ Maieſtatis potentia *ſalutem in medio terræ operatur.* In pulueris glorificatione, *recordatur miſericordiæ ſuæ*; declarat ſuper nos viſcera condeſcenſionis ſuæ: nec vult ignorare hominem, poſt vermem futurum puluerem, quod illa ſua incomprehenſibilis, illa inexcogitabilis, illa ineffabilis ſublimitas ſublimitatum, ideò humiliata & *detracta eſt vſque ad puluerem*, Ideò internæ pulchritudinis ſuæ ſpeciem per aſſumpti pulueris obduxit caliginem. Ideo poſtremò dormiuit in puluere; vt puluis ſanctificatus in ipſo corruptionis ſuæ ſomno, & putredine; & ſi non qualitate corruptibilis ſubſtantiæ, meriti tamen prærogatiuâ, & gratuito dono cæleſtis gratiæ, omnium in terram diſſolubilium excelleret pulchritudinem. *Speciosus forma præ filijs hominum*, noluit habere *decorem* & *ſpeciem*; ſed *vultum quaſi abſconditum, & deſpicabilem:* voluit ſe *vermem* in carne natum ſine ſemine, & *non hominem*, imò in homine vltra hominem, *opprobrium hominum & abiectionem* eſſe, propter puluerem, vt puluis naturâ & ſpecie fœdiſſimus gratiâ & ſanctificatione ſui glorifica-

Marginal notes (left): Pſal. 73. 12. — Luc. 1. 54 — Iſa 26. 5 — Iob 7. 21. — Pſal. 44. 3 — Iſa 53. 2. v. 3. — Pſ. 21. 7

Marginal notes (right): Dei ea dignatio eſt, — qui humiliauit ſeipſum vſque ad Puluerem, — idque vt exaltaret noſtrum Puluerem:

ti Spiritus, reputaretur pulcherrimus: & ſicut ſecundum egregium [B] yperaſpiſten Eccleſiæ Hieronymum, perpetua Virgo Maria, de qua natus eſt ipſe Deus & homo, plus eſt meritis, non naturâ, quàm virgo & homo; ſic non per naturam, ſed per gratiam, hoc pulueri daretur priuilegium, vt plus quoque eſſet quam puluis & vermis edulium, per inæſtimabile profectò, quod in crucis ſtaterâ appenſum eſt, mundi talentum, mundi admirabile pretium. Pulueri vicem rependit incomparabilem, & ſicut eius ſumma & eſſentialis claritas & pulchritudo, tam latuit, quàm claruit in puluere; ſic incomprehenſibili rerum viciſſitudine, & diſſimili præordinauit ſimilitudine, vt pulueris ſubſtantialis putredo & fœditas, ex ſanie, in auri, & cuiuſcumque pretioſiſſimi metalli, gemmæ, ac operoſæ veſtis, tam lateret, quam clareſceret pulchritudine: ac non tam acciperet decorem quam redderet; & non puluis propter auri ſpeciem, quæ faſcinat oculos auaritiæ; ſed aurum magni penderetur propter puluerem. Omnem mundi gloriam & ornatum ſubſtrauit pulueris ornatui & gloriæ: quia ipſe cum ſit pulueris conditor, exinanita Maieſtatis ſuæ ſpecie, concipi, condi, & naſci dignatus eſt ex puluere: ipſe, quod fidenter dico, ſecundum eſſentiam corporeæ ſubſtantiæ, factus eſt, vnde conceptus & editus eſt puluis de puluere: Deus homo factus eſt ex puluere propter hominem;

[Margin: ὑπερασπιστής.]

[Margin: Cui ſubſtrauit omnem gloriam mundialem.]

minem; & homines, ad quos ſermo Dei factus eſt, Deos fecit de puluere: Et cum pulueri nominis & diuinitatis ſuæ conceſſerit participium, quare quidquam ex terra pretioſum in eius non expendatur ornatus impendium; cuius ſe participem ac ſocium, cuius ſanguinem ſuum voluit eſſe pretium? Carnis ſuæ gloriam pulueri ſanctificato quodammodo dedit eſſe communem, quia qui ſe à vitiis carnis reddit immu-
1. Cor. 6. 17. nem, *adhærendo Domino, vnus cum eo ſpiritus eſt,* & vna cum carne eius caro eſt. Carnem igitur ſuam homo Chriſtus Ieſus in homine non quolibet, ſed qui in carne ſine carne eſt, refo-
Prou. 8. 17. uet ac *diligentem ſe diligit*, & cum ad amiciſſimum confabulatorem ſuum legislatorem [C] C.
1. Reg. 2. 30. locutus ſit Moyſen, *qui honorificat me, honorificabo eum*; [D]honorem penè eundem, quem diuinitati ac humanitati ſuæ perſolui, immutabili prouidentiæ ſuæ decreto cenſuit, ſpiritui quoque & carni, ac reſoluto Sanctorum cineri, impendi, eiuſdem æterni decreti lege diſpoſuit. D.
1 Pet. 1. 18 *Non auro corruptibili redemit* puluerem *de vana conuerſatione ſed pretioſiſſimo ſuo ſanguine*, qui, ſecundum aſſumptæ veritatem naturæ, venarum ſuarum principia habuit puluerem. Ideoque præuidens, viuentem in carne hominem, non poſſe ſine nauſea, & acri bile, videre ac attrectare putreſcentis humani corporis ſaniem; ſicut ſacroſanctum corpus ſuum, & ſanguinem, ne percipientes cruda & cruenta

 exhor-

exhorrerent, velauit conſueto, & vſitato hominibus, panis & vini velamine; ſic perſuaſit mentibus filiorum Eccleſiæ, vt auro, & quibuſque rerum vtenſilium pretioſiſſimis, obuoluerent & includerent pignera carnis beatæ, quia in Domino mortuæ: ne dum humanis aſpectibus, ſub naturæ ſuæ ſpecie ingererentur, & offenderent, non tam honorarentur quam vileſcerent: cum nemo in eis ſupereminentes multiformis gratiæ Dei diuitias, ſed humanæ conditionis vilitatem attenderet. Non enim tam conſpicienda ſunt oculis carnalibus, quam ſpiritualibus; vt, dum conſideratur, quàm pretioſæ materiæ includantur vel inuoluantur, non quid per naturam ſint, ſed quam excellentis meriti apud Deum, cum quo regnant Spiritus & animæ iuſtorum, æſtimentur, ſubtiliſſime penſetur; & ex eo quod per aurum, ac electrum, & ſimilia, virtutum fulgore translucet lutum; abſque ſcrupulo credatur eſſe ratum & verum; *fulgebunt Iuſti ſicut Sol in regno Patris eorum.*

voluitque à nobis religioſiſſimè honorari,

Matt. 13. 43.

NOTÆ.

N O T Æ.

IRRIGAT TORRENTEM SPINARVM) *Fonte Gratiæ Diuinæ hunc Torrentem irrigari ait. Lucem huic loco, non nimis alioqui claro, affert S. Hieronym. Apolog. ad Pammachium pro lib. contra Iouinianum, circa finem:* Fons ſignatus, *inquit,* de quo fonte ille fluuius manat, iuxta Ioël, qui irrigat torrentem, vel funium, vel ſpinarum: funium, peccatorum, quibus antè alligabamur: ſpinarum, quæ ſuffocant ſementem Patrisfamilias. *In gratiam Caluiniſtarum, obiter notemus, ex Hieronymi mente, hoc loco, fluuium quidem eſſe Dei Gratiæ perenne profluuium: at fontem, eſſe Beatiſſimam Dei matrem, Virginem Mariam, per quam omnis ad animas noſtras, gratia deriuatur.* A.

YPERASPISTEN) *Septuaginta interpretes in Pſalmis frequenter Deum vocant* ὑπερασπιστήν: *Latinus vertit defenſorem, aut Protectorem; quaſi qui Clypeum nobis tuendis prætendat. Nam* ἀσπὶς *eſt Clypeus.* THIOFRIDVS, *neglecta Aſpirandi no ula, hoc verbo vti videtur pro quouis viro primario, aut Palatino. Sic Prologo in vitam* Sancti Willibrordi *Carm. Alcuinum vocat Caroli Magni* yperaſpiſten. B.

CVM LOCVTVS SIT AD MOYSEN) *Humanum aliquid hic paſſus* THIOFRIDVS, C.

vacillante memoriâ, Moyſi *dictum refert, quod longo poſt tempore* Sacerdoti Heli, *Propheta, Dei iuſſu, exprobrans retulit. Verba quidem in Regum Hiſtoriâ, clara ſunt: ad* Moyſen *nuſquam eiuſmodi quippiam dictum reperio. Græci hoc vocant* ἁμάρτημα μνημονικὸν, *Memoriæ peccatum, vel lapſum.*

D. HONOREM PENE EVNDEM) *Hoc dicto nemo offendetur, qui meminerit, ab ipſo huius honoris Agonotheta, diſertè dictum:* Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipſe faciet, & MAIORA horum faciet. *Io. 14. 12. Et notant ſancti, Piſcatoris illius Petri* VMBRAM, *morbos curaſſe (Actorum 5. 15.) quod de Chriſti vmbrâ nuſquam legas.*

CAPITVLVM IV.

QVOD CIVES CIVITATIS VRANICÆ floccipendant quidem monſtra auaritiæ; ſed magnipendant deuotionem fidei Chriſtianæ.

SED nos, qui molle lutum ſumus, qui Ægyptias de *luto & paleis ciuitates exſtruimus*; Exod. 1. 11. 14
non idcircò aurum, & quidquid in metallis, vel veſtibus, aut gemmis eſt pretioſum tantis

præ-

præconiis extollimus, quod vel [A] nos proſelyti, vel veri Iſraheliţæ qui *in manu validâ egreſſi*, ſpolia Ægypti conſecrant in myſtici cultum tabernaculi Dei, ineptè affirmemus, his delectari animas electorum Dei, cum pro contemptu talium, ipſi aurum probatiſſimum, tranſponi meruerint in cæleſtis Imperatoris gazophylacium. Ciues ſiquidem Ciuitatis vranicæ flocci-pendunt ea monſtra auaritiæ, quæ coæquatur Idololatriæ; ſed magni pendunt deuotionem fidei Chriſtianæ, & in exemplum Dei Iſrael, qui typica Iſraelitici populi ſacrificia ſibi, quàm Idolis, maluit immolari; maluntſe eminentiſſimos omnium de pretioſiſsimis, cum in probationem, tum in vſus, conceſsis, hominum, ab hominibus honorari; & ſua quæ de terrâ in terrâ deſerunt; quantum ad illorum immortalitatis ſublimitatem, vilißima; quantum ad noſtræ mortalitatis neceſsitatem, excellentiſsima pignora; his circumtegi, ac exornari, quàm mammonæ iniquitatis apothecas conſtipari; & [B] peccatum, quod ſuper *plumbi talentum* ſedet, augmentari, & in *terram Sennaar*; latiſſimam diri fœtoris vallem, à *duabus alatis mulieribus*, principalibus videlicet vitiis, ſuperbiâ & inani gloriâ, propheticam *amphoram inter cælum & terram eleuatam tranſportari*, & in Babylonis, ſummæ confuſionis exædificata domo, collocari. Non quidem appetunt aurum, ſed propitiari religioſè diſpenſantibus

Exod. 14.8 & 35.20.

Zach. 5. 7 ſeqq.

A.

Sancti in cælo, terrenas opes contemnunt:

ſed Fidelium piam liberalitatem amant,

quam, ornandis eorũ reliquiis oſtendunt, abdicatâ auaritiâ.

B.

Ampliter oſtenditur.

aurum; non appetunt in altum exſtructa oratoriorum ædificia, non ex auro fabrefacta columnarum epyſtilia, nõ ſplendentia diuitiis laquearia, non crebrò maculis diſtincta Smaragdo altaria; non vt membranæ purpureo colore inficiantur, non vt [C] aurum liqueſcat in litteras, non vt gemmis codices veſtiantur; & miniſtrorum Chriſti aut minima, aut nulla diligentia habeatur, & nudus ante fores eorum Chriſtus moriatur. Nam, vt, ſecundum Iſaiæ vaticinium, *Medi argentum non quærunt, nec aurum volunt*, & ſicut, Solino Phyſiologo teſte, vniuerſi mortales, qui ſunt [D] in oppido Carbilæ ſiue Barbitæ, q̃ à Suſis, opinatiſſima ciuitate Perſidis. CCC. XXXV. millibus paſſuum diſtat, odio auri, coëmunt hoc genus Metalli, & abiiciunt in terrarum profunda, ne polluti vſu eius, corrumpant æquitatem per auaritiam; ſic multi Sanctorum, ne quaſi commendare & conciliare auidis hominum mentibus videantur philargyriam, tanquam excellentiſſimæ ſanctitatis ſuæ impedimenta pretioſa reſpuunt, & abhorrent ornamenta: & vt vitæ tuta facultas, pauperis anguſtique laris, & munera nondum *intellecta Dei, per ea, quæ conſpiciuntur*, ſint, & intelligantur manifeſta, non Eois ſplendentia gemmis ſacraria, non vllis violata per æuum diuitiis habere dignantur mauſolea. Aurea redimicula, quæ filiis ſæculi ſũt *lucra, arbitrati ſũt vt ſtercora*, nõ in ſuggillationẽ & præiudicium deuotionis Chriſtianæ, quæ San-

Margin notes: C. — D. addito exemplo hominum, — Iſa 13.17 — Rom. 1. 20. — Phil 3.8.

ſto Sanctorum Deo, & Sanctis omnibus eſt gratiſſima; ſed vt liquido conſtet, mentibus carnalium, quàm deteſtabilis ſit auaritia. Non caput à membris, non membra diſſident à capite; ſed quemadmodum Deus, qui ſolus, ſecundum ordinatiſſimam diſpenſationem ſuæ prouidentiæ, congruentem humanæ infirmitati medicinam nouit impendere; nunc, vt antidoto parſimoniæ, morbum ſanet auaritiæ; reiicit materiam Philargyriæ: nunc eam admittit in ſacrificium Iuſtitiæ; vt placere ſibi probet deuotionem, & oblationem cuiuſque fidelis animæ: ſic eius corpus, electi, alii quidem omnem mundi ornatum, ſalutaris exempli gratiâ, vt alios lucrifaciant, ſibi exiſtimant detrimentum; alii ſe tali dignantur honore, in ſanctæ Caritatis & Orthodoxę deuotionis augmentum. Si enim æquè & cœlorum Dominus, & omnes cælites, exteriora Orthodoxorum Xenia non ſuſciperent, falsò ſacra Scriptura diceret, *Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ*; Sed cum is, qui ſuſtentandis vulgi pauperibus inuigilat inter quorum pannos & illuuiem corporis, flagrans libido dominatur: &, qui non poſſunt habere æterna tabernacula, cũ nec præſentia poſſideãt, nec futura; cum is, inquam, animam ſuam propriis diuitiis redimat; quantò magis ille *beatus qui ſuper egenum & pauperem* ſpiritu *intelligit*, & tam Sanctorum neceſſitatibus, quam dignis & debitis ornatibus communicat?

& ipſius Dei.

Prou. 13. 8.

Pſ. 40. 2.

NOTÆ.

HOC caput, vt Epigraphe præ ſe fert, ſtultam hæreticorum ſapientiam ſubſannat, dum eorum ſtolidæ obiectioni doctè, ac ſolidè reſpondet.

A. NOS PROSELYTI) *Humilitatis ſtudio potius Proſelytis quàm Iſraëlitis ſe annumerat. Reſpicit Proſelytos, ſiue* Vulgus illud promiſcuum innumerabile, *qui cum filijs Iſraël ex AEgypto egreſſi. Exod. 12. 38.*

B. PECCATVM, quod ſuper plumbi talentum ſedet) *Eruditè illam Zachariæ Viſionem, de* Auaritia *interpretatur. Nam bellè quadrat &* Plumbi *terreum pondus; &* Amphora, *condendis flaui metalli laminis comparata. Certè de eodem vitio hunc locum exponunt Origenes, & D. Gregorius Magnus. Rectè autem peculiariter notat* THIOFRIDVS, *Auaritiæ habitationem eſſe in terra* Sennaar, *quæ vox ex origine ſua, eſt* Dormientis ſuſcitatio. *Qui enim minus quietè dormiunt, frequentius miſerè excitantur, quam quos in ditionem ſuam redactos, iniquiſſimus Mammon*

Imperio premit, ac vinclis, & carcere frænat?

C. AVRVM LIQVESCAT in litteras) *Dubium nullum mihi eſt, de ijs Codicibus* THIOFRIDVM *inſinuare, quos illius, & ſuperiores ætates,* mero auro *exaratos viderunt: cuiuſmodi aliquot etiam*

nunc in illuſtribus Eccleſiis, & Monaſteriis pia poſterorum ſeruat diligentia. Bambergæ quidem vnum mihi videre contigit à raro illo, &, vt ſic dicam, paradoxo Principum coniugum pari, Henrico, & Kunigunde *Fundatoribus illius Eccleſiæ, donatum, cum hac inſcriptione:*

Heinrich, & Kunigund, Devs hæc tibi munera promunt.

Neque Eſternaci *eiuſmodi ſupellex deeſt. Aſſeruatur hodieque quatuor Euangeliorum Volumen prægrande, liquido auro conſcriptum, cum multa Imaginum, & Titulorum pompa. Cuius aſſeres, qui extrinſecus pro munimento ſunt, aureis lamellis teguntur, eleganti quidem, & antiquo opere effigiatis. Præter aliquot Sanctorum Imagines, viſuntur etiam duæ Auguſtali habitu. Dexteriori ſubſcriptum,* Otto Rex: *alteri,* Theofphaniv Imp. *Hunc oportet eſſe Othonem ſecundum: vxorem enim habuit Theophanium, Nicephori Bizantini Imp. filiam, cuius frater fuit B. Gregorius Abbas Porzetanus. Vide Molani Natales SS. Belg. 4. Nouemb. Nihil itaque dubij eſt, quin horum Principum munus ſit hic Codex: quem proinde vidit* Thiofridvs *noſter; quippe cum eũ illi præceſſerint totis 100. annis. Notabis obiter Chriſtianiſſimorum Principũ, in hoc quoque genere, pietatem & munificentiam, & ſanctorum cultum tot argumentis teſtatum. Sancti, quorum Imagines ſpectari dixi, ſunt primo loco* Willibrordvs *(cuius honori potiſſimum hoc muneris datum) tum Sanctus Benedictus: è regione*

verò Sanctus Bonifacius, & Sanctus Ludgerus. Non didicerant hæc in ſchola Caldiniſtarum, qui hæc talia, ſicubi reperiunt, docent euerrenda cum puluiſculo. Ac inſuper ipſos Sanctos blaſphemant, eorum SS. Reliquias exurunt, & cineres in ventum ſpargunt. Hoc verè eſt, eſſe Reformatos, & Reformatores.

D. IN OPPIDO CARBYLÆ, SIVE BARBITÆ) *Vitium videtur irrepſiſſe in Scripturam. Solini verba ſunt cap. 56.* Babytace oppidum Perſidis. in eo mortales vniuerſi, odio auri, coemunt genus hoc metalli, & in terrarum profunda abijciunt, ne polluti vſu eius, auaritiâ corrumpant æquitatem. *Plinius lib. 6. c. 27.* In ſeptentrionali Tygris alueo oppidum eſt Babytace, &c. *Subdit eadem, quæ Solinus.*

CAPITVLVM V.

QVOD PER MVNDI CONCVpiſcibilia, comparentur etiam cæleſtia.

NIMIRVM *Beati pauperes Spiritu,* ſunt electi, & domeſtici Dei, tam cæli quos, quaſi micantibus, & [A] myſticis ſtellis, pleiadum, & Arcturi, virtutum fulgoribus ornauit Spiritus Dei; quàm ornamenta Sedis Dei, & icirco· *Matth. 5. 3.*

A.

circò omnis Orthodoxus, qui ſecundum dictum Arati, comprobatum teſtimonio Magiſtri gentium Pauli, [B] eſt *genus Dei*, terq; quaterq; beatus, [C] cubum meretur octo beatitudinum; ſi omne quod æſtimare poterit precioſum in auro aut argento, aut margaritarum, & varia veſtium ſericarum ſuppellectile, ſumma deuotione, ac auiditate animi, expenderit in expenſas domus Domini, & ornatum gloriæ filiorum Dei. Nam niſi per mundi concupiſcibilia, & delectabilia compararentur cæleſtia; non tanta animi vigilantia, & veteris, & noui teſtamenti Patres, ſuas expenderent expenſas, in domus Dei, & Sanctorum ædificia, & in multiplicia diuini cultus redimicula. Sed cum apud mentes ſummæ diuinitatis luce illuſtratas, conſtaret, quod ex *iniquo mammona, æterna* quoque adquirantur *tabernacula*; egregii mortales, viri cum mulieribus, ſub lege ac ſub gratiâ, temporalium rerum optima, quæ ſibi ex diuina prouenere munificentia ipſi myſtica, ſecundum Ezechielis viſionem tropologicam, vranicæ ciuitatis *gazophylacia*; quidquid in cultum tam materialis, quàm ſpiritualis tabernaculi, & templi Dei, & electorum eius oratoria, & ad veſtes ſanctas, neceſſarium erat, *obtulerunt mente promptiſſima*, armillas, & inaures, anulos, & dextralia, hyacinthum, purpuram, coccum biſtinctum, byſſum & pilos caprarum, & pelles rubricatas, dona typica; & eorum diſtributione ordinatiſſima *omne vas aureum ſeparatum*,

Marginalia (left): *Act.* 17. 28. — *Luc.* 16. 9 — *Ezech.* 45. 5. & 46. 19. — *Exod.* 35. 21. — v. 22.

Marginalia (right): B. C. — Effundendo temporalia acquiruntur æterna. — Factitarunt hoc Sancti, veteris Teſtamenti,

ratum, & conſecratum *eſt in Domini donaria*. Poſ-
ſem equidem, ſi vellem, digreſſione vti, poſſem,
inquam, qualicumque ſtylo proſequi, quanta
deuotione legislatoris Moyſi, & totius Iſraeliti-
ci populi in itinere exornatum & erectum ſit ta-
bernaculum teſtimonii, typus Eccleſiæ, tenden- *Exod.36.*
tis in terram repromiſſionis, per deſertum huius *ſeqq.*
ſæculi; poſſem item eloqui, quam ingenti ſolici-
tudine animi, Dauid decachordum ſpiritus ſan-
E. F. cti, [E] Initium quartę ætatis mundi & [F] caput
τεσσαρεσκαιδέκαδος ſecundæ teſſareskædecados, genealogiæ incar- *1 Paral.*
nati verbi, præparauerit, & Salomoni filio ſuo *22. & 28.*
deſcripſerit impenſas domus Domini: quantave
G. cura, & diuini ſubtilitate ingenii, ipſe [G] Ididia
amabilis Dei, myſticis dimenſionibus, myſticis
cherubin, leonibus, atque bobus, mirificè ana-
glyfis inſignitum ædificauerit, & conſecrauerit *3. Reg. 6.*
templum nomini Domini, quod conſtructum in *& 2. Paral. 3. ſeq.*
patriâ, & ciuitate regiâ Sacramentum eſt rega-
lis, & permanentis, ac ſuper inuiolabile funda-
mentum, quod eſt Chriſtus Ieſus, poſiti cæleſtis
& Noui. ædificii. *Ante diem clauſo componeret veſper Olym-
po*, quam in annales & faſtos, mentis retorquens
lumina, vlla exprimerem eloquentia quanta in-
duſtria (quod ſecundũ Hieron. in oculis hominũ
viſum eſt difficile imò impoſſibile, ſed in oculis
H. Domini facillimum & omninò poſſibile) [H] po-
teſtas ſacerdotalis & regia, quæ perſecutionis tẽ-
pore fidelium deſtruxit conciliabula, cuius inui-
I. dia [I] diuinos libros edax conſũpſit flãma, cuius

infan-

infando edicto Confeſſ. & Martyrum catenatis gregibus impletæ ſunt Inſulæ & ergaſtula, quæ quaſi ex Senatusconſulto Chriſti nomen ſumma conata eſt extinguere pertinacia; verſa vice ex penſis Reipublicæ Eccleſiarum baſilicas exſtruxerit,& eminētia exaltauerit faſtigia;& non ſolū [K]laquearia & tecta aureo decore fulgentia,ſed ipſos quoque parietes diuerſi marmoris veſtierit cruſtis,& [L]cōpoſitione Lithoſtroti multimoda,& ſacros codices deauratos, & purpuratos,& gēmarum varietate diſtinctos,in S.Eccleſię conſecrauerit Libraria. Ante quidē deſereret me tēpus quàm diſſetendi copia,de quantę Maieſtatis faſtigio,ſecundum ſæculi faſtus, deſcenderit;ſed ſecundū Deum aſcenderit Conſtantini Auguſti Imperialis magnificentia,cū[M]ſuper collū Regium.XII.harenæ cophinos,in myſterium perfectionis duodenarii,princeps,ad principū Apoſt. ordinis Petri & Pauli geſtaret limina. In prōptu quoq; eſſet reuoluere,qui S.Romanæ ſedis sūmi Pontifices, qui diuerſarum dignitatum faſcibus præditi;& cum ad ſæculū, tum in Deum diuites, ſumma cū diligentia priuatis,ac publicis impendiis exſtruxerint, renouauerint, exornauerint Sanctorū oratoria.Sed ne à propoſiti ſetie longo protrahar ſyrmate;prætereo,quæ pręclara nobilium ſcriptorū ingenia indiderūt annalib.& memorię. De vicino petā exēplū,quantū profit cuiuſq;Orthodoxi animæ eductę de carnis carcere ſi quid de ſuis copiis,in carne sāctorū patrociniis

K.
L.
Conſtantini Imper.
M.
N.
O.

impenderit, honoris ac reuerentiæ. Cum diuæ
Henricus memoriæ Henricus Rex eiuſdem nominis Re-
P. gum ſecundus, & Imperatorum [P] Imperator
primus, naturæ ſolueret debitum, & in ipſa ho-
ra, qua tam clari ſolis mundo imminebat deli-
quium; quidam theoreticæ vitæ prærogatiua in-
ſignis, in oratione *contribulati ſpiritus ſui, & cor-* Dan. 3.
dis contriti & humiliati, Deo offerret ſacrifi- 40.
cium; innumerabilem, quaſi ad ampliſſima, &
certa ſpolia congregatum immundorum ſpiri-
tuum, cellam ſuam ſumma cum alacritate præ-
terire conſpexit exercitum. Nec in tanto agmi-
ne *caſtra Dei*, ſed *principatus & poteſtates aëris* Gen. 32. 2.
huius recognoſcens, inſolita viſione, vt homo ex Coloſſ. 2. 15.
hominibus, primò expauit; ſed dein, vt extra ho- Epheſ. 2. 2.
mines homo, *armatura Dei* armatus, extremum Ephes. 6. 11. 13.
commeantium imperioſa auctoritate accitum,
cauſam tantæ properantiæ diligenti inquiſitio-
ne interrogauit; &, vbi verum ab auctore omnis
mendacii exſculpſit, vt abiret, ac eodem itinere
ad ſe, ſiue effecto, ſeu infecto, quo properabatur,
negotio, rediret; ſub terribili diuini nominis ob-
teſtatione imperauit. Nec mora, ille paruit, &
par leuibus ventis, celeriq́; ſimilimus ſomno, diſpa-
ruit; & in breui reuerſus, non alius in habitu, in
inceſſu, in putido ſtygii fœtoris halitu, quàm
verè ac ſine vlla cunctatione picea obtectus
Q. caligine [Q] Vedius apparuit, & teterrima
vnguibus ora fœdans & pectora pugnis cum
ingenti eiulatu rei geſtæ euentum ipſe qui-

dem

dem [R] voluntate non natura extra ordinem hoc ordine aperuit. Eheu quid ſuper noſtrâ conquerar ſorte, ac iniuriâ, qui vbique amittimus nobis debita, & per cenſuram immutabilis decreti iam tradita? Nobis, quorum natura mutabilitati eſt obnoxia, noſtrum ſemper vrguētibus propoſitum, cum ſumma ſemel fixæ, ac nunquam immutatæ peruerſæ voluntatis peruicaciâ: immutabilis in ſuis, mutatur vbique in noſtris Dei ſententia; & dum Deus, qui *mundum ratione gubernat perpetua, ſtabiliſq́. manens dat moueri omnia,* delectatur quaſi adulatoria inuocari oratione Dauidica, *Suſceptor meus, Deus meus, miſericordia mea, ſuperexaltat iudicium miſericordia,* & neſcio quo incomprehenſibili diuinæ rationis modo, ſic ſibi inuicem *obuiant veritas & miſericordia,* ſic ſe *oſculantur pax & Iuſtitia,* vt ſinè mutatione, mutabilis, & *præſtabilis* ſit *ſuper malitiam* & ſemper laudari de Iuſtitia, nunquam redargui poſſit de iniuſtitia.

Boethius

Pſal. 143. 2.

Iacob. 2. 13.

Pſal. 84. 11.

Ioel. 2. 13.

Sed quid me *infandum iubes renouare dolorem?* Virgil.

quid quod *animus meminiſſe horret, luctuq́. refugit,* retexere? quid me *ſuper vulnus concidis vulnere? Tartares nos fratres, horrendum concilium,* tantæ maieſtatis viri auſpicati obitum, imperiali edicto Monarchi noſtri, æterna ſilentis regni ſilentia rumpentis, & terrifica voce intonantis: *Congregamini & properate ad deuorandum* illum; quaſi ſummè neceſſarium iniuimus Conſilium,

Iob 16. 15.

Virgil.

Ierem. 12. 9.

quo pacto eum *contereremus de terra* viuentium. Et conglobati in vnum ferè omnes vmbrarum Domini & principes, & [s] cocytij cætus phalanges, quot peccatorum ſunt genera & ſpecies; tanquam ad opima, & noſtris non indebita regnis ſpolia properauimus, & vbi ad deſtinatum examinandæ peccatricis animæ locum, in tempore conuenimus, tabulas æterni decreti protulimus, ac duas æquato examine lances ſuſpendimus; & tam omnia quæ ab ipſis infantiæ crepundijs, vſque in ipſius vltimæ neceſſitatis horam, honeſta & Deo placita; quàm vniuerſa quę vel publicè ſine pænitentia, quaſi alter Deus terræ, regio egerat faſtu, & licentia, vel quæ

————*furto lætatus inani*

Diſtulit in ſeram commiſſa piacula mortem,

ſummæ ac ſubtiliſſimæ diſcuſſionis libramine librauimus. Et quia pondus bonorum actuum eius, *appenſum in ſtatera inuentum eſt minus*, Iudiciali ſententia nobis traditum in damnationis noſtræ barathrum, vt conſortem noſtrum protrahendum, Iuri noſtro mancipauimus. Sed cum exultaremus, *ſicut exultant victores capta præda, quando diuidunt ſpolia*, & iam via ſcrupea proſcriptam animam, per tartarei deſcenſus pegmata in mortis traheremus diuerſoria; Ecce ille Martyr aduſtus, Ille triumphator egregius, ille de glorioſa & continua in nos laurea, ominoſo nobis dictus nomine Laurentius, *egreſſus in ſalutem* temporalis Chriſti veſtri, *cum* ſempiter-

Dan. 5. 26.

Iſa. 9. 3.

Habacuc. 3. 13.

no *Chriſto ſuo* accurrit, *vt turbo ad diſpergendum*
v.14. nos; & *percutere* volens *caput de domo impÿ, male-
dixit non modo ſceptris eius, ſed etiam capiti bella-
torum eius*, & ne *exultatio* noſtra eſſet *ſicut eius
qui deuorat pauperem in abſcondito*, terrifico cla-
more clamauit poſt tergum triumphantium, &
Iudic.16. 23.ſeqq. inſtar allophylorum in Typici Samſonis capti-
Iſa 46. 8 uitate exultantium; redite præuaricatores Iuſti-
tiæ ad Iudicium, Quid igitur impotes poſſemus
agere, quo conatu quo auſu ei, à quo totiens vi-
cti totiens ab obſeſſis corporib. ſumus eiecti, au-
deremus reſiſtere? Intolerabilis quidem nobis
Epheſ 2. 2. res viſa eſt, quod non licuerit *principibus aeris hu-
ius* ſemel iuſtè diffinita vti ſententia, quod nouæ
legis rogationem, quam nec ſæcularia quidem
admittunt Iudicia, Tartarea cogerentur ſuſcipe-
re conciliabula. Quis enim de vna eademq; re ſe-
mel ſubtili examine diſcuſſa, & Iudicum arbi-
trio, & communi omnium conſenſu terminata,
duo non abſque iniuria cogitur ſubire Iudicia?
Sed nos nollemus, vellemus, contra fas & Ius, e-
Pſal.121. 5. menſum remetientes iter, vbi *ſederunt ſedes in
Iudicio*, conuenimus, & cum æquiſſimam noſtræ
partis cauſam, per oẽs argutiſſimas propoſitionũ
ſtrophas, per omnia Rhetorum enthymemata,
per omnia argumenta ſophiſtica, ſummis nite-
remur aſſerere conatibus; Ille imperioſæ autho-
ritatis Martyr, vas quoddam aureum admiran-
dis figuris opus incuſum, & miri pretij & artificij
anſis decuſſatum, de Merſiburgenſi extulit Ec-
cleſia: & cum ingenti omnium noſtrum ad-

miratione & contradictione, poſuit in trutinam, cuius ô quam horrendo, ô quàm enormi, ô quàm infauſto pondere noſtræ portionis lanx eſt ſubruta, & tantus bolus ſubito ereptus eſt nobis de faucibus, opima profectò Orci victima, tanti Romanæ Reipublicæ Monarchi anima. Et ne me caput omnis mendacij, tuæ quoque exiſtimes ſanctitati per cætera mentiri, per veredarios tuos, hoc idem totius ſtygij exercitus, Iudicio maledictum, ſed diuino myſterio benedictum pondus fac inquiri, & vbi certa mei inueneris ſigna indicij, noueris me obſtrictum à te
T. Iuramento Domini, [T] non fungi vice aretalogi. Nam cum ſuſpenſa noſtræ partis lance quaſi omninò vacua, iniquo pondere prægrauaretur, & inclinaretur pars altera, decidit illa excuſſa damnoſa moles aurea, & ſub ingenti ruina, anſarum eius operoſiſſima reſoluta ſunt retinacula, & vt in æternum noſtra teſtentur litigia, nulla vnquam arte humana nulla poterunt reſolidari materia. Hac vbi veritatis extorta profeſſione, auctor mendæ zabulus tandem abſolutus, euanuit vt fumus; heremita archiſterium Sancti Spiritus, pro ereptione tantæ ac tam generoſæ animæ exhilaratus, in admirationem inexcogitabilis, incomprehenſibilis diuinæ miſerationis in mentis Iubilo pſallebat Domino, *quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia eius*, Nec Pſal. 135 1. ſeqq. mora, miſſa Merſiburg legatione, donum regia digniſſimum munificentia calicem videlicet,

auro

auro & requiſitiſſimis gemmis [v] ſubtiliſſimoque artificio præcluem, & pretioſiſſimum, in donaria victorioſiſſimi Martyris Laurentij, religioſâ iam dicti principis deuotione conſecratum, inreparabili comperit ruinâ anſis reſolutis, minoratum, & tum demum reuelatum ſibi compendioſâ ſymmyſtis narratione pandit arcanum; [x] vtilliмum profectò in omne ſequens æuum, omnibus cuiuſcunque dignitatis & conditionis diuitibus, ſalutiferæ, ac Deo placitæ liberalitatis exemplum. Si enim [y] ſub auri colore, lutum datur, & precioſiſſima margarita, de cæleſtibus oriunda anima, *de* ipſo *lacu* nouiſſimo *miſeriæ, & de luto fæcis* liberatur; quis fallacibus & fugacibus diuitijs ſic miſerè abutatur, vt non prodige in cultum & ornatum Dei, ac Sanctorum eius, eas expendendo, ipſe ornamentum, & *corona gloriæ in manu Domini*, ipſe pretioſiſſimus fieri, per viliſſima enitatur.

Margin notes: V. — X. Quos meritò Diuites imitentur. — Y. — Pſal. 39. 3. — Iſa. 62. 3.

NOTÆ.

A. MYSTICIS STELLIS PLEIADVM, ET ARCTVRI) *Multus fuit* THIOFRIDVS *in lectione D. Gregorij Magni, quem* lucidiſſimum Theologum *ſolitus eſt nominare. Is in Iob ſcribens,* Arcturum *vult ſignificare* Eccleſiam, *in qua ſit* Septiformis gratiæ Spiritus claritas: Pleiades *vero,* Sanctos omnes, qui inter præſentis vitæ tenebras, eiuſdem gratiæ nos lumine illuſtrant, &c. *Vide Iob 9. 9. & c. 38. 31. Ipſum autem S. Gregor. 29. Mor. c. 28. 29.*

B. EST GENVS DEI) *Hemiſtichium Arati à Sancto Paulo, in Actib. allegatum, eſt:* τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

C. CVBVM meretur octo beatitudinum) *Scitum eſt, in magnitudinibus,* Cubum figuram eſſe ex omni parte quadratam, vt teſſeras videmus. *At in* numeris, *proportione dicitur. Vt alios Cubicos numeros ſileam, (vt ſunt 27. 64.) de* octonario *ſic breuiter, & apertè Boethius (libr. 2. de Arithm. cap. 25.)* Si bis binos bis facies, octonaria quantitas creſcit, & eſt primus hîc Cubus. *Hierographis erat* Cubus nota Supremi Numinis. THIOFRIDVS *pro* ſuprema beatitudine *ponit, quæ in illius* Numinis *aſpectu ſita eſt.*

ET VETERIS, ET NOVI TESTAMENTI Patres) *In veteri, noti ſunt* Dauid & Salomon*: in nouo*, Conſtantinus, & Carolus Magni. *Nec plura exempla congero, quibus Chriſtiana hiſtoria ſcatet.* D.

INITIVM QVARTÆ ÆTATIS MVNDI) *Prima AEtas* THIOFRIDO, *vt alijs multis authoribus, cenſetur ab Adam ad Diluuium; altera, ad Abraham; tertia, ad* Dauid: *qui hac numerandi ratione, quartam inchoat.* E.

CAPVT SECVNDÆ TESSARESKÆDECADOS) *S. Matthæus, cum Chriſti generationem, initio ab Abraham facto, deſcripſiſſet, concludit: (cap. 1. v. 17.)* Omnes itaque generationes ab Abraham vſque ad Dauid, generationes quatuordecim; & à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim, &c. *Gr.* γενεαὶ δεκατέσσαρες: *quod, mutato compoſitionis ordine, etiam dicitur* τεσσαρεσδεκα, *&, additâ coniunctionis notulâ,* τεσσαρες-καὶ-δεκα. *vnde formata illa* THIOFRIDI *vox, quæ longitudine ſuâ, & ſono horridiore, imperitos terrere poſſit, & maximè linguæ Græcæ ignaros. quibus hæc ſcripſimus.* F.

IDIDIA Amabilis Dei) *Ex hiſtoriâ Regum, (lib. 2. c. 12. v. 25.) hoc ſumpſit: vbi de Salomone infante recens nato, ita legimus:* Dominus dilexit eum. Miſitque in manu Nathan Prophetæ, & vocauit nomen eius AMABILIS DOMINO. *Heb. vnâ voce* IDIDIA. G.

POTESTAS SACERDOTALIS, & Regia) *Ho-* H.

rum maximè vel authoritate, vel calumnijs, tum apud Iudæos, tum tot Gentilium populos, in innocentes Martyres ſæuitum eſt. Nihil frequentius in Eccleſiaſticis Scriptoribus.

I. DIVINOS LIBROS edax conſumſit flamma) *Arnobius contra Gent.(lib.4.) flebiliter id deplorat:* Noſtra quidem ſcripta cur ignibus meruerunt dari? &c. *Ea barbaries decima Perſecutione maximè exercita, quæ fuit Diocletiani & Maximiniani. Initium factum anno Chriſti 302. Inuenti, qui ſacros Codices traderent, coq; nomine dicti* Traditores; *de quibus multa Baron. illo anno, & ſeq. Quanto melius glorioſi illi Confeſſores, quorum eſt illud æternum elogium in Martyrolog. Rom. 2. Ianuar.* Romę, commemoratio plurimorum Sanctorum Martyrum, qui ſpreto Diocletiani Imperatoris Edicto, quo tradi ſacri Codices iubebantur, potius corpora carnificibus, quàm ſancta dare canibus maluerunt.

K. LAQVEARIA & tecta aureo decore fulgentia) *Vnus Conſtantinus tanta in eo genere præſtitit, vt Scriptoribus difficile fuerit exarare; nobis longum legere. Vide mira apud Euſeb. lib. 3. vitæ Conſt. c. 39. & multis ſeqq.*

L. COMPOSITIONE LITHOSTROTI) λιθόστρωτον, *ſi compoſitionem conſideres, nihil ſonat, niſi* Lapide-ſtratum, *vt ſic quæuis platea dici poſſit. Sed vſus vocis, ornatum præterea, & eximium quid inſinuat. Sic ille Ieroſolymis locus, Iohannis 19. verſ. 13. Sic hoc loco* THIOFRIDVS. *Deſcribit antiquus*

vates,

vates, carmine, quod cum ipſo opere certat?

——————Compoſtæ vt Teſſerulæ omnes
Endo pauimento, atq; emblemate vermiculato.

quod noſter: Compoſitione multimoda.

SVPER COLLVM REGIVM duodecim harenæ cophinos) *Factum id, cum à Baptiſmo adhuc in* albis *eſſet, die octauo. Vide rei geſtæ ſeriem memoratu digniſſimam, in Actis Liberij Pontificis, apud Baronium, anno 324.* M.

IN MYSTERIVM perfectionis Duodenarij) *Multa de Duodenario numero Patres, Origen. Ambroſ. Hieron. Vnus Auguſtini locus ſufficiat. Is in Iohan. ſcribens, (Tract. 27.) hunc numerum in Apoſtolis Myſterium habuiſſe vult, quod per vniuerſum mundum, ideſt,* per QVATVOR mundi Cardines, TRINITATEM erant annuntiaturi. *Ideo placuit Chriſto eſſe* TER QVATERNOS. N.

DE VICINO PETAM EXEMPLVM) *Nempe ipſo* THIOFRIDO *in humanis agente, contigit. Adi Baron, anno 1056.* O.

HENRICVS IMPERATOR primus) *Baronius* ſecundum *facit. Sed dum de re conſtet, parui refert, quo ordine cenſeatur. Cæterum nobilis hæc hiſtoria in* Chronico Caſſinenſi *item deſcribitur* THIOFRIDVS, *ſic denarrat, vt videatur ſpecimen præbere voluiſſe ſuæ facundiæ.* P.

VEDIVS apparuit) *Scimus,* Veiouem *dici, Numen, vel potius Cacodæmonem, ad nocendum Mortalibus, intentum. Hunc antiqui etiam Vedium dicebant.* Q.

R. VOLVNTATE, non Naturâ extra ordinẽ) *Amicum* THIOFRIDO *ludere in cõmiſſione, & quaſi colliſione vocum. Ergo, hic dicturus, quo Ordine Cacodæmon rem geſtam narraſſet, eâ occaſione, ait, illum eſſe extra Ordinem; ac ſi dicat: Quantumuis extra, aut etiam contra omnem ordinem eſt, in narrando tamen bonum ordinem tenuit. Quod ait, eum* Naturâ non eſſe extra ordinem, *facile illi perſuadet, qui credit, damnatos illos Spiritus, Creaturas eſſe* DEI, *nec dubitandum, quin* DEVS, *qui omnia fecit.* in numero, pondere, & menſurâ, *Sap. 11. 21. etiam* Ordine *fecerit. Quod verò Subdit,* voluntate eſſe extra Ordinem; *quid magis contra omnem ordinem, quam recalcitraſſe Authori ſuo, & ſacrilegâ voluntate illi parem eſſe voluiſſe? Itaq; eo merito deturbatis,* vbi NVLLVS ORDO, ſed ſempiternus horror inhabitat. *Iob 10. verſu. 22.*

S. TOT COCYTII cœtus phalanges, quot peccatorũ ſunt genera & ſpecies) *Etſi dubiũ nullum eſt, quin omnes infernales ſpiritus ad omnia ſcelera omnes impellant, quos poſſunt: tamen & aliunde ex eorundemmet confeſſione per Exorciſmos extortâ, conſtat eſſe, qui præ cæteris, ad aliquod vitium, ex profeſſo, & quaſi peculiari ſibi dato negotio, vrgeant: & ſcriptura non ſiluit, ab impuro potiſſimum dæmonio* Aſmodæo, *ſeptem impuros viros, Saræ maritos, interfectos fuiſſe Tob. 3. 8.*

T. NON FVNGI VICE ARETALOGI) *Sic vocãtur Circumforanei illi nugatores, qui perſonas*

Comicas, & ad libitum confictas, populo in publicis theatris exhibent.

SVBTILISSIMOQVE ARTIFICIO PRÆCLVEM) *Vocabulum parũ vſurpatum poſuit pro eo, quod eſt, Nobilem, præclarum.* V.

VTILLIMVM) *Non abhorret ab ingenio* THIOFRIDI, *hoc poſuiſſe pro vtiliſſimum, ſicut dicitur, facillimum.* X.

SVB AVRI COLORE LVTVM datur.) *Nemo, inquit, magnum aliquid ſe dare exiſtimet, cum aurum dat: nam aurum, eſt, mutato colore, lutum.* Y.

CAPITVLVM VI.

QVOD PRAECLARA SIT SANctorum paupertas, quæ poſt carnis mortem, cæli, & terræ meretur diuitias, & quare habeant Ciboria, & Pyramidas.

SED ô quàm felices, quorum delitiæ ſæcularibus delicijs omnifariam contrariæ; Inedia profectò, vigiliæ, nuditas, ac lachrymæ & exeſa Ieiunijs membra in nuda humo collidere, & corporis inimicari otio, ac laſciuiæ; tantâ recompenſantur talione diuinæ gratiæ; vt in eorũ

Sanctorum deliciæ, dura perpeti in hâc vitâ.

In alterâ mutantur vices

in quâ pro paupertate,

mundi opes:

pro nuditate, veſtis immortalitatis;

A. Ξηραμπελίαι.

quin & officibus, aurea, & byſſina:

pro triſti tabernaculo,

B. Ciboria, & Pyramides regiæ.

C. Nec ſine Myſterio,

exigui pulueris operimentum ac ornatum pretioſiſſimæ totius mundi expendantur diuitiæ; vt quorum Spiritibus in carnis ergaſtulo mortali conditione exulantibus, maximè viluerant; eorum cineribus poſt *exitum Iſraël de AEgypto*, de *fornace ferreâ*, officioſiſſimè ſeruiant. O quanta voluntariæ abrenunciationis mundi recompenſatio! ô quanta rerũ viciſſitudo! ô quali & quanto humana diuinis, terrena cæleſtibus, viliſſima precioſiſſimis commutantur commercio! O quàm præclara paupertas, quæ poſt carnis mortem, cæli & terræ meretur diuitias! ô quàm egregia nuditas, quæ ſtolâ immortalitatis veſtita, imperiales excellit trabeas! ô quàm pretioſiſſimum conſertum tegimen ſpinis, vetuſtiſsimæ ſeruorum Dei [A] Xerampeliæ, quibus ne comparari quidem regum poſſunt purpuræ; quarum tenuiſsima fimbria in deauratâ & gemmatâ reconditur pyxide; & honorata, operatur ſalutem tàm in exteriore quàm in interiore homine. Qui in carne aut omninò nullum, aut viliſsimum veſtimẽtum habuerunt; exuti carne, ſerico & auro obuoluti, in Domino quieſcunt, & ſublimium Imperatorum & ducum purpuras & paludamenta pedibus ſuis ſubſternunt. Et ô quàm dignè, quã congruè, Regum reges, profectò pauperes ſpiritu, poſt habitationem *cum habitantibus* [B] *Cedar*, operoſiſsima ex auro & argento ac lapidibus pretioſiſsimis [C] ciboria, & regias habent Pyramides, quæ quâdam ſimilitudine Arcæ

Pſal. 113. 1

Deut. 4. 20.

1. Cor. 15. 53.

Pſ. 119. 5.

Gen.6.15. Noë, à latitudine excreſcentes anguſtantur in altitudine: quia ignea virtus eos extra homines, igne Sancti Spiritus ardentes, & dilatatos in viſceribus Chriſti Ieſu, per mandatorum Dei Latitudinem, per *viam vitæ anguſtam* & aſcenſu difficilem, ad interminabilis gloriæ euexit altitudinem. In formâ quippe pyramoide, virtus ignea; in cibotijs, quibus à cubis nomina ſunt indita, penſatur animæ perfectio cubica. Nam pyramis à baſi tetragonâ erigens ſe in altitudinis faſtigia, deſignat electorum Dei Spiritus & ſomata, per quaternarum virtutum genera, ad Indiuiduæ ac incircumſcriptæ Monadis ſimplicitatem, & cæli cælorum ſe erexiſſe culmina, & arcæ quæ in carnalibus lata, in ſpiritualibus quadam conſtringitur anguſtia, & myſtici *cubiti conſummabitur* menſura, quando erit Deus in omnibus omnia, ſuprema occupaſſe ac poſſediſſe cænacula. Sed & hoc quoque perfectorum myſticè congruit meritis, quod in arithmeticis, ſicut triangulus primus eſt numerus in planis, ſic in ſolidis figuris principiũ profunditatis eſt pyramis, & progreſſionis initio ſumpto à trigonis ab omnibus in altum progreditur epipedis, & ſolis per latera cõtinetur triangulis. In ſempiternæ quippe Trinitatis fide inſolubili, & prima baſi, electi Dei fundati, & ſuperædificati, ex virtutibus multimodis, politicis & purgatoriis, ac purgati iam & defecati animi, quaſi ex tot formis multiangulis, ſecundum theorema perfectæ, ac in altio-

Matt.7. 14.

-um in Pyramide;

Gen. 6. 16.

1.Cor. 15. 28.

ris ſummæ ſpacia proue&ae pyramidis, excreſcunt & conſolidantur ad apicem indiuiſæ, & incommutabilis vnitatis: & Eccleſiæ Dei, ipſi anguli, angulari connexi & compaginati, lapidi in lateribus aquilonari frigori oppoſitis, vnicis fidei, Spei, & Caritatis atque Patris & Filii & Spiritus Paracleti compaginantur iſopleuris. In ciborii verò forma conoide, quæ columnarum ſuſtentatur columine, inſinuatur tropologice, quod ſancti Dei myſticæ, *ferculi de lignis Libari,* à vero Salomone exſtructi ſint, *columnæ argenteæ, & de tribulatione exauditi in latitudine, viam mandatorum Dei currere,* & *toti teretes* totique *rotundi,*

tum in Ciborio.

Cant. 3. 9.

Pſ. 117. 5.

Pſ. 118. 32.

Horat.

Externi ne quid poſſet per leue morari:

animas in æternum meruerunt ſanctitatis orbem colligere. Et reuera omnes Geometricæ formæ, ſiue trigonæ, ſiue tetragonæ, ſeu circulares, quæ ob circumductionem vnius lineæ, ſunt diuinitati aptiſſimæ, ac omnium excellentiſſimæ, quibus decuſſantur Sanctorum reliquiæ, teſtimonium perhibent eorum Sanctimoniæ, ac magnificentiæ; & ad virtutum ornamenta & delectationes, alliciunt pulchritudinem cuiuſque fidelis animæ.

NO-

NOTÆ.

XErampeliæ) *Orationis contextus manifeſtè prodit, genus eſſe* veſtis, *quandoquidem cum* Regum purpuris *componit. Græcum nomen ab Arida vite ductum, ſonat, ac ſi dicas* Sicci-Viteæ. *Lux ex Suida affulget, cui* ξηραμπέλινος χιτών, Sicci-vitea veſtis *dicitur, cui color eſt* Vitis arefactæ: *quam conſentaneum eſt eſſe viliſſimam. Confirmat hoc quod proximè ſequitur de eiuſmodi* Xerampeliarum fimbria. A.

Cedar) Nigredinem, & Triſtitiam *hoc verbum ſonat: quod in hunc locum rectè quadrat.* B.

Cyboria, Et Pyramides) *Multa de his ex Arithmeticis, & Geometricis hoc loco* Thiofridus *ad Spiritualem intellectum transfert. Supra aliquid diximus.* C.

*

CAPITVLVM VII.

QVID SENTIENDVM SIT DE ILlis Electorum Dei pigneribus, quæ conſuſumuntur à beſtijs, & auibus, vel immerguntur fluminibus.

SED quid ſentiendum de illis electorum pigneribus, quorum ſepulchra ſunt vel auium & beſtiarnm aqualiculi, vel profundiſſimæ fluminum & maris abyſſi, vel cloacarum cumiculi? An non apud Deum eiuſdem ſunt meriti, cuius & illi, quorum tumuli ſunt aurei aut argentei, in quorum ornamenta deſudant, & defatigantur Latomi & Cementarij, Sapientes Architecti, aurifices & [A] plumarij, & opifices gemmarij ac polymitarij: Sed nos [B] ſecundum Hieronymi, de protomartyris & primi Archidiaconi Stephani, & [C] Timothei toparchia, dictum, vt eos ſubicere non audemus, ita nec anteponere; quia quomodo in exercitu ſunr Duces, ſunt tribuni, ſunt centuriones, ſunt [D] ferentarij ac leuis armaturæ & gregarius miles, ac manipuli; commiſſaque pugna, vacant nomina dignitatum, & ſola fortitudo quæritur; ita & in Dominico bello, quo contra inuiſibiles dimicatur acies, non quæruntur dignitates & gloriolæ,

Sanctorum Reliquiæ, quos vorauit vel beſtiæ, vel aquarum gurgites,

A.

B.

C.

non minore dignatione colendæ, quam aliorum,

D.

ſed

ſed glorioſior ille ſub vero Imperatore Chriſto eſt, non qui nobilior aut opulentior, ſed qui fortior & victorioſior eſt. Nihil omninò derogatur Sanctorum gloriæ, quomodocumque vel vbicumque in ſuam redigantur originem. Nam neque ſi terrenis honorentur ornatibus, apud Deũ ſunt honoratiores, neque ſi etiam in ſterquilinium abiiciantur, ſunt abiectiores. Non enim tantum quærit Deus ornamenta materialia, quantum ſpiritualia. Et cum mundi fabricam iccircò condiderit ſphæricam, [E] vt omnibus, quæ voluuntur cohercitis intra nihil accedat, nihil recedat extra; & *cœlo tegatur, qui non habet vrnam:* non pluris eorum apud eum ſunt pignera, quæ reconduntur vbi ſunt latæ porticus, vbi aurata laquearia, vbi [F] domus miſerorum pœnis, & damnatorum labore veſtitæ; vbi inſtar palatii exſtructæ ſunt baſilicæ, vt vile corpuſculum hominis pretioſius inambulet; & quaſi mundo quidquam poſſit eſſe ornatius, tecta magis velit aſpicere, quàm cęlum: non pluris, inquam, ſunt, quàm quæ cum typo Domini Iona, præda ſunt auidis faucibus piſcium, ac iuxta allegoriam, [G] perimunt, *qui in mari eſt, cetum*, & cum *Hieremia ante ſanctificato quàm nato deſcendunt* imo *proÿciuntur in cœnum.* Non loci qualiſcunque facies, aut auget, aut minuit ſanctitatis merita: ſicut nec ſacro loco ſanctitatem vlla quantacumque adimit ignominia. Non enim Idcircò locus Dominicæ reſurrectionis factus eſt inglorius, quod ab

[Margin: Imo & maiore, ſi illi fortiores.]

[Margin: E.]

[Margin: F.]

[Margin: *Ionæ 2.1. Iſa. 27 1. Ierem. 1. 5. & c. 38. 6.*]

[Margin: Locus profanus nil derogat ſanctis: vllo de honeſtamẽto exſeratur.]

templa id docent, Helij Adriani Monarchi temporibus, vſque ad Imperium Conſtantini Auguſti, [H] per annos circiter clxxx. Iouis ſimulachro, & immolaticij cruoris ſqualebat ſordibus, Nec ſalutiferæ crucis ob id deſpectior eſt locus, quod in eo marmorea colebatur Venus; nec [I] Bethlehem noſtra, cæleſtis panis domus, auguſtiſſimus totius mundi locus, vbi *veritas de terra orta eſt*, Ideo abiectior eſt, quod Adonidis eam inumbrabat lucus; & in ſpecu, vbi quondam Chriſtus Dominus vagijt paruulus, vbi obſtetricum vice militiæ cæleſtis circumſtabat exercitus, [K] Veneris turpiſſimus Tahtmoz plangebatur amaſius. Et profectò nil corpore Chriſti Domini pretioſius, nullum ſupplicij genus patibulo crucis eſt vilius, ſed cum illa ſumma, illa ſempiterna Maieſtas, crucis non abhorruit ſcandalum; & poſt glorioſiſſimum mortis triumphum, in loco, vbi mundi appenſum eſt pretium, & humanæ captiuitatis ſolutum eſt vinculum, per tot annorum curſum, ipſa paſſionis ignominia, & omni dedecore dolentius inæſtimabili patientia pertulerit opprobrium, ſpurciſsimum videlicet Idolatriæ cultum, & non *commouerit terram pariter & cælum*, & per terræ hiatum, vt *Dathan & Abiron*, Idolatras inimicos ſuos non demerſerit in abyſſum; Conſtat nimirum, ſanctos Dei, quorum *factus eſt in pace locus, & habitatio in Syon*; quò non in auro poſiti, nec thure ſepulti perueniũt, videre ſuorũ ludibria & abiectiones pignerũ, & floccipẽdere,

[Left margin: H. Horti, Chriſto reſurgente, nobilis: Montis Caluariæ: — I. Bethlehem; — K.]

[Right margin: Pſ. 84. 12 — Agg. 2. 22. — Num. 16. 31. — Pſ. 75. 3]

vnde

vnde vel vbi abſumatur; quod per primæ præuaricationis inreparabile diſpendium, conceſſum & deputatum eſt ventriculis vermium. Et verũ proculdubio eſt, quod humanam naturam dignitas longe præcellat Angelica, & nec vel comparari Angelicæ ſubtilitati, & Sapientiæ humana poſſit ars, & quantacunque in rebus excellẽtiſſimis excellens ſcientia. Sed Angelicis, vt religioſè creditur, manibus, in terris diuina diſpẽſatione conſtructa ædificia, nullis mundi ornatibus, nullâ Architectoricâ, nullâ arte mechanicâ ſunt conſpicua; ſed quantum ad viſum hominum, humanis conſtructionibus longè inferiora, at diuinæ virtutis operatione exædificatis auro & argento baſilicis, omnimodo ſunt excellentiora. Nam longè vilioris eſt ſchematis [L] in monte Gargano Michaëlis Archangeli Eccleſia; & inter fluctiuagas maris vndas, egregij [M] Clementis Papæ & Martyris templum, inaudito à ſæculis miraculo, Angelico factum miſterio, [N] ex ſuſpensâ collo eius mole ſaxeâ, quam Salomonis Sapientiſſimi hominum exſtructa auri & argenti materiâ, & lapidibus pretioſiſſimis, & lignis Cedrinis & thyinis domus typica. Sed licet illam impleret vmbraticæ legis typus, nebula; in his tamen quanto legali vmbrâ præclarior eſt Euangelicæ lucis veritas & gratia; tantò excellentioribus miraculis crebrior, & euidentior ſempiternæ diuinitatis, & angelicæ viſitationis exuberat magni-

Angelicorũ operum,

L. vt eſt Templum S. Michaëlis,

M. & S. Clementis.

N.

2. Paral. 5. 13.

ficentia. Igitur quæ mens tantam diuinæ diſpenſationis abyſſum penetret, quis penſet quam ordinatiſſimâ prouiſione omnia diſpenſet ac ordinet? *Abſcondita eſt* æterna Sapientia *ab oculis omnium viuentium poſuit tenebras latibulum ſuum*, & ſecundum myſticum ſponſæ in epithalamio exodium, Sponſus *aſſimilatus capreæ hinnuloque ceruorum*; fugit ſuper altitudinem nubium, reſpicientiumque hominum fruſtratur intuitum. Sicut incomprehenſibili æterni decreti conſtitutione *hunc humiliat, & hunc exaltat*; & his *promptuaria* dat *plena, ex hoc in illud eructantia*, cum illis ipſa etiam vitæ deneget neceſſaria: Sic æquè inſcrutabili prouidentiæ ſuæ Conſilio, Sanctorum quoque diſpenſat pignera; vt hæc quidem in omnibus materialium rerum optimis cum ſummâ recondantur gloriâ; illa communi etiam ſepulturâ, & omni humano careant obſequio & cura; cum tamen in cæleſtis regni curia, Spiritus eorum vel pari vel eminentiori dignitatis & internæ familiaritatis præmineant excellentia. Inter inſepultos, quos fluuius, aut Sol, nimbique, dieſque longior, reſolutos terræ miſcuit; quorum caro in piſces, in feras & aues abiit; habet familiariſſimos tantò in toto cælo conſpectiores & honoratiores, quantò in terra habiti ſunt deſpectiores. Damna ſepulturæ inexcogitabili & ineffabili rependit recompenſatione gloriæ; & quidquid honoris temporaliter deficit carni mortuæ, incomparabili numero &

Hæc omnia ad Dei ſecretam diſpenſationē ſpectant,

Iob. 28. 21.

Pſal. 17. 12.

Cant. 2. 9.

Pſ. 74. 8.

Pſ. 143. 13.

qui ſepulturæ damna maiore gloria ſarcit.

modo,

modo, æternaliter proficit Sanctæ, cum Sancto Sanctorum viuenti, & glorioſius regnanti animæ. Atque idcirco Sacroſanctæ ſanctorum carnis exuuiæ, tam hæ quæ ſunt ſine nomine, ac honore venerationis debitę, quàm illæ quarum ornatibus omnes pretioſiſſimæ mundi ſeruiunt diuitiæ; ſumma reuerentia ſunt honorandæ ac glorificandæ; & vt vaſa Dominica, in quibus recondita ſunt ſeptiformis gratię doña, amplectendę ac admirandę, & oculis & ore, ſi liceat, contingendę ac oſculandę. Igitur vt *oſculentur nos oſculo oris ſui*, oſculo interni amoris ſui, omnes ex puluere conditi, ſed vltra communem pulueris conditionem Sanctitatis gloria & honore ſublimati electi Dei; eorum ſacroſancta pignora & *nomina ſcripta in libro vitæ* & *agni*, non prǫſumptuoſa temeritate, ſed vt Maria olim impia *peccatrix* nunc peccatorum pia interuentrix *ſtans retrò oſculis* fouit, *lacrymis* lauit, *crinibus terſit pedes Domini:* Sic deoſculemur, & profluo fletuũ fonte rigemus; & [o] capillis hiſtorico, & allegorico ſenſu tergamus tota intentione & applicatione animi: [p] quia veſtiti vellere agni immaculati Chriſti, *ſine macula ſunt ante ſedem Dei* & agni. *Conſortes diuinæ naturæ ſunt in Domino lux:* & incedunt *per viam, per quam ſpargitur lux*, & dum mutantur *de* temporali *claritate in* ęternam *claritatem tanquam à Domini Spiritu*, interni ſplendoris ſui radijs dilectum quoque cinerem ſuum, hominem illuſtrant exteriorem:

Noſtrum eſt honores itẽ exhibere.

Cant. 1. 1.

Apoc. 13. 8.

Luc. 7. 37 38.

fixis oſculis, & lacrymis fuſis.

O.

P.

Apoc. 14. 5.

2. Pet. 1. 4.

Epheſ. 5. 8.

Iob 38. 24.

2. Cor. 3 18.

quem iuxta lucidiſſimum Theologum Gregorium exterius geſtauerunt internæ intentionis ſuæ ac bonæ operationis adiutoré. [Q] *Lampades apud cogitationes diuitum* exteriora carnaliter iudicantium, *contemptæ, ſed in tempus ſtatutum paratæ,* fulgorem ſuum exerunt, & quanta claritate fulgeant, oſtendunt, dum lucem gloriæ, quam in carnis carcere clauſi non habuerunt, mirabilius, dum deſuper fulgent, in diſſolutos cineres ſuos, & putredinem transfundunt. Diem de die, Deum, qui *habitat lucem inacceſſibilem*, internæ contemplationis perſpicaciſſimo contemplantur lumine; & *Agnus, qui in medio throni eſt*, omni eos maieſtatis ſuæ illuſtrat iubare. Lucidiſſimæ ſunt lucernæ, à *verâ luce, quæ illuminat omnem hominem*, accenſæ, & pro diuerſitate meritorum, & doctrinæ, ac Sapientiæ, *fulgent quaſi ſplendor firmamenti, & quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates*, per incomparabilem & inæſtimabilem ſplendorem Solis Iuſtitiæ, qui ſolus myſtica ratione *micantes* [R] *Pleiadas*, ſanctos omnes, diuiſos quidem tempore, ſed non prædicatione, & diſſimilibus virtutibus præditos, fulgore vnius eiuſdemque intentionis vnire & *coniungere* ac *gyrum Arcturi*, labores Sanctæ Eccleſiæ, poteſt *diſiungere*, & in requiem permutare, & tranſponere. *In die Madian*, cuius eſt Interpretatio, *de Iudicio*, ad *ſuperandum iugum oneris eius, & virgam humeri eius, & ſceptrum exactoris eius,*

Q Meretur ho. diuinum illis circumfuſum lumen,

Iob 12. 5.

1. Tim 6. 16.

Apoc. 7. 17.

Io. 1. 9.

Dan. 12. 3

tamquam Stellis, R

Iob 38. 31.

Ibid.

Iſa. 9. 4.

de

de diuinæ æquitatis Iudicio, ſub vero & inuicto duce Gedeone, virorum fortiſſimo, qui fortis & potens in prælio, diuinitate cuncta circumplectendo, & humanitatem intra vterum perpetuæ virginis aſſumendo, myſticè [S] interpretatur, S.
Ezech. 9.4. circuiens in vtero. *Inſigniti thau* crucis Caractere myſtico, & [T] eiuſdem elementi notâ prætitulato recenſiti *numero*, [V] quo deſignatur Indiuiduæ Trinitatis perfecta cognitio; haurientes T. V.
Iudic. 7. 6. fluenta vranicæ doctrinæ *poplite recto*, ne vlla in eis eſſet operum diſſolutio; animas ſuas pro domo Iſraël, inuſitato, & inaudito à ſæculis pugnæ apparatu, optulerunt diſcrimini in bello Madianitico. *Stellæ manentes in ordine & curſu ſuo, dimicauerunt* contra Madian, & [X] metu Iudicij æternarumq; pœnarum, *turbatæ ſunt pelles terræ Madian. Dominus in fortibus dimicauit, & noua bella elegit.* An non eſt nouum, & omnino inſolitum, cum *tubis*, cum *lampadibus*, cum *lagenis* venire in prælium. Principes Iſrael, vt populus Domini optineret principatum, ſub duce ſuo tubis euangelicæ prædicationis cecinerunt: lagenas confregerunt, dum corpora ſua omnium aduerſitatum gladiis, & iaculis reſoluenda oppoſuerunt: & lampadibus reſplenduerunt, dum poſt reſolutionem corporum, miraculis coruſcauerunt. *Hymnum de canticis Syon, in terrâ alienâ* decantauerunt, *in tubis ductilibus*, diuerſis tunſi paſſionibus, & duriſſimi mallei continuis & inceſſantibus, nec vnquam parcentibus, per-

Iudic. 5. 20. — Habac. 3. 7. — Iudic. 5. 13. 8. — Iudic. 7. 16. — Pſal. 136. 3. 4. — Pſ. 97. 6.

contra Madian pugnantibus, X. vt olim Gedeon,

cuſſi & afflicti ictibus. Mallei inquam illius diris attriti percuſſionibus, de quo proteſtatur Propheta veridicus: *Contritus eſt vniuerſæ terræ malleus.* Dominator Dominus, ſecundum [Y] nobilis, & vrbanæ elegantiæ, Iſaiæ vaticinium, *Confregit laguunculam in terrore:* dum ſicut corpus ſuum confractum in paſſionis dolore, glorificauit per reſurrectionis gloriam, in totius humani generis terrore; ſic electorum Dei ſomata, confracta in carnis & animæ diiugio, & reſolutione, terrori, & ammirationi dedit eſſe omnibus in miraculorum efficacia, & glorificatione. Et *doxam in altiſſimis Deo,* ſecundum Iob dictum, qui in Domini Dei, noſtris doloribus condolentis, præceſſit typum, omnes *qui imbribus montium irrigantur,* qui ſanctorum Patrum doctrinæ fluentis ſatiantur, *non habentes* tamen perfectæ actionis ſuæ *velamen, lapides amplexantur,* cum de nulla ſui operis virtute confidentes, ad ſanctorum interuentionem currunt, atque ad ſacra eorum corpora, fletibus inſiſtentes, pauimenta, capſulas, & mauſolea, ſumma cum deuotione & cordis contritione deoſculantur; & promereri ſe veniam, piis illorum interceſſionibus, obnixius & profuſius deprecantur, nec deprecationis & intentionis ſuæ, ſpe ac effectu fruſtrantur.

Margin notes: Ierem 50.23. — Y. — Iſa. 10.33 — δόξα. Gloria Ad hos Heroas confugiamus. — Luc. 2. 14. — Iob 24.8

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

NO-

NOTÆ.

PLVMARII, POLYMITARII) *Exodus quandoque hæc duo promiſcuè vſurpat, pro eo, qui vario, & verſicolore opere veſtes pretioſas diſtinguit. Aliàs eatenus videtur diſtinguere, vt* Plumarius *ſit is, qui* acu pingit, *& ea pictura, ſubtili artificio, tamquam* variarum auium colores *effigiat:* POLYMITARIVS *verò, qui eadem fere præſtat, ſed in ipſa veſtis* textura. *Vide noſtrum Cornelium à lapide in Exod.* A.

SECVNDVM HIERONYMI-dictum) *Eſt ea Hieronymi ſententia lib. 1. contra Iouinianum, poſt medium.* B.

TIMOTHEI TOPARCHIA) Epheſinam Eccleſiam *intelligit, cuius Timotheus Epiſcopus fuit.* C.

FERENTARII) *Saluſtio ijdem fere ſunt, qui* Leuis armaturæ, *vt qui lapidibus, & fundis vtebantur.* D.

VT OMNIBVS, quæ voluuntur, cohercitis) *Volui dicit* THIOFRIDVS, *quæcunque creata, quæ ſimul cum ipſa mundi machina, & decurrentium ſeculorum ſerie feruntur. Hæc* intra mundi fabricam coerceri ait; *ac ſic æqualiter ipſo cælo tegi. Proinde parum referre, ſi aliud operimentum accedat, alijs nobilius, vilius alijs.* E.

F. DOMVS MISERORVM pœnis, & damnatorum labore veſtitæ) *Notum eſt, pœna genus fuiſſe, damnari ad latomias, & lapides effodiendos.* Martyrum *toti greges id ſupplicium, Imperatoribus Tyrannis, ſubire. Vnus* S. Clemens Roman. Pontifex *in Exilium à Traiano proiectus, ad duo millia in illis ærumnis reperit: quibus ipſe, bonus Paſtor innocentibus ouibus adiunctus eſt.*

G. PERIMVNT, qui in mari eſt Cetum) *De Diabolo ſermo eſt, quem Abbas noſter, non modo in terra, ſed & in medio mari, à pÿs ſuperari aſſeuerat.*

H. PER ANNOS circiter CLXXX.) *Anno enim Imperÿ ſui 18. (qui fuit Chriſti 137.)* Hadrianus Imperator, *(inquit Sanctus Paulinus, Epiſtola vndecima)* exiſtimans ſe fidem Chriſtianam loci iniuria peremturum, in loco Paſſionis ſimulacrum Iouis conſecrauit. *Si his Chriſti annis addas 180. quos* THIOFRIDVS *memorat; exurgit annus 317. circa quem, dedecus illud amotum à locis omni honore digniſſimis. Paulinus ibidem:* Manſit hoc ſeculi prioris nefas, in tempora noſtris proxima Conſtantini: qui princeps eſſe principibus Chriſtianis, non magis ſua, quam matris Helenæ fide meruit, &c. *Vide & Seuerum Paulini coæuum, & velut fratrem vnanimantem, lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſ.*

I. BETHLEEM--ADONIDIS INVMBRABAT lucus) *Pro explorato habeo,* THIO-

FRIDVM, *cum hæc ſcriberet, ſi non ob oculos, certè in mente habuiſſe memoratam Diui Paulini Epiſtolam. Confer, ſi placet, hunc locum, cum illo. qui, vt magis in promtu ſit, eius partem non grauabor aſcribere. Pius, & eruditus Lector, ſat ſcio, honeſtiſſima voluptate mulcebitur. Ergo ſic Paulinus:* In Bethlehem, vbi agnouerat bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui: ibi Principes hominum, inficiati Saluatorem DEVM, infames hominum amores, morteſque coluerunt. Prodita nouo ſidere Regis æterni vbi cunabula, ſupplices cum ſuis opibus adorauerunt Chaldæi: ibi barbaras libidines ſacrauerunt Romani. Vbi natum Saluatorem cum exercitu Angelorum concinentes cæleſti gaudio, ſalutauerunt, illuſtrata nocte paſtores, ibi Veneris amaſium mixtæ ſemiuiris planxere meretrices. Vbi nati Saluatoris infantia vagierat, illic Veneris lamenta fingentium, laſciuis luctibus infamis ritus vlulabat: & vbi Virgo pepererat, adulteri colebantur. *Hactenus Antiſtes Nolanus.*

VENERIS turpiſſimus TAHTMOZ plangebatur amaſius) *Multas abominationes deſcribit Ezechiel Propheta, tum alibi, tum capit. 8. in quo, vt alias ſileam, eſt hæc, ver. 14.* Et ecce, ibi mulieres ſedebant plangentes ADONIDEM. *Hebraicè, vel potius Chaldaicè,* Plangentes THAMMVZ. *Ex hoc ab imperito Scriptore factum videtur* TAHTMOZ: *quod* K.

tamen in contextu reliqui, quod vtrumque Exemplar id exhiberet. Cæterum Thammuz,*teſte S. Hieronymo, Chaldæis, & Syris eſt* Adonis, *impurus ille Veneris amaſius, ab Apro in venatione interfectus. Vide Ouid. lib. 10. Metamor. Macrob. libr. 3. Saturn. & Lucian. lib. de Dea Syria, vbi* luctum *iſtum graphicè, ſuo more, deſcribit. Cæterum exiſtimant nonnulli,* Adonidi *hoc nomen datum à menſe* Iunio, *qui illis populis item dicitur* THAMMVZ. *Sed multo probabilius eſt, Menſi, ab iſto impuro concubino nomen impoſitum, vt à Principibus Romanis, duo Romani menſes Quintilis & Sextilis,* Iulius & Auguſtus dicti.

L. IN MONTE GARGANO Michaelis Arch. Eccleſia) *Inuenta anno Chriſti 493. Sigebert. & Baronius. Vnde adhuc in Dei Eccleſia, celeber dies* Apparitionis *8. May.*

M. CLEMENTIS PAPÆ & Martyris templum) *Vide Baron. anno Chriſti 102.*

N. EX SVSPENSA collo eius mole ſaxea) *Vnde hoc noſter* THIOFRIDVS *hauſerit, equidem neſcio. De* Anchora *id ex Actis conſtat.*

O. CAPILLIS HISTORICO, ET ALLEGORICO ſenſu tergamus) *Vtrouis modo, inquit, accipiantur* CAPILLI, *ſiue, inquam, ſenſu* proprio, *&* Hiſtorico, *ſiue* Myſtico, *ÿs vtamur ad tergendum SS. Pignora, & Reliquias. Et quidem* Capillis *ipſis,* propriè *ſic dictis, tergere videmur, cum eorum* gradus oſtiorum exterit, *non pes noſter (quod monet Sapiens,* ſenſatis *eſſe honoris exhibendum, Eccl. 6.*

36.)

36.) ſed Caput *noſtrum , profunda humilitate adſolum vſque inclinatum. Neque nimium à nobis poſtulatur , cum id præſcribitur , cum etiam* Reges , & Reginæ VVLTV IN TERRAM demiſſo ADORENT *Eccleſiam , &* PVLVEREM PEDVM EIVS LINGANT. *Iſai. 49. 23. Iam autem , quæ nobiliora* Eccleſiæ *membra, quàm de quorum pretioſis pulueribus hic noſter agit?* Capilli *porrò ſenſu* Allegorico, *ſi Sancto Gregorio (libro quinto Moralium , capitulo vigeſimotertio) alyſq; Patribus credimus , ſunt* Bona Temporalia, *vt Aurum, Argentum, Gemmæ, quæ* THIOFRIDVS *in Sanctarum Reliquiarum ornamentum, & honorem conferenda docet.*

QVIA VESTITI VELLERE AGNI IMMACVLATI) Lauandos profluo fletuum fonte *à nobis, in ſuis Reliquys vult Sanctos , ſicut* Oues , Agniq́ue, *certis anni temporibus, lauari ſolent.* P.

LAMPADES APVD COGITATIONES) *De his multa S. Gregorius libr. 10. Moral. c. 28. ſeqq.* Q.

PLEIADAS) *De his & Arcturo, iterum ſuprà hoc lib. c. 5.* R.

INTERPRETATVR, CIRCVIENS IN VTERO) *De nomine* GEDEON *ſermo eſt. Eandem originem indicat* Rupertus Tuitienſis, *in Numer. libro primo, capite ſecundo, & Iudic. libro primo, capite vndecimo. Non eſt cogitandum,* S.

THIOFRIDVM à Ruperto *mutuatum: nam etſi contemporanei fuerunt, fuit tamen* Rupertus *aliquanto iunior. Nec tamen hunc ab illo ſumſiſſe dico. Sed vterque à* Sancto Gregorio Magno *accepit, apud quem hoc inuenies libro trigeſimo Moralium, capite trigeſimoſecundo. Decet omnino his talibus viris, integram eſſe ſuam authoritatem, & reuerentiam, quam nos puſilli illis debemus. Sed ego me fateor eam originem ex Hebræa radice exſculpere non poſſe. Agnoſco cum omnibus Philebræis* GADAGH *valere* CONTERERE, CONFRINGERE: *Ex quo* GEDEON *ſit* CONTERENS, *aut* CONFRINGENS. *Sed neque* Circuitum, *neque* Vterum *vſquam video. Expecto quemuis, qui doceat, cui hanc gratiam debere cupio.*

T. EIVSDEM ELEMENTI PRÆTITVLATO RECENSITI numero) *Numerus Elementi* Thau, *eſt* Trecenti. *Nam eum numerum litterula illa ſui Alphabeti poſtremiſſima Hebræi exprimunt. Hiſtoria ſacra eſt in Iudicum Geſtis. Nobiliſſima Allegoria à pluribus Sanctorum Patrum deſcribitur. Vide, ſi lubet, Sanctum Auguſtinum ſermone centeſimo octauo de Tempore, Gregorium libro trigeſimo Moralium, capite trigeſimoſecundo, Rupertum in Iudic. libro primo capite vndecimo. Numerum porro iſtum cur vocat* PRÆTITVLATVM? *eſt id, fateor, obſcurum. Mihi videtur, cum dixiſſet,* inſignitos *fuiſſe* Gedeonicos Milites, Thau, Crucis Charactere Myſtico;

TITVLVM *vocare ipſum* Characterem, Thau, *quo* Titulati, *aut* Prætitulati *fuerint*.

QVO DESIGNATVR INDIVID. TRINITATIS perfecta cognitio) Centenarium *numerum* Perfectionem *deſignare, notius eſt, quã vt indicandum ſit. Is* Triplicatus SS. TRINITATI *honorem habet*. V.

METV IVDICII turbatæ ſunt pelles terræ MADIAN) *Paullò antè dixit*, MADIAN, *ſignificare*, DE IVDICIO. *Hic, in ea Etymologia ſuauiter ludens, innuit, in ipſo* Madianitarum *nomine, omen eſſe* timoris, *&* trepidationis. X.

NOBILIS, ET VRBANÆ ELEGANTIÆ ISAIÆ) *Hauſit hæc* THIOFRIDVS *à Sancto Hieronymo. Præfatione in Iſaiam:* De Iſaia ſciendum, *inquit ille Doctor*, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit; quippe vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. *Crediderim in* THIOFRIDO, *pro*, ELEGANTIÆ, *reponendum*, ELOQVENTIÆ. Y.

* * *

§ (o) §

THIOFRIDVM à Ruperto *mutuatum: nam etſi contemporanei fuerunt, fuit tamen* Rupertus *aliquanto iunior. Nec tamen hunc ab illo ſumſiſſe dico. Sed vterque à* Sancto Gregorio Magno *accepit, apud quem hoc inuenies libro trigeſimo Moralium, capite trigeſimoſecundo. Decet omnino his talibus viris, integram eſſe ſuam authoritatem, & reuerentiam, quam nos puſilli illis debemus. Sed ego me fateor eam originem ex Hebræa radice exſculpere non poſſe. Agnoſco cum omnibus Philebræis* GADAGH *valere* CONTERERE, CONFRINGERE: *Ex quo* GEDEON *ſit* CONTERENS, *aut* CONFRINGENS. *Sed neque* Circuitum, *neque* Vterum *vſquam video. Expecto quemuis, qui doceat, cui hanc gratiam debere cupio.*

T. EIVSDEM ELEMENTI PRÆTITVLATO RECENSITI numero) *Numerus Elementi* Thau, *eſt* Trecenti. *Nam eum numerum litterula illa ſui Alphabeti poſtremiſſima Hebræi exprimunt. Hiſtoria ſacra eſt in Iudicum Geſtis. Nobiliſſima Allegoria à pluribus Sanctorum Patrum deſcribitur. Vide, ſi lubet, Sanctum Auguſtinum ſermone centeſimo octauo de Tempore, Gregorium libro trigeſimo Moralium, capite trigeſimoſecundo, Rupertum in Iudic. libro primo capite vndecimo. Numerum porro iſtum cur vocat* PRÆTITVLATVM? *eſt id, fateor, obſcurum. Mihi videtur, cum dixiſſet,* inſignitos *fuiſſe* Gedeonicos Milites, Thau, Crucis Charactere Myſtico;

Titvlvm *vocare ipſum* Characterem, Thau, *quo* Titulati, *aut* Prætitulati *fuerint*.

Qvo Designatvr Individ. Trinitatis perfecta cognitio) Centenarium *numerum* Perfectionem *deſignare, notius eſt, quã vt indicandum ſit. Is* Triplicatus SS. Trinitati *honorem habet*. V.

Metv Ivdicii turbatæ ſunt pelles terræ Madian) *Paullò antè dixit*, Madian, *ſignificare*, De Ivdicio. *Hic, in ea Etymologia ſuauiter ludens, innuit, in ipſo* Madianitarum *nomine, omen eſſe* timoris, *&* trepidationis. X.

Nobilis, Et Vrbanæ Elegantiæ Isaiæ) *Hauſit hæc* Thiofridvs *à Sancto Hieronymo. Præfatione in Iſaiam:* De Iſaia ſciendum, *inquit ille Doctor*, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit; quippe vir nobilis, & vrbanæ eloquentiæ, nec habens quicquam in eloquio ruſticitatis admiſtum. *Crediderim in* Thiofrido, *pro*, Elegantiæ, *reponendum*, Eloqventiæ. Y.

* * *

INCIPIVNT CAPITVLA TERTII LI-bri.

I. DE *Sanctorum nominum gratia & potentia.*

II. *De Vmbris.*

III. *De Virgis, & Baculis.*

IV. *De cuiuſcumque Texturæ, ac generis veſtibus.*

V. *De liquoribus aquæ, & vini, & olei, & tumba Nicolai.*

VI. *De Symmyſtæ Ioannis Poliandro.*

VII. *De Vaſculis & Lectulis.*

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI TERTII.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

CAPITVLVM I.

DE SANCTORVM NOMINVM gratiâ & potentiâ.

Iob 26. 14. SED *hæc ex parte dicta viarum Domini*, de glorioſiſſimis Sanctorum Somatibus, glorioſius, & miraculis longè præſtantioribus approbari poſſunt in omnibus eorum appendiciis exterioribus: primum videlicet in ſacroſanctis [A] intranſitiuè tranſitiuis nominibus; in ſaluificis corporum vmbris, in virgis, in baculis, in cilicinis, vel cuiuſcumque texturæ veſtibus, in vaſis vtenſilibus, in diuerſis aquæ, vini, & olei liquoribus, eorum contactis & conſecratis manibus; poſtremò in omnibus ad ſupplicia illorum, non tam humanâ, quàm Demoniacâ crudelitate excogitatis, & inuentis tormentorum generibus, catenis, cippis, fuſtibus, cataſtis, & crucibus, & lapidum ictibus; quibus *in fornace* ferreâ, *tanquam aurum probati*, poſtquam *de corpore mortis huius* ſoluti, nexibus liberi euolauerunt; quaſi de Tartarei carceris cruciatibus; vranicæ

A.

Sap 3. 6. Rom 7. 24.

curiæ inæſtimabilibus inſerti & intexti ſunt ornatibus. Nomina quippe eorum viuunt in ſæcula, & per *verbum in principio*, Deum *apud Deum*, qui tubâ intonat euangelicâ; *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non tranſient*; per verbum, inquam æterni patris ſapientiam, cuius ſermo, qui non tranſeundo tranſit, ſine mutabilitate permanentes exprimit ſententias, licet ſuapte natura ſint tranſitiua, participatione tamen & communione immutabilis & intranſitiuæ naturæ, in ipsâ naturali tranſitione ſuâ, ſunt intranſitiua, & non manendo permanentia. Nō enim manent per articulatæ vocis ineuocabilem fugam; ſed per immutabile, ac æternaliter permanens *nomen Domini*, quod *de longinquo venit*, & *ſeruos ſuos nomine alio vocauit* ad ratam omnium credentium ſalutem, ac ſoſpitatem; permanent, ac vigent in immutabilitatis cenſura. Immutabili ſempiternæ prouidentiæ decreto, dum per ora in fide inuocantium tranſeunt, in effectum ſanitatis, & liberationis, abſque ſui mutabilitate & tranſitione proficiunt, & tranſeundo non tranſeunt. Per immutabiles, ac permanentes multiformis gratiæ Dei diuitias, per certæ curationis, & ſaluationis efficaciam, non tranſeunt, imò permanent; & longè diuerſam in voce mutabilitatis, in operatione immutabilitatis, naturam exhibent. Ore Domini nominata nomina, noua, fixa, & ſine tranſitu apud Deū, qui ſponſæ ſuæ Eccleſiæ promiſit, *Et vocabitur*

Nomina SS. tranſeunt, nec tranſeūt; ac ſic imitantur Verbum Dei.

Io. 1. 1. Luc. 21. 33.

Tranſeunt, inquam, ſono:

Iſa. 30. 27. Iſa 65. 15.

manent effectu,

Deo authore.

Iſa. 62. 2

tibi

tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit; fixa, inquam, & ſine mutatione durabilia, ad æternitatem, ſunt, & tenentur; quia ſine mutabilitate manentes, omnium ſanitatum, & gratiarum ſententiæ, per ipſa decernuntur ac obtinentur. Quid enim peragere non præualeant, cum Rege Regum regnantium nomina, cum adhuc peregrinantium à Deo verbis ſimplicibus, cæleſtis regni claudatur & recludatur ianua, Ligetur peccatrix, & abſoluatur veniæ optatrix anima? [B] Per verba illorum abſentium, non voce prolata, ſed in ſcedulis digeſta, vt veridica teſtantur ſcripta, diuerſarum ægritudinum curantur incommoda; & quaſi litteras intelligant elementa, prima rerum ſemina; ſic ad ſacros eorum apices in ſe miſſos, [C] cataclyſmum minantia, licet tanquam ad intranſmeabilem obicem indignãtia, verbis tamen potẽtibus obedientia, in alueos ſuos reſiliunt & reſidunt flumina. Cum intranſitiuum quodammodo ſit, quod per eorum ora tranſit, multò magis nomen, quod ſubſtantias eorum notione includit & circumſcribit. Vox quæ de illorum arteriis exit, antiqui ſerpentis virus excludit: benedictionem & maledictionem adducit. Et vt eorum ſemel emiſſa volant intreuocabilia verba, & nunquã mutãtur; ſic & nomina nullo fine terminantur. *Scripta* profectò *ſunt* digito Dei *in libro vitæ* & *Agni*; & ſicut *ſaluus erit quicunq; inuocauerit nomẽ Domini*, ſic [D] in quãtacũq; corporis & animę anguſtiâ, & tribulatione

Io. 20. 22.

Apoc. 13. 8.

Act. 2. 21

B. Etiam ſcripta SS. nomina, mira operantur.

C.

D. Sanctorum Nomina à Dei Nomine vim habent,

aliquis deprehenſus & anxius, ſi memor nominis Dei reuoluerit ſecum illud Emiſtichion carminis Dauidici, *Et honorabile nomẽ eorum coram illo*; & ea condignè honorauerit, & nominauerit intima deuotione animi, ſaluus & incolumis euadit ęrumnas, & anxietates totius imminentis damni, aduerſitatis & periculi. In æternitate, Scripta, & [E] à notamine vel notione nomina per etymologiam dicta, electorum Dei in conſpectu diuinæ Maieſtatis gloriam, & virtutum efficaciam, nobis in hac mortalitatis corruptione ignotam, & ſui inuocatione, & ſalutaris auxilij, per diuinam propitiationẽ, executione efficiunt notam. Ad ſaluificam enim Inuocationem Sanctorum nominum, aſſunt pretioſiſſimorum merita & præſentia ſpirituum; & ſicut ſummus & incircumſcriptus Spiritus promittit per Prophetam, os ſuum & organum, *Inuocabis & Dominus exaudiet, Clamabis & dicet, Ecce aſſum*; Sic ſancti Dei nomina ſua inuocantibus, & perfecta fide inclamantibus, largitione ſubitæ ac inſperatæ ſalutis, conclamant: Ecce *adiutores in oportunitatibus, in tribulatione* aſſumus. Et ſicut Dominici Corporis & ſanguinis myſteriũ, quod in ſpecie panis & vini, quotidiè per ſacerdotum conficitur miniſterium, verè, ac abſque vllâ dubitatione fidelium, [F] repræſentat illud corpus Chriſti Domini, quod crucifixum, quod lanceâ militis perfoſſum eſt & mortuum; & illum cruorem, qui de perfoſſo Crucifixi ſomate,

[Left margin: ἡμιστίχιον — E. beatis ſuis ſpiritibus primum cõmunicatam: — qui vltro adſunt, mox vbi Nomina inuocaueris. — Id illuſtratur vno ſimili, — F.]

[Right margin: Pſ. 71. 14 — Iſa. 58. 9 — Pſ. 9. 10.]

cum

cum aquâ profuſus eſt, redemptionis humanæ precium? Sic inuocatio ſanctificatorum nominum, abſque omni ambiguitate, promerentibus inſinuat omnem internæ virtutis veritatem, & potentiam, ac præſentiam regnantium cum incircumſcripto ſpiritu ſpirituum. Dum enim eorum in fidei deuotione nominantur nomina, ipſi in Dei conſpectu, & in illo vranici Senatus conuentu, inuocantium cauſas perorant, vt per
Iacob. 2. 13. eorum merita, *iudicium ſuperexaltet miſericordia*; & cum ſemper diuino vultui aſſiſtant, & nunquam recedant; inexcogitabili, & ineffabili diuinæ diſpenſationis modo, ſperantibus in ſe, & clamantibus, ſuam in omnibus anguſtiis & preſſuris exhibent præſentiam, per exoptatam, & altero.
& ſummè neceſſariam boëmatum, in ſumma rerum difficultate, efficaciam. Βοημάτων *Clamorum* Et ſicut per ſignaculum ſalutiferæ crucis, fronti cuiuſque fidelis inditum, fugatur omnis infeſtatio inuiſibilium hoſtium, & conſecratur [G] chriſma ſacerdotale G.
ac regium, & [H] conſecrationis oleum & Bapti- H.
ſmatis myſterium, Poſtremo quidquid in Eccleſia conſecrandum eſt in profectum & ſalutem credentium: ſic & per inuocationem Sanctorum nominum. Ante nominantur nomina, & dehinc ſanctis ſpiritibus, quorum ſunt ſignificatiua, cooperantibus, diuina & Eccleſiaſtica per ſaluificæ crucis myſterium, peraguntur miniſteria. Crux, & SS. Nomina comparantur. Et neſcio quo inenarrabili diuinæ prouidentię modo, ſic ſibi confœderentur crux pre-

tioſiſſima,& ſanctorum nomina, niſi quia *tulerunt crucem ſuam, & ſecuti ſunt crucifixum* gloriantes in Domino cum eminentiſſimo electionis vaſe Paulo, *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Crux Dominica dum nominatur, *Dominus in medio terræ ſuæ ſalutem operatur*; Intranſitiua itidem Sanctorum nomina dum nominantur, omnis Chriſtianæ religionis conſecratio confirmatur, imminens vndecumq; periculum deuitatur, inimica phalanx expugnatur, temporum intemperies temperatur, procelloſum mare tranquillatur, viuis & defunctis ſomatibus ſalus redintegratur. Et reuera ſi ea quæ aſſero exẽplis vellem probare & enumerare, quorum ſanctorum in *periculis fluminum, periculis latronum*, periculis in carcere, in captiuitate, in catenis, in deſperatione ſalutis, ac vitæ, inuocata nomina, præſentiam Sanctorum Spirituum exauditione repræſentauerint ſubita; *Non mihi centum linguæ, non centum* ſufficerent *ora*, non *vox ferreâ*. At, quod fidenter dictum ſit, ſalua omnium Sanctorum gratiâ, multò glorioſiora ſunt eorum nomina quam ſomata. Nam cum hæc naturali reſolutione deficiunt, illa fidelium continuâ inuocatione quaſi proficiunt; cum hęc in vnius exiguæ libithinæ anguſtiâ artiſſimè occultantur, illa per vniuerſum mundum, terrâ marique, corde ac ore omnium officioſiſſimè celebrantur. Cum enim innumera hominum millia, ſanctorum ſummâ cum deuotione inuo-

Matt. 16. 24.

Galat. 6. 14.

Pſ. 73. 12.

2. Cor. 11. 26.

Sanctorum Nomina Ipſis eorum Corporibus præſtantiora.

cent & glorificent nomina ; neſciunt vbi gentium recondita ſint ſacratiſſima eorum pignera: & cum ad illa refugium lõga terrarum intercludant interſtitia; per horum inuocationem in omni preſſurâ , quibuſcumque auxiliis indiget, & promeretur omnis *in fide nihil haſitans*, conſequitur anima, Vnum ſunt cum Verbo incarnato, & nomine Domini infinito, Ideoque ſicut illud vbique totum eſt, & ſummè prodeſt; ſic illa tota aſſunt & affatim proſunt, quandocumque, & vbicumque, ſecundum fidem promerentium, neceſſe eſt. Non vbique circumferri præclaræ poſſunt & dignantur reliquiæ; ſed nomina in omni vbique neceſſitudine, vltro ingeruntur cõtritæ ac afflictæ animæ. Illæ de loco ad locum, niſi minutatim, non tranſeunt ; Hæc in corda & ora omnium non particulatim, ſed tota abeunt; totum auditum, totum implent animum, nec ad videndum ſe exteriorem, ſed interiorem admitti dignantur oculum: vbique ſunt fidei pręſentia, cum corpora longè ſint abſentia. Nihil omnino eſt, quod per ea fides non impetret; nihil quod diuina virtus perficiendo non explicet. Cum precioſa in pace requieſcunt ſomata ; in æternæ quietis ſuæ ſinu , quaſi inquietantur , & deuocantur , Sanctorum animæ, per inuocata, cum cordis contritione, nomina. Vnde [1] cuidam eximiæ ſanctitatis Ierarchæ, in oratione pernoctanti cura peruigili, pro liberatione ſibi crediti gregis Dominici, dictum 1.

Iacob. 1. 6.

tandem eſt apoſtolica voce amicabili: Quid nos inquietas, ſanctiſſime vir? Requieſcunt profectò electi Dei, dum eorum reſoluuntur corpora: quaſi inquietari videntur, dum in auxilium opportunè importunè inuocantur per nomina. Inquietantur, dico, non quod quietis ſuæ vlla damna patiantur, ſed quòd, ſicut ſancti [K] Angeli, cum ſemper aſſiſtant, mitti tamen aſſeruntur; ſic illi; cum æterna requie, & diuini vultus contemplatione perfruantur, ad conferenda exterius auxilia, nominum ſuorum inuocatione eliciuntur. Et non ſolum, cum in cæleſti regnant & iubilant palatio; ſed etiam cum in hâc mortalitate *peregrinantur à Domino*; præſentiora quam corpora, ſancta ſunt nomina in omni tentatione, ac periculo. Sanctus Sanctorum Deus æternâ ſuâ prouidentiâ, ante mundi conſtitutionem, ac ornatum, immutabili præordinauit, & diſpoſuit ſententia, vt, quantò maiora præelectorum, & prædeſtinatorum reliquiæ, per ſpiritus ſuos poſſent efficere miracula; tantò præclariora perpetrarent & nomina, & permanerent non permanentia, & abſentia vbique eſſent præſentia.

K. (left margin)

2. Cor. 5. 6. (right margin)

* *
*

NOTÆ.

INTRANSITIVE TRANSITIVIS NOMINIBVS) Tranſeunt *videlicet Nomina cum ipſo ſono, cum ſonus vtique ſint. Nec tamen tranſeunt quoad* Memoriam, quæ in benedictione eſt, *&* *manet. Nam* Nomen eorum viuit in generationem, & generationem. *Eccleſiaſtic. 44. 14. Manent & in ſuis* Effectis. *quod mox ipſe explicat.* A.

PER VERBA ILLORVM ABSENTIVM-IN Schedulis digeſta, &c.) Fragmentis *dumtaxat* Epiſtolarum, *à SS. Viris Scriptarum, grandia patrata miracula, præter antiquiora, quæ* THIOFRIDVS *memorat: recentiora fidem faciunt, in Scriptis* BB. Ignatij, *&* Xauerij *Noſtrorum, quorum vitæ ſunt in manibus.* B.

CATACLYSMVM MINANTIA FLVMINA) *Alijs quoque modis Aqua* Sanctis, *corumue* orationibus, *aut* Reliquijs *honorem habuit. Exemplo ſit* Maria Ægyptiaca, *quæ Aquam vt ſolidum corpus calcauit, quod aliquando fecerat Chriſtus, Aquæ Dominus, & eo iubente, Petrus:* Beſſarion, *qui & idem fecit, & quo orante maris amaror in dulcedinem vertit:* Gregorius ille Thaumaturgus, *qui, defoſſo in littore, ſcipite,* Lycum *fluuium furenter accolis minantem, vl-* C.

tra procedere vetuit. quod noſtri Authoris exemplo, de Cataclyſmo, *eſt ſimilius. Priora vide in Vitis Patrum à* Roſweydo *noſtro reſtitutis: hoc vltimum in vita, apud Surium decimoſeptimo Nouembr.*

D. IN QVANTACVMQVE CORPORIS, & animæ anguſtia) *Et* Comparatio *inuidioſa videri poteſt, qua Nomina Sanctorum Nomini Domini æquare videtur; &* Propoſitio *ipſa audax, vt* quiduis *quiuis impetret, qui eorum memor, ea honorârit. Itaque Caluiniſta, ſi in hæc incidat, ſtatim hæreſeos ſuæ venenum ſparget. Sed eſt in promtu Antidoton. Hoc ipſo capite:* Inuocatio ſanctificatorum Nominum, abſque omni ambiguitate, promerentibus inſinuat omnem internæ virtutis veritatem, & potentiam. *Audin' illud,* PROMERENTIBVS? *Non omnes promerentur, ac ſic, nec omnes impetrant. Clarius iterum eodem capite:* Affatim proſunt, quandocumque, & vbicumque SECVNDVM FIDEM PROMERENTIVM NECESSE EST. Iam nec Calumnia ipſa, quod calumnietur, habet.

E. A NOTAMINE, vel Notione NOMINA per Etymologiam dicta) *Solens in verbo ludit. Nihil, inquit, mirum, ſi* Nomina, *Sanctorum Virtutem, alioquin ignotam,* notam *efficiant, cum ipſa vox,* NOMEN, *à* Notamine, *vel* Notatione *dicatur.*

F. REPRÆSENTAT ILLVD CORPVS

CHRI-

CHRISTI) *Caue impietatem Caluiniſticam, à qua longiſſime abeſt* THIOFRIDVS; *vt verba, & loquendi modus ſatis oſtendunt.* τὸ, REPRÆSENTAT, *non notat* imaginem *tantum,* & figuram: *ſed, ſignificatu Latinis, & bonis Anthoribus frequenter vſurpato,* Repræſentare, eſt rem reapſe præſentem exhibere, aut ſiſtere, *vt in illo Columellæ:* Villicus iſta non ægrè conſequetur, ſi ſemper ſe repræſentauerit.

CHRISMA SACERDOTALE, AC REGIVM) *Notum eſt, in Dei Eccleſia, iam inde ab antiquiſſimis temporibus, vngi ſolitos, non modò* Sacerdotes, *ſed &* Reges. *Elizabetha, quæ in Anglia vtramque Dignitatem ſibi attribuebat,* vnctionem *tempore ſic exigente, admiſit. Sed ab Altari ad Gynæceum ſuum reuerſa, irriſit. Quàm piè, iam nouit.* G.

CONSECRATIONIS OLEVM) Quo vel Catechumeni, *vel* moribundi *ad luctam contra Dæmones, perlinuntur.* H

CVIDAM IERARCHÆ IN ORATIONE pernoctanti) *Fuit hic Sanctus* Seruatius, Tungrenſis Epiſcopus, *qui Romæ ad ſepulchrum Apoſtolorum pernoctans, ab ipſo Apoſtolorum Principe hoc reſponſum accepit, quod hic refert* THIOFRIDVS. *Vide Harigerum, Abbatem Lobienſem, in S. Seruatij vita, apud Chapeauillum, tom. 1. & Gregor. Turonenſem, lib. 2. Hiſtor. Franc. c. 5.* I

ANGELI CVM SEMPER aſſiſtant, mitti tamen aſſeruntur) *Verè mittuntur: neque id negat* K.

THIOFRIDVS: *ſed ſic mitti negat, vt non* aſſiſtant. *Hoc* aſſiſtere, *eſt, quod dicit Angelorum Dominus*, ſemper videre faciem Patris. *Matth. 18. 10.*

CAPITVLVM II.

De Vmbris.

Magna præſtant SS. Corporum Vmbræ, vt S. Petri.

CVM autem diuinæ virtutis excellentia, ſine tranſitione tranſeuntia nomina, tanta vbique accumulet & comitetur gloria; nimirum in vmbras quoque corporum, ſe in vberi transfundit miſericordia, & ingenti ſtupore attonita percellit mortalium pectora. In plateis quippe olim *ponebantur infirmi, vt veniente Apoſtolorum principe*, ac quolibet ſanctitatis eius compare, *ſaltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis, vt* glorioſior, & *mirabilior* prædicetur, *Deus in ſanctis ſuis*. Et quid tam glorioſum, quid tam mirabile, quàm quod vmbra, quæ non eſt ſubſtantialiter de corpore, fugat omnem aduerſam valetudinem de corpore? [A] *De monte vmbroſo* venit [B] mons fortitudinis, *cuius matri ſpiritus Sanctus obumbrauit in virtute*; ſub cuius protectionis vmbra omnis ſancta requieſcit anima, & cui in canticis canticorum canit mater &

Act. 5. 15. Pſal. 67. 36.

A. B. Varia Vmbrarum Myſteria.

Deut. 33. 2. Habac. 3. 3. Luc. 1. 35.

Cant. 2. 3. ſponſa Eccleſia: [C] *In vmbrâ eius, quem deſiderauerãm, ſedi.* Poſt primæ quippe præuaricationis C.
culpam, [D] ſub fici vmbram, præuaricator heu D.
Gen. 3. 8. fugit Adam, ſed ibi non tam protectus, quàm
detectus, omnẽ poſteritatem ſuam [E] in mortis E.
tranſpoſuit vmbram. At propiciator & propitiatorium myſtici tabernaculi ſecundus Adam,
qui tranſgreſſorem reparauit Adam, Iccirco *ha-*
Iſa. 9. 2. Matt. 4. 16. *bitantibus in regione vmbræ mortis,* infulſit ſplendor lucis æternæ; vt vmbram excluderet ſempiternæ veritatis claritas, & non tam corpora,
Philipp. 3. 21. quàm vmbras corporum, *corpori claritatis ſuæ configurandorum* per clarificatorum ſpirituum merita, omnis comitaretur ſanitas; & cum ſecundum quendam practicæ profeſſorem diſciplinæ accidentalis diffinitio ſit vmbræ; vmbra eſt ſupra ſpoliatus lumine aër; per contrarium vmbræ ſomatum veri ſolis illuſtratorum iubare, [F] per ſuas cælibes & lucidiſſimas animas, F.
ſpoliarent omni ditione ſua poteſtates aërias, & illuſtrarent & amouerent humanæ calamitatis tenebras. In vmbra & caligine ſponſus habitat,
Cant. 4. 6. ibi dum *inclinantur vmbræ*, ſponſam ad ſe euocat. Meritò ergo vmbram filiorum ſponſæ ſuæ glorificat, & quantam ſanctæ manus ſuæ contactui, tantam imò glorioſiorem curationum gratiam imaginariæ vmbræ accomodat. Et ſicut quibus SS. Vmbrarum maieſtas illuſtratur.
Iona 4. 6. lætatus & *delectatus eſt* typus Domini *Ionas*, *ſuper obumbrationem* [G] *hedera* quæ Iudæam ſignificat typicè; Sic *anima, quæ* ſecundum Iere- G.

miam *triſtis eſt ſuper magnitudine, & incedit curua & infima*, lætificatur vmbræ ſanctificati ſomatis protecta defenſamine, & curata medicamine. In obumbrationis obtentum, aliquod materiale inſtrumentum ſolis radiis opponitur; vt eius feruor & ſplendor ſudantibus & lippientibus declinetur & temperetur; & diſſimili ſimilitudine, ſi certæ & indubitabilis fidei ſpiritualis materia interponitur, per gratiam [H] de ſumma Noy in ſanctam animam, de pſychæ in ſomata, de corporibus manantem in vmbram; totius infirmitatis intemperies, non tam temperatur, quam omnino effugata excluditur. Vmbra lucem repręſentat & veritatem, dum obumbratio ſoſpitatem per ſanctificati ſomatis reddit ſanctitatem.

Baruch. 2.18.

Huius maieſtatis origo, & gradus.

H. Νοῦ. *Mentis*

N O T Æ.

A. DE MONTE VMBROSO) *In nobili illo Cantico (Habacuc.3.3.) ſcriptum eſt*; DEVS ab Auſtro veniet, & ſanctus de monte PHARAN. 70. *Græci reddiderunt* ὁ ἅγιος ἐξ ὄρους κατασκίους δασέος, *id eſt*, Sanctus de monte VMBROSO, CONDENSO. *Sic etiam S.Gregor.33.Mor.c.1. Id ſignificat* PHARAN, *ſiue deducas à radice* PHARA *ſiue à* PHARAH, *quorum vtrumq; valet* Fru-

ædificare, Creſcere: *vnde*, *&* condenſæ *arbores, aut arbuſta*; *&* τὸ σκιερόν. *Hunc* Vmbroſum Montem, D. Virginem-Matrem *interpretatur* Thiofridvs, *cum Euthymio, & Theophylacto.*

Mons Fortitvdinis) *ſic vocat Chriſtum Dominum, quem multi Patres* Montem *vocant. Et certè negari non poteſt, quin Chriſtus ſit* Lapis *ille, qui* abſciſſus eſt de Monte ſine manibus, & factus eſt Mons magnus, & impleuit vniuerſam terram. *Daniel. 2.34. 35. Hunc non immerito* Thiofridvs *vocat* Montem Fortitudinis: *nam quomodo illi deſit* Fortitudo, *qui eſt* Mons Lapideus, *imò* Mons-Lapis? B.

In Vmbra Eivs, Qvam deſideraueram, ſedi) *Per accommodationem de* B. Virgine *hoc exponit. Nam & Latinè eſt,* Qvem, *& Gr. & Heb. Pronomina & Affixa,* Maſculina *ſunt. De hoc ſenſu* Accommodatitio *dixi aliquid obiter in Proœmio, litt. D.* C.

Svb Fici Vmbram) Conſuerunt *enim* folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. *Geneſ. 3.7.* D.

In Mortis Transposvit Vmbram) *Reſpicit illud*: Illuminare his, qui in tenebris, & in Vmbrâ Mortis ſedent *Luc. 1.79.* E.

Per Svas Cælibes Animas) *Ita eleganter vocat, quæ iam non ſunt cum Corpore copulatæ, & quaſi* coniugatæ. *Sic ſupra dixit Corporis, & Animæ* Diiugium. F.

G. HEDERÆ, quæ Iudæam ſignificat typicè) *Ita S. Auguſt. Epiſt. 49. q. 6.*

H. DE SVMMA NOY) *Imperita manus aliquid corrupiſſe videtur, quod ſine melioris libri ope non tento corrigere. Sententia eſt, Gratiam, qua infirmitates excluduntur, à ſumma Mente (:quæ* DEVS *eſt:) manare in Animam, ab Anima in Corpus, à Corpore denique in* Vmbram. *Si liceat, ſcripſerim, De ſummo* Nō *Locutio dura eſt.*

CAPITVLVM III.

De Virgis, & Baculis.

ET cum per vmbras Corporum, omnia, quæ ſecundum voluntatem præſidentis ſummi, & incircumſcripti Spiritus volunt, Sanctorum operentur merita, Spirituum; conſtat nimirum, quod non inferiora, imò excellentiora diuina virtus operetur per ea, quæ illorum conſecrata ſunt vſu & contactu manuum. *Virga Amigdalinæ* typicè ante legem *decorticata, & poſitæ in canalibus*, varios fœtus typicis dederunt gregibus; quod licet phyſiologi rebus naturalibus; Eccleſiaſtæ philoſophi, myſticis ſacræ Scripturæ aſſcribant intellectibus: nos tamen içcirco id potiſſimum geſtum eſſe credimus, quod tot & tantis Patriarchę ſui compaſſus laboribus,

Honores Virgis à DEO habiti, in Veteri Teſtamento, ſæpius,

Gen. 30. 37. 38.

ſic

ſic geri præordinauit totius naturæ conditor, & dominus. Deus enim, qui iuxta Zachariæ vati-
Zachar. 11.7. cinium [A] *aſſumpſit ſibi duas virgas, & vnam* A.
vocauit decorem, ſub Noë profectò reſtaurato multiplicib.
mundo decorã totius humanæ propaginis vniuerſitatem; *& alteram appellauit* [B] *funiculum*, B.
Iſraheliticum videlicet populum, peculiarem ſuam hæreditatem, & creator & paſtor, *cuius*
Io. 10. 14. *oues propriæ agnoſcunt vocem*, *in virga ferreâ* inuincibili imperio pauit gregem; *virgæ regni, &*
Pſ. 2. v. 9. *directionis ſuæ* virtutem, in ſanctificatas transfu-
Pſal. 44. 7. dit virgas, ob ſanctorum ſuorum honorem, ac fidelium ſalutem. Notum eſt ferè omnibus vtri- Myſterijs:
uſque teſtamenti ſtudioſis lectoribus, quomodo
Exod. 7. 10. in Ægypto, *virga ſit conuerſa in colubrum*; quo-
v 20. modo *in ſanguinem conuerterit Nili fluuium*;
Exod. 14. 21. quomodo in exitu Iſrahel de Ægypto *diuiſerit mare rubrũ*, ſacri baptiſmatis typum; quomodo in deſerto, ex *petra* typica elicuerit dulcifluæ
Nu. 20. 11. *aquæ riuulum*, & ſitientis populi compeſcuerit murmurium. Non eſt eruditis mentibus incognitum, quod tantæ virgæ elogium, Dominicæ paſſionis præſignauit præconium, vnde *petra*
1 Cor. 10. 4. *Chriſtus* Ieſus bis percuſſus, primò acclama-
Io. 19. 34. tione Iudaica; deinde militari ſæuitia, *de latere ſuo*, largiſſimum, & viuificum totius Eccleſiæ produxit myſterium, ineffabile eiuſdem ſponſæ ſuæ ornamentum, & dotalitium. Et cum Spiri-
Pſ. 21. 4. tus Sancti organum Dauid *canat*, *virga tua & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt*, & virga Dei,

diſciplina profectò Dei, & baculus Dei, ſuſtentatio videlicet Dei in omni tribulatione carnis, & ſpiritus, ipſa conſolata ſint omnes electos Dei; & ita ſibi confœderentur virga & baculus, vt neque abſque baculi ſuſtentatione, virgæ correctio; neque ſine virgæ correctione, baculi omnifariam prodeſſe poſſit ſuſtentatio: Iure ac æquè præcellenti præconio, eadem, quæ in ſanctificatas virgas, in baculorum quoque ſuſtentamina diuinæ virtutis transfuſa glorificatur operatio. Virga legalis inſequentes hoſtes mari obrutos morti tradidit, & populum per quadraginta annorum curricula in deſerto probandum, & erudiendum, per inuiam maris viam tranſpoſuit; in initio gratiæ, [C] baculus principis Apoſtolici ordinis, [D] per quadragenos dies ſepultum, [E] per totidem annos domus Dei diſpenſatorem futurum priſtinæ vitę reddidit. Sub lege, vt prælibauimus, arida virga reuireſcens, contra naturam fructum edidit, in teſta nucleũ; præfigurans dulciſſimum in carne Dei filium: ſub gratia pro teſtificanda & commendanda in poſteros caſtimonia. [F] Legitur bacillus cuiuſdam Heremitæ fronduiſſe, & fructum protuliſſe ariditate depoſita. Et reuera ob id in paſſione aruit lignum viride, vt lignum aridum per glorificati Spiritus virorem reuireſcere, ac tranſcurſa naturæ ſuæ inſtituta repetere, & Iura peragere, & arefacta in morte ſomata vitæ reſtituere,

Margin notes: Exod. 14 27. 28. — C. — D. — E. — Nu. 17. 8. — & in Nouo aliquando. F. — Lu 23 31.

ac omnium ęgritudinum incommoda poſſet excludere.

NOTÆ.

A. ASSVMPSIT SIBI DVAS VIRGAS) *Has virgas ſic explicat S. Hieronym. Iſai. 54. & Zachar. 11.*

B. FVNICVLVM-PECVLIAREM SVAM HÆREDITATEM) *Hoc ex vſu Scripturæ dicit, quæ Hæreditatem, aut poſſeſſionem,* FVNICVLVM, *aut* FVNEM *vocat. Vocationis ratio ex ritu Iudæorum eſt, qui Agros, ſi quando diuiderentur,* funiculis *metiebantur. Vnde illud:* FVNES ceciderunt mihi in præclaris, *Pſalmo decimoquinto, verſu ſexto. Mox explicans, quid velit, addit:* Etenim hæreditas mea præclara eſt mihi. *Vnde alibi ipſe* Funiculus *dicitur* Diſtributionis. *Sed, quod ad hunc locum magis facit, etiam perticis, aut* BACVLIS, *aut* VIRGIS, *fiebant illæ dimenſiones, & diuiſiones.* Redemiſti VIRGAM hæreditatis tuæ, *ait idem Vates, Pſalmo ſeptuageſimotertio, verſ. 2.*

C. BACVLVS PRINCIPIS APOSTOLICI ORDINIS) *Hoc teſtimonium tot reliquis obiter addamus pro* Primatu *S. Petri, ab homine & doctiſſimo, & pietate commemorabili, & qui ante annos 550. floruit.*

D. PER QVADRAGENOS dies ſepultum.) *Is fuit* S.Maternus, *à B.Petro Apoſtolo,cum SS. Euchario & Valerio, Treuirim miſſus.Is in ipſo itinere,* à febre validâ interceptus *(inquit Harigerus Abbas Lobienſis)* humanis ſubito rebus eſt exemtus. *Vide in Materno,cap.6. Ibidem adiungit, ſocios ad S.Petrum regreſſos,& ab eo,eius accepto* Baculo, *die quadrageſimo,ad defuncti Materni corpus,vbi,* Cuius vmbra ſanauerat omne genus morborum, eius Baculus beatum reuocauit à morte Maternum.

E. PER TOTIDEM ANNOS DOMVS DEI diſpenſatorem futurum.) *Fuit enim B.Maternus annos 40.Epiſcopus. Harigerus (Cap.13.) diſertim:* Sicut quadraginta diebus prius iacuerat in ſepulcro; ita & totidem annis poſtea manſit in Sacerdotali miniſterio. *In totâ hâc tam illuſtri hiſtoriâ mirari licet Baronii tam altum ſilentium. Non viderat ille,opinor,Harigerum, non AEgidium Aurea-Vallis,non Latina,& Gallica Leodienſium Chronica, quæ Chapeauillus legit, & allegat, Harigero conſonantia : ſed in promtu erat Otto Friſingenſis (Chron. lib.3.c.15.) eiuſdem veritatis teſtis in omnibus, niſi quod pro 40. diebus ponit 33.Non omittam aſcribere teſtimonium* Famæ publicæ, *& vigentis adhuc in mediâ hæreſi, Traditionis.* B. Rhenanus, *vir eruditus,ſed prauis opinionibus corruptus,dum de* S. Materni *morte, & anaſtaſi loquitur (Hiſt. rerum Germ.)* Neque inanem eius rei famam puto, *ait.* Apud Hellum vicum tribus miliaribus

à Sele-

à Seleſtadio diſtantem. *(Eſt Seleſtadium nobile in Alſatiâ Oppidum, ipſius Rhenani natale ſolum.)* adhuc conditorium oſtenditur, in quo iacuerit mortuus aliquamdiu: ſed mox vitæ reſtitutus, vt adhuc Treuiros, Agrippinenſeſq; erudiret. *Addit, etſi de tempore dubitet, de* RE ISPA SE SATIS CERTVM *eſſe. Hæc ante me, ex Rhenano citauit AEgidius Bucherius noſter in Diſputat. Hiſt. cap. 2.*

LEGITVR BACILLVS cuiuſdam Heremitæ fronduiſſe) *Legitur hoc, tacito Eremitæ nomine, apud Ruffinum in Hiſt. SS. Patrum, lib. 3. §. 24. in Editione Roſvveydi noſtri.* F.

CAPITVLVM IV.

DE CVIVSCVMQVE TEXTVRAE, ac generis Veſtibus.

HOC idem, remotâ omni ambiguitate credendum, & ratum habendum, de cuiuſcunque texturæ ac generis veſtibus ſacris, Etiam Veſtium magnę diuinitus Dotes: ſanctorum aptatis artubus, diuitum purpuras auro intextas, longè præcellentibus. Nimirum iti dem in Veteri Teſt.
4. Reg. 2. 12. 13. v. 15. ſub lege per veſtem, quæ, translato *in curru igneo Propheta, currui, & aurigæ Iſrael, decidit, Iordanis curſus ſui Iura perdidit*, & duplicis Spiritus hæredē in citeriorem ripam per ſiccum trāſpoſuit.

Nihil autem ſub gratia vnquam, nihil profectò vſquam terrarum compertum ac repertum eſt, ſanctitatis dumtaxat excellentiâ, pretioſius & eminentius Dominicis veſtibus; ex quorum *fimbriæ tactu, æmmorrouſæ reſtrictus eſt ſanguinis fluxus*; & *quotquot tangebant*, redintegratâ ſoſpitate, abolitus & annihilatus interiit interitus; de quorum partitione & ſortitu, ſubtiliter diſtinguendo Dauid pſaltes egregius vaticinatus eſt in pſalmo cuius *pro ſuſceptione matutinâ* vel pro ceruo matutino, myſticus eſt titulus: *Diuiſerunt*, inquit, *ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.* In quadripartitæ profectò typum Eccleſiæ, per quatuor mundi climata, æqualiter, & concorditer diſtributæ, quadripartita facta eſt diſtributio veſtis Dominicæ; & ad præſignandam partium vnitatem, quæ continetur vinculo perfectionis, *Caritatis* gemmæ; quæ ſupereminentiorem habens viam, *ſupereminet ſcientiæ*; [A] *ſors*, qua ſignificatur Dei gratia, *miſſa eſt ſuper tunicã inconſutilem, & deſuper contextam per totum* myſtice, à quo toto Eccleſia Catholica Græco appellatur nomine. Et tunica inconſutilis, ne vnquam diſſuatur, ad vnum ſorte diuinæ gratiæ peruenit, quia *Caritas Dei*, quæ *per Spiritum ſanctum diffuſa eſt in cordibus noſtris*, in vnum omnes collegit. Sed ô quam impium, quam grande & immane piaculum, quod ſanctiſſimam veſtem, quam ſcin-

[Left margin: αἱμοῤῥοοῦσα atque etiam in nouo. — A. — καθολική. Inconſutilis Tunicæ Chriſti grandia Myſteria.]

[Right margin: Matt. 9. 20. Cap. 14. 36. — Pſ. 21. 19. — Epheſ. 3. 19. — Io. 19. 24 — Rom. 5. 5]

dere reueriti ſunt milites præſidis, aſſiduè ſcindit impia hæreſis; diffluit, & diſicit immanitas exitialis odii,& ſchiſmatis. Nullum reuera cor ad excogitandum, nulla ſufficit lingua ad enarrandum, quantæ ſanctitatis exuberantia prædita ſit illa inconſutilis tunica, per quam præfiguratur indiuidua vnitas, &, quæ Deus eſt, Caritas, & qua, carne velata ſe contexit inexcogitabilis, ineffabilis Maieſtas & Deitas; ſub qua omnem aeris; & temporum intemperiem ſibi temperauit, declinauit illa ſublimiſſima; illa thronis & dominationibus tremenda & adoranda ſublimitas. Nam ſicut de incorruptibili carne Dominica, in omnem Sanctorum carnem incorruptionis,& ſanctificationis tranſfuſa eſt gratia; ſic de veſtitura eius diſpenſatoria & myſtica, in omnia ſanctificatorum ſomatum, qualiacumque tegmina, inenarrabilis translata eſt virtutum affluentia. O quam pretioſa ſtaminis & ſubteminis fila, quibus contexta eſt ſalutaris tunica, quæ ex carne calefacta eſt dominica: quæ artus dominicos calefecit relatione vicaria: ſub cuius textura inconſutili & myſtica, ea quæ intrinſecus latent, abſcondit Dei *ſapientia*, quæ *ab oculis omnium viuentium eſt abſcondita*.

(In eam rem digreſſio,) (Iob 28. 21.)

Hæc tanti præconii tunica, in cuius typum Ioſeph vſus eſt talari, & polymita, quanta debeat amplecti & honorari fide

(Gen. 37.3) (& Hiſtoria nobilis)

ac reuerentia, Iudaicæ perfidiæ vigilantiſſima nos edocuit diligentia. Denique tam precioſi theſauri cuſtodia, per ſucceſſiones legitimas deuoluta, tandem Iure hæreditario Simoni cuidam filio Iacob eſt credita. Hic ceruicis duriſſimæ Iudæus, [B]tempore Mauritii Imperatoris, ingenitâ ſibi duritiâ, per duas ſeptimanas immania pro ſilentio perpeſſus ſupplicia, tandem prodidit eam in ciuitate Zaphat, haud procul ab Hieroſolyma, reconditam eſſe in arcâ marmoreâ. Perpendat oro, quicumque ſe recognoſcit vas eſſe fictile, ac fragile, quam ingentis precii viſa ſit humanæ menti, pro quâ propriæ non pepercit carni, pro quâ omnium tormentorum genera maluit perpeti, quàm gentem ſuam tanto theſauro priuari ac deſtitui. Sed Ieſu bone ac benigne, quod cor excogitet, quæ lingua explicet, quanta tunc de tanti inuentione theſauri, vranicæ patriæ ciuibus iubilatio, quanta oborta ſit filiis Eccleſiæ exultatio? Omnia à paſſione Dominica, tranſacta tempora, quaſi infœlicia, ſua prædicabant nimium fœlicia, in quibus tantum theſaurum, tamdiu abſconditum, tandem reuelare diuina dignata eſt munificētia. Concurrebant viri ſummis honoribus, ſummis præditi virtutibus, Gregorius Patriarcha Antiochenus, Thomas Hieroſolymitanus, Ioannes Conſtantinopolitanus, cum multis aliis egregiis Præſulibus, & diuerſæ ætatis ac ſexus & dignitatis hominibus,

B

De eius inuentione.

Pompa tunc, & gaudium.

Super

2 Cor. 9. 15. *Super inenarrabili dono Dei* tripudiantibus: & ne temeritatis notarentur elogio; ne fidei obſequium non tam videretur deuotio, quàm præſumptio; ne, vt in *Betſamitas*, & *Ozan Leuiten* diuina deſæuiret vltio: triduano prius expiati & ſanctificati ieiunio, eleuauerũt *arcam Domini in Iubilo*, nullo modo grauem naturali pondere marmoreo; ſed diuinitus leuiſſimam, tanquam *ex lignis ſethim*, vt *arca teſtamenti, compacta* eſſet opere ac labore architectorio: & proſecuti quaſi ſalutari ſua tunica induto, & præeunti Chriſto Domino; poſuerunt eam in opinatiſſima Ciuitate Helia, in loco Dominicæ Anaſtaſis, potentia & gloria celeberrimo; vbi omnibus & ſingulis horarum momentis, & atomis, præſentiſſima ad ſalutem omnium credentium diuina adeſt dignatio & propitiatio. Hæc ſalutaris & inconſutilis tunica myſticè nuditatem omnium cooperit, quos primæ tranſgreſſionis reatus ſtola immortalitatis nudauit, *tunicis pelliceis* obruit. Si mihi eſſet animi euoluere, quæ, & quorum electorum Dei abditorum in carnis carcere indumenta, ſtupendæ ſanctitatis effulſerint claritudine, prolixo & tædioſo operā inſumerem ſyrmate. Ieciirco [c] prætermitto egregios Adelfos, ſymmyſtas Dei inſignes, ore Verbi incarnati nominatos *Boanerges*; quorum alterius ſudariũ vincti Phileti ſoluit vincula; alterius tunica duobus proſcriptis, & hauſtu veneni extinctis vitæ ac ſalutis priſtinæ contulit beneficia, Reticen-

Marginal notes (left): 1. Reg. 6. 19. — 2 Reg. 6. 7. — 2. Reg. 6. 15. — Exod. 25 10. — Gen. 3. 21. — Mar. 3. 17.

Marginal notes (right): De aliis veſtib: alia. — Iacobi, & Iohannis, C.

dum arbitror, quod Auguſtinus altiſono differit ore, exanimatorum quorundam indumenta delata, [D] ad terque quaterque beati Protomartyris Stephani memoriam, tantæ ſaluationis accepiſſe gratiã, vt relata, & ſuper exanimatos art⁹ poſita extinctis, ac ſi ipſis eſſent propria, amiſſam redintegrauerint vitam, & ſoſpitatem integram. Præterea [E] Pauli primi Eremitæ tunicã, quam in ſportarum modum de palmarum folijs ipſe contexuit; quâ diebus ſolemnibus Paſchæ ac Pentecoſtes, Antonius virtutum eius hæres, pro pretioſiſſimo & celeberrimo ornatu ſe induit, cuius diuinæ ſcripturæ interpretum corona Hieronymus ſic meminit: Si Dominus mihi adoptionem daret, multò magis eligerem tunicam Pauli cum eius meritis, quàm Regum purpuras cum regnis ſuis. Non dico, imò taceo; quam præclaris, quam pretioſis egregij Pontifices [F] ſerapion & Athanaſius gloriati ſint ſe ditatos muneribus, cum alteri melotem & pallium tritum cui ſuperiacuit, alteri alterum melotem de fornace ferrea migrans, in memoriam ſui idem diſtribuit Antonius, ſpecialis & principalis curia Sancti ſpiritus. Prætermiſſo autem egregiæ Virginis & Martyris [G] Agathæ galummate, quod quoties,

D. Stephani,

E. Pauli Eremitæ,

F. Antonii,

G. Aghatæ,

καλυμμα velum.

——Horrificis iuxta tonat Aetna ruinis
Attollitque globos flammarum, & ſidera lambit,
Interdum ſcopulos auulſaque viſcera montis,
expanſum, & oppoſitum

Ero-

Erigit eructans -- fundoq́, exæſtuat imo,
in tanto turbine ab incendij & tremoris diſcrimine liberat [H] populum Trinacriæ. Ad profectum & gloriam Regum & Imperatorum, libet compendio perſtringere, quid & quantum [I] Gunderamni potentiſſimi Regis meritum ipſo ignorante, apud diuinam Maieſtatem optinuerit gratiæ & gloriæ. Cum cuiuſdam mulierculæ filius quartano typo in tantum vexaretur, vt de eius vita deſperaretur; mater orbitatis metu anxia, ſed præfatæ Euangelicæ æmmorrouſæ fide prædita, glorioſiſſimi Regis ad Eccleſiam procedentis proſecuta eſt veſtigia, & inter confertiſſimas ſtipatorum cateruas, clanculum tergo eius acclinis, pio & fideli furto Regalis indumenti abrupit fimbriam; & voti compos reuerſa domum, medicinale filum in aquam poſuit, filioque præmortuo potandum obtulit, & anhelantem febrem ſalutaris liquor extinxit, ac expulit. Quis verò excogitet, quis dignè explicet, quàm ſit mirabile, & memorabile, quod tempore lucidiſſimi Theologi Gregorij contigit ad laudem & gloriam diuinæ magnificentiæ? [K] In ſancta Romana Eccleſia antiquitus mos inoleuit & in indiſſolubilem conſuetudinem deuenit, vt pro Reliquijs Sanctorum, [L] conſecrati brandei rogantibus fidelibus tranſmitterentur, & condigno honore reconditi honorarentur. Cumq; hoc more quibuſdã occidentalium legatis, terq;

H

I. Regis Gunderamni,

αἱμοῤῥοοῦσης

K.

L.

quaterque beatus Gregorius, in ſingulis pixidibus ſub nominibus petitorũ Martyrum brandeum includens, & Apoſtolico ſigillo prǽmuniens tradidiſſet, & abeundi licentiam dediſſet; illi poſt emenſa aliquot itineris ſpatia, obſcura vſi diligentia, pro certo ſcire cupientes, quæ ac qualia ſanctorum transferrent pignera; pontificale ſigillum auſu temerario remouerunt; & pro reliquijs, traditas brandei particulas inuenientes quaſi deluſos ſe eſſe indoluerunt, Nec mora, nimia cum indignatione animi, in vrbẽ reuerſi, cum in lacrymas, tum in conuitia tãti Pontificis proruperunt, & cum graui exprobatione per Apoſtolicæ ſedis Archidiaconem, domno Apoſtolico, miſſarum ſolemnia celebranti, mandauerunt, Dominos ſuos pretioſiſſimis & pulcherrimis abundare pallijs, ac Romanorum viliſſimis non egere brandeis. Lucidiſsimus verò Theologus brandeum recipiens, ſuper altare poſuit; ſe in orationẽ cum omnibus aſtantibus dedit; exauditus ſurrexit; incredulos legatos propius ſtare iuſsit; cultello pannum pupugit; & mirum dictu, per ſingulas punctiones vbertim ſanguis effluxit, & ingenti ſtupore vniuerſorum aſtantium mentes concuſsit. Attoniti autem omnes, cum Apoſtolico proſtrati in terrã, tamdiu intentiſsimæ orationis immolauerunt hoſtiam; donec cũctę brandei pertuſurę, per diuinę Maieſtatis redintegrarentur potentiam. *In fimbrijs* profectò *aureis* Sancti Dei in *Eccleſia* non Pſ.44. 14.

Martyrum.

haben-

Epheſ. 5. 27. *habente maculam neque rugam*; proceſſerunt in
Eccli 45. 10. 11. Sancta Sanctorum cum *tintinnabulis, circum a-*
Pſal. 44. 14. *micti varietatibus*, diuerſarum videlicet virtu-
tum vocalibus redimiculis. Ideoque, quidquid
eorum veſtium eſt, cuiuſcumque ſtaminis &
ſubteminis, iure ex inſitæ ſibi diuinæ virtutis
calore, pro excellentibus meritis, exſudat ſalu-
tem, & ſoſpitatem animæ & corporis; & in ſic-
citatis, & inundationis intemperie, eleuatum ex
ſuis ſacrariis, & exportatum cum ſummæ fidei
ac deuotionis Letaniis, ipſis imperat motibus
aeris, & nunc ſudam ſerenitatem, nunc pluuiam,
congruentem ſupplicibus impertit Chriſtico-
lis; & euidentiſſimis declaratur indiciis, quam
in Sanctis ſuis Deus ſit dapſilis, miſericors, præ-
ſtabilis, & mirabilis. Nec mirum eſt, Sanctorum
intima, & extima tanta glorificari virtutum ma-
gnificentia, cum de eis incarnata Patris prote-
Io. 17. 10. ſtetur Sapientia: *Omnia mea tua ſunt, & tua mea*;
nec ſecundum Aquilæ altius volantis Auguſtini
ſententiam, fas ſit, vt Sancti cuiuſquam ſint, niſi
eius à quo creati, & ſanctificati ſunt; ac per hoc,
& omnia, quæ ipſorum ſunt neceſſe ſit
vt eius ſint cuius & ipſi
ſint.

NOTÆ.

A. SORS, QVA SIGNIFICATVR DEI GRATIA) *Doctrina eſt Auguſtini, in Pſa.30. qui eam rationem addit, quod neque ſors, neque gratia in electione humanâ ſint: ſed in diuinâ voluntate. Vnde &* ſortes iuſtorum dicuntur eſſe in manibus *Dei.*

B. TEMPORE MAVRITII IMPERATORIS) *Nempe anno Imperij eius octauo: qui fuit Chriſti 593. Ita ex ſigeberto Baronius.*

C. PRÆTERMITTO EGREGIOS ADELPOS) *Imitatur Terentium, qui hoc nomen Græcum retinuit. Indicat autem duos fratres* Zebedæi Filios: *quorum* Iacobi ſudarium; Iohannis Tunica, *quorum* THIOFRIDVS *hic meminit. Vtramq; hiſtoriam vide apud Ribadeneiram in vtriuſque vitâ. Sed quia non omnibus omnes Authores ad manum ſunt, paulo pluribus accipe de ſudario, quod* vincti Phileti ſoluit vincula. *Cum paulò ante extremum vitæ actum, in prædicandi officiũ Iacobus, vt cum maximè, incumberet, in illum, cum populo Ieroſolymitano, coorti duo Magi,* Hermogenes, & Philetus, *magnum* Tonitrui filium, brutis *Magiæ* fulminibus *parant obruere. Itaque Philetum, vt diſcipulum, Hermogenes mittit, iubetque & diſputatione victum, multitudini deſpicabilem reddere; & tartareis ſpiritibus tradere cruciandum. At*

longe aliter ceſſit. Nam Philetus, qui infeliciter vincere appetebat, feliciter victus, Iacobi tum diuinis rationibus, tum ſtupendis coram patratis miraculis, vltro manus dedit, ſacriſque pedibus aduolutus, ſibi ignoſci poſtulauit. Eâ re in rabiem actus Hermogenes, maleficis artibus, Philetum ita conſtringit, vt prorſus ſe loco mouere nequiret. At Apoſtolus, minimè territus, miſſo dumtaxat ſudariolo, mox diabolicum ſoluit vinculum.

AD B. PROTOMARTYRIS STEPHANI MEMORIAM) Memoriam *pro* ſepulchro, *aut* Conditorio *poni omnibus conſtat, qui ſacros Authores vel à limine ſalutarunt. De* indumentis *eò delatis, & ad exanimatos relatis, eoſdemque redaminantibus, vide apud S. Auguſtin. lib. 22. de Ciuit. cap. 8.* D.

PAVLI PRIMI EREMITÆ TVNICAM) *Hæc diſtinctè S. Hieronymus in vitâ huius Pauli.* E.

SERAPION, ET ATHANASIVS) *Horum Antonij munerum honorificè meminit ipſe Athanaſius in illius, quam ſcripſit, hiſtoria.* F.

AGATHÆ GALVMMATE) *Tego, Velo, Græcis eſt* καλύπτω. *Vnde* κάλυμμα, *Velum. At vel* THIOFRIDVS *cognatam litteram pro germanâ ſumſit, vel ſcriptoris lapſu irrepſit. Non eſt tantum piaculum, vt mutandum fuerit. Malui indicare.* G.

POPVLVM TRINACRIÆ) *A* tribus Promontorijs *ſic dicitur Sicilia, Pachyno, Lilybæo, Peloro.* H.

I. GVNDERAMNI) *Sanctus hic Galliæ Rex dicitur* & Guntheramnus, & Guntramnus. *Hiſtoriam hanc, & plura de eodem vide apud Gregor. Turon. Hiſt. Franc. lib. 9. cap. 21.*

K. IN SANCTA ROMANA ECCLESIA antiquitus mos inoleuit) *De hoc more, vt veſtes, quæ SS. Reliquias attigiſſent, pro* Reliquiis *haberentur, præter hoc nobile exemplum tam illuſtri miraculo à Deo approbatum; vide Baron. anno 519. & 560.*

L. CONSECRATI BRANDEI) *Quid eſſet* Brandeus, *dixi ſupra, lib. 1. cap. 7. litt. B. Porro, quæ hic* THIOFRIDVS *narrat de S. Gregorio Magno, inuenies in eius vitâ, à Io. Diacono ſcriptâ, lib. 2. cap. 42.*

CAPITVLVM V.

DE LIQVORIBVS AQVAE, ET VINI, ET olei, & tumbâ Nicolai.

NE verò faſtidium generet incultior & prolixior oratio, ſilentii clauſula ſupprimo, quàm ſtupenda & iucunda miracula, per diuerſos, aquæ vini & olei liquores illorum consecratos benedictione, diuina operata ſit dignatio. Sed ne locum calumniandi dem æmulo, improperanti, ea quæ profero, me nullo authentico poſſe probare teſtimonio; de aquæ elemento liquido, vnum tàm euidens teſtimo-

Diuina vis in Liquoribus Sanctorum benedictione conſecratis:

nium

nium in medium affero, vt de omnibus alijs omnis remoueatur dubitatio; cum conſtet liquido, quid in ſerijs rebus ſingulorum valeat meriti oſtenſio, cum etiam in nugis huius liquoris tantum profuerit ſanctificatio. In Gazenſis Emporij oppido, cum quidam [A] ad Circenſes ludos equos nutriret, ac ſuſpectum ſibi maleficum quẽdam timeret, ne dæmoniacis quibuſdam imprecationibus eos impediret; ac Sancti Spiritus Archiſterio Hilarione nimium reluctante, vtpote cui ineptum viſum eſt in huiuſcemodi nugis orationem perdere; [B] ſcyphum fictilem, in quo bibere conſueuit impletum aqua accepit & ſtabulum, equos, & aurigas ſuos, carcerumque repagula *in fide nihil hæſitans* aſperſit. Nec mora, ſtatuta die dato ſigno, hi auolant, aduerſarij eius præpediuntur: ſub horum curru rotæ feruent, illi præteruolantium terga vix vident; iſti cum ingenti omnium fauore, glorioſa victoria potiuntur, illi ſegnes & inglorij abijciuntur. Aqua quippe, melle meritorum Sancti viri condita, totius faſcini, & magicæ artis virus exinaniuit, & *ab vbertate domus Dei, de torrente voluptatis* internæ emanans, & *lapides excauans* in gloriam Dei [C] lapidea Ethnicorum corda emolliuit. Et quid mirum, ſi diuina clementia per elementum, *ſuper quod Spiritus* Sanctus ante mundi ornatum, Numen ſuum expandit in futuri baptiſmatis typum; quod Patris *verbum caro factum*, ſignorum ſuorũ voluit eſſe initium, cum in *Cana*

A.

vt S Hilario tis, in re prope ioculari.

B.

Iaco. 1. 6.

Pſ. 35. 9.

Iob 14. 19.

C.

Gen. 1. 2

Io. 1. 14

Galilææ illud *conuerterit in vinum* ; quod in redemptionem, & ablutionem humanæ propaginis, *de latere ſuo cum ſanguine profudit* in Eccleſiæ ſuæ ſponſalia, & pignus hæreditarium : quid, inquam, mirandum, ſi per hoc glorificauit ſanctum ſuum ſummæ perfectionis virum ; cum [D] ſub noſtri quoque temporis fece, lutulenta etiam aqua, quæ lotis ſeruorum Dei manibus cum ipſis proiicienda eſt ſordibus, clanculum expetita, & conceſſa à cubiculariis, diuerſa eliminet genera, infirmitatum, & impertiat gratiam ſanitatum ? Sancti ſanè Dei, *de quorum ventre profluxerunt flumina aquæ viuæ*, ſpirituales profectò gratiæ, & fluenta cæleſtis doctrinæ, non *biberunt in via AEgypti*, [E] *aquam* Geon *turbidam*, ſed aquam diuinæ ſcripturæ limpidiſſimam, & non *turbauerunt pedibus ſuis reliquam* qua potarent oues Dominicas. Ideo aqua vſibus eorum quomodocumque adhibita, tantam diuinæ operationis conſecuta eſt efficaciam. Et quis modicæ fidei requirat, quid valeat ſanctificati olei vnctio; quid vinum, quod in ſanguinem Dominicum Sacerdotalis in verbo Domini vertit benedictio ? Per conſecratum quippe miſericordiæ oleum, reparatur ſalus animarum & corporum; per *vinum*, quod tam iuxta humanæ conſuetudinis vſum, quam intellectum myſticum, *lætificat cor hominum*, ſoſpitantur membra languentium &

exhi-

Marginal notes: *Io.2.9.* — *Io.19.34* — D. Thiofridi tempore, ſimilia. — *Io.7.38.* — E. — *Ierem 2.18.* — *Ezech.34 18.* — *Pſ.103.15*

exhilarantur mentes mœrentium. Et vt de olei liquore compendioſa vtar traditione, quid in tota Lyciâ tam mirabile, quàm quod oleum emanat de terque quaterque beati Nicolai, Myrenſium Ierarhæ, pretioſo tumbæ marmore, ac vnctione ſua delibutos, liberat de omni aduerſa valitudine? Mirum profectò eſt æſtimatione hominum, vnde ille ſit liquor, quem non ſua exſudat & diſtillat arbor. Nulla ibi materialis oliua ex radice pullulat, non ramos expandit, non germinat, non fructificat; & tamen contra iura naturæ oleum quaſi in prælo expreſſum exuberat. Vnde ergo ibi oleum inundat in ſalutem credentium? An eſt aliqua illius terræ vena, eo liquore naturaliter diues & proflua? ân potius profluit ex præclari Antiſtitis carne mortua? At extinctæ carnis habet natura, vt potius fœtidam tabem ex ſe generet, & putredinis putorem, quàm vllum ſuauitatis liquorem. Humus autem ciuitatis eiuſdem nulla ita diuite vena naturaliter eſt prædita, vt conici datur ratione veritati cõngrua.

Eximium de Oleo S. Nicolai.

Nam cum quidam egregius ſucceſſorum Antiſtitis egregii, ciuili expulſus eſſet diſcordia, tãdiu [F] ceſſauit profluere olei exuberantia, donec Præſul eiectus cum iniuria, Eccleſię ſuæ, cum ingenti reſtitueretur honore ac gloria. Si enim per

quod nouo miraculo diuinam probatur habere originem. F.

naturam proflueret, fluxus ſui curſum non amitteret, Sed quia eximiæ Sanctitatis Nicolaus *vt palma floruit*, & *ſicut oliua fructifera* fructificauit Pſ. 91. 13
in *domo Domini*: inaudito à ſæculis miraculo, inaudita munificentia, & beneuolentia, Domini Pſ. 51 10
Dei, qui creauit omnia ex nihilo, ex gleba tantarum virtutum viri, in cuius legitur præconiũ; *Erat enim valde compatiens, & pia ſuper afflictos geſtans viſcera pietatis & miſericordiæ*; ſtillat oleum, non in naturæ rei materialis præiudicium; ſed in euidentiſſimum largifluę ac ſupereminentis in ſanctos ſuos diuinæ clementiæ indicium.

NOTÆ.

A. AD CIRCENSES LVDOS) *Lepidam hanc hiſtoriolam mutuatus eſt noſter Abbas ex S. Hieronymo, qui B. Hilarionis vitam conſcripſit.*

B SCYPHVM FICTILEM) *Sic repoſui ex ipſo S. Hieronymo, etſi vtrumque Exemplar ineptè ſuggerebat* Fertilem.

C. LAPIDEA ETHNICORVM corda emolliuit) *Multi enim eo cõſpecto miraculo, ad Chriſtianum nomen acceſſerunt, damnatâ deorum ſuorũ imbecillitate.*

D. SVB. NOSTRI QVOQVE TEMPORIS FÆCE) *ſæpius indicat noſter* THIOFRIDVS,

ſanctos

ſanctos ſuo tempore viros vixiſſe, atque etiam quoſdam, quos familiariter nouerit. Vide vitam. De quibus autem hîc propriè loquatur, me latet.

AQVAM GEON TVRBIDAM) *Quod Ieremias (ca. 2. 18.) dixit Aquam* Schichor, *noſter Interpres vertit,* Turbidam; *Vatablus, & Pagninus,* Nili; *ſeptuaginta ſenes,* γηῶν. *Notum eſt, veteres Patres, ſæpe, omiſſo textu Hebræo, adhærere Græcis.* THIOFRIDVS *noſter idem aliquoties fecit. Hoc tamen loco, & Latinam verſionem integrè repræſentauit, & ex Græcâ, explicationis cauſa, addidit* GEON. *Cæterum nihil pugnat, & Hebræum* ſchichor *eſſe Fluuium* Nilum, *quem Græci* Geon *vocent, & eius aquam eſſe* Turbidam, *quod maximè Latinus cenſuit exprimendum.* E.

CESSAVIT PROFLVERE) *Tradit hoc Iohannes Diaconus in Vitâ S. Nicolai, quam ex Patriarcha, Methodio collectam, luci dedit: Rectè hinc concluditur, diuinitus* hoc oleum fluxiſſe: nullo naturæ adminiculo. Itaque ex Breuiario *Eccleſiæ Toletanæ, de B. Nicolao meritò canamus:* F.

Cuius tumba fert oleum,
Matres oliuæ neſciunt:
Quod natura non protulit,
Marmor ſudando parturit.

§(o)§

CAPITVLVM VI.

DE SYMMYSTAE IOANNIS POlyandro.

A

Apoſtoli Iohannis ſepulcrum, Manna producit vice vermium.

SED licet per tropum [A] yſterologiam præpoſtero ſit mihi vtendum ordine, Mauſoleũ tamen Ioannis Apoſtoli & Euangeliſtæ, in reuerberata mentis acie, in ipſos æterni Solis radios euolantis Aquilæ, nõ præſumo prętermittere. Prærogatiuæ Virginalis eius caſtimoniæ congruit, quod ex eius tumba pro vermibus, manna ſcaturiens profluit. Panem Angelorum, *verbum in Principio, Deum apud Deum*, enucleatius omnibus Dei Symmyſtis, orbi terrarum comedendum appoſuit: idcircò contra conditionis humanæ naturam, in diiugio pſyches & ſomatis honorari meruit. Solus mortalium, egeſta & eiecta extra baſilicæ valuas, humo, [B] viuus poliandrum introiuit, & inde concionatus ad ſuos oblata orationis victima tãquam ſuauiſſime repauſans in Domino obdormiuit. Manna Mariam Virginem perpetuam, ſubtilem, ſuauiſſimã, de qua prodit vermis, qui pſallit in pſalmo, *Ego ſum vermis & non homo*, [C] Mariam, inquã, conſperſam oleo ſimilam, in Dominicæ paſſionis hora, ſibi ab ipſo *pane* cæleſti, *habente omne*

Io. 1. 1.

Id iure, vt qui verum Manna, Panẽ Angelorum orbi epulandum appoſuiſſet.

Ipſa eius mors paradoxa.

B.

C.

Pſ. 21. 7.

delecta-

Sap. 16. 20. *delectamentum, & omnem ſaporem ſuauitatis*, Maria illi commendata & ipſa,
Io. 19. 27. commendatam, *in ſuam virgo ſuſcepit* cuſtodiã: Mãna. Quin
Exod. 16 14. pluit, quaſi de cælo, de puriſſimi cordis ſui firmamento, *manna minutum, & quaſi pilo tunſum*, & eius Doctrinam,
doctrinam profectò Euangelicam, ab omni erroris ſegregatam immunditia, per internam Dei Manna cenſeamus.
Apoc. 2. 17. ſapientiam. In Apocalypſi ſua *vincenti ſpondet manna abſconditum*; Ideò in euidentiſſimum victoriæ eius & candidæ ac perpetuæ caſtitatis teſtimonium corpus eius virgineum manna eſt coopertum & reconditum. Quid, quod & Fortibus bellatoribus ſpondet Manna abſconditum? Quod autem cor ad excogitandum eſſe poterit idoneum, quantum erga electorum etiam minima, & abiectiſſima, diuinæ dignationis & gratię ſit impendium? Na-
Gen. 3. 19. tura cui illud præſcriptum eſt elogium, *Puluis es & in puluerem reuerteris*, non modo in cælum aſcendit, ſed in ipſa quoque ſuæ corruptionis reſolutione, non tam putredinis tabo ſordeſcit, quàm diuina glorificatione ſplendeſcit. Nimirũ non mirabilius eſt æſtimandum; quod *manna,*
Exod. 16. 31. Deut. 8. 3. *cuius guſtus* ſapuit *quaſi ſimilæ cum melle*, per quadragenorum reuolutiones annorum, Iſraëliticũ pauit populum; quàm quod pro effuſione ſordium, ac ebullitione vermium, ex putreſcente carne naturaliter profluentium, per myſteriarchæ Ioannis, vſque in hodiernum diem, ebullit tumulum.

NOTÆ.

EPIGRAPHE *huius Capitis eſt.* De Symmyſtæ Ioannis Polyandro. Symmyſtam *vocat* Apoſtolum, *quod plures eſſent eiuſdem Collegij* Myſtæ. *Porro* Polyandrum, *(ſeu potius* Polyandrium) *vocat per Catachreſin, S. Iohannis* Sepulcrum. *Nam* Polyandrium, *& eruditorum vſus habet; & vocis ipſius origo indicat, locum eſſe, multis* ſepulcris *refertum: cuiuſmodi eſt* Cœmeterium.

A. PER TROPVM YSTEROLOGIAM) *Hoc vult, ſe poſterius dicere, quod prius dictum oportuit. Hoc enim* Hyſterologia *eſt. Sed cur id dicit? ideo, opinor, quia, cum de pluribus alijs egerit, quæ non ita prope Sanctorum corpora attingunt; iam de ſepulchro agit, quod illis eſt intimum, aut potius cui corpora planè intima ſunt.*

B VIVVS POLYANDRVM INTROIVIT) *De Paradoxâ morte dilecti huius diſcipuli, vide Baron. anno Domini 101.*

C. MARIAM CONSPERSAM OLEO SIMILAM) *Eiuſmodi conſperſio ſignificat* abundantiam miſericordiæ, *Authore B. Gregorio Magno, (Hom. 12. in Ezech.) quē noſter* THIOFRIDVS *lubens authorem ſequitur.*

CAPI-

Capitvlvm VII.

De vascvlis, et lectvlis.

SI profuſiore, quàm
——Romani maximus Author
Tullius eloquij——
cuius plerumque
Addidit inualidæ robur facundia cauſæ,
redundarem eloquentiâ, non dignè exprimerem, quàm ſtupenda ſigna, & prodigia, per vaſcula operati ſint ſancti, vaſa Dominica. Quæ mihi ſuppeteret fandi copia, ſi conarer ſtylo proſequi *lecythum olei, & farinæ hydriam*, quibus apud *Sareptanam viduam*, Helias præco venturi Iudicis ſuſtentatus eſt *vſque in diem, qua Dominus Deus ſuper aridam triennio*, & menſibus ſex terræ faciem *dedit pluuiam?* Sancti Vaſa Dominica, per Vaſcula mira operati. Teſtatur id viduarum, alterius, Lecythus,

3. Reg. 17.16.

Nulla mihi tanta ingenii ſalit vena, qua exprimere queam, quàm magnifica ſucceſſoris eius, & duplicis ſpiritus hæredis Heliſei, apud Deum obtinuerint merita; vt *pauperis viduæ*, quę in typum præceſſit Eccleſiæ, ex *minutiſſimo oleo omnia ſa t*, & *ex vicinis præſtita*, vſque ad ſummũ *infunderentur doliola*, & auidiſſimi *Creditoris demergeretur auaritia*. Silere melius puto, quàm parum dicere, qui electi Dei, Dominici altaris alterius, Doliola.

4. Reg. 4 5.

Item Sanctorum pocula, vino renaſcente exuberantia. A.

aromatum fialæ, ex itineris ſui vaſculis contextis vimine,& capacitatis modicæ [A] maximam ſatiauerint multitudinem, & principes aduerſus reipublicę hoſtes profectos, tamdiu exhilarauerint paruo ſed inexhauſto ac iugi abundantia, exuberante Lyæi latice, donec potiti eſſent palma victoriæ; Quid eloquar de lectulis, ſummę ſanctitatis gloria prędiris, qui, per quot phœnix viuit ſæcula omni carent carie; quorum quælibet ſtramina,& aſtulæ, ab acerbiſſimo dentiũ dolore, & lætifera febrium liberant amaritudine? Atque de aliis omnibus eorum vtenſilibus, dum compendioſæ breuitati ſtudeo, quid caraxare poſſum de ſingulis ſpecialius: Cum vna eademque diuinæ virtutis operatio, æquè per omnia diſpenſetur in omnibus? Mundum inimiciſſimum & crudeliſſimum pertulerunt, eumq; non repugnando, ſed moriendo vicerunt. *In camino tribulationis excocti ſunt ad purum*, mirâ patientia,& ideo in tantis miraculis, tanta eos & omnia ad eorum vſus attinentia, tanta iſta proſequitur potentia. Ad nullius tamen mortalium, vt Auguſtinus in XXII. libro de ciuitate Dei proteſtatur, poteſt peruenire notitiam, vtrum Deus ipſe per ſeipſum, an per miniſtros ſuos tanta operetur mirabilia, ſiue eadem ipſa, quæ explicat per miniſteria, quædam faciat etiam per Sanctorum Spiritus, in Maieſtatis ſuæ iubilantes præſentia; ſicut per homines extra homines adhuc in carnis ærumnoſa conſtri-

Sanctorum lectuli vetuſtatem non ſentiunt.

Hæc omnia, tam admiranda, præmia ſunt eorum virtuti:

Eccli. 2. 5
Iſa. 1. 25.

Siue ea ipſi, DEO dante, præſtant,

Siue DEVS ipſe per ſe;

ctos

ctos cuſtodia, ſiue per Angelos, quibus inuiſibiliter, incorporaliter, immutabiliter, imperat, peragat omnia talia, vt quæ per Sanctos fieri dicuntur, eis orantibus tantum, & impetrantibus, non etiam operantibus fiant, ratione ſoli ſempiternæ diuinitati cognita. Sed quibuſcumque modis incomprehenſibilibus efficiantur, Dei gloriam & electorum eius merita atteſtantur. ſiue eorum vicem, Angeli.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

NOTÆ.

A. MAXIMAM SATIAVERINT MVLTITVDINEM) *Sufficiant duo exempla Domini, Mar. 6. 41. & Ioan. 6. 11. & Mar. 8. 6. & vnum ſerui, Eliſei, inquam, 4. Reg. 4. 43. Alia reperies in vitis PP. aliiſque ſacris hiſtoriis.*

INCIPIVNT CAPITVLA QVARTI LI-bri.

I. *DE ligno prauaricationis.*

II. *De ligno reparationis.*

III. *De clauis Dominicis, & lanceá militis.*

IV. *Quod ex ſalutari crucis patibulo, in omne Sanctorum ſupplicium transfuſa ſit ſanctificatio.*

V. *Quod nihil in mundo pretioſum comparetur crucibus Petri & Andreæ, ac Pauli Catenæ.*

VI. *De lapidibus Protomartyris Stephani & craticulâ Laurentij.*

VII. *Qua illectus cupidine ſcriptor libelli huius difficillimæ materiei præſumpſerit ingenioli ſui manum inſerere.*

EXPLICIVNT CAPITVLA LIBRI QVARTI.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

Capitvlvm I.

DE LIGNO PRAEVARICATIONIS.

NVnc neceſſitate compellor, quaſi inter ſaxa & ſcopulos, imminente naufragio, dictatus mei nauim flectere, & ne ſubitò inpingat, attendere. Ex difficilibus enim tranſeo ad difficillima; Ex his profectò quæ hominum vtilitati, & recreationi ſunt aptiſſima, & dulcia; ad ea, quæ imbecillitati humanæ ſunt omnino contraria, & amariſſima: ad diuerſa tormentorũ genera. Sed ſancti Spiritus aſpiret aura, & vela intendat, & me inter ſpirituales epibatas, vtinã vel vltimum, in tranquilli portus ſinum tranſponat. In protoparentis igitur noſtri irremediabili præuaricatione, *ſcriptæ* ſunt *vnge adamantino contra nos amaritudines*, mortis chirographum, Iura & leges; & repleta & inebriata eſt abſynthio omnis poſthuma proles. Et quia præuaricationis *lignum, pulchrũ*, & *delectabile viſu*, & guſtu ſuaue per guttur protoplaſti demiſſum, ad viſcera totius poſteritatis tranſiuit, vt acutiſſimus gladius, & inſanabile inflixit vulnus; *in*

Ex ſuauibus, ad amara tranſitus.

Iob. 13. 26.

Iere. 17 1.

Gen. 3. 6.

Præuaricationis lignũ, gladij inſtar, Adami poſteros oẽs vulnerauit.

ſummis *amaritudinibus noſter*, pro dolor, *moratur oculus.* Lignum præuaricationis primaria, ipſaque efficiens cauſa eſt, cum æternæ damnationis, tum omnis ſupplicij & doloris; & exordiũ & fomes totius mœroris & tribulationis. Vnde hominis prima oborta eſt perditio; inde innumerabiles pœnarum ſpecies, humanæ crudelitatis commenta eſt adinuentio. [A] Excogitatæ ſunt inde cruces, ſcopæ cutim exarantes, nodoſi fuſtes, cippi & clauæ exanimantes. Et quia lignũ exedunt termines, & conſumit caries; in omniũ tormentorum ſpecies procuſa eſt ferri metallorum duriſſimi materies; & procuditur dies ac noctes, vt pœnarum formę ſint durabiles, vt crudelitas abſumat oſſa & carnes, vt nulla mollities, nulla obſiſtere poſſit durities. In noxialis enim ligni pomo, præſumpta & appetita dulcedine, ac per viſcera protoparentis, in omnem poſteritatem transfuſa amaritudine, *amaricatus eſt venter* omnium, & neſcio quo dæmoniaco cõmento, exinde faſtiditur gaudium, diligitur pluſquam patria, triſte exilium, & pro vitæ delicijs, propinatur & exhauritur mortis poculum. Delectationi eſt amaritudo, in faſtidio eſt dulcedo. Inter tormenta homo vas fictile, & fragilliimum, riſu exultat; & obſtupenda mirandaque lætitia tortorum crudelitati inſultat. Bellum ardentius quam pax appetitur; Si extraneus deeſt, domi hoſtis quæritur. Dulce crudelitati eſt, effuſa videre viſcera & ſanguine decolorari, & ad inunda-

dartio-

Margin notes: Iob. 17. 2. — Omnis mali fons: — tormenta produxit, eorumque inſtrumenta, A. — Lignea, — Ferrea, — Apoc. 10. 10. — Hęc ipſa tormenta amari fecit,

dationem propelli flumina. Suaue eſt, audire ſtridorem dentium & gemitum in morte procumbentium Et *homo homini ſeruans iram*, non ſe *circundatum infirmitate*, non ſe attendit eſſe vas teſtaceum; ſed etiam ſi ipſe comprehenſus effugeret crudeles manus torquentium, multò crudelius è veſtigio excogitat ſupplicium. Quaſi eſcis delicatis & exquiſitiſſimis dapibus; ſic diris & aſperrimis incubat & delectatur pœnarum nouis inuentionibus. Summa paſcitur & exhilareſcit amaritudine, qui conditus eſt ad inexcogitabilis & ineffabilis ſuauitatis dulcedinem; vt nullam omninò ſentiret, vel ſciret doloris, & mœſtitiæ amaritudinem; vt nihil aliud cogitaret, nihil videret, nihil audiret, niſi ſempiternæ lætitiæ iubilum & beatitudinem. Tantæ calamitatis & miſeriæ immaniſſimo pondere, captiuæ totius humanæ propaginis ceruicem prægrauauit lignum concupiſcentiæ, & concupiſcenda non cupere, & non concupiſcenda concupiſcere; ac malum pro bono, pro dulci amarum conſuefecit appetere.

Ecc. 28.3
Heb. 5 2

& pro mollibus, dura appeti.

* * *

NOTÆ.

A. EXCOGITATÆ SVNT CRVCES, SCOPÆ) *De his, aliſque pœnarum inſtrumentis, elegans tractatio, & erudita extat* Antonij Gallonij *Congregationis Oratorij, Presbyteri.*

CAPITVLVM II.

DE LIGNO REPARATIONIS.

SED ſicut diſpenſatoriè incommutabili inpermutabilis diuinæ diſpoſitum eſt decreto prouidentiæ, vt non per aliam quamlibet creaturam, viſibilem aut inuiſibilem, primæ ruinæ repararetur damnum irreparabile; & homo, *Leuiathan hamo captus*, non abſolueretur, niſi per ſimilem forma, non peccato, hominem; Sic diuina quoq; præordinatum eſt diſpenſatione, vt omnes ligni trangreſſionis amaritudines ſalutaris ligni dulcedo eliminaret; ac vitiatum in radice termitem, [A] ſanctificatus pondere ſuo termes expiaret, ac ſanctificaret, Nimirũ quod primæ tranſgreſſionis reatus, ſummum & turpiſſimum mortis dedit eſſe ſupplicium, vnde illud

Iob. 40. 20.

A

Crux antea turpe ſupplicium.

Deut. 21. 23. vniuerſale legis prodiit elogium, *Maledictus omnis qui pendet in ligno:* hoc idem reparatrix gratia humanæ reſtaurationis propoſuit myſterium; vt vnde homo primum infandos meruit cruciatus, inde primum mirificè ſit reparatus, & ab æternis cruciatibus liberatus; & vnde ſub legis cenſurâ, horrendæ maledictionis promulgata eſt generalis ſententia, inde in initio gratiæ, per eum qui *pro nobis factus eſt maledictum*, totius benedictionis emanaret ac exuberaret copia. Indigniſſimum, & miſerrimum olim mortis ſupplicium, per *mutationem dexteræ excelſi*, nunc eſt ſumma ſalus, ſumma ſuauitas, & ſummum vitæ remedium. Nam quia in eo dulciſſima vitæ pependit dulcedo, non modo ad tactum minutiſſimæ aſtulæ eius, ſed etiam ad inuocationem nominis eius, & ſignum figuræ eius, digitis fidei expreſſum, ſoluitur & excluditur congeſta ex antiqui ſerpentis verſutiâ, in genus humanum amariſſima maledictio; & in omnem creaturam transfunditur dulciflua benedictio & conſecratio. Quod in præuaricatione primi Adæ intulit mortem; in confeſſione veræ fidei ſecundi Adæ damnat, excludit, & mortificat mortem. [B] Quid enim ſine eius myſterio baptiſmatis myſtica ablutio? quid ſumma Chriſmatis conſecratio? quid ſanctificati olei prodeſt vnctio? Si *ligni* viuifici myſterium ad ſpiritualem *petram* non acceſſerit; *aqua* æternæ refectionis & ſatietatis non *profluit*; & egreſſis de Ægypto, & ad rubri ma-

Marginal notes (left): Gal. 3. 13. — Gal. 3. 13. — Pſ. 76. 11. — Num. 20. 11. — Exod. 17. & 15.

Marginal notes (right): poſtea reparationis Myſterium, — & remediũ: — quia Chriſtus ex ea pependit. — Vnde figuræ quoque eius mira vis. — B quæ & in Sacramentis ſe exerit. — Eius antiquę Figuræ,

ris gurgites venientibus,& Pharaonem cum ſuo exercitu pereuntem videntibus, & cum Mariâ
C. præcinente, [c] in tympanis corporum reſonantibus carmina triumphantium, fons in Marath, abundans quidem aqua; ſed dulcedine nullâ, amaritudinis ſuæ naturam non amittit, neque vllum reficit, ſi dux populi Dei Sacerdos confeſſionem crucis & paſſionis Dominicæ Sacramenta non immiſerit. Viuificum ergo ſalutiferæ crucis lignum, primæ præuaricationis expiauit & exinaniuit lignum: Et quia in eo Patris victima ſalutaris *de* amariſſimo *bibit torrente* humanæ mortalitatis; *conſcriptam aduerſus nos* æternæ damnationis, & perditionis *amaritudinem*, in ſempiternæ ſaluationis vertit dulcedinem. Niſi ſaluificæ crucis interceſſiſſet myſterium; totius humani generis vniuerſitas tartareum nullo modo euaſiſſet ſupplicium. Ad ſupplicium prædeſtinati antequam nati, longè præſtantiori reparatricis gratiæ prædeſtinatione, à ſupplicio per ſupplicium ſumus liberati. Per ſupplicium indebitum, ſupplicium euaſimus debitum; &, quod ad perpetuum meruimus exitium, in perpetuæ vitæ translatum eſt inexcogitabile remedium. In cruce mors filii Dei, facta eſt merx mortium omnium in terra filiorum Dei; in cruce grande factum eſt commercium, dum *mediatoris Dei & hominum, latus lancea militis percuſſum*, Soluit redemptionis humanæ ſacculum, & emanauit inde totius mundi pre-

[Margin: Pſ. 109. 7; Iob 13. 26.; in Chriſti Cruce impletæ.; 1 Tim. 2. 5.; Io. 19. 34]

tium.

Habac. 3. 4. tium. [D] *Ibi* enim, licet *abſcondita ſit fortitudo* D.
1. Cor. 15. 54. *eius*; ibi tamen *ante faciem eius iuit* & *in victo-riam abſorpta eſt mors*, Ibi empti ſunt omnes fideles, empti ſunt omnes Martyres nomine, & prodigo ſanguine ſuo, Dominici ſanguinis, pretii communis totius humani generis, egregii & inuictiſſimi teſtes; & debellatæ ac expugnatæ & contritæ ſunt aeriæ acies Hoc lignum vitæ, in typico clyſmate, per *Arcam Noe*, *trecentos cubitos* habentem *in longitudine*; (qui numerus [E] ſignatur thau caractere) hoc myſtice præfiguratum eſt in cancellatis manibus *Iacob Patriarchæ*, *dexterâ* videlicet *ſuper caput Effraim* filii Iunioris; *ſiniſtrâ in Manaſſen* Seniorem translatâ in crucis ſimilitudinem. Cuius Sacramento, *maior* populus, qui *oblitus eſt Domini creatoris ſui*, *ſeruit minori*; qui *in miſericordia vberi*, fœcundatus eſt per mundi latitudinem. Hoc *in Marath*, in *dulcedinem* ſpiritualem, verſa legis *amaritudine*; Hoc in Raphidim, per *extenſionē manuum legiſlatoris Moyſi contra Amalech*; Hoc in torrente botri, præſignatum eſt *per vectem*, *quo duo viri* duorum populorum typi, *vnam detulerunt cum palmite* in typum diuinitatis & humanitatis Dominicæ. Hoc in Salmona, manſione filiorum Iſrael. XXXI. quæ [F] interpretatur imaguncula, prærogatum eſt per lignum, in quo dux populi Dei, in mortis Dominicæ myſterium *exaltauit ſerpentem æneum*, & abſorpti, ac ſanati ſunt læthales morſus *ignitorum ſerpentium*.

Margin notes: *Gen. 6.15* (beside "typico clyſmate"); *Iterum Figurarum congeries.* E. (right margin); *Gen. 48 14.* (beside "tum eſt in cancellatis"); *Deut. 32 18.*; *Gen. 25. 23.*; *Pſ. 91. 11.*; *Exod. 15. 25.*; *Exod. 17 11.*; *Num. 13. 24.*; F. (right margin, beside "nicæ. Hoc in Salmona"); *Num. 33. 41.* (beside "Iſrael. XXXI."); *Num. 21. 9.* (beside "tauit ſerpentem").

Hoc item in *duobus lignis Sareptanæ viduæ*, figurę matris Eccleſiæ: hoc præmonſtratum eſt per lignum, quo *ferrum*, quod elapſum de manubrio, *cecidit filio prophetæ*; Propheta Heliſeus, duplicis hæres Spiritus Heliæ, eleuauit de gurgite. In tam ſalutaris ligni, & paſtoralis officij, & condeſcenſionis typum, idem vates *os ori, manus impoſuit manibus examinati filij Sunamitis viduæ*; ac eum reſtituit vitæ & ſanitati priſtinæ. In tam ſalutaris ligni præconium, Spiritus ſanctus per Ezechielem, qui interpretatur fortitudo Dei, longè ante incarnationis myſterium, tale contexuit vaticinium: *Tranſi per mediam ciuitatem in medio Ieruſalem, & ſigna thau ſuper frontes virorum gementium & dolentium ſuper cunctis abominationibus quæ fiunt in medio eius.* Et ô quam beatus eſt, qui bonæ operationis, & latiſſimæ caritatis perfectionem, in ſaluificæ crucis latitudine; perſeuerantiam vſque in finem in longitudine; ſupernũ finem, quo cuncta opera benè ac perſeueranter peracta referuntur, in altitudine; bona omnia de profundo diuinæ gratiæ, quæ comprehendi ac diiudicari non poteſt, procedentia, penſat, & imitatur in profunditatis margine! Sed vt de ipſa viuificâ taceam cruce, quæ [G] in corpore Chriſti dedicata, & ex membris eius tamquam margaritis eſt ornata; quæ [H] ſecundum Auguſtinum fuit tribunal, in quo, conſtituto Iudice, in medio in ſimilitudinẽ venturi Iudicii alter latro, qui credidit liberatus; alter qui inſultauit, eſt

3. Reg. 17. 12.
4. Reg. 6. 6.
4. Reg. 4. 34.
Ezech. 9. 4.

G.
H.

damnatus:

damnatus: & qui iudicabatur, iam Iudicium minabatur. Vt de ipſo, inquam, vitali taceam ligno, in cuius præconium, [I] Sibyllæ, non Therophilæ Troianæ Marmenſi, ſed Erythriæ Symmachinæ Hippotenſis filiæ, quæ interpretatur quaſi Syosbulæ, id eſt Conſilium Dei; vel Dei ſententia, veridicum promulgatum eſt vaticiniũ. [K] *O ter beatum lignum, in quo Deus extenſus eſt*; ad figuram eius vel in qualibet materia depictam, ſculptam, infuſam, incuſam, vel in fronte & pectore digitis expreſſam; omnes poteſtates aeriæ, & in cæleſtibus ſpiritualia nequitiæ extabeſcunt, & inſtar fumi euaneſcunt. In aëre cõtra ſe duobus digitulis ingeſtum, aërii principes magis perhorreſcunt crucis ſignaculum, quàm inextinguibile ex flammiuomâ inferni fornace ebulliens incendium. Et licet hoc noctu & interdiu ipſa ſit experientia notiſſimum, ad honorificentius tamen glorificandum mirificæ crucis labarum, ſingulare, ex ſupplicio translatum humanæ ſalutis pretium & remedium, & tutiſſimum contra ſæua inimicorum iacula obſtaculum: collectis quaſi odoriferis floribus, de paradiſo ſacræ Scripturæ teſtimoniis, faſtidientis lectoris recreemus animum. Ac primum exordiamur facili compendio, quantâ virtutum efficaciâ, tanti ſigni in qualibet materia prædita ſit figuratio. Cum Conſtantinus Monarchus, poſt Philippum primum omnium Romanorum Imperatorum, ad hoc tantum diuina prędeſtinatio-

I.

K. Mira, per Crucis Figuram patrata, & oſtenſa

ne, ſacri Baptiſmatis vndâ regeneratum, vt ſub
L. Chriſtiano Imperatore, mundus [L] milleſimum à conditione, appellatione, & rerum gloriâ, & dignitate, excelſæ & admirabilis Romæ, quaſi natalem celebraret annum. Conſtantinus, inquam, in Chriſtiana religione ſecundus, in Catalogo Auguſtorum, ab Auguſto XXXIV.
M. [M] primo ducentiſſimæ primæ Olympiadis, ſecundum tripartitam hiſtoriam, anno, ordinatus Imperator, bellum pararet aduerſus Maxentium Herculii Maximiani filium; & intumeſcens, & inundans curarum pelagus in diuerſa fluctuantem eius raptaret animum; vt *Cornelius Centurio* ante Baptiſma, vas electionis eminentiſſimum, *hora nona manifeſta viſione* lucis *Angelum:* ſic necdum diuinis initiatus myſteriis, circa meridiem, declinato iam Sole, ex lumine factum in cælo victorioſiſſimę crucis vidit ſignaculum. Dumque tantæ viſionis attonitus prodigio, quid eſſet, quid portenderet, per noctem reuolueret in animo; Chriſtus Dominus, vt eum faceret Chriſtum ſuum, reſoluto in ſomnum apparuit, cum eodem ſigno cælitus in die oſtenſo, iuſſitq; vt ſummæ deuotionis ſtudio, eius procuderetur figuratio, quę in omni congreſſione prę- liorum, inuicta exercitus Dei foret liberatio, & inexpugnabilis hoſtium expugnatio. Nec mora, Diuæ memoriæ Auguſtus, exorto Solis iubare, conuocatos ad ſe viros virtutum, egregios ſtemmate, & pontificatus functos ordine, conſuluit

Act. 10. 3.

Conſtantino Auguſto.

de

de Chriſtianæ religionis dogmate: edoctusque ab eis, demonſtratum diuinitus ſignum, trophęũ eſſe totius ſalutaris victoriæ; [N] ſignũ bellicum, vocabulo *Labarum*, quod inter alia pretioſius, & excellentius ante Imperatorem geſtari & adorari moris erat Romanæ militiæ: per eruditiſſimos aurifices, ex auro puriſſimo, & pretioſiſſimis gẽmis, procudi & transformari iuſſit in vexillum crucis viuificæ. Deputatis dein id officii indixit vexillariis, vt ante vniuerſos ordines hoc viciſſim veherent in humeris, & adeſſent phalangib. maximè laborantibus in prælijs. Cumq; id quidã non miles dicendus, vtpote ſine pectore corpus ferens, hoſtium impetu exterritus alteri vehendum tradidiſſet, ac quaſi vitæ ſuæ conſultum ratus, pugnæ ſe ſubtraxiſſet, ac iacula declinare voluiſſet; dum vitæ trophęum à ſe in alterum tranſpoſuit, [O] illum in vitam, ſe in mortẽ depoſuit. Nam è veſtigio dum fugiens mortem, fugit in mortem, transfoſſus oppetiit; viuifici verò vexilli baiulus, innumeris in ſe iaculis contortis, ſed diuina virtute retortis, illæſus, & victor cũ ſigno victoriæ domum rediit. Neque vnquam poſtea vllus in bello aut vulnere interiit, aut captiuitatis calamitatem pertulit, qui eiuſdem ſaluificæ crucis labarum geſtare meruit. In palatio eiuſdẽ diuæ memoriæ Auguſti Conſtãntini [P] Primas quidam Probianus nomine, vir ſummę probitatis & induſtrię, inſanabili podagrę elanguit vulnere, ac nullo humanę artis potuit curari

N.

Vexillifero,

O.

P.

medicamine: quia ex pagano factus Chriſtianus, primariam totius ſalutis cauſam, ſalutiferæ crucis virtutem, noluit agnoſcere; & ei, per quã *in nomine Ieſu omne genu flectitur*, reſpuit duram ceruicem ac genua flectere. Cumque diutius diuino attritus verbere, quaſi iam imminentis ſibi mortis neceſſitatem diffideret ſe poſſe euadere: effecit ſe deferri ſuper Gargani montis ſupercilium, in venerandum Angelis & hominibus oratorium, quod à creberrima viſitatione ac præſentiſſima ope Michaëlis Archangeli, nuncupatur Michaëlium. Ibi, poſt effuſum largiſſimum lacrymarum imbrem, poſt longa ſuſpiria, ægro in ſoporem reſoluto, diuina virtus apparuit, & ſoſpitatem reddidit, ac incredulitatem & duritiam cordis eius increpans, ſignum viuificæ crucis, in altari eiuſdem mirificæ Eccleſiæ poſitum, ante mentis eius oculos poſuit, & apertiſsima veritatis aſſertione expoſuit, quod ex quo ſalus mundi Chriſtus [Q.] in arâ ſtayros, ſe Deo Patri hoſtiam viuam, hoſtiam ſanctam & immaculatã pro totius mundi peccatis obtulit; quidquid ad vtilitatem, & ſalutem humani generis, quolibet modo, vel ab Angelis lucis, vel hominibus ſanctitatis excellentia eximijs factum ſit, præter virtutem thronis & Dominationibus adorandæ crucis fieri nullo modo potuerit. Et vtinam diuinæ virtutis aſpiratio, [R.] Berengarianę hæreſeos complices nõ morbo exulceret podagrico, ſed interni conſilij ſui antidoto, à ſimili blaſphe-

Philip. 2. 10.

Probiſſno Primati.

Q.

(audiant, & erubeſcant Berengariani hæretici.)

R.

Rom. 12. 3. Iob. 24. 19. miæ liberet peſte ac periculo; qui dum *pluſquam oportet ſapere, ſapiunt, ad nimium calorem tranſeunt ab aquis niuium*; & ſicut [s] panem & calicẽ in altari, humanæ reconciliationis, & fidei myſterium non credunt, verum eſſe corpus & ſanguinem Dominicum; ſic tam inconſulta, quam prophana temeritate, omni ſophiſtica argutia, ſyllogiſmorum, ac enthymematum, perſuadere conantur mentibus dogmata ſua admirantium, [T] ne in flexione genuum, & effuſione fletuum, cuilibet ſaluificæ cruci, formatæ ad illius ſimilitudinem, in qua pependit ſalus Angelorum & hominum, reuerentiam & honorem impẽdant debitum. Nimirum Rom. 1. 22. *dicentes ſe eſſe Sapientes, ſtulti facti ſunt*, quia [V] qui nocturnis tenebris, & inſomnijs & phantaſijs perterriti, ſe crucis charactere digitis in fronte vel in aëre edito, contra pericula muniunt, inuictæ virtuti eius in qualibet materia, 1. Cor. 2. 4. *perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis* derogare non metuunt. Victoriæ ſigno defenſantur, & ſalutis ſuæ trophæum dehoneſtare conantur: & in hoc Zabuli Archiſterium Iulianum Apoſtatam imitantur. Is enim infeſtiſsimus crucis Chriſti aduerſarius, cum imperij ambitione accenſus à quodam magicæ artis peritiſſimo [X] in fatidicum intromiſſus eſſet adytum, vt conſuleret oraculum; ſeductoribus ſibi apparentibus Spiritibus, iuxta morem ſolitum, terroris magnitudine ac neceſsitudine compulſus in fronte ſua inuiſum, & illis & ſibi victorioſiſsimũ

S. T. V. X.

Iuliano Apoſtata.

ſtay ros expreſſit ſignaculum. Dominici verò tropbæi figuram inimica phalanx reſpiciens, ſuę memor deuictionis, euanuit: & fulminandus Apoſtata tantæ viſionis horrore obſtupefactus expalluit, & inconſultus & confuſus exijt, & in omnes *thau* caractere in *fronte ſignatos*, ſingulare exitialis odij vexillum extulit; nec eos impugnare ante deſtitit, donec in Perſarum regno, *ſingularis ferus*, dominicæ vineæ deuaſtator, diutinæ vaſtationis ſuæ pœnas exſoluens, [Y] iniecto diuinitus vulnere, æternæ morti ſuccubuit. Et ne meum in viuificæ crucis præconia propenſius ſtudium generet faſtidium, prætereo, quod Laurentius nominis ſui laurea laureatus, per inſigne crucis ſignum, cæcis reddidit viſum. Non annoto, quod moderatiſſimus Monachicæ conuerſationis diſpoſitor Benedictus, eodem vitali ſigno digitis in aëre edito, læthalis veneni confregit & excuſſit poculum, taceo quod quidam Symmyſta Sancti Spiritus [z] nomine Martyrius, cum manu ſignaret panem ſubcinerium, prunis & cineribus ſuppoſitum, panis idem, immenſum inſtar crepitantis in ignibus ollæ, dedit crepitum, & excoctus, eius Characteris in ſe oſtendit titulum, quem non tactus, ſed fidei inſcripſit meritum. Tanta enim, & tot ſunt mirificæ crucis laudum inſignia, vt humano corde non concipi, non comprehendi, lingua nullo modo poſſint exprimi: & ideò pro ſummæ deuotionis meę in eam affectu, ſum-

Ezech 9. 4.

Pſ. 79. 14.

Y. Alia Crucis virtute exhibita, à

Laurentio,

Benedicto,

Z Martyrio,

mæ temeritatis denotari elogio, & non iniuria, vereor vehementiſſimè redargui, quod tanta reparatricis & ſalutis & vitæ omnium reparatorũ præconia, detero culpa inſulſi & ſterilis ingenij. Nam quid tanti ſignaculi prærogatiua euidentius? quid potentia præſtantius? Eſt crux Dominica, *vitta coccinea* cui in [A a] Siraſirim *ſponſæ* aſſimilantur *labia*; quia omnis doctrina Euangelica & authentica Dominicæ paſſionis auctoritate, quaſi cruore profluo, eſt illita & prædita: & dum noxij cogitatus ex immiſſione aduerſaria voluuntur mente tacita, ſi diuinæ miſerationis reſpectu fluctuanti pectori [B b] medicinalis per digitos imprimitur faſcia, quidquid illicitũ & nefarium tractatur, vt Læthale virus extrahitur, & abijcitur vitalis ſigni victoria, & [Cc] compreſſa fluxa & inordinata cogitationum, quaſi crinium, exuberantia, menti animę, capiti naturalis, & diuinitus inſiti decoris, reparatur cõpoſitio decens & congrua. Omni creaturæ dominatur, omnis rerum natura iure ei famulatur. In quatuor elementis & omnibus quæ conſtant ex eis virtutis ſuæ magnificentiam exerit, dum digitis in aëre expreſſum, ventorum colliſiones & fulgurum corruſcationes deficit & adimit; igni ingeſtum, ſanctificatum, & [D d] paſchalibus gaudijs dignum efficit; incendium aut extinguit, aut abigit; in aquam editum, regenerationis gratiam & [E e] naturæ tranſmutationem perficit, & [F f] inundantiam

Cant. 4. 3.

A a.

Bb.

Cc.

Dd. alijs Sanctis.

Ee.

Ff.

fluminum, & eleuationes & montes fluctuum compeſcit, ac in alueos deiicit, ac quaſi inſolubili obiecto obice, intra ripas & littora concludit & imminuit: terræ inæqualitati oppoſitum, ſterilitatem agrorum fœcundat, & vberi copia reficit. poſtremò omnem intemperiem ad temperiem redigit, & [Gg] arboream vel ſaxeam molem ruituram, aut immobiliter in ipſo caſu ſuſpendit, ligat & comprimit; aut ſine omni periculo ſumma cum admiratione ſpectantium deiicit. Et quid amplius mihi immorandum, quid profuſius eloquendum? Omnia cœleſtium, terreſtrium & infernorum regna, crucis viuificæ ſubiecta ſunt Dominio, per eum, cuius carnali reparata ſunt commercio: qui mortuos præuaricationis ligno, viuificauit, & reſuſcitauit redemptionis ligno; qui mortem exortam & ingreſſam per inobedientiæ arborem, per veræ obedientiæ extinxit & excluſit arborem; qui momentaneum carnis aſſumptæ ſupplicium, æternorum ſuppliciorum ſingularem dedit eſſe medicinam, refrigerium ac exterminium.

Gg

Gen. 2. 17

* * *

NOTÆ.

SANCTIFICATVS PONDERE SVO TER- A.
MES) Crux *eſt ille* Termes. *Cuius* Pondus,
quod aliud eſt, niſi, quo Crux *onuſta fuit? Ne-
mo Chriſtianus ignorat, eum eſſe* Chriſtum. *Nobilis
Eccleſiæ hymnus:* Dulce PONDVS ſuſtinet. B.

QVID enim ſine eius myſterio Baptiſmatis
myſtica ablutio?) *de* Cruce *loquitur, de quâ, eadẽ
mente illuſtriſſimus Martyr Cypri.* (li. de Baptiſmo
Chriſti) Crucis virtus omnia peragit ſacramen-
ta, ſine quo ſigno nihil eſt ſanctum, neque aliqua
Conſecratio meretur effectum.

IN TYMPANIS CORPORVM) *Origeni* C.
(hom. *6.* ſuper Exod.) Tympanum *ex pelle mor-
tuorum animalium*, carnis mortificationem *ſi-
gnificat. Et Catholicis notum eſt, inter alia* Crucis,
ſiue Mortificationis genera (hâc mente hoc loco
THIOFRIDVS Crucem *nominat) illud quoque
eſſe, quo* flagellis *corpus atteritur, ac* Tympani *in-
ſtar, pulſatur. Talis* Tympaniſta *S. Paulus, qui* Ca-
ſtigat, *ſiue* ὑπωπιάζει, liuidum reddit corpus ſuum
*(1.Cor.9.27.) Hoc vult: Niſi Mortificemur cum Chri-
ſto, fore, vt non viuamus cum illo, neque eius dulce-
dine fruamur. Maximè cum ex ipſo Chriſto, (quem
cum Apoſtolo*, ſpiritualem Petram *vocat) aqua
æternæ refectionis profluere non potuerit, niſi Crucis*

Myſterium accederet. Catholica omnino doctrina eſt, etſi cuipiam mira videri queat. Poterat vtique DEVS, *etiam ſine Filij ſui Paſſione, nos reficere. Sed ſic decreuerat, vt, non niſi per Paſſionem ficret. Itaq́; ex Diuino Decreto, aliter fieri non poterat. Vt totam hanc elegantiſſimam Allegoriam intelligas, omnino non pigeat, attentè legere Exodi loca, quæ margo exhibet.*

D. IBI, LICET ABSCONDITA ſit fortitudo eius) *Nam in Cruce,* infirmitas Carnis *potius apparuit, quam* fortitudo Diuinitatis.

E. SIGNATVR THAV CHARACTERE) *De hoc eodem Charactere, & Myſtico numero ſupra egit, vbi de* Militibus Gedeonicis. *Vide lib. 2. cap. 7. litt. T.*

F. INTERPRETATVR IMAGVNCVLA) *Ita S. Hieronimus,* Epiſt. ad Fabiolam, de quadraginta duabus Manſionibus. *Reddit quoque eius ſignificationis rationem illis verbis :* Vnde & Imaguncula, veræ, expreſſæque imaginis filij DEI paſſionem eius intuens, conſeruatur. *Et clarè ipſe Chriſtus per* ſerpentem *deſignatus, id de ſerpente docet Ioan. 3. 14. Sed quod* Salmonam, *Manſionem* XXXI. THIOFRIDVS *dicit, niſi error eſt exſcriptoris in numero, lapſus memoriæ eſt ipſius Authoris. Eſt enim manſio* XXXV. *quod ſi Hieronymus non ſcripſiſſet, nobis promtum fuit numerare.*

G. IN CORPORE CHRISTI DEDICATA)

Verba

Verba S. Andreæ Apoſtoli, ad Crucem anhelantis, vt ſcripſerunt Presbyteri, & Diaconi Achaiæ.

SECVNDVM AVGVSTINVM fuit tribunal) *ſcripſit hoc Auguſtinus Tract. 31. in Io.* Ipſa Crux, *inquit*, ſi attendas, Tribunal fuit. H.

SIBYLLÆ) *De Sibyllis multi Authores multa, & varij varia. Ex Antiquis, Varro, ex quo plures alij hauſere. Vide Clementem Alexan. libr. 1. ſtrom. Lactantium, lib. 1. Diuin. Inſt. cap. 6. & de ira* DEI, *cap. 22. Sanct. Auguſtin. libr. 18. Ciuit. cap. 23. Suidam, in Lexico, & alios. E Recentiorib. verò diligentius hoc argumentum tractaſſe videntur Onuphrius proprio libello, & Ludouic. Viues in locum Auguſtini citatum. Omitto multa, quæ nihil ad rem De* numero, *plurium opinio eſt,* decem *fuiſſe.* THIOFRIDVS *ſuo loquendi modo ſatis apertè inſinuat, ſe* Martianum Capellam *ſequi authorem, qui* duas *tantum ponit, atque eas, quas noſter hic nominat; niſi quod Librarii errore factum videtur, vt* Therophilæ *ſcriptum ſit pro* Erophilæ, *vel* Herophilæ, *&* Marmenſi, *pro* Marmeſi. I.

O TER BEATVM LIGNVM) *Alij verſum Græcum, hoc Latino Verſiculo exprimunt:* K.

O Lignum felix, in quo DEVS ipſe pependit.

MILLESIMVM ROMÆ ANNVM) *Quod hunc annum ait celebratum ſub* Chriſtiano L.

Imperatore, de Philippo *intelligi, non de Conſtantino. Nam ille Chriſtianus factus anno Chriſti 249. Adde his ab V. C. vſque ad Chriſtum 751. exurgere videbis rotundum Millenarium. Sed illud mirum videtur, quod ait,* Philippum ideo TANTVM Chriſtianum factum, vt Mundus milleſimum Conditæ Vrbis, ſub Chriſtiano Imperatore celebraret natalem. *Arbitror ideo hoc aſſerere, quod Philippus, quadriennio, quo Chriſtianus imperauit, nihil quicquam contra Gentiles, eorumq́; ſuperſtitionem mouerit. Adeo vt ab ipſis Gentilibus, teſte Eutropio, vna cum filio, in Diuos ſit relatus.*

M. PRIMO DVCENTESIMÆ primæ Olympiadis anno) *Immanis parachroniſmus, id eſt, error in tempore, quem malim tribuere Scriptori, quam Authori. Deſunt enim totæ ſeptuaginta Olympiades, id eſt, anni ducenti octoginta. Vide Baronium anno Chriſti 306. & ex illo, eiuſq́; Authorib. hîc reſcribe,* Olympiadis ducenteſimę, ſeptuageſimę primę.

N. SIGNVM BELLICVM VOCABVLO LABARVM) *De* Labaro, *eiuſq́; effigie, res ſt omnibus fere Scriptoribus tractata, eoq́; notiſſima. Vide eumdem Baronium, Anno 312.*

O. ILLVM IN VITAM, ſe in mortem depoſuit) *Id contigit anno Chriſti 317. Idem Baron.*

P. PRIMAS QVIDAM, PROBIANVS nomine) *Anno Chriſti 330.*

Q. IN ARA STAYROS) *Crux Græcis* σταυρὸς *dicitur. Quam vocem hic noſter aliquoties vſurpat in ſecundo caſu.*

BERENGARIANÆ hæreſeos complices) *Vixit* THIOFRIDVS *cum illo toties relapſo hæreſiarcha, Caluiniſtarum prototypo.* R.

PANEM ET CALICEM IN ALTARI non credunt, verum eſſe corpus, & ſanguinem Dominicum) *Non cenſet manere* Panem, *vt Lutherani hæretici: ſed* Panem *vocat, qui* panis *fuerat. Item,* Panis *eſt, ſed* ſpiritalis, *&* qui de cęlo deſcendit. S.

NE FLEXIONE GENVVM, & effuſione fletuum) *Hanc Berengarii hæreſin ex* THIOFRIDO *diſcamus, quam apud alium non memini me legere. In ea iterum Spiritum Caluiniſticum, iam tum ſpirantem, & inſpirantem agnoſcimus.* T.

QVI NOCTVRNIS TENEBRIS) *Credendum eſt, aſſerente noſtro Authore, Berengarianos, vel conſuetudine ſuadente, vel cogente neceſſitate, ſalutifero illo ſigno quandoque vſos, cui aliàs honoris nihil habendum, nequiter docerent.* V.

IN FATIDICVM ADYTVM) *Memorabile hoc euentum operæpretium eſt legere apud Theodoret. in Hiſtor. lib. & cap. 3. & apud Nazian. Orat. in hunc Apoſtatam.* X.

INIECTO DIVINITVS VVLNERE) *Variantibus de miſerabili Iuliani morte, ſententiis, illa maximè placet, à* Mercurio *Martyre,* DEI *iuſſu interemptum. Narrat Damaſcen. Orat. 1. de Imag. Et, vt maior ſit geminata authoritas, narrat, non ex ſe, ſed ex Helladio. Videat, qui plura deſiderat, apud Baronium, anno Chriſti 363.* Y.

Z. NOMINE MARTYRIVS) *Lege elegantem hanc narratiunculam, aliquanto fuſius, & clarius expreſſam apud D.Gregor.Magnum, lib.1. Dialog. cap. 11: vbi ait, reliquos panes, pro more,* cruce ſignatos *fuiſſe: hunc ſolum neglectum: quem vir ſanctus, eo ſigno in aere dumtaxat edito, ſub cineribus latentem, Cruce inſignem fecit.*

Aa. SIRASIRIM) *Canticum Canticorum Hebræi dicunt* Sir haſirim. *Vnam vocem noſter, aut eius amanuenſis, fecit.*

Bb. MEDICINALIS per digitos, imprimitur faſcia) *Crucem pectori impreſſam,* Faſciam *vocat, quâ eius fluctuatio ſiſtatur.*

Cc. COMPRESSA fluxa, & inordinata, cogitationum quaſi crinium, exuberantia) *Reſpicit, quod paulo antè dixit, Crucem Dominicam eſſe* Vittam coccineam. *Nam capilli* vitta *coërcentur.*

Dd. PASCHALIBVS GAVDIIS dignum efficit) *Manifeſtè ſpectat Eccleſiæ antiquum ritum, quo, Sabbato ſancto, recens excuſſus è ſilice ignis, benedicitur, eoq;* Paſchalis cereus *accenditur. Erubeſcant hæretici vix nudiuſtertius nati.*

Ee. NATVRÆ TRANSMVTATIONEM perficit) *Cum hic de* Baptiſmo *loquatur, non alia* tranſmutatio *intelligi poteſt, quam ſpiritualis. Cum enim* eſſemus Natura filii iræ *(Epheſ.2.3.) per* Baptiſmum *facti ſumus filii Dei.*

Ff. INVNDANTIAM FLVMINVM.) *Illuſtriſſimum huius Miraculi exemplum eſt in vita S.Gregorij, cognomento Thaumaturgi cuius baculus ad Lyci*

ſluuij ripam defixus, & eius rabiem compeſcuit, & momento in virentem arborem excreuit.

ARBOREAM MOLEM RVITVRAM) *vide Seuerum Sulpicium in vita S. Martini: qui id cum multorum ſtupore primum; tum etiam ſalute, exanimatis metu ſuis, intrepidus ipſe exhibuit, cui ſoli extremum diſcrimen imminere videbatur. De Saxeâ mole, Crucis virtute ſuſpenſa, D. Gregor. Magnus, lib.1. Dialog. cap.1.*

Gg

CAPITVLVM III.

DE CLAVIS DOMINICIS, & lanceâ militis.

SED quid cenſendum eſt de pretioſiſſimis clauis, per manus & pedes Dominicos, in crucem ſanctam transfixis? quid de ſaluifica militis lancea? quæ Dominici ſanguinis, & ſacri Baptiſmatis, de latere Crucifixi Domini elicuit & produxit myſteria? O quàm præclara Dominicorum clauorum, & ſalutaris lanceæ ſpecialis materies, quæ auri & argenti ac omnium metallorum longè excellit ſpecies, qua nō per diſcordiam in pernitiem mutuam armati, ſed interna concordia, per pacem bonæ voluntatis Angelis confœderati ſunt homines. O quam ſancta, quā pretioſa, quā dulcis, quā amabilis & delectabilis

Clauorum, & Lanceæ miniſterio, Myſteria Sacramentorū producta.

Superati inimici.

ferri materia, vnde claui in carne confixi Dominica, vnde ſalutaris procuſa eſt lancea, per quam flammea paradiſi remota eſt romphea, & *inimici defecerunt frameæ in finem,* diuerſorum profectò errorum & opinionum ſpicula, quibus tanquam hoſtilibus gladiis infœlix perimitur anima; ad quæ conuincenda, & ad finem defectus perducenda, & ad *ciuitates* principatuum aëris huius *deſtruenda*, bis acuta, primo aduẽnru in vagina humilitatis abſcondita, in ſecundo adueniens, in manifeſto claritatis ſuæ ſplendore ac terroris coruſcatione, vibrabitur framea, in ſecundo, inquam, aduentu, cum ſecundum veridica egregiorum vatum Amos & Sophoniæ vaticinia, *in gladio morientur omnes peccatores* terræ, & tetri coloris *AEthiopes* interficientur diſtricta & amariſſimâ & irreuocabili vltimæ diſcuſſionis ac examinis ſententia. In tam ſalutarium clauorum, & Dominicæ Lanceæ præconium, longè ante vaticinatus eſt Spiritus Sanctus per Zachariam Prophetam, Organum ſuum, *Aſpicient ad me quem confixerunt*; & paulò inferius: *Framea ſuſcitare ſuper paſtorem meum.* Et quæ pretioſior omnium metallorum materia, quam illa, cui pater per Spiritum Sanctum imperauit ſuſcitari ſuper paſtorem ſuum, & *percutere paſtorem* omnium principem vnigenitum ſuum? Hæc tanti pretii framea, anno progeniti verbi [A] milleſimo, nonageſimo octauo, diuina reuelatione Antiochiæ reperta in arcâ marmoreâ, & vexillo

Gen. 3. 24. Pſ. 9. 7. Amos 9. 10. Sophon. 2. 12. Zachar. 12. 10. Io 19. 37. Zachar. 13. 7. Ibid.

A. Lanceę inuentio,

præfixa, innumera ethnicorum ad internecionem proſtrauit millia, & Chriſtianorum phalangas, ante omni obſidionis & famis aduerſitate afflictas, læta & incruenta glorificauit victoria. Et quid Crucifixi Domini clauis ſanctius, quid eminentius? Nimirum ſicut plaſmator rerum omnium [B] de protoplaſti dolens ruina, quando pomi noxialis morſu in mortis corruit officinam, redemptionis lignum, quo damna ligni preuaricationis ſolueret, prænotauit; ſic materiem clauorum, quibus manus redemptoris hominis, pro manibus præuaricatoris hominis, incontinenter extenſis, quibus pedes pro pedibus, ad vetitos concupiſcentiæ ramos, callidi ſerpentis aſtutiſſima perſuaſione, [C] inreuocabiliter progreſſis, in arbore ſtayros configerentur, ordinatiſſima prouidentiæ ſuæ diſpoſitione, inter ipſa mundi exordia præordinauit. & vis prodigioſa. B. C.

NOTÆ.

MILLESIMO NONAGESIMO Octauo) *Baronius Encyclicam de hac inuentione, Epiſtolam ponit anno milleſimo centeſimo. Sed par eſt credere, ſcriptam biennio poſt inuentionem. Nam* THIOFRIDO *ſua fides hac in re, conſtare debet, qui eo tempore florebat.* A.

DE PROTOPLASTI dolens ruina) *Hunc lo-* B.

cum deſcripſit ex nobili Eccleſiæ hymno, cuius initium:

Pange,lingua,glorioſi Prælium certaminis:
cuius author Venantius Fortunatus, qui in humanis agebat anno Chriſti 570.

C. IRREVOCABILITER) *Nam reuocare gradum homo lapſus non poterat: niſi eum Chriſti Crux, & Paſſio erigeret.*

CAPITVLVM IV.

QVOD EX SALVTARI CRVCIS PAtibulo, in omne Sanctorum ſupplicium tranſfuſa ſit ſanctificatio.

SED vt de altiſſima ſalutaris ligni altitudine, in cuius myſterium ſponſus canit myſticè in amoris carmine: *Dixi aſcendam in palmam, apprehendam fructus eius*; & item: *Sub arbore mali ſuſcitaui te*: vt, inquam, de tam pretioſi ligni altitudine pedetentim *deſcendam*, *in hortum nucum, vt videam* myſtica *poma conuallium*, in quorum per amicam amico decantatur typum, *dabo tibi poculum ex vino condito, & muſtum malorum punicorum*: proteſtari ſalua fide præſumo, fiduciâ acceptâ per ſpiritum Sanctum, quod ex viuifico & ſalutari crucis patibulo, quo primæ præuaricationis vindicatum & expiatum eſt peccatum

Cant 7.8 Cant. 8.5. Cant. 6. 10 Cant. 8.2.

Chriſti Crux Sanctorum ſupplicia, ſalutaria,

&

& mortis ſolutum chirographum, ſaluatio & ſanctificatio transfuſa eſt in omne ſupplicium, Galat. 5. 24. quo ſancti & electi Dei, *crucifigentes carnem ſuã cum vitiis & concupiſcentiis*, acceptabile & medullatum Ieſu Chriſto crucifixo meruerunt in odorem ſuauitatis eſſe ſacrificium. Vnigenitus enim Patris qui ſecundum vas electionis Coloſſ. 1. 18. 20. Paulum, eſt *caput corporis Eccleſiæ, ac principium, primogenitus ex mortuis, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cælis ſunt*; Coloſſ. 2. 14. vnigenitus, inquam, Patris, qui *donans nobis omnia delicta, & delens quod aduerſum nos erat Chirographum decreti, nobis omninò contrarij, ipſum tulit de medio, affigens illud cruci*, de *amaritudine* Iſa. 38. 17. ſua *amariſſima*, dulciſſimam dulcedinem transfudit in omnia acerbiſſima Sanctorum cuiuſcumque ſupplicii genera, & carnis per illuſtrationem ſpiritus ſanctificatæ, quantacumque ac qualiacumque ſupplicia, in corporum & animarum ſuauiſſima & ſaluberrima tranſtulit oblectamenta & remedia; vt quaſi immutato, & conuerſo naturæ ordine, omnes cruciatuum materiæ electorum corporibus adhibitæ, ardentius appetantur, quàm exquiſitiſſimæ epulæ, quàm opulentiſſimæ totius mundi delitiæ; & in earum acquiſitionem ac venerationem, [A] prodige diſpenſentur acquiſitæ ſummo cum labore ac periculo perituræ in momento diuitiæ.

& dulcia reddit.

A.

* * *

NOTÆ.

A. PRODIGE DISPENSANTVR) *Plenæ ſunt omnes hiſtoriæ hoc cultu, hoc SS. Reliquiarum ſtudio. Exemplum cape, & ex capite quinto, quod iam ſequitur.*

CAPITVLVM V.

QVOD NIHIL IN MVNDO PRETIOſum comparetur Crucibus Petri, & Andreæ, ac Pauli Catenæ.

QVIs enim theſaurus, quis lapis pretioſus, quæ operoſæ texturæ veſtis, comparetur ſanctæ cruci, & vinculis principis Apoſtolici ordinis Petri, inuerſis humilitate incomparabili pedibus crucifixi? quæ item mundi tranſeuntis diuitiæ conferantur patibulo crucis Germani eius nomine & gratia virilis Andreæ? quod eximii metalli genus æquiparetur Doctoris & Magiſtri gentium Pauli Catenæ, cuius præconium, Gregorius lucidiſſimus & vigilantiſſimus expoſitor, & contemplator

Nil nobilius Crucibus Petri, & Andreæ,

aut Pauli Catenis;

theoriæ, deſcripſit religioſæ, ac eiuſdem [A] ſpermologi amatrici ardentiſſimæ [B] Imperatrici Conſtantiæ: De catenis, inquit, quas ipſe Sanctus Paulus in collo & manibus geſtauit, ex quibus multa miracula in populo demonſtrantur, partem vobis aliquam tranſmittere feſtinabo, ſi tamen hanc tollere limando valuero, quia dum frequenter ex catenis eiuſdem multi benedictionem petunt; vt parum quid ex limatura percipiant, aſſiſtit ſacerdos cum lima, & aliquibus petentibus ita concite aliquid inde excutitur, vt mora nulla ſit; quibuſdam verò rogantibus, diu per catenas ipſas lima ducitur, & tamen vt aliquid inde exeat non obtinetur. O quam præclarum, quam excellens per egregium Apoſtolicum, ſpeciale paracleti organum, Apoſtolici ſupplicij præconium, quo excellentiſſimum & magnifici ſpiritus & corporis eius declaratur meritum! Eſt profecto ſumma veneratione & admiratione dignum, quod lima ferrum ad excutiendum & limandum ſubtili arte humana excogitatum & transformatum, aſtante ſumma cum ſupplicatione & digna climato ad vnguem & eminentiſſimo electionis vaſe reuerentia Dei ſacerdote cum Eccleſiaſtico ordine nihil poteſt excutere, niſi quando, & quantum, ac quibus conceſſerit indulgentia & proflua pietas dignationis Apoſtolicæ, O quam longe auro obrizo pretioſior eſt Catena Apoſtolica, per quam alligata, & ad Domini Dei Sabbaoth notitiam at-

A.
B.
de quibus mira narrat D. Gregor.

tracta, & in fide Catholica ſolidata eſt ferrea gentium duritia.

NOTÆ.

A. SPERMOLOGI) *S. Paulum Apoſtolum Athenis ſic vocabant Philoſophi: quod vetus Interpres vertit,* ſeminiuerbius, *Act. 17.18.*

B. IMPERATRICI CONSTANTINÆ) *Corrigendum,* Conſtantiæ, *ex ipſo loco D. Gregorij, lib. 2. Regiſtri, Epiſt. 30.*

CAPITVLVM VI.

DE LAPIDIBVS PROTOMARTYRIS Stephani, & craticulâ Laurentij.

AT quid conijciendum de torrentis lapidibus, quibus protomartyr Stephanus pro nominis ſui corona eſt obrutus? quid cenſendum de craticula ferrea, ſuper quam aduſtus eſt ex glorioſiſſima laurea ſortitus nomen Laurentius? Vtriuſque ſupplicium in totius mundi verſum eſt remedium & ſolatium, & de ſupplicio liberat corpora & animas, intimo corde & firma fide ſupplicantium. Par vtriuſq; meritum

Stephani lapides, & Craticula Laurentij, pari nobilitate fulgent.

pari diuinæ diſpenſationis gratia diſtributum eſt in diſpar vtriuſque ſupplicium & diſſimilis pænę inſtrumentum tactum eſt mundi ſimile ac par emolumentum, & ingens Angelis & hominibus tripudium. In vtroque ſummæ pulchritudinis & ſanctitatis membro ſuo, caput electorũ Chriſtus Dominus eſt paſſus; in altero, ſaxea mole proſtratus; in altero, prunis ſuperpoſitus, [A] piſcis paſchalis aſſatus; & ideò ſicut ſaluificę crucis ſuę patibulũ, ſic vtriuſque de ſacratiſſimo paſſionis ſuæ calice, *de vino condito & muſto malorum granatorum* inebriati ſupplicium, modo diſpẽſatorio prouidit, procurauit, & conſecrauit in ſalutẽ omnium promerentiũ. Et quis non longè excellentioris æſtimet pretij qualecunque fragmen ex rigidis lapidibus tactis, & infectis, imò conſecratis ſanguine Protomartyris Stephani; quam iuxta ſenſum hiſtoricum, *operimentum*, & ornamentum *principis Tyri*, duodenorum videlicet lapidum ſub lege per quatuor ordines, in rationali ſummi pontificis, myſtica ratione diſpoſitorum nitorem perſtringentem & excæcantem oculos concupeſcentis animi? Sunt profectò illi lapides pretioſi, inſtrumenta & incitamenta lætiferæ auaritiæ: Sunt iſti reuera de torrente accepti, munimenta & propugnacula contra ſpiritualia nequitiæ, & victricia iacula Dauidicæ victoriæ. Illorum fulgor mentis aciem obtenebrat, in mutuam cædem fraterna

Cant. 8. 2.

Ezech. 28. 13. 14. 16. Exod. 39. 8 ſeqq.

1 Reg. 17. 40.

A.

Lapides Stephani pretioſis anteſtãt, variis de cauſſis.

& amiciſſima corda concitat; Iſtorum rigor vno ictu myſtico Goliam hoſtem immanem, robuſtum, armis terribilibus munitum exuperat, totaque Allophylorum contrariæ videlicet fortitudinis caſtra conturbat, fugat, proculcat & exterminat: ac inimica corda omni propulſa diſcordia, artiſſimis amicitiæ ac Caritatis vinculis alligat, & danti pacem ſuper pacem Deo reconciliat. Per horum quaſi imbrem lapidum, colliſa durities, & compluta eſt arida terra cordium: & [B] Saulus lupina rabie manè inuolans, & comedens prædam; proſtratus mutauit nomen & meritum; & erectus Paulus vas electionis, veſpere diuidit ſpolia euangelicæ prædicationis in vniuerſitatem gentium: & *ter virgis cæſus, ſemel lapidatus*, ac omnibus humanæ afflictionis periculis terra marique periclitatus; & amariſſimè ſenex luens, quod adoleſcens temere obſeruauit ſarcinulas veſtium, & omnes exertos reddendo, [C] ſaxa iniecit per omnium manus lapidantiũ, innumeros *lapides viuos*, ſpirituales, pretioſos, in fundamento, quod eſt Chriſtus Ieſus, fundatos, in Vranicæ Curiæ comportat & tranſponit ædificium. Nimirum ſumma deuotione veneranda & appetenda eſt tantorum lapidum materia, quæ ipſum protomartyrem, *lapidi ſummo angulari* familiarius compaginatum Chriſto Ieſu, & per eius præclara exempla & merita, innumerabilia Martyrum millia, lapides dolatos in ſtructura muri cæleſtis *Ieruſalem, quæ ædificatur*

Margin notes: v. 49. (beside line 1); B. / Gen. 49. 27. (beside "[B] Saulus"); 2. Cor. 11. 25. (beside "ter virgis cæſus"); C. (beside "[C]"); 1. Pe. 2. 4. (beside "lapides viuos"); 1. Pe. 2. 6. (beside "lapidi ſummo"); Pſ. 121. 3. (beside "Ieruſalem").

vt

3. Reg. 6. 7. *vt ciuitas*, vbi *non auditur ſecuris & malleus*: aduerſitatibus & diſciplina veritatis exercitatos, & ad vnguem perfectionis expolitos, diſpoſitione ordinatiſſima tranſpoſuit per loca meritis ſingulorum congrua. Et quid *piſcis aſſi cum fauo mellis*, Luc. 24. 42. exquiſitiſſimi cibi Paſchalis Agni Chriſti, craticula Laurentij, quid, inquam, per meritum Martyris egregii, in ſe habet pretii? Quid, inquam, materiale quiſquam ei poteſt comparare? Nam ipſum, de quo magnificum illud prolatum eſt præconium, Quam abſcondi poteſt Roma, tam abſcondi poteſt Laurentij corona, ipſum inquã Similia de Laurentii Craticulâ, prædicanda. tanquam aurum igne excoctum, *probatum, purgatum ſeptuplum*, Pſ. 11. 7. & in numerum eius inæſtimabili exemplo prouocatum, & flammis ardentioris fidei & Caritatis accenſum vtriuſque ſexus populum, theſaurum incomparabilem ac pretioſiſſimum in Regis Regum omnium & Domini Dominantium tranſmiſit gazophylacium. Vnum profectò tantæ cratis ferreæ ſegma minutiſſimum, longè, imo incomparabiliter præcellit omne, quod in oblectatione rerum materialium eſt auidiſſimæ mentis humanæ præſtigium. Et vnde hæc largiflua ſuperabundat gratia, vnde tanta exuberat gloria; niſi de inexcogitabili & ineffabili conditoris [D] yles & Aplanes munificentia? D. ὕλης, ἀπλανής. Nam *qui operatur omnia in omnibus*, 1. Cor. 12. 6. qui ſtatum conditionis humanæ, per os dolentis, & ingemiſcentis Iob myſticè ac tropologicè, comparat *nauibus poma portantibus*, in Iob 9. 26

omnium electorum ſuorum, (qui, dum ad ingenita naturæ bona, per glorioſiſsimę crucis reſtringuntur myſterium, quaſi poma portant per lignum) in electorum, inquam, qualecumque materiale ſupplicium, vt paulò ſuperius prælibauimus, ex eiuſdem pretioſiſsimi ligni ſtayros radice, quaſi per fructiferum ſtipitem, in ramos ſuccum & fructum ſic transfudit ſalutis humanæ pretium; vt, ſicut tanto eius patibulo nihil æquiparari poteſt in natura rerum omnium; ſic nihil æquiparari poſſit ſuppliciis eorum, qui *ſtigmata* IESV *in corpore ſuo portantes*, in arâ paſſionis meruerunt eſſe Domino Deo acceptabile ſacrificium, & holocauſtum pingue ac ſuauiſſimum. Eſt ipſe illis factus via; *ambulauit ſuper mare*, vt oſtenderet eſſe *in mari viam*, ſed nulli peruiam, niſi qui vehitur naui, portatur ligno, cruce videlicet Dominica. Sicut per mortem vnigeniti filii Dei, *pretioſa* eſt *mors omnium electorum Dei*, ſic per eiuſdem ſalutare ſupplicium, ſalutifera & conſecrata ſunt omnia eorum ſupplicia pro honore ac gloria Dei.

aliiſque aliorum SS. ſuppliciis:

quorum omnium vis omnis ex Cruce Chriſti.

Galat. 6. 17.

Matt. 14. 25.

Sap. 14. 3.

Pſ. 115. 15.

Sicut per intinctionem ſacroſancti corporis eius in Iordane, in omnes aquas, vbicumque ad Baptiſmum prædeſtinatas, tranſmiſit ſanctificationem; ſic per eiuſdem ſomatis ſui in crucis patibulo affixionem, in omnia materialia Sanctorum ſupplicia, tranſpoſuit animarum & corporum ſaluationem, ac redemptionem. Atque hoc omni cunctatione longè remotâ certum tenet

Matt. 3. 16.

fides

1. Cor. 10. 4. ſides in *petra*, quæ *Chriſtus eſt*, fundata; quod hæc omnia quæ de paucorum cæli ac terræ excellentiſſimorum procerum ſuppliciis, ſtyli officio caraxauimus præconia, in cippos, in fuſtes, in ſcopas, in plumbatas, in cataſtas; poſtremò in omnia omnium electorum Dei diuerſa, iure ac digne depromi poſſunt tormentorum genera; quæ per illorum merita, quos hoſtias pacificas, & holocauſta medullata, & pinguia, tranſtulerunt in cæleſtis tabernaculi & templi Sanctuaria, meruerunt humanæ cuiuſcumque infirmitatis ſalutifera eſſe remedia.

NOTÆ.

Piscis Paschalis) *Allud t ad* Piſcem prunis ſuperpoſitum; *Ioan. 21.9. Per eum, vult* Thiofridus, *Chriſtum deſignatum, ſecutus plures antiquos Patres, vt Auguſtinum, Tract. 123. in Ioan. Greg. hom. 24. Item Hieron. Origen. Tertull.* A.

Savlvs Lvpina rabie manè inuolans) *Ex Auguſtino hæc ſumſit: apud quem elegantem hanc Allegoriam ne te pigeat legere, Serm. 14. de Sanctis.* B.

Saxa Iniecit per omnium manus) *Auguſtinus, ibid.* C.

Conditoris yles, & Aplanes) *Græcis* Hyle, ὕλη *eſt Materia:* Aplanes *verò* ἀπλανής. Cælum D.

ſtelliferum. *Macrob. libr. 1. de Somn. Scip. capit. 6. & 9.*

E CIPPOS, FVSTES) *De his cruciamentorum inſtrumentis, vide Anton. Gallonium proprio, & eleganti libello.*

CAPITVLVM VII.

QVA ILLECTVS CVPIDINE SCRIPTOR libelli huius, difficillimæ materiei præſumſerit ingenioli ſui manum inſerere.

SED quia pro colligendis odoriferis floribus quibus ſerta conſererem, & electorum Dei Epitaphia deflorarē, euagatus ſum diutius: Diſtichon Mantuani vatis:

Qui legitis flores, & humi naſcentia fraga,
Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba,

reuoluo mecum ſecretius; & ne nudis incedens pedibus, vt Orpheia Euridicæ, Phyſica ratio & deſignatio Muſicæ, anguinis pericliter morſibus, longo labori finem imponere mihi eſt animus. Ante tamen quam exſpectato potitus littore celeuma læto decantem pectore, & *tympanum* tenens *cum Maria*, Iſraëliticum populum præcedente, concinam canticum victoriæ; ante, Exod. 15. 20.

inquam,

inquam, mea intereſt, quam veriſſimè paucis abſoluere, quare ac vnde tanta ſim attractus & illectus cupidine, vt difficillimæ, ac longè eminentioribus ingenijs in id temporis intentatæ materiæ, tenuiſſimi ingenioli mei auſus ſim manũ inſerere; & confiſus in aſpirationem omnium Spirituum conditoris, & Domini Spiritus Sancti paracleti, præſumpſerim vela ſuſpendere, & eius benigna Caritate ac dignatione, clauum [A] regente, Maleq́ perſecutricib. vndis mentis meæ nauim credere. Igitur eiuſdem incircumſcripti ſpiritus Archyſterium, Sanctæ Efternacenſis Eccleſiæ [B] ygumenus, Regimbertus nomine, ſecundum Etymologiam nominis, ſui, excellentiſſimè in ſanctæ religionis propoſito & regimine gubernatus: cum alto admodum volatu contemplationis ſæpenumero ſuſpenderetur, ac præpeti mentis anniſu ad æthera libraretur more aquilæ; repentè conditionis humanæ aggrauatus compede, à ſublimibus deorſum euolans, eandem interni optutus aciem, quam ſolitus eſt radijs æterni ſolis infigere, inclinauit & defixit ad reſpectum carnis quidem mortuæ, ſed glorificatæ per merita viuificatricis animæ; & eſcam quæſiuit in ſanctificato cadauere. Quaſi poſt volatum, ſpiritualis aquila pro ſumendis carnibus terram petijt, dum quaſi de ſummis ad ima veniens, quam pretioſa ſit mors Sanctorum, qua ſe refici atque reformari ad vitam expetijt: Item quanta in exanimatis & in originem ſuam

Occaſio huius ſcriptionis.

A. à Regimberto Abbate.

B.

qui ſanctorũ Corpora intentius conſiderans.

Iob 39. 30.

Pſ 115. 15.

reſolutis artubus, & in omnibus eorum appendicijs, tam ſubſtantialibus quàm accidentalibus, diuinæ virtutis & operationis diuitiæ ac deliciæ ſuperabundent, ſummæ deuotionis auiditate & acutiſſimi ingenij ſui perſpicacitate penſare ac perſcrutari ſtuduit: neque eſum myſticarum victimarum verus Iſraëlita faſtidijt; ſed myſticè *ſubtracta pelle hoſtiæ, artus in fruſta concidens*, inter beatos beatior *labores manuum ſuarum manducauit*; ac intimæ refectionis affatim refectus dapibus, *verbum bonum* per incarnati verbi gratiam *eructauit*. Nam omnia, quæ in huius quaſi libelli paginulis ſunt inſerta, [c] per inſpirationem Spiritus paracliti excogitauit, & mihi ſuorum vltimo, ac pedum eius puluere indigniſſimo, quaſi quædam ſemina, in mentis area ventilanda, & poſt ſubtiliſſimæ diſcuſſionis ventilabrum, ſerenda commendauit. Per infuſam verò profuſius à Domino Deo animi eius ſanctuario Sapientiam, penſauit, perpendit, quod appropinquante mundi termino, & accreſcente peccato; Leuiathan, humanæ propaginis aduerſarius, qui *poſt ſe omnem hominem* carnaliter viuentem *trahet, & ante ſe*, ante ingreſſum ſuum in æternæ perditionis hominem: *innumerabiles*, non tamen omnes carnales, (alijs per breuis, quibuſdam per longæ pœnitentiæ labores, de *maxilla eius* diuinæ miſericordiæ *armilla perforata* euadentibus) trahit exitiali odio, penſauit, inquam, quod pernicies, & æterna

perdi-

[Left margin notes:] corumqne admirandam potentiam. — hoc totũ Argumentum, Spiritu S. ſuggerente, excogitauit, C. & THIOFRIDO ſcriptori ſuggeſſit.

[Right margin notes:] Leuit. 1. 6. — Pſ. 127. 2. — Pſ. 44. 2. — Iob. 21. 33. — Iob. 40. 11.

perditio tantò acriori inuidia noſtro immineat & incubet exitio; quantò celerius nouit appro-
Apoc. 20. 3. 7. pinquare tempus, quo eductus de abyſſi puteo, omne ſerpentinum virus euomet hiatu vaſtiſſimo, putido ac læthifero; vt in congerie
Ezech. 32. 22. mortuorum vigilans, & *in circuitu ſuo Sepulchra ſua* conſpiciens; de damnatorum, & per ſe ſecum perditorum, exultet ac triumphet innumerabili numero. Penſauit & attendit, quantis contra aërias poteſtates & phalangas, quæ inceſſabili & indeprecabili bello dimicant, aduerſus animam; opus ſit auxiliariorum armis & patrocinijs: reuoluit, quam iuſta & inexcuſabilis
Pſ. 93. 1. vltio à *Deo vltionum*, noſtris debeatur negligentiis, quod nulla ſpecialis gratiarum actio, nullus honor condignus & debitus, tantis eorum ſpecialiter rependatur beneficiis, quorum ſingulæ vniuerſalis Eccleſiæ filiæ, (de quibus [D] in D.
Pſ. 44. 15. cantico pro dilecto cantatur myſticè; *Adducentur Regi virgines poſt eam*) pro ſuis pignoribus in eis reconditis, licet nominibus incognitis, familiarius reguntur & ſuſtentantur meritis & ſuffragiis. Perpendens ergo, & penſando perhor- IdemRégimbertus,
reſcens diuinæ æquitatis Iudicium, ac vt penatũ,
Apoc. 4. 6. & *ante ac retro animal oculatum*, longè prouidere ac procurare cupiens, ſummè neceſſarium humanæ neceſſitati, inter tot intolerabiles ærumnas, electorum Dei ſuffragiũ; [E] Anno incarnati Verbi M. L. I X. Indictioni X I I. Anno verò regni Domini noſtri Henrici 4. Regis, E.

Tertii Imperatoris quarto, ſuæ autem ſanctæ ordinationis. IX. cum prioribus [F] conciolæ curæ ſuæ creditæ, viris ſummæ religionis & prudentiæ, *conſilij ſui habuit myſterium*; & communi eorum omniũ, & totius Sancti Conuentus læto cõſenſu & applauſu, poſuit & confirmauit S. Spiritus decretum, vt XIII. Kalend. Decemb. (qua nocte reuelatione Angelica [G] Papa inſignis meriti Sergius eſt ammonitus, vt egregiæ Sanctitatis viro WILLIBRORDO, quarto die Romam venturo, & ad ſummum Antiſticii honorem ſublimando, quidquid in ornamentis Eccleſiaſticis, & Sanctorum patrociniis complaceret, ſumma cum alacritate animi concederet) Sancti Spiritus, inquam, promulgauit decretum, vt eo die, per omne ſubſequens æuum, veſpertinum & matutinum ſacrificium, ritu ſolenni & magnifico, in omnium eorum celeberrimè offeratur commemorationem, ac familiarius obſequium; quorum tunc & poſtmodum, ſacratiſſimæ illi Eccleſiæ tantum cælitus prouiſum & tranſmiſſum eſt ſolatium, & inæſtimabile ac incomparabile incolumitatis pretium.

F. — Iudith. 2.2. — G. — Feſtum inſtituit Commemorationis Sanctorum, quorum Efternaci Reliquiæ.

Id factum, præuiâ diuinâ reuelatione,

Non verò aggreſſus eſt tantam rem, tantam ſalutem, ſuâpte quaſi prçſumptuoſa deuotione; ſed Paracliti Pneumatis, vt prælibauimus, illuſtratione, ac diuina reuelatione.

Nam dum tyrocinii ſui tempore credita ſibi, vtpote viro ſummæ caſtitatis ac munditiæ eſſet cuſtodia Eccleſiæ; poſt longas vigiliarum excu-

bias,poſt *oblatos* in ara cordis, *labiorum vitulos*, fragilitate naturæ humanæ reſolutus in ſoporẽ, ſicut legiſlator Moyſes, qui in typum integritatis [H] theoticos Mariæ, roſæ pulcherrimæ de ſpinis plebis Iſraëliticæ exoriturae,& lilium conuallium pariturae; *rubum* ammiratus eſt,quaſi *ardere, & incombuſtum permanere:* Sic ęquè typica ſignificatione, mirabilem videre meruit viſionem. Per ſpiritus Sancti enim gratiam eleuatus & aſſumptus, vidit in viſione Domini, de conclaui ſacri ſcrinij, in quo familiarius & copioſius ſacratiſſimarum reliquiarum reconditus eſt theſaurus inæſtimabilis pretij; ſenſim excreſcere flammam [I] ignis, tactu innoxii, & myſtici; & per laquear & tectum Sancti periboli,euolare ac pertingere ad arcem cæleſtis palatii: vbi cum Rege ſempiternæ, gloriæ glorioſiſſimè regnant *ſtolis albis indutæ* omnes electorum animæ. Vidit hoc vir perſpicaciſſimi ingenii, vidit internus *auditor ſermonum Dei*, & *intuitus viſionem Omnipotentis*, cum Danihele, vir deſideriorum *languit,& ægrotauit per dies* non languore corporis, ſed ſancti deſiderii: *& ſtupens ad viſum,poſuit faciem ſuam ad Dominum Deũ Cæli,rogare, ac deprecari* in aſperitate cilicii, & parſimonia ſalutaris & medicinalis Ieiunii. Atque Dominus Deus, *deſiderium collium æternorum deſiderium animæ eius illi tribuit, & voluntate labiorum eius eum non fraudauit*; ſed *eum in gradu ſuo*, & ſuper pedes ſuos per ingreſſum in ſe Spiritum Sanctum

Marginalia: *Exod. 3.* — *Apo. 7. 9.* — *Nu. 24. 4.* — *Dan. 8. 27.* — *Dan. 9. 3.* — *Gen. 49. 26.* — *Pſ. 20. 3.* — *Dan. 8. 18.*

H. θεοτόκυ

& cæleſti viſione, tyroni adhuc oblata.

I.

ſtatuens, confortauit; confortato paſtor eſſentialiter bonus, qui *poſuit animam ſuam pro ouibus ſuis*, gregem ſuum *in montibus Iſraël, in paſcuis vberrimis*, bono, ex accidentali dono ſuo, paſtori paſcendũ commendauit. Ex egregio ergo cuſtode rerum & ornamentorum materialis Eccleſię, electus, raptus, translatus ad cuſtodiam & regimẽ ſpiritualis Eccleſiæ: & vnus Spiritus factus cũ ſpirituum omnium cuſtode, de quo prophetico ingeminatur ore: *Cuſtos quid de nocte? Cuſtos, quid de nocte?* ante mẽtis ſuæ oculos illius *Samaritani* exemplar poſuit, qui humano generi *ab Hieruſalem* cæleſti viſione pacis, *deſcendenti*, [K] *in Iericho*, defectum internę lucis, & à *latronibus vulnerato: miſericordia motus* condoluit, *& appropians* per incarnationis ſuæ myſterium, *vulnera eius* ſummæ pietatis & internæ compaſſionis manu *alligauit*, ac *peccata eius perferens*, & luens *in corpore ſuo ſuper lignum*, illum *in iumentum ſuũ poſuit, & ducens in ſtabulum duos denarios* æterni Regis charactere inſcriptos, Duo ſcilicet legis & Euangelii teſtamenta, ſiue geminę Caritatis pręcepta, *Stabulario*, ordini videlicet Apoſtolico per Spiritus paracleti gratiam, & illuſtrationem cæleſtis medicinæ, adprimè ſcientia prædito, pro ſumma ſanandis ſauciati vulneribus diligẽtia impendenda, contradidit. Exemplar, inquam, tantæ miſerationis & compaſſionis, egregius animarum Cuſtos Samaritanus noſter, *ſpiritus oris noſtri, cui diximus ſub vmbra tua viue-*

Margin notes: Io. 10. 15. — Ezech. 34. 14. — Iſa. 21. 11. — Luc. 10. 30. ſeqq. — K. — 1. Pet. 2. 24. — Caius Viſion s, A: bas iam factu, memoi, — Thren. 4. 20.

mus

mus in gentibus, imitandum ſibi, & in poſteros ſuo exemplo tranſmittẽdum propoſuit, & quod excellentiſſimum cæleſtis medicinæ remedium excogitare potuit, medendis dominici gregis vulneribus prouidit & contulit; & tot Sanctos vigiles ac cuſtodes, ſuper cuſtodiam ſuæ familiaris Eccleſiæ procurauit & diſpoſuit, quot electorum Dei pignoribus, ibidem reconditis, ſpecialem honorem ac reuerentiam impendi cenſuit. Deniquc imitatus [L] quartum à vigilantiſſimo Gregorio in ſede Apoſtolica Bonifacium, (qui poſt conſecratum à ſe Pantheon, celeberrimam omnium Sanctorum ſolemnitatem indixit) feſtiuum, ſicut prænotauimus ſpecialis commemorationis diem, ſpecialius ſumma deuotione & alacritate celebrandum, in omnem ſanctæ Congregationis eius ſucceſſionem prærogauit & conſtituit; vt omnes, qui per totius anni orbitam in condigna & debita ſpecialium ſanctorum Patronorum ſuorum obſequia, obliuioſæ negligentiæ funibus aſtricti prægrauarentur, *redimentes tempus*, multiplicatis familiariſſimorũ Interceſſorum patrociniis, & interuentionibus, à *malitia diei* liberarentur, & vna vnius celeberrimæ feſtiuitatis ſalutari victima expiarentur, & in Cœtum Senatus Vranicæ Curiæ (vbi interminabilis feſtiuitas inexcogitabili & ineffabili iubilo celebratur) tranſcribi & transferri mererentur. Igitur nos penſantes ſummi Patriarchæ Abrahæ ſummę humilitatis exemplum, omni-

Bonifacium Papam imitatus.

Omnium SS. Efternacenſium feſtum diem conſtituit.

Epheſ. 5. 16.

Matt. 6. 34.

Hoc Feſtum diligenter ab omnibus colendum.

bus, qui in ſemine eius, in Chriſto Domino noſtro benedicti ſunt, hæreditarium: *Abrahæ*, inquam, qui *exultauit vt videret diem Domini* ſui, ſeminis ſui, *& vidit & gauiſus eſt:* & tamen poſt internam indiuiſæ vnitatis & indiuiduę Trinitatis reuelationem, ac ſpeculationem, locutus eſt ore humili, voce ſupplici: *Loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis & cinis*: redeamus ad nos, ponamus nos ante nos, intueamur & reſpiciamus opprobrium noſtrum. Lutum nos molle ac viliſſimum eſſe recognoſcamus, immundi cineres viuificis ſanctorum cineribus, & omnibus, omninò rebus ad eos ſiue ſubſtantialiter, ſeu accidentaliter pertinentibus, debitum honorem ac ſeruitium impendamus. Et quia ex illis ſumma oritur exultatio, & ex illis pendet humanæ propaginis ſaluatio; omnes & totas cordis medullas, in illorum gloriam ac laudem effundamus, vt poſt vermem, redacti in puluerem; per eorum omnium continuam, & deuotiſſimam interuentionem, mereamur tranſire de mortalitate ad immortalitatem; de corruptione ad incorruptionem; propitio & præſtante propitiatore noſtro, cuius caro pro redemptione ac reparatione animæ ac carnis noſtræ, ab incorrupta illibatæ theoticos carne aſſumpta, *non vidit corruptionem: qui interficiens inimicitias in carne ſua*, & delens veteris piaculi cautionem; carnem noſtram in ſe, *ſecundum* potentiæ *virtutis ſuæ operationem*, *conſtituit ad dexteram Patris in cæleſtibus*,

Io. 8.56. Gen. 18. 27. Act. 2.31. Epheſ. 2. 14.16. Epheſ. 3.7 Epheſ. 1. 20.21.

& Sancti ſic in ſuis Reliquiis honorandi.

vt eorum interceſſione, ad eos aliquando tranſeamus. Amen.

leſtibus, ſupra omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & Dominationem.

NOTÆ.

MALEÆ perſecutricibus vndis) Malea *Promontorium eſt in Laconia, longiſſimè in mare procurrens, crebris naufragijs infame, adeò vt Prouerbio locum dederit. Virg. lib. 5. ÆEncid.* A.

——————Maleæque ſequacibus vndis.

Hunc locum haud dubiè reſpicit hic THIOFRIDVS.

YGVMENVS REGIMBERTVS) *Hic Abbas proximè noſtrum* THIOFRIDVM *præceſſit quod iam notaui ad cap. 6. lib. 1.* B.

PER INSPIRATIONEM SPIRITVS S.) *Hinc vide, quanti hoc opus faciendum. Neque eſt, cur figmentum putemus, hoc optimi viri de optimo viro teſtimonium: præſertim quem ſcimus, eximiũ fuiſſe humilitatis cultorem.* C.

IN CANTICO PRO DILECTO) *Sic inſcribitur Pſalmus 44. quem hic citat.* Dilectum *autem intellige Chriſtum.* D.

ANNO INCARNATI VERBI M. LIX.) *Conuenit rectè annus Chriſti, cum indicata indictione, & anno Imperatoris. Baronius tamen Imperium occid. tunc vacare per plures annos ponit, & Henricum Regem tantum agnoſcit.* E.

F. CONCIOLÆ) *Nouo flexu dixit, pro,* Conciunculæ. *Ipſam Congregationem ſignificat.*

G. PAPA INSIGNIS menti Sergius eſt ammonitus) *Idem Pontifex diuinitus intellexit mortem S. Lamberti Martyris, & ſubrogationem S. Huberti, vt in huius Hiſtoria doceo.*

H. THEOTICOS) *Vox corrupta, pro* Theotocu, *id eſt,* Deiparæ.

I. IGNIS tactu innoxij) *Cum hoc* THIOFRIDVS, *ſcriberet, in mente habebat hos Maronis verſus, lib. 2. AEneid.*

Ecce leuis ſummo de vertice viſus Iuli
Fundere lumen apex, tactuque innoxia molles
Lambere flamma comas, & circum tempora paſci.

K. IN IERICHO DEFECTVM internæ lucis) *Reſpicit nomen,* Iericho, *quod Hebrais,* Lunam *ſignificat, quam mutuum lumen ſæpe deficit.*

L. QVARTVM A VIGILANTISS. GREGORIO) *Fuit hic* Bonifacius quartus, *qui* Pantheon *à Phoca Imp. impetratum, in honorem Virginis Matris, & SS. Martyrum conſecrauit, anno Chriſti 607. Ita Baronius ex Anaſtaſio.*

*

Laus Deo, Virginique Matri.

BIB
X